המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ערש"ק, פ' שלח כ"ה סיון תשמ"ח (10 ביוני 88)
דף היומי: בבלי — עבודה זרה ל"ג; ירושלמי — סנהדרין נ"י

שנה ל"ט גל' 11117
1.50 ש"ח כ' מע"מ

"המשלחת הישראלית תטפל גם בעניני עליה"

שר החוץ הסובייטי הודיע במסיבת העתונאים שקיים לאחר שיחתו עם ראש הממשלה, יצחק שמיר כי המשלחת הקונסולרית של ישראל תורשה לטפל גם בנושאים הקשורים לעליית יהודי בריה"מ.

● פקיעין — חוקרי מצ"ח פתחו בחקירת 3 חיילים, אשר לטענת תושב מיצפה הרסים בגליל ירה אחד מהם לעברו בכלי נשק ממשאית נוסעת.

שמיר ושווארדנאדזה נועדו לשיחה "ידידותית ורצינית מאד" — משלחת קונסולרית מישראל תצא למוסקבה תוך חודש

רק כשתגיע לבריה"מ יתברר אם יוענקו לה סמכויות להנפקת אשרות לישראל ★ לא הושגה הסכמה בנושא הועידה הבינלאומית

— מאת סופרנו המדיני וכתבי סוכנויות הידיעות —

המשלחת הקונסולרית הישראלית תצא למוסקבה בעוד כחודש — על כך נמסר בתום פגישת ראש הממשלה, יצחק שמיר, עם שר החוץ הסובייטי, אדוארד שווארדנאדזה בניו יורק.

מר שמיר אמר, שהיתה לו פגישה מאד מעניינת, ממושכת וממצה, שנמשכה יותר משעתיים, ובה הועלו נושאים רבים, כולל המזה"ת והועידה הבינלאומית.

"לא היתה הסכמה בינינו בנושא הועידה, אבל נפרדנו תוך איחולים, שנהיה בעמדותינו", אמר מר שמיר.

שמיר הגדיר לאחר מכן את השיחה כ"ידידותית ורצינית מאוד", בציינו כי היא נגעה לקשת רחבה של נושאים. "היתה זו שיחה פרודוקטיבית ויעילה מאוד", חזר הדגיש ראש הממשלה.

בשיחה עם עתונאים במרכז האו"ם הוסיף שמיר: "אני חושב שבקרוב יתנהלו שיחות נוספות לגבי אותן בעיות שבהן דנו בשיחה זו". אולם הוא לא פירט באיזה דרג יתנהלו השיחות, ומה יהיה מקומן.

כאשר נתבקש להתייחס לסיכויים לחידוש הקשרים הדיפלומטיים בין שתי המדינות, השיב שמיר: "זה היה אחד הנושאים שנידונו. אי אפשר לפתור את כל הבעיות הרציניות והמסובכות הללו בשיחה אחת. אני מקווה שיהיו לנו הזדמנויות נוספות, שתתקרב יותר לפתרון חיובי".

כאשר שאלוהו עתונאים, האם הוא סבור שבריה"מ תוכל למלא תפקיד קונסטרוקטיבי בתהליך השלום במזרח התיכון, בלי לחדש את קשריה הדיפלומטיים עם ישראל, אמר ראש הממשלה: "זהו נושא נוסף שדנו בו, אני חושב שללא קשרים נורמליים עם ישראל, יקשה על בריה"מ להיות שותפה בתהליך השלום". לבסוף הבהיר שמיר כי שני המדינאים דנו ב"בעיות של המזרח התיכון, ובבעיות הנוגעות לקשרים בין שתי מדינותינו. העלתי גם את בעיית הגירתם של יהודי בריה"מ. דנו גם בבעיות הקשורות במירוץ החימוש, ובצימצום החימוש. באורח כללי ניתן לומר כי היתה זו שיחה פרודוקטיבית מאוד, יעילה מאוד".

סופרנו המדיני מציין, כי בין שמיר ושווארדנאדזה, נדונו כל בעיות המזה"ת. שר החוץ הסובייטי חזר על תביעתו לקיים ועידה בין לאומית, בהשתתפות כל הצדדים, וראש הממשלה חזר על התנגדותו. התוצאה המעשית היחידה היתה איפוא, הידיעה על נכונות סובייטית להעניק אשרות לחברי המשלחת הקונסולרית הישראלית והיא תצא למוסקבה בעוד חודש ימים.

שמיר תבע מעמיתו הסובייטי כי למשלחת הישראלית תהיינה סמכויות להנפקת אשרות ישראליות, אולם השר הסובייטי נמנע מלהבטיח ואמר, כי רק לאחר שהמשלחת תגיע למוסקבה אז יוגדרו סמכויותיה בדיוק, ולאחר דיונים יוכל להודיע באיזה מידה יוכלו לקיים מגעים עם יהודי בריה"מ.

לאחר הפגישה חזר שמיר על התנגדותו לועידה בין לאומית, אם כי סוכם ביניהם ששני הצדדים ימשיכו לדון בעניינים שהועלו בשיחה.

בשיחות שמיר־שווארדנאדזה השתתפו גם מנכ"ל משרד ראש הממשלה יוסי בן אהרן, מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין וח"כ אולמרט. לשר הסובייטי נלוו חבר יועצים ומומחים, ביניהם הפקידים הבכירים שקיימו את המגעים עם ישראל בחודשים האחרונים.

עשרות צוותי כלי התקשורת ועתונאים רבים צבאו מסביב לחדר שם התקיימה הפגישה (חדרו של יו"ר מועצת הבטחון) והתעניינות מרובה היתה בתדרוכים הנפרדים של ראש הממשלה שמיר ושר החוץ הסובייטי שווארדנאדזה.

שווארדנאדזה: הסכסוך במזה"ת חייב להיפתר

ועידת שלום תכונס — אך שמיר מתנגד

ניו יורק, — שר החוץ הסובייטי, אדוארד שווארדנאדזה, שדיבר עם עתונאים אחרי שמיר, אישר, כי משלחת קונסולרית ישראלית תבקר במוסקבה במחצית השניה של החודש הבא.

אשר לשאלת חידוש הקשרים הדיפלומטים בין שתי המדינות (שאותם ניתקה בריה"מ ב־1967) — אמר שווארדנאדזה, כי בעייה זו קשורה לכינוסה של ועידת שלום בינלאומית למזרח התיכון.

בהתייחסו לכינוסה של ועידת שלום למזרח התיכון בחסות האו"ם — ועיון אשר שמיר מתנגד לו בחריפות — אמר שווארדנאדזה: "דעתי היא שישראל תסכים בסופו של דבר לכינוסה של ועידה. אנו משוכנעים לחלוטין שאין דרך אחרת. הסיכסוך (הערבי־ישראלי) חייב לבוא על פתרונו".

כאשר נשאל האם חידוש היחסים עם ישראל מותנה בכינוסה של הועידה, הוא השיב: "כן, אני סבור שאלה הם יסודות קשורים זה בזה".

חשש ממלחמה באפריקה:

ריכוזי כוחות קובנים ודרא"פ בגבול אנגולה

כוחות דרום־אפריקנים וקובנים מתרכזים אלה מול אלה בעת השיחות בגבול אנגולה־נאמיביה ואתמול גבר החשש להתלקחות מלחמתית גדולה.

פרטוריה הודיעה על גיוס מלואים בעקבות ריכוז כוחות קובניים עד מרחק 12 ק"מ מגבול נאמיביה.

המטכ"ל צבא דרום אפריקה הודיע, כי כוח של 12,000 קובנים ושחורים התרכז לאורך רצועה של 50 ק"מ בגיזרה המערבית של הגבול.

דיפלומטים ביוהניסבורג אמרו, כי לא ברור המניע לריכוז הכוחות הקובנים, אולם ההתפרסות שלהם בגבול נאמיביה עשויה להביא מכת מנע דרום־אפריקנית.

הרמטכ"ל יאני גלדנהויס, שחזר מסיור בגבול, אמר לכתבים צבאיים בדרום־אפריקה: "המצב חמור... אולם אנו נטפל בו".

הוא דיווח על התנגשויות מקומיות בשבוע שעבר בין חיילים דרום־אפריקניים לבין סיור קובני ליד תחנת הכוח רואקאנה ליד הגבול.

הריכוז הצבאי לאורך שני צידי הגבול מעיב על המו"מ שבא לשים קץ למלחמה באנגולה בין כוחות הממשלה הפרו־סובייטית לבין כוחות המחתרת המצדדים במערב. (ע"ד).

חיזוק קל לדולר באירופה

לונדון, — הדולר התחזק אתמול קלות בשוקי אירופה ובשעות הראשונות של המסחר בלונדון הוא הגיע לרמה של 1.724 מארק ו־125.45 ין לעומת שערי הסגירה ביום הקודם שהיו 1.718 ו־125.35.

2 מליון השחורים הפסיקו השביתה בדרא"פ

יוהניסבורג, — 2 מליון עובדים שחורים בדרום אפריקה חזרו אתמול לעבודה לאחר שביתה של שלושה ימים במחאה נגד חוקי הריפורם של הממשלה בקשר לפעולות איגודים מקצועיים שחורים.

תעשיינים העריכו כי שביתת השחורים גרמה נזק למשק הדרום־אפריקני בהיקף של 500 מליון ראנד (250 מליון דולר).

קולס לנציג אגו"י: תעוכב ההצבעה על שינוי שיטת הבחירות

מאת סופר המודיע

ח"כ אליעזר קולס, יו"ר ועדת החוקה של הכנסת ומיוזמי הצעת החוק לשינוי שיטת הבחירות, הודיע אמש לח"כ הרב מנחם פרוש, כי יעכב את ההצבעה על הצעת החוק.

קולס אמר, כי בעקבות פניית אגו"י בנושא זה לראש הממשלה ולראשי הליכוד, תעוכב ההצבעה עד לדיון עם ראש הממשלה.

● בקבוק תבערה נזרק אמש ליד שער הפרחים בעיר העתיקה בירושלים, איש לא נפגע.

הודו תעלה את דרג היחסים עם ישראל

ראש ממשלתה הודיע על כך ליו"ר ועידת נשיאי הארגונים היהודיים בארה"ב

מאת סופרנו המדיני

הודו הסכימה לשיפור היחסים בין ישראל ולהעלאת דרג הנציגות של ישראל. הודעה רשמית בענין זה תפורסם תוך שבועיים.

בשיחה עם מוריס אברם, יו"ר ועידת נשיאי הארגונים היהודיים בארה"ב הודיע ראש ממשלת הודו, ראג'יב גנדי, כי בשבועות הקרובים יועלה דרג היחסים עם ישראל.

עד כה מתגורר סגן קונסול ישראלי בבומביי, והוא מואמן למדינת מהאשאסארה בהודו, אולם הוא מוגבל בפעולותיו ונתון לפיקוח מלא מצד השלטונות. יתר על כן, אזרחים ישראלים, שהוזמנו לועידות בין לאומיות וכו', אינם מקבלים את אשרות הכניסה להודו אלא לעתים רחוקות, וגם זאת לאחר התערבות דיפלומטית של מדינות אחרות.

אברהם סמיר מנכ"ל משרד החוץ, ציין, כי יש בכך התקדמות, ביחוד לאור הידרדרות היחסים עד כה רק לפני ימים אחדים, בעת ביקורו בסוריה, השמיע גאנדי הכרזות אנטי ישראליות. ישראל מצפה, איפוא, להתקדמות נוספת, ובכלל זה היא מבקשת שהודו תקיים נציגות בישראל.

סמיר ציין, כי במזרח הרחוק ישנה נכונות להדוק הקשרים עם ישראל, לאחר ביקורו של משלד"ת תעשיינים מיפאן, ועתה מצפים בישראל בענין רב לביקורו של שר החוץ היפאני.

ישראל הסכימה לפיקוח נורבגי על המים הכבדים

אתמול הסתיים סיבוב שיחות בין משלחות של ישראל ונורווגיה בנוגע להסכם בין שתי המדינות משנת 1959 בדבר מכירת מים כבדים מנורווגיה לישראל.

הצדדים הגיעו להסכם וההסכם עליו בראשי תיבות בכפוף לאישור ממשלות נורווגיה וישראל. הוא קובע ששאריות המים הכבדים שסופקו על ידי נורווגיה יוחשפו למערכת פיקוח נורווגית.

עוד נאמר בהסכם שתשקל העברתם במשותף של תפקידי הפיקוח לידי הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, במסגרת הסכם משולש, אשר ידון בין הצדדים. (עש"ת).

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן, רח' ר' מאיר 6, בני ברק
בס"ד, יום ט"ו סיון תשמ"ח

אחרי שהחקלאים גבורי כח שומרי שביעית קבלו על עצמם לנהוג בכרמיהם ע"פ הוראות ב"ד בעבודת הקרקע ובהפקרת הפירות. ועשו הפעולות הנצרכות, ע"ה ב"ד וכן עסקו שלוחי ב"ד באסיפת הפירות וביצור היין בתכלית הכשרות. ועכ"ז על הב"ד לדאוג לשלם כל ההוצאות, ואכן חולק לציבור היין והמיץ ענבים בגביית ההוצאות. אך עדיין נשאר במחסני הב"ד כמות מסויימת של יין ומשום כך אין ביד הב"ד להשלים את ההתחייבות לשליח ב"ד בנוסף לכך נגרמות הוצאות נוספות (כגון מחסנים וכו').

לפיכך באתי בזה לקרוא לאחב"י להזדרז וליטול כמות יין מתחנות החלוקה של הב"ד למען נוכל לסיים את כל ההתחייבויות לשלם לשלוחי ב"ד.

ויהי רצון שנזכה להגדיל כבוד שמים ולחזק מקיימי מצוותיו יתברך שמו.

נ. קרליץ

בס"ד, כ"א סיון התשמ"ח
הננו מצטרפים בזאת, לקריאתו של הגאון הגדול רבי נסים קרליץ שליט"א גאב"ד רמת אהרן, לאחב"י לסייע בידי בית הדין והכודמים שומרי שביעית וליטול יין מתחנות החלוקה.

למרות כל ההצלחה של בית הדין בחלוקת היין, נותרה במחסני בית הדין כמות שטרם חולקה, ובכל יום שחולף מתווספות הוצאות העלולות לגרום חו"ש כי בית הדין לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לשלם את כל ההוצאות של החקלאים שומרי שמיטה.

בהיות שהדבר נוגע לכבוד שמים, ולחיזוק השמיטה הננו מבקשים כי יוסיפו ליטול יין מתחנות החלוקה לסייע לגמורה של מצוה.

יוסף שלו' אלישיב **שלמה זלמן אויערבאך**

ברוך ה' מצוה גמורה לחזק שומרי שביעית באמת
בפרט העושים ע"פ ב"ד מוסמך כתורה והלכה, ע"ז בעה"ח מצפה רחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

אזכרה

במלאות שנה לפטירתו של עטרת ראשנו
ראש משפחתינו היקר באדם רוצר"ח מגזע היחוס

הר' **משה** ב"ר יוסף דוד **הגר** ז"ל

נעלה לקברו ביום א' כ"ז סיון תשמ"ח (12/6/88)
בשעה 4 אחה"צ, בחלקת הרבנים בקרית־שאול תל־אביב
תחבורה תצא בשעה 3.40 מביתו רח' שדרות־חן 48 ת"א.
נפגשים ליד השער

המשפחה

אזכרה

להרה"ח הר"ר **חיים שטרן** ז"ל

תתקיים אי"ה ביום ראשון כ"ז סיון בשעה 8.30 בערב
בביה"כ שכון חב"ד רח' חנה 21

הקמת מצבה

ביום שני כ"ח סיון בשעה 4:00 אחה"צ
נפגשים ברחבת הר המנוחות גבעת שאול

אופנת נשים מעולה
אלגנט שפי

הגיעו דגמים
יפהפיים מחו"ל
אלגנט
וספורט אלגנט
ולכל אירוע

סריגי "דורינא" במבצע
3 תשלומים
על כל קניה
מעל 150 ש"ח

אצל **שדי**
תפארת רמות 81/4
פתוח כל ערב
מ־8 עד 10
טלפון לתאום זמן אחר
02־868799

Kosher Hotel BAD-GASTEIN Austria

HOTEL ERZHERZOG-JOHANN

בהנהלת משפחת רוזנצוויג - באדגסטיין
Tel. 43-6434-2690

אחרי מאמצים מרובים
עלה בידינו בע"ה לפתוח מחדש את בית המלון
עם ציוד חדש ברמה גבוהה

המלון יהיה פתוח:
★ במשך כל עונת הקיץ ★ בעונת החורף ★ בפסח
אנו מצפים לשרתכם בכבוד רב
א. נפתלי רוזנצוויג

מתקבלות הזמנות: באנטוורפן, בלגי: 03/2335172
בני ברק: 795718, 793751

למוסד תורני חרדי בצרפת

דרושים:

א. מלמד מנוסה לחדר המעוניין לקדם מספר ילדים גילאי 12־5, למשרה מלאה.
ב. רמי"ם לישיבה (עם תיכון).
ג. אברכים מצוינים לכולל

תנאים מצוינים למתאימים

נציג הישיבה ישהה בארץ מיום ראשון כ"ז בסיון עד יום חמישי א' תמוז (6-16-12 למנינם

לקביעת ראיון נא לצלצל בהקדם למס' הטלפון דלהלן:
03־5709121 ,03־771496 ,02־532073

"שיח ישראל"
הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
רח' בר גיורא 26 ירושלים ת.ד. 5606 טל' 380181

הדלקת הנרות:

	ער"ש	מוצש"ק
י־ם	7.06	8.27
ת"א	7.24	8.30
חיפה	7.18	8.31
ב"ש	7.21	8.20
ר"ת		8.58

חדש!!!
הסדרה הנפלאה בת 5 כרכים
בסדר חדש מנוקד ומאויר
נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ
לרגל ההופעה מחיר מיוחד 60 ש"ח
מרתק, נפלא, מוסרי, עשיר וכדאי

מבצע חסר תקדים!

שו"ע המפואר 10 כ'
גודל בינוני הוצאת "כתר ולנר"
5 תשלומים 40 ש"ח כל תשלום
סט פירושים עמ"ס אבות 22 כ'
5 תשלומים 40 ש"ח כל תשלום
להשיג בכל חנות הספרים

הפצה **"כתר"** 284742 ירושלים

בס"ד
הזמנה

הינך מוזמנת **לערב נשים** למען מדרשית "שלום־בנותיך"
שיתקיים אי"ה ביום שני, כ"ח סיון תשמ"ח 13.6.88 בשעה 8.00 בערב
במלון "דעתה תנסמר" רח' הלפכבן 6, ירושלים

בתכנית: ★ רב המדרשה הרב קנפלר
★ הצייר יוני גרשטיין — בציורים משעשעים
★ מהפך בחיים — בעלת תשובה בספור אישי
★ הרב שלמה ארז
★ כבוד קל
הגרלות ופרסים יקרי ערך
מוצרי חשמל שונים כגון: מקרר, מדיח כלים, מכונת כביסה, כיבוס בדיסה ועוד
דמי כניסה 10 ש"ח ההכנסות קודש לבה"כ "שלום בנותיך"

מבצע חסר תקדים
סיוד חדרי מדרגות

בסיד סינטטי כולל צביעת מעקה וארונות חשמל
בסך 450 ש"ח

סיוד דירה 3 חדרים — בסיד סינטטי בסך 600 ש"ח
זיפות גגות עם פיברגלס — כך 6 ש"ח למ"ר
סיוד גגות עם דבק אקרילי — 0.70 אג' למ"ר
טל. 03־834818

רחצה נפרדת פארק המים שפיים

גם השנה יפתח האתר על כל מתקניו לרחצה נפרדת
לגברים: יום שני אחה"צ בתאריך 13, 20, 27, ביוני
לנשים: יום רביעי אחה"צ בתאריך 15, 22, 29, ביוני

מחיר כניסה 10 ש"ח בלבד

הסעה מאורגנת מתחנת הדלק ארגמן
(ז'בוטינסקי פינת רבי עקיבא ב"ב) בשעה 18.00

שעות הפתיחה מ־18.40־23.00 בערב
למוסדות וקבוצות הסדר מיוחד 03־9224140

עירית בת־ים — המועצות הדתיות בת־ים, חולון

לתושבי בת־ים חולון והסביבה
חוף רחצה נפרד לגברים — נשים

יפתח אי"ה ביום רביעי ר"ח תמוז תשמ"ח 15.6.88 בחלקו הדרומי של החוף אחרי מלון מרינה

ימי הרחצה:
לגברים בלבד: בימים שני, רביעי, שישי
לנשים בלבד: בימים ראשון שלישי וחמישי

מציל יעמוד לרשות המתרחצים בכל יום חוץ משבת משעה 8.00 בבוקר עד 5.45 אחה"צ

לחוף הרחצה אפשר להגיע:
באוטובוסי דן קוים 10, 25, 43, 404 באוטובוסי אגד קוים 83א', 84, 87
וכן באוטובוס מיוחד היוצא מבתי־ים לחוף

רכב שירד לחוף יגרר!

קייטנות הבאות במאורגן יבואו
עם מציל מוסמך ומדריכים ויהיו מצוידים עם חבל לצורך תיחום הרחצה לילדים

יעקב ישכר דב פרוש — ירושלים
שרה אסתר קליין — ירושלים

מאורשים

בס"ד, יום חמישי, כ"ד סיון תשמ"ח

חיים נפתלי מאיר פאלק — גייטסד — ישיבת מיר ירושלים
שולמית לאבענשטיין — לונדון

מאורשים

בס"ד, אור ליום חמישי כ"ג סיון תשמ"ח

מרדכי זאב דייטש — בן הרב עמרם יוסף — גבעת שאול־ירושלים
סימה שיינדל רובין — בת הרב שלמה — ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור ליום חמישי כ"ד בסיון תשמ"ח

יעקב דב סמדרוביץ — אנטוורפן בלגיה
יהודית שטרן — ק. משה ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור ליום ו' כ"ה סיון תשמ"ח

יוסף יהודה קראוס — בני ברק
שרה טילא פרקש — קסמן — ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור ליום ה' כ"ה סיון תשמ"ח

הננו מודיעים בזה לכל ידידנו יקירנו ומכוננו היקרים על

חנוכת הבית של בית הכנסת

בית המדרש, "כולל אהבת שלום"

שתתקיים אי"ה ביום שני כ"ח סיון (13.6.88) בשעה 6
הקהל מוזמנים
כמו כן יתקיים נסיעה ביום ראשון כ"ז סיון (12.6.88) תשמ"ח

רח' אורליאן 26 בני ברק
טלפונים 741432, 703348 776395

המבצע בעיצומו
מבצע העשרים נמשך

הגרלה על מכונית בשווי של 20,000.— ש"ח או תמורתו במזומן
ועוד 200 פרסים
תנאי ההשתתפות: תמורת קניה בסך 200 ש"ח
מועד ההגרלה: על כל 2000 קונים
★ במעמד כל הקונים ★
הזה נבון! הזדרז ונצל את ההזדמנות

המקום — **"כתר"** בית מסחר ספרים ותשמישי קדושה
רח' מאה שערים 11 ירושלים טל. 284742

מכון ירושלים
מכירת הספרים השנתית של מכון ירושלים
"לרגל שבוע הספר התורני"

מתקיימת בימים אלה בירושלים ברח' מאה שערים 2 (יריד גאולה) מול מתנות אייזנבך
בשעות 9.00־1.30 16.30־20.30

ניתן להשיג את כל הספרים שבהוצאת מכון ירושלים
ואור המזרח בהנחה ניכרת ובתשלומים

"איש וביתו"
יריד המכירות ובתצוגה

לציבור החרדי
בבני ברק!
כ"ח סיון — ו' תמוז
ראה עמ' ל"ב

בס"ד — חדש!
הננו שמחים להודיעכם, כי משרדנו החדש להסעות וטיולים עוסק גם
בשרות שליחויות בגוש דן
וכן בשרות מיוחד לדברי דואר וחבילות
מבית השולח לבית הנמען בקו — ב"ב־ירושלים־ב"ב
מידי יום ביומו במחיר מבצע

"צבי" שרות שליחויות בע"מ
רח' ר' עקיבא 19 בני ברק טל. 5736836, 5794515
בהנהלת צבי לשעבר מנהל מוניות ב"ב ר"ם

בס"ד
הודעה משמחת!

חברת גולד ג'ויס בע"מ

ביח"ר למיצים ממותקים וריבות
בהשגחת הבד"ץ

עברה לרח' הסדנא 5
קרית אריה פתח תקוה

טלפונים להזמנות
03־9234020
03־9232947

בסייעתא דשמיא
רוח והצלה ליהודים

בעיקבתא דמשיחא באשר היוקר מאמיר והפרנסה אוזלת מן הכיס רבים נמנעים מלקבל טיפול רפואי כראוי הצלחנו ב"ה לסדר הסדר חדש של
מחירים זולים ומבתעים בתשלומים מועדיים
במרפאת השיניים שע"י אגודת "ימין מיכאל"
במרפאה ציוד חדיש ומעולה ורופא מקצועי ומנוסה

המרפאה פתוחה בימים: א, ג, ה. בשעות 9.00-13.00
ב, ד 7.00-13.00
ו 9.00-12.00

כתובת: רח' צפניה 23 י־ם טלפון לקביעת תור: 02־271186 בשעות 9.00-13.00

[illegible] الأصل

הרב שלום חיים פרוש

מקוצק ועד ירושלים

חדושי הגר"ד - חלק ראשון על ב"מ

"קוצק" השם בלבד דיו לעורר רטט וחרדת קודש בלב, אותו שרף שהציגת את לפיד האמת, זה שהאיר חזימם, יקד ולהט בלבבות גדולי עולם קודשי עליון בפולין המע־טירה, וחודר אף לשכבות "עמך" שניזונו מלשד השמן של חכמת תורתו. תוך כדי קליטת טפי־טפין ושיירי־שיירים משולחן גבוה של מקור החכמה והתבונה שניזונו למרחוק, ואשר נגה עליהם אור היקרות בצורת ניצוצות להטים מאותו בזק שהבהיק, יחד עם הרעם הכביד שהתגלגל ופושט עקמומיות שבלב.

הגע בעצמך, יחיד ומיוחד היה הגאון האדיר זקן הוראה מהור"ר רבי ליפמן דוד שובקס זצוק"ל ראב"ד בית דינו של שר התורה גאון הגאונים מרן בעל "תורת חסד" זי"ע מלובלין בעיר קודשינו ותפארתינו ירושלים ת"ו שזכה הוא לבדו לקבל סמיכה והיתר הוראה מאיש האלקים השרף רבינו מנחם מנדל מקוצק זי"ע כשהוא לא ייכשל בדבר הלכה, ולא תצא תקלה מתחת ידו.

עדיין אברך צעיר, ואף הוכר באותו כבשן־אמת כפוסק ומורה הוראה.

כל תיאור ותוארים אינו אלא ממעט את הדמות, והיינו בעבודות "היבשות" כי ר' דובצ'ה — כפי שנקרא בירושלים — זכה להורות שם בקוצק, כשנתנה לו ברכתו־הבטחתו של עמוד האמת זי"ע כי לא ייכשל בדבר הלכה, ולא תצא תקלה מתחת ידו.

שבעים שנה שפט הגאון רבי ליפמן דוד את ישראל, התחילה כמורה הוראה בקוצק, ולאחר מכן כגאב"ד לברטוב, ובמשך כ"ו שנים מתרת"ח בה זכה לעלות אל הקודש המקדש, עד יום פטירתו ביומא דהילולא של הרעיא מהימנא ז' אדר ב' תרפ"ד, בגיל קרוב למאה שנה, כאב בית דין, החסידים בירושלים עיה"ק. לאחר שנתמנה על ידי בעל "תורת חסד" לעמוד בראשו ולהורות הלכה למעשה בכל השטחים.

ידועה ומפורסמת אמרתו שלל גאון הדורות קודש ישראל בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע כי "רק עד שאנו מגיעים לפתח ביתו של הרבי מקוצק נדמה לנו שאנו יודעים ללמוד", והוסיף על כך את הגדרתו הקולעת של שר התורה אביר הרועים מרן בעל "אבני נזר" מסוכטשוב זי"ע כי לא כל חידוש ראוי לשם זה.

רק לאחר הקדמה זו נוכל לע־מוד על שיעור קומת הענק התור־נית של ר' דובצ'ה, שקנה תורתו בקוצק, ובמשך שנים למד בחב־רותא עם בעל "אבני נזר" — שהיה שאר בשרו — ושמע את שיעוריו של בעל "חידושי הרי"ם" ואשר בנוסף לחיבה יתירה שזכה לה מהרבי מקוצק, שהיה חוזר בפניו על הפלפול שאמר לפני חבורת האריות — תלמידיו.

כמין הד של בת קול מדרך הלימוד הקוצקאית, זו שחתרה לאמת בכל הליכותיה, ועל אחת כמה וכמה בתורה דכתיב בה אמת, בסברות הגיוניות המוצקות כברזל, וביסודות איתנים על בסיס הרא־שונים והאחרונים, עולה מספרו "חידושי הגר"ד" חלק ראשון על מסכת בבא מציעא. שראה אור כעת.

בעצם, לפנינו ארבעים סימנים — ק"כ עמודים — על הדפים הראשונים בלבד במסכת זו, בפרק שנים אוחזין, בדיני הילך, ולחו־זי המגביה מציאה לחבירו ועוד. כל אותם סוגיות עמוקות שדשו בהם בישיבות ובבתי המדרשות. וכל צורב עוסק בהם בעיון רב, והנה חידוש מחודש, כולו גאונות, עמקות בלתי שכיחה, הבנה מר פלאה. שיטות הראשונים וביאורי האחרונים באור מקורי של הגאון האמיתי רבי ליפמן דוד, הטוחן סברות רש"י ומהר"ם מרוטנבורג, תוס' ורא"ש, רי"ף ורמב"ם, שיטה מקובצת, קצות, רבי משולם איגרא, ים התלמוד, רבי עקיבא איגר, ריזצק תשתית מחודשת, בסללו דרך ישרה להבנת הענינים לאמי־תה של תורה בקדושה ובטהרה.

למעלה משישים שנה היתה תורתו — תורת אמת של גאון זה מונחת כאבן שאין לה הופכין, עד שקם לה גואל הוא נכדו — הנושא את שמו הטהור — הגאון החסיד רבי ליפמן דוד שובקס שליט"א ר"מ בישיבת "שפת אמת" - היונקת מכבשונה של קוצק וגור — ששם לילות כימים והשקיע כוחו ואונו בעמל מפרך לפענח את הרשימות הקצרות שרשם זקינו זצוק"ל, ערך והתקין את הספר הנפלא "חידושי הגר"ד" שבודו כשמש כי עולם התורה יתבשם מריחו הנודף דיה. של חידושי תורה אמיתיים, שקדמה להם יראת חטא והגהה קודש של לימוד התורה, כמתינתה: באימה ביראה ברתת וזיע, על ידי גאון וקדוש שכל ימיו היו שרשרת אחת של עשיית רצון קונו. תוך כדי בקיאות מבהילה במרחבי הש"ס והפוס־קים, בהוראה ברורה של: לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

לברכה מיוחדת ראוי הקונטרס ההלכתי "שרית" שערך והתקין הגה"צ הרה"ג רבי מרדכי שובקס שליט"א ר"מ בישיבת בעלזא. בנו של הנכד הגדול הגאון הצדיק חסיד ועניו רבי משה מנחם יוסף זצ"ל ראש ישיבת בעלזא חבר הבד"ץ של "קהל מחזיקי הדת" דחסידי בעלזא — אשר בימיו האחרונים ממש סידר כתבי זקינו המחבר — כפי צוות אחיו יב־

(המשך בעמוד י"ב)

הנהגות צדיקים

מאות מגדולי ישראל בכל מושבותיהם במזרח ובמערב ספר־דים ואשכנזים, גדולי המשיבים בנגלה ובגדולי המקובלים, השאירו אחריהם תקנות ומנהגות שהתקינו בדורם, וכתום יפה גם לדורות הבאים. הנהגות אלו מצויים בידינו במאות ספרים, ולכן התנדב הרה"ג בנש"ק רבי חיים שלמה הלוי רוטנברג לאסוף בספרו "הנהגות צדיקים" את ההנהגות אשר ציוו לבניהם ולתלמידיהם לדורותם, ר עלותה בידו להוציא דבר מתוקן, הנהגות צדיקים, הדרכות, תקנות ואזהרות מצדיקי הדורות.

לפנינו ילקוט נרחב של הנהגות והדרכות, מכבשונם של גדולי הצדיקים, אבות הדורות, בדורות קדומים ובדור האחרון גם יחד, המכוונים את דרכינו ללכת באורחות ישרים לטוב לנו, בעולם הזה ובעולם הבא גם יחד.

המסדר נהג כהלכה, כאשר סידר את ספרו בהתאם לתקופות חייהם של המחברים, החל מצד־את רבי אליעזר הגדול, עד גדולי הצדיקים שנפטרו רק לפני שנים אחרות, כגון רבי אהרן ראטה בעל "שומרי אמונים", רבי יצחק אל־פיה בעל "שיח יצחק", רבי יוחנן מסטאלין־קרלין, רבי יואל טיי־טלבוים מסאטמר, והזכרנו רק את גדולי הדור האחרון ממש, שזכינו לאורם.

במבואו מציין המסדר את חשיבות הספר הנוכחי, כדי שהד־יבורים הקדושים הנדפסים בספר יוזקקו בלבו של כל אדם ואדם ואין צורך להוסיף שמתוך הדרכות וההנהגות של כל צדיק וצדיק אנו מקבלים מושג על הליכותיהם, וכמובן שהדברים מחייבים אותנו.

בראשית דרכם סבורים היו המסדרים שהדרך היא קצרה, וב־תוך תקופה קצרה ישלימו עבוד־תם, אולם כאשר החלו לעסוק במלאכה ראו עד כמה מרובה היא העבודה. המטרה שעמדה לפניהם היתה ללקט הנפוצים מכל ספרי הקודש שנתקבלו בישראל, ללא הבדל חוג ומעמד, כי כולם קדו־שים, כולם טהורים והכל חפצים לייחד את שמך, להראות לישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. הלשון שונה לפעמים, אך המטרה אחת היא, וכולם מודעה אחד ניתנו.

"אין מוקדם ומאוחר בתורה" אמרו חז"ל. למען הסדר הטוב הובאו ההנהגות על פי שנות פטירתם של המחברים. לתועלת הלומדים והמעיינים נוסף מפתח לכל האישים והענינים המופיעים בספר, והיה כל מבקש ה', ימצא במהרה את מבוקשו כחפצו, כלומר ניתן ללמוד בספר, בכל ענין שהלומד והמעיין מעונין ללמוד וללמד.

זאת ועוד, מתוך המפתח אנו למדים שמות הגדולים הנכללים בספר החל מהראשונים, רבינו יונה גרונדי, הרמב"ן, והרא"ש עד גדולי האחרונים, מרן "בית יוסף", אבות החסידות, חכמי המוסר, עד גדולי הדור האחרון כגון בעל משנה ברורה וכאמור גם גדולי דורנו אנו.

בפתח הספר מציין המביא לבית הדפוס, שמות המסייעים שעמדו לימינו, אם בעצה והדרכה, אם בסיוע ועזרה, והמאמצים להוציא מתחת ידו דבר מתוקן ניכרים בין השיטין לתועלת הר־בים.

אין הוא מתנשא לומר כי הגיע לתכלית השלימות. גם אחרי הה־דפסה נוספו ענינים רבים, שלא נכללו במהדורה ראשונה, והמחבר נושא עיניו בתפלה ללקט ולהוסיף כפי שתשיג ידו לזכות את הרבים.

דבריהם הקדושים אינם צריכים הסכמה, אולם גדולי דורנו מציינים את חשיבותו וכדברי הגר"ש ואזנר בהסכמתו "יישר כוחו וחילו לאורייתא" חמרא למרא הרב רוטנברג, שטרח ועמל בסידור הספר. כן יצוין לשבח הרה"ג רבי חיים מלובלינצקי מנהל ישיבת "שער השמים" הפועל לטפח היכלא קדישא ולכוננה מתוך שאיפה נאמנה להרבות חילים בתורה ויראה וביחוד בחכמת הקבלה לפנימיות של תורה.

מכון "שער דוד" מפעל להוצאה לאור שליד ישיבת "שער השמים" ללמודי תורת הנגלה והנסתר, הביא את הספר לדפוס, כמצבת זכרון לגאון רבי רפאל דוד אויר־בך, הוא הגבר אשר פעל גדולות ונצורות למען הישיבה הקדושה. שנים רבות, נשא בעולה, שכלל אותה, ואין לך מצבת זכרון ראויה יותר לאותו צדיק, שהקים עולה של תורה וחיזוקה של ישיבת "שער השמים". הישיבה הקדושה מתפתחת, תלמידי חכמים מופל־גים בתורה ויראת שמים מתעלים בה במעלות התורה, הן בלימוד ההלכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, והן בלימוד סודות הקבלה, מתוך תפילה וציפיה לאוקמא שכינתא מעפרא ולקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו.

אהרן סורסקי

עיונים בפרקי אבות

יסוד החיים: אם אין אני לי - מי לי!

ע"פ שיחות המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי יחזקאל לוונשטיין זצ"ל

תוך כדי עיון ולימוד בפרקי אבות, הנלמדים בשבתות של הקיץ, נתקלים אנו בהשקפת־יסוד שביטא הלל הנשיא, לאמור: "אם אין אני לי — מי לי?" זוהי השקפה השופכת אור בהיר על חובת האדם בעולמו. מדבריו משתמע, כי לא יתכן בכלל שהאדם יצליח בחייו ללא התעוררות עצמית משלו, מכיון שבהעדר איתערותא־דלתתא אפילו מן השמים אין מסייעים בידו. אין לו לצפות לשום עזרה מאיזה כיוון שהוא, כי "אם אין אני לי — מי לי?!"

ומצינו סמוכין להשקפה זו במה שאירע ליעקב אבינו, בחיר האבות. יעקב יצא מבאר־שבע ללכת חרנה, אף הוא הגיע כבר אל מחוז־חפצו ולבסוף נמלך בדעתו לשוב על עקבותיו ולהתפלל בהר המוריה, שם זכה ל"מראות הסולם" אחרי ששקעה חמה בשבילו שלא בעונתו. ומבאר רש"י הקדוש (פרשת ויצא): "וכשעבר יעקב (בפעם הראשונה) על בית־המקדש, מדוע לא עכבוהו שם? אלא הוא עצמו לא נתן לבו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו — ומן השמים יעכבוהו?! כיון שהגיע לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו. יהיב דעתיה למיהדר וחזר עד בית א־ל וקפצה לו הדרך". ניתן ללמוד ממעשה זה מספר לקחים כאלפים: —

א. שאין די לו לאדם ב"אני לי" הכללי, דהיינו בהשתדלותו הבלתי־פוסקת להתמשך אל הטוב בדרך כלל, אלא לכל פרט ופרט של הישג רוחני — של מדה טובה ושל תוספת־דעת — דרוש "אני לי" מיוחד בפני עצמו; ולא להשפיע עליו ברכה נשגבה זו שבסוף־דבר זכה לה כאן, ולא הועילה כל צדקתו ודביקותו המתמדת בהקב"ה, אלא כך היא המדה — "איהו לא יהיב ליביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו?!" אם הוא עצמו לא התעורר לכך אי־אפשר לסייעו מן השמים, אין מציאות להעניק לו את ההבטחות המיועדות בשבילו, ורק בשבילו, מכיון שאין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד יסוד־החיים: "אם אין אני לי — מי לי?!"

ב. שכפי שנרמז — וביתר הדגשה — אפילו הקב"ה בכבודו ובעצמו אינו עוזר לאדם בעודנו חסר את היסוד של "אני לי"; הלא רק לאחר שנתן יעקב אבינו את דעתו מעצמו לחזור ולהתפלל בהר המוריה, רק אז קפצה לו הארץ ("סייעתא דשמיא" בדרך על־טבעית) והקב"ה כביכול נימק את העילה להנהגה זו: "צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה?" — בעוד שלפני ביאתו לחרן, כאשר עבר רגליו את ההר הזה, בעוד הוא עצמו לא נתן לבו לצורך הטבעי שישפוך תפלה במקום שהתפללו אבותיו, לא הועיל גם הנימוק של "צדיק בא לבית מלוני" בשביל לעכבו, או מאוחר יותר בשביל להחזירו. אין זאת אלא מפני שהיה יעקב חסר בשעה זו את ההתעוררות העצמית, את יסוד ה"אני לי".

רעיון דומה מבצבץ ועולה מן המקראות והמדרשים ביחס לאברהם אבינו. כתוב "ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך" ודרשו בבראשית־רבה: "אמר רבי יצחק, משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת שהיא דולקת, אמר: תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה ואמר: אני בעל הבירה! כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר "תאמר שהעולם בלא מנהיג" הציץ עליו הקב"ה ואמר "אני הוא בעל העולם". ולכאורה תמוה, שמדבריהם משמע כאילו אך זה עתה ערב נבואת "לך לך", בהיותו בן שבעים ושלש, כאילו עכשיו התפלא אברהם "תאמר שהעולם בלא מנהיג", ועל כך השיבו ה' "אני הוא" — בעוד שלמדנו באגדה כי "בן שלוש שנים הכיר אברהם אבינו את בוראו", ואילו בהיותו בן ארבעים ושמונה שנים זכה כבר לשלימות באמונה (כמבואר ברמב"ם הלכות עבודה זרה)?

אכן יתיישבו הדברים אם נתבונן בהם מתוך אספקלריה של דרשה אחרת שדרשו חז"ל: "את האלקים התהלך נח — משל למלך שהיו לו שנים בנים אחד גדול ואחד קטן, ואמר לקטן 'הלך עמי' ולגדול אמר 'הלך לפני'; כך אברהם שהיה כחו יפה כתוב בו "התהלך לפני", אבל נח שהיה כחו רע נאמר עליו "את האלקים התהלך" (מדרש רבה, פרשת נח) ומבאר רש"י הקדוש: "נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו".

וזה פשר הענין, שהוא עמוק עמוק, ואיש־תבונות ימצאנו. אברהם אבינו נתייחד במעלה מיוחדת, יותר מכל בני־אדם אחרים — בצדיקהדור בשכם —: שהיה מהלך בצדקו מאליו, מכוחו העצמי, מבלי שיזדקק לסעד כלשהו, ובאין מישהו אחר דואג להמריץ אותו בעבודת הקודש. מטעם זה לא היה אברהם אבינו בשבעים שנות חייו הראשונות נמשך אחר התנהגות המוכתבת מלעילא, לא חיפש דרך להיות בכל פעולות חייו קשור אל הצווי מגבוה (כמו "לך לך"), ושאף להגשים את יעודו עלי אדמות גם באין צוויים. סבור היה אברהם, שחובה על האדם להיות מהלך בצדקו מאליו, מעצמו, באין צורך שיעודדו אותו משמים לעשיית הטוב. לא ביקש אברהם אבינו לקבל הדרכה מפי עליון כצורך בלתי־נמנע, לא אבה להיות מתפרנס מן הסייעתא — ואמנם בגין רצונו זה לא נגלה אליו הקב"ה.

במצב זה היה אברהם אבינו שרוי עד אשר התחיל מהלך ממקום למקום, עד שלפתע הבחין כי ה"בירה דולקת", העולם נראה לו כאחוז להבות, כל הנהגו שבו מיקשת־פלאים גדולה — ומכאן הסיק כי לא יתכן "שהעולם בלא מנהיג". פירוש הדברים: הגיע אברהם לכלל מסקנה חדשה, כי העובדה שהקב"ה מנהיג את עולמו אינה עובדה צדדית שאפשר הי' גם בלעדיה, אלא זה חלק מעצם הבריאה, אי־אפשר אחרת, העולם אינו מסוגל להתקיים כל עיקר באין השגחתו הפרטית של הבורא יתברך עליו. כך הוא הדבר בגשמיות וכך גם ברוחניות: הדרכת הקב"ה לאדם בארחות־חייו אינה "סעד לתמכו" בעלמא, אין לראות בה מענק של יתרון — שלפעמים אינו אלא חסרון — והאדם השלם אינו צריך לה, מאחר שכאילו ביכולתו לוותר על מתת־חסד זו ולהוריה את זכות־קיומו בכוחותיו העצמיים; אלא גם הדרכת ה' מהווה חלק בלתי נפרד מן עצם הבריאה, אי אפשר אחרת, וגם כאשר האדם נזקק להנהגה זו ומתפרנס ברוחו הימנה, עוד משתרע לפניו כר נרחב לעבודה עצמית, עוד בידו להיות "מתחזק בצדקו מאליו" — אם לא שמשפיעים לו סייעתא דשמיא מיוחדת, כדרך שהשפיעו לנח. עיקר החידוש שנתחדש לו, לאברהם כי לחיות על־פי צווי ה' ולא על־פי הבנה עצמית משובחת, זהו חוק בל־יעבור, חוק מחוקי הבריאה, וכל תפקיד האדם מתחיל רק בעקבות הצוויים האלו, להוציאם מן הכח אל הפועל.

כיון שידע בנפשו דבר זה, מיד ביקש אברהם אבינו לקבל דברים מפי ה', לדעת את המעשה אשר יעשה. ותיכף מצינו שהציץ עליו הקב"ה: "ויאמר ה' אל אברהם".

מהו הלקח שמצטרף ועולה ממאורע זה? שכל עוד לא הכשיר האדם את עצמו לענין הטוב — ולא חשוב מאיזו בחינה שהיא, ובשל־מה נקט בהסתייגותו — ואין לו חפץ בו, אין מעניקים לו אותו מן השמים. ואף שכבר הכשיר את עצמו דרך כלל לכל המשובח והנעלה, ואף שגבהה קומתו הרוחנית עדי שחק, אינו יכול לזכות במדרגה שלא חיפש אחריה, מפני שלכל פרט ופרט לחוד יש צורך ברצון מיוחד והכנה רבתי. הלא ראינו שעם כל אהבת הקל לאברהם אבינו, לא היה מסוגל וראוי שישפיעו לו שפע רוחני מסוים, מפני שעדיין לא הגיע אליו במהלך הכשרתו ולא עשה את הנדרש מצדו לצורך זה בהתעוררות עצמית — ויהא זה מפני שסבר כך, מפני שהיתה לו דרך משלו בעבודת ה', ועל־פיה התנזר ביודעין מן ההשגה הזאת, מבלי שיעמוד על מדת חיוניותה.

ועד מה מחייב לקח מאלף זה אותנו, להפעיל ולמצות את כל הכוחות העצמיים שלנו, על־מנת להתכשר לעבודת ה' וללימוד תורתו.

ברוח הדברים האלו נבין גם את פשר דברי רמב"ן בביאור הכתוב: "ויאמר אלקים אל יעקב קום עלה בית א־ל ושב שם ועשה שם מזבח" — מהו ושב שם? שיפנה דעתו לעשות המזבח, כענין חסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת קודם תפלתם כדי שיכוונו את לבם למקום".

מה נפלא הדבר — אפילו יעקב אבינו, שכולו דבוק בשכינה ("דמות דיוקנו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד"), אפילו אדם כמותו, כיון שבא לעשות מזבח הוזהר וזקוק להכנה מיוחדת: "ושב שם". ללמדך, שכל פעולה ומעשה צריך להתכונן לקראתה, להתכשר, כדי לקלוט את השפעתה, להרבות במאמץ מצד הכוחות העצמיים בכדי להשיגו — ואין די במה שאדם זה אפילו דבוק כולו בקוב"ה כל ימיו.

הכרח הוא דבר זה, תנאי מוקדם, לרכישת מעלות התורה והעבודה, ולהשביח דרך־כלל את המהות היהודית של כל אחד מאתנו — להקדים יזמה ורצון עצמי בטרם מקבלים את ההשפעה ממרום, להתאמץ בכל ענין רוחני להיות "מהלך בצדקו מאליו". הלא כבר אמרו חז"ל: "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב".

יש להקדים את ה"אני לי" לכל ענין ומעשה, לכל השראה ושעת רצון.

עם חכם ונבון

ספרי קריאה חדשים בהוצאת "אור הספר"

פתיחתו של שבוע הספר העברי, היא סיבה טובה להתפנות כדי להעיף עין על החידושים של מדף הספרים החרדי. כך הגענו השבוע אל ה"מדף" של הוצאת "אורה" שהיא שלוחה של הוצאת הספרים החרדית "אור הספר" — שהיא בעצם מפעלו של איש אחד ה"ה הר' מנחם אברהם כר־און.

דומה שכאשר תיכתב ההיס־טוריה של התפתחות הספרות החרדית בתקופה זו, לא יוכל ההיסטוריון להתעלם מן התרומה שהרים איש אחד ויחיד במינו זה. כאשר ביקשנו ממנו להאיר עינינו בחידושים שלו לקראת שבוע הספר, הפנה אותנו אל הספר "עם חכם ונבון" — סיפורים על חכמ־תם של גדולי ישראל, מאת מ. ציפורי. כפי שניתן היה להבין מ. ציפורי הוא שם עט של סופרת צעירה אך מבטיחה שעתידה לפ־ניה. מדובר כבר בכרך שני בסדרה זו, בשני הקבצים שהיו לפנינו מופיעים עשרות סיפורים, הלקו־חים מן המקורות, בתלמוד ובמ־דרשים וגם אחרים, סיפורים על חכמת חכמי היהודים, בבואם לעקוף או להתחמק מהתנכלותם של רשעים ומרשיעי ברית. ב־2 הספרים בסדרה, אוסף גדול של סיפורים, חלקם ידועים אמנם, של גדולי חכמי הדורות החל בחכמי התלמוד, עבור לראשונים ואחרו־נים, הרמב"ם מפרשי התלמוד ועד לחכמי הדורות האחרונים גדולי החסידות, מנהיגי העדות, רבנים ופוסקים, אם המדובר ברבי יוסף חיים בעל "בן איש חי" או ברבי יוסף ראזין הרוגוצ'ובי זי"ע. ואח־רים.

כאמור, הוצאת אורה היא מפעלו של איש אחד. שקשה למ־צוא דוגמאות רבות של מסירות והתמסרות כזו לנושא זה של הרחבת הפצת ספרות חרדית, לרוב ביזמתו שלו. הוצאת "אורה" יוזמת ומדובבת סופרים צעירים וותיקים כאחד להעלות את פרי רוחם על גבי גליון הדפוס כדי לזכות בהם את הרבים.

אם חייבים אנו הכרת טובה להוצאה זו על עצם הגשת החומר, המגוון והמקורי, הרי דומה שיש מקום להודות על החזרת ההכרה כי הספרות החרדית היא בעצם גם עסק, ואילולא לא באה אלא לשם כך, דיינו.

"אור הספר", אינו עוסק, כא־מור, רק בספרות יפה, אלא גם בהוצאתם לאור של ספרי יסוד רבים. וגם ספרים תורניים בכל מקצועות היהדות. 2 פרוייקטים מרכזיים קיבלו על עצמם ההוצאה ומנהלה. הוצאת מחזורים מפור־שים ומבוארים וגם מהדורים ל־ימים נוראים ועתה ב"ולבי תבנון" גם להרגלים. וכן לאחרונה הופיע הספר בתחום הספרות החסידית היא הוצאה מחודשת משופרת ומ־פורשת של ה"מאור ושמש". הדוגמא שהפיק הרב בראון על פרשת ויקרא אכן נותנת מקום לתקוה ובעצם מהוה מעין דרישה בנוסח התלמודי: "אור הספר" מחייבת את המו"לים". זו דוגמא של הוצאת ספר. מלווה בתחושת שליחות ואחריות, תוך שאיפה לשלמות ביצוע. בראון נושא בלבו ל"הראות" לציבור הקוראים וגם כמובן למו"לים השונים, כיצד יש להתייחס לספרות חרדית או להוצאת ספרי קודש, אין זה רק ענין לשוי כספי של הקונה, כי אם ענין להתייחסות מכובדת לספרי הקודש, לספרים שבהם אנו צרי־כים להתפלל, ו/או ללמוד מהם.

י. רע כאה־לו

דרוש וחידוש מתורת קדמונים

"תפארת הגרשוני" על התו־רה מאת הג"ר גרשון אשכנזי זצוק"ל בעל "עבודת הגרשוני". הוצאת המכון להוצאת ספרי קד־מונים שע"י ישיבות צאנז (קרית צאנז, נתניה, ויונין סיטי) שנת תשמ"ח.

"רב פעלים מקבצאל" הוא כ"ק אדמו"ר מצאנז־קלויזנבורג שליט"א, וכדרכו בקודש בהרבה תחומים להחזיר עטרה ליושנה, גם בתחום זה של הוצאת ספרים הגה בלבו רעיון נפלא: להחזיר אל כבודם הראשון את ספרי הקדמונים שעסקו בדרוש על־פי דרך הפלפול והחידוד, המה הג־אונים מלפני שלוש וארבע מאות שנה, בני דור־דעה של הגאונים רבי יעקב פולאק זצ"ל מלובלין, הרבי ר' השיל זצ"ל מקראקא, ותלמידיהם אחריהם. הרבי שלי־ט"א הצביע על כך, שהגאונים האלה בדרך זו שהחזיקו בה לשעתם האדירו את כבוד התורה והאהיבו אותה על בני דורם, ובה היתה הצלה רבתי לרוח העם אחרי גזירות ת"ח ות"ט.

קם, איפוא, בשנים האחרונות, על־פי הוראתו — ביזמת תלמידיו — "המכון להוצאת ספרי קדמו־נים" שכבר הספיק להוציא למעלה מעשרה ספרים חשובים מתורתן של חכמי אשכנז פולין וארץ הגר, כשהם ערוכים ומוארים בהשלמות ושכלולים שנעשו בטוב טעם ודעת. מתוכם ייזכרו במיוחד הספרים "צנצנת מנחם", "ברית שלום", "מטה יששכר", "גרש משה", ו"כבוד אהרן". עכשיו זכינו לחוליה חדשה בשרשרת, ספר "תפארת הגרשוני", עה"ת, שמ־חברו היה תלמיד הב"ח ומגדולי הדור בימיו, כשהוא מעוטר באד־נים לתורה, פרי הטובה של הגאון הרב חיים־אריה ריינין (מראשי המכון) שהתקין לו מפתחות מר־עילים וציוני מקורות, בתוספת ברכה של מבוא נרחב לתולדות המחבר (פרי עטו של הרב בנימין המבורגר) שיעשיר את כל הקורא בו באוצר בלום של ידיעות היס־טוריות וכידי"ב מתקופתו ומשדה פעולתו הרוחנית של המחבר זצ"ל.

הג"ר גרשון אשכנזי זצ"ל, ידוע באהלי שם כבעל "עבודת הגר־שוני", חי בדור לא־נחום ולמד גם לימד את תורתו בבחינת "אף חכמתי עמדה לי". היה כנוכר תלמיד הב"ח, וכן יצק מים על ידי תלמידו הגאון בעל "צמח צדק" (הראשון), והיה חברו של הש"ך, המביא חידושים בשמו בספרו ליו"ד (סימן צ"ח). לימים גדל שמו וכסאו, כשהוקם על לכהן ברבנות בערים המיוחסות: פרוסטיץ, הענא, ניקלשבורג המדינה, וינה, מיץ, ובכל אחת מהן היה תופש ישיבה ומרביץ תורה לעדרים. כמה וכמה מגדולי אשכנז המפורסמים ביותר, בתוכם הג"ר דוד אופנהיים זצ"ל בעל "נשאל דוד", היו תלמידים שהע־מיד רבי גרשון בישיבתו. מהק־דמתו של רבי דוד אופנהיים לספר דנן נשקפה כמו שחר אהבתו הערצתו לרבו הדגול מרבבה. קשה לצטט מדבריו משפטים קצרים גרידא. זה שיר־תהלה יחיד מסוגו, שכל חרוז ומליצה שבו משתייך לנובלות חכמה של תלמיד גאון זה, אשר הזכים את רבותיו ושימש להם עדות כעיסה על נחתומה.

הספר שלפנינו נדפס פעם ראשונה לפני 289 שנה בפרנקפורט ד'מיין ע"י בן המחבר. במהדורה הנוכחית צרפו אליו המו"לים את הספר "חידושי הגרשוני" על חלקים אחדים משו"ע (יו"ד, אבה"ע, חו"מ), המכיל לרוב הערות קצרות בגופי הלכות, וכן דרושים אחרים, שנדפס לראשונה בשנת ת"ע לאלף הנוכחי ע"י נכד המחבר הג"ר יקותיאל לאזי ב"ר נחום אשכנזי ע"ה. מלבד טוב־טעמו של העורך, יש לשבח גם את ההדפסה מאירת־עינים, ואת הצורה החיצונית המלאה הדר בבחינת "תורה מפוארה בכלי מפואר".

א. ספרן

סיפורים קטנים על אנשים גדולים

רבי עמרם חסידא

מאת שלמה בן דוד

לפני שהשואה הגדולה עברה על עם ישראל וטאטאה את קהי־לות הקודש מן המפה, היו בעיירות קטנות ונידחות רבים מבין גדולי ישראל שעסקו בשקט, בצנעה ובתנאי דלות בעבודת ה'. אחת מאותן עיירות היתה העיירה ושעג שהיתה במרכז הונגריה.

בעיירה זו חי יהודי מיוחס מאוד שנקרא ר' משה נחום. הוא היה נצר למשפחת המהר"ל מפראג, ובין אבותיו נמנו גם ה"צמח צדק". גם הצדיק הנסתר ר' אדם בעל שם, רבו של הבעש"ט, היה מאבות השושלת המשפחתית. צאצאם של קדושים אלו, ר' משה נחום, היה נחבא אל הכלים, איש צנוע שהתפרנס מיגיע כפיו, ועם זאת הגה בתורה יומם ולילה והגיע למדרגה גבוהה.

צל רבץ על חייו של ר' משה נחום והעיק תמיד על ליבו: נמנע ממנו פרי בטן, אך הוא לא חדל מלייחל ולצפות לישועה.

באחד הימים ישב ר' משה נחום בשעות אחר הצהריים, כדרכו, גחון על הגמרא ושקוע בסוגיה קשה. לתוך מחשבותיו התגנב שאון זר שטרדו מריכוזו. הוא ניסה להתנער מן ההפרעה ולשקוע שוב בלימודו, אך הרעש שב ונשנה. רק אז הבחין ר' משה נחום כי הוא שומע נקישה על דלת ביתו. הוא ניגש ופתח את הדלת, ומולו עמד יהודי הדור פנים שמאחוריו עמדה מרכבה והמתינה לו.

"שלום עליך, רבי יהודי", אמר ר' משה נחום במאור פנים. "נא להכנס".

"ימחול מר", אמר האורח: "מצוי אני בדרכים וחוששני שלא אספיק להגיע עד הלילה לביתי. אולי אוכל להניח אצלו תפילין של רבנו תם?"

"בודאי!" השיב ר' משה נחום. "בכבוד רב. הכנס נא". הוא הוביל את אורחו לקיטונו הקטן שבו עמד ארון הספרים שלו והשאירו לבדו. כעבור זמן מה יצא האורח ובקש להפרד ולצאת לדרכו. "אל נא תצא בלא לסעוד את ליבך", הפ־ציר בו ר' משה נחום. "הנה אני עורך לך את הפת". האורח נעתר להזמנה, נטל ידיו ואכל בזריזות. משסיים את אכילתו ברך בכוונה ובהתלהבות את ברכת המזון בכתנה מעוט, ואז הגיע למילים "הרחמן הוא יברך את בעל הבית, את אשתו ואת זרעו"... הפסיקו ר' משה נחום ואמר: "למרבה הצער, אין לי ילדים עדיין". האורח סיים את הברכה ואז בקש ממנו ר' משה נחום: "ברכני בזרע של קיימא".

"אני מוכן לברך אותך, אך דומני שאני יודע מדוע לא זכית בילד".

פניו של ר' משה נחום חוורו, והוא אמר:

"מה... מה חטאי?"

"אני מאמין שצריכה לצאת ממך לעולם נשמה גדולה.. אך הדבר מתעכב כיון שחלון ביתך נשקף לעבר כנסיה.. אשתך רואה בכל זמן את הצלם מול פניה. עצתי לך לעקור בלא שהיה את דירתך"..

"הרי", התפעם ר' משה; "אעשה זאת ללא דיחוי. מודה אני לך מאוד על עצתך". "ואני", השיב לו האורח, "מברך אותך שתזכה בבן שיאיר לעולם בתורתו ובצד־קותו".

ר' משה נחום לא התמהמה. הוא הזדרז לעקור את דירתו, והנס התחולל: עם חלוף השנה נולד בן שניכר בו עם לידתו סימנים של קדושה. האב קרא לבנו עמרם. הילד נהג כבר בילדותו מתוך חרדות והקפדה על הלכות ושמו יצא לתהילה.

בהיותו נער צעיר שלחו אביו לעיר ניקלשבורג, ללמוד אצל גדול הדור. הוא זכה להיות הוראה ונשא אשה בגיל צעיר. כעבור שנים אחדות הוכתר להיות רבה של העיר מאד — קהילה בה כיהנו רבנים חשובים. ר' עמרם נודע לכל כגדול בתורה, כצדיק וכאדם שידו רב לו גם בתורת הקבלה. משום כך הוצמד לו הכי־נוי "רבי עמרם חסידא", וכך זוהה.

ידידות מיוחדת נקשרה בין ר' עמרם חסידא לבין הגדול המיוחד שבאותו הדור — ה"חתם סופר".

ואז נודע לעולם היהודי של הונגריה שר' עמרם חסידא מתכונן לעזוב את קהילתו והוא בדרכו לארץ ישראל. השמועות נתאמתו לאחר שר' עמרם יצא לביקור־פרידה אצל בעל ה"חתם סופר". השניים נועדו יחד במשך שעות ארוכות, ומשיחה זו נודע כי ה"חתם סופר" ביקש מר' עמרם כי יקבע את דירתו דווקא בירוש־לים. "אמנם חלק הארי של הישוב מצטופף בטבריה ובצפת, אך אני מייעץ לך לדור בירושלים", אמר.

ר' עמרם יצא לדרכו בהשאירו אחת מבנותיו בהונגריה. בת זו היתה אמו של הגאון ר' עמרם בלום, (מחבר הספר "בית שע־רים")

דרכו צלחה בידו, והוא הגיע לארץ ישראל במהירות ובקלות וללא תקלות. בכך ראה ר' עמרם סיעתא דשמייא מיוחדת. אולם, ספינתו עגנה בעכו, ולא ביפו, ועל כן נאלץ להתגורר בצפת, למרות הבטחתו ל"חתם סופר", מתוך כוונה לעבור מאוחר יותר לירוש־לים. הדבר לא עלה בידו, ושעתו של ר' עמרם הגיעה. כצוואתו ציין ר' עמרם את מקום קבורתו. הוא ביקש להיטמן בבית החיים הישן בצפת, שכבר לא היה בשימוש במשך למעלה ממאה שנים. עם זאת ציין ר' עמרם מקום פנוי ליד האר"י הקדוש וסמוך לאלשיך. שם אמנם מקום קבורתו של ר' עמרם. יהא מליץ יושר למשפחתו ולעמו.

תן למקצוענים לטפל בעיניך
אישונית
עדשות מגע
לצוד שלנו: קח-עדשות מגע קאפצג קבל-משקפי שמש חינם!
באישונית עדשות מגע 139.- 178.- 240.- 388.-
מכל סוג ומכל מזהר 430.- 475.- 510.- 590.- 600.-
אישונית נבחרה כמספר 1 בישראל בסקר הארצי
אספקה מיידית לכל סוגי העדשות
לנוחיותכם, תאמו פגישה מראש
בני ישיבות ותלמידות סמינר! ברוך באישונית את התנאים המיוחדים עבורכם

HOTEL METROPOL
Arosa Switzland
כשר למהדרין (גלאט)
בהנהלת משפחת ב. לוין טל. 004181-311058
• מלון ברמה גבוהה • שירות מעולה • אוירה ביתית
• חדרים מודרניים • שרותים צמודים • מרפסות לאמבטיות שמש
• נוף הרים • בגלעות קוה • רכבות כבלים על פני הרי שלג
• טיולים ביערות סואים • ביתכנסת.
ספריה תורנית ובקוה בבלון • אגם שחיה וסירות
החל מ־85 פרנקים שוייצרים ליום
כולל ארוחת בוקר עשירה ומגוונת וארחת ערב בשרית
פרטים והזמנות: טל. 02-632418 בערב

בית הצעצועים
מבצע 2 תשלומים
+ 25% הנחה
במוצרי "פישר־פרייס"
לגו וכו'
בחודש הצעצועים והמשחק
מעבדה למוצרי
"פישר־פרייס"

חשוב לסובלים מגמגום
★ מכון צליוק מודיע על פתיחת קורסי קיץ לטיפול אינטנסיבי בגמגום.
★ הטיפול באמצעות שיטה חדשנית ומוכחת המבטיחה הצלחה ב־90% מהמקרים.
★ הקורס ייערך בחודשים יוני־אוגוסט
★ לפרטים והרשמה:
מכון צליוק - מומחים לשיקום הדיבור, הקול והשמיעה מזה 30 שנה.
כתובתנו: רח' מלצ'ט 35 תל־אביב טל' 202130 - 03-284539

עוף הגליל
כשר למהדרין
בפיקוח הרה"ג א. שמחה הכהן קפלן שליט"א
אב"ד צפת והגליל העליון
ובאישור הרבנות הראשית לישראל
הבהרה
במודעה שהתפרסמה על ידינו באחד העיתונים בתאריך 27.5 פורסם בטעות על אישור כשרות למפעל הנ"ל מטעם הרבנות ירושלים במקום באישור הרבנות הראשית לישראל
הנהלת עוף הגליל

הסדר
סדר צלים ★ שירותי הדפסה
בני ברק, רח' ר' עקיבא 66 (קרן)
טל. 6700434 – 705996 (מעון 771139)
למחברים ולמו"לים
אנו הכתובת לשירותי סדר לספרים והגהות
התמחות בעבודות מורכבות (לתורת שנה וכו')
* שרות אישי * מחירים נוחים *
סימפטיה * איכות ומקצועיות בשיא המהירות

שבועיים איטליה בנעלי אטרנה
20% הנחה ממשית על סנדלים מתוצרת איטליה
Eterna אטרנה
מיובאים ומשווקים לישראל בלעדית ע"י אטרנה ברשת חנויות אטרנה ברחבי הארץ.
רשת חנויות אטרנה
• תל־אביב רח' יצחק שדה 38, רח' דיזנגוף 138, אבן העם 30 • ירושלים רח' יפו 97 מרכז כלל, רח' בן יהודה 2, רח' מאה שערים 3 • חיפה רח' הרצל 38 • בני ברק רח' עקיבא 31 • הרצליה רח' סוקולוב 57 • חדרה רח' הגפן 59 • נתניה רח' סמילנסקי 10 • פתח־תקוה רח' מוהליבר 1 • רמת יצחק שד' ירושלים 14 • טבריה רח' הגליל 1 • נהריה שד' הגעתון 34 • נצרת מרכז רסקו • עפולה רח' הרב לוין 1 • אשקלון רח' הגבורה 13 • קרית מוצקין רח' משה גושן 74 • רחובות רח' הרצל 182.

אמונת ישראל - סוד קיום עם ישראל בגלות - בעקבות המשבר הפוקד את העם בציון -

משאו של בקש"ת מרן אדמו"ר מביאלא שליט"א בנעילת חג השבועות

רשם: מאיר יחזקאל ויינר

- אמונת סגולת עם ישראל - בלתי נפרדת מאמונת הבורא ★ עם ישראל - יסוד חמישי בבריאה למעלה מארבעת יסודות הדצח"מ ★ ההבדל בין ישראל לעמים - כהבדל בין אדם לבהמה ממש, בגוף ובנפש ★ ישראל אע"פ שחטא - ישראל הוא ★ הכופר בעליונות וסגולת עם ישראל - כופר בכל התורה כולה ★ שורש משבר ההתקוממות בשטחים - באבדן הזהות הלאומית כעם סגולה ★ אומות העולם - "עם הדומה לחמור" ★ "אין חיה שולטת באדם עד שנדמית לה כבהמה" ★ רדיפות ישראל בגלות - סיבה מכרעת לאמונה בסגולתם הנצחית

אמונה. למעלה מדרך הטבע.

כלל ועיקר גדול מעיקרי האמונה למדים אנו מפרשת שבוע זה פרשת שלח. כששבו המרגלים משליחותם לתור את ארץ כנען, והוציאו את דבת הארץ, הסה את דבריהם כלב העבד הנאמן לה', ואמר "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה". פירש רש"י ז"ל: "עלה נעלה. אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו נצליח בכל דבריו".

מבאר הדברים זקני בסה"ק תולדות אדם [דף פב] וז"ל: "ולהבין הלשון עשו סולמות ועלו שם, איך אפשר לעשות סולם לעלות לשמים, הלא זה הוא דבר שאין ביכולת האדם לעשות. אך כוונת רש"י ז"ל הוא כך: אשר הצדיק כלב למד לנו דעת אמונת צדיקים בדבריו הקדושים, והוא כמו שאמרו חז"ל על הפסוק ויאמינו בה' ובמשה עבדו, מלמד שכל המאמין ברועה ישראל כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם.

"והמשילו אמונת צדיקים לאמונת השי"ת, שכמו שבאמונת השי"ת צריכין להאמין אמונה פשוטה בלי שום חכמה והידור על דרכיו יתברך חלילה מפני מה צדיק ורע לו כו' או איזה הרהור אחר, וכמ"ש דוד המלך ע"ה כמעט נטוי רגלי כו', כמו כן אנו צריכין להאמין בצדיקים אמונה פשוטה שלא להתחכם כלל על דבריהם.

"וזה שאמר להם כלב: עלה נעלה, אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות כו'. פירוש: כשתעשו הדבר בלי חכמה רק באמונה פשוטה, ושלא להתחכם על הדברים איך יתכן לעשות כזאת, רק שלא תהרהר כלל בזה, וכשמשה יאמר לכם עשו סולמות וודאי תוכלו לעשות ולעלות בשמים, כי באם שתתחכמו על הדבר איך הוא ביכולת אז אפילו כשתרצו לעשותו לא תוכלו, כי באמת איך אפשר לעשות כזאת על פי הטבע, אך באמונה פשוטה בלי שום התחכמות רק ליקח גרזן ולעשות שליבות הסולם, וכמו שאמרו ישראל על הים אין לנו אלא דברי בן עמרם, בכח האמונה הזו עלה נעלה לשמים, כי באמונה פשוטה יכול לעלות למעלה מן הטבע, ולכך תוכל לעלות אפילו בשמים.

"וזה העצה העמוקה למד כלב לישראל בדבריו אלו. ודבר זה הוא גם עתה. כי על ידי האמונה פשוטה בהשי"ת נעשה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ותבין מזה גם כן אשר הצדיקים אומרים רפואות לישראל ולהעמים, אשר אין הרפואה שייך כלל לזה החולי, ואעפ"כ כשאדם מקבל הרפואה מהצדיק ואינו מהרהר כלל בהרפואה אם טובה הוא להחולה כי אזי הרפואה קרובה לבוא, ומצליח בכל דבריו, כי הצדיק ממשיך הרפואה ממקור הרפואות שהוא אינו בגדר הטבע כלל. והבן הדברים", עכל"ק.

נמצינו למדין מדבריו הקדושים יסוד גדול בעיקר האמונה, שעל ידי האמונה ניתן להגיע לדברים שהם למעלה מן הטבע. ועיקר האמונה שעל ידה ניתן להגיע לדברים אלו זה אמונה פשוטה, אמונה שהיא נוגדת את ההגיון הטבעי ושכל אנוש, וכאשר מאמין באמונה שלימה ופשוטה בכחו להגיע להשגים שהם גם למעלה מן ההגיון האנושי, וכמאמרו: "כי באמונה פשוטה יכול לעלות למעלה מן הטבע, ולכך תוכל לעלות אפילו בשמים". לא כן כאשר מתחיל לחקור ולהתחכם מאבד את הסגולה העל טבעית שבדבר ונכנס שוב תחת הנהגת הטבע, והגיון אנוש, ואז אין בכחו להוליך אותם עניינים המבוקשים ממנה.

עוד יסוד עיקרי למדים אנו, שבמקביל להאמונה בהשי"ת, קיימת האמונה בצדיקים. שיש להאמין בצדיקים באמונה פשוטה בשלילת חקירה והתחכמות ובעלית מהגיון אנוש. וכלשונו הק' שצריך: "כשאדם מקבל הרפואה מהצדיק ואינו מהרהר כלל בהרפואה אם טובה הוא להחולה כי אזי הרפואה קרובה לבוא, ומצליח בכל דבריו, כי הצדיק ממשיך הרפואה ממקור הרפואות שהוא אינו בגדר הטבע כלל". והתנאי העקרוני לזה הוא: "כשתעשו הדבר בלי חכמה רק באמונה פשוטה, ושלא להתחכם על הדברים "איך יתכן לעשות כזאת", רק שלא תהרהר כלל בזה כו', כי באם שתתחכמו על הדבר איך הוא ביכולת אז אפילו כשתרצו לעשותו לא תוכלו".

כי כח האמונה הוא למעלה מן הטבע, לכן כשמאמינים בפשיטות ובלי התחכמות ניתן על ידי כן לצאת ממסגרת הטבעית ואז להמשיך הישועה והדבר הנכסף. לא כן כאשר מתחיל להתחכם ולהרהר ומתפש את ההגיון בדבר, שוב נכנס תחת הטבע, וממילא אין בכחו לפעול דבר שהוא למעלה מן הטבע.

מכלל ועיקר האמונה - להאמין בעליונות כלל ישראל, ובעצמו

ובכלל האמונה בצדיקים הוא האמונה בכלל ישראל, כמ"ש בסה"ק צדקת הצדיק [אות קנו]: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו. פירוש: משה — והנה לומר שישים ריבוא נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהשם יתברך חפץ בם.

"כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך, כך צריך אחר כך להאמין בעצמו. ר"ל שיש להשם יתברך עסק עמו ושאינו פועל בטל שבין לילה כו', וכהיינו שזה שלאחר מיתתם נאבדו האינם. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והשם יתברך מתענג ומשתעשע בה כשעושית רצונו. וזה פירוש ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ר"ל: כלל ס' ריבוא נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהשם יתברך חפץ בהם", עכל"ק הנוגע לעניננו.

יסוד הדברים הוא כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, ובכל נפשות ישראל יש ניצוץ ממשה רבינו ע"ה כמ"ש בספר התניא, [פרק מב]: "כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו ע"ה, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים", עכל"ק ועיי"ש.

והדבר זה חובה על האדם להאמין, כשם שחובה להאמין ביחודו והוייתו של הבורא יתברך שמו. וזה מכח מה שהבורא יתברך בחר בישראל להיות לו לעם סגולה. ומשמעות סגולה היינו דבר בלי טעם ואין לו הסבר כדרך ההגיון אלא הוא דבר מופשט. והוא ענין אמונה עצמית שתביא לו בטחון עצמי חזק במה שהוא יהודי. וכאשר יאמין בדבר זה בכנות ובפשטות אזי הוא נכלל בכלל ישראל, ובכל הדברים המיוחדים שבעם הזה. לא כן כאשר אינו מאמין ומהסס בדבר, הרי הוא מוציא עצמו מן הכלל לגמרי, וכפי שיתבאר בהמשך הדברים מדברי הרמב"ם הוא מומר לכל התורה כולה.

וכתב זקני בסה"ק תולדות אדם שלהכיר עומק וסוף יקרת ערך איש ישראל בעצמותו זאת יכול רק הבורא ית"ש בעצמו, ואין ביד אנוש לירד לסוף עומק מעלתם. ובמקו"א כתב שגם מלך המשיח יכול להכיר זאת. אולם זולת זה אין בדעת אדם להשיג זאת.

וכבר אמר החתם סופר הקדוש כשהפליאו בשבח רבו הק' רבי נתן אדלר זצוקללה"ה שהוא גדול כמלאך, צעק ואמר וכי רק כמלאך היה, והלא היה הרבה גדול מזה בבחינת "ותחסרהו מעט מאלקים". ולעתיד לבוא יגיעו בני ישראל לבחינה הזאת, שהרי אמרו בגמ' בבא בתרא [עה] "עתידים צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה, שנאמר [ישעיה ד] והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו". ופירש"י ז"ל: "כמלאכים יאמרו". אלא שהיום הוא בהסתר ובהעלם, וצריך להאמין בזה וכל ישראל יגיעו לבחינה הזאת דעמך כולם צדיקים, וכמאמר הזוה"ק מכיון שאיגזר במילה וכו'.

מאמר זה הוא פרק מתוך ספרו [illegible] של כקש"ת אדמו"ר מביאלא שליט"א "מאמר הברית הטוב", העומד לראות אור בשבועות הקרובים

ישראל — עם סגולתו נחלתו וגורלו של הבורא ית"ש

הנראה לבוא בביאור הדברים להבין להשכיל ולהוכיח האיך הדברים עומדים ברומו של עולם. תקנים ביסוד גדול שייסד כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה זי"ע העבכ"י בעיקרי אמונת ישראל שיש להאמין בגדולת והפלאת עם ישראל מכל העמים, והשריש ותיקן לומר בפה "אני מאמין באמונה שלימה שי־שראל הוא עם סגולתו ונחלתו וגורלו של הבורא יתברך שמו".

הדברים עתיקין, ופליאה דעת מאתנו עד היכן הם מגיעים, שזהו עיקר גדול להאמין בכחו וס־גולתו של עם ישראל, שבאמת נבדלו מכל האומות, והם לבדד סגולתו ונחלתו של הבורא ית"ש. ויש להתחזקות אתר שורש ג' עניינים אלו בעיקר אמונה זו שלושה יסודות אלו שיש לנו להאמין בהם באמונה שלימה, ומהו תכלית האמנתם באמונה שלימה.

ובאמת אין להעריך ולתאר ולבאר במילין גודל קדושתם ומעלתם וחביבותם אצל אבינו שבשמים, כמו שפירש אאי"ז הרה"ק מביאלא מה שאנו אומרים "ורוממתנו מכל הלשונות", שמעלת וק־דושת ישראל נשגבה מאד עד שאין לשון שבו אפשר לתאר מעלתם". וזאת צריך כל איש ישראל לידע ולהשכיל ולהתבונן בכל עת בעוצם מעלתם וחביבותם. וכאשר יתעמק ויתבונן בזה בכל עת ע"י יגיע באמת למדריגת אהבת ישראל ויהיה לו באמת ובפנימיות לבבו אהבת ישראל נכונה, וכל כמה שיוסיף להשכיל ולהתבונן בזה, יותר יגיע למדריגה זו ולהכרה בעוצם מעלתם.

אמנם לא נפלאת זאת ולא רחוקה היא ממנו, כי כשם שיש להאמין בבורא עולם הכל יכול אשר ברא ויצר והאציל יש מאין ויסד ארץ על מכוניה, כן יש להאמין בעצם קדושת וחביבות ישראל אצל אבינו שבשמים, שבשבילם נברא העולם וכל תכלית הבריאה הכל הוא בשביל ישראל. וכשם שיש להאמין ולהשריש בקרבנו אמונת השי"ת, כך יש להאמין ולהשריש בקרבנו סגולת ישראל ומ־עלתם הנשגבה, ועל ידי שישתרש בפנימיותינו במעמקי לבנו ובנפשנו הכרה זו במעלת וחביבות ישראל, כן ישתרש בקרבנו אמונת בורא עולם ונתחזק אצלנו האמונה. וכידוע דברי אאי"ז היהודי הקדוש מפשיסחא זצוקללה"ה שכפי אהבת ישראל שתיקנו בקרבו כן יהיה באהבת השי"ת, כן על ידי אמונת ישראל, היינו האמונה ביחוד סגולת עם ישראל, כפי שתהיה מושרשת בנו בעומק כן תהיה בנו אמונת השי"ת.

ההבדל בין ישראל לאומות - כההבדל בין ארבעה יסודות הבריאה

ואמנם מעלת עם ישראל אין לתאר במילין אף בהרבות מילין סגיאין, ואין ליורד לסוף עומק הדברים, כי אין אנו יודעים עד היכן עוצם מעלתן וחביבותן היתירה, והנעלם רב מן הגילוי. והדבר גלוי וידוע רק אצל השי"ת בורא עולם אשר הוא ברא את העם הנבחר להיות לו לעם סגולה מכל העמים, כמו שהבאנו דברי אאי"ז בסה"ק תולדות אדם. אכן זאת יש לנו להתבונן במה שנבדלו מן העמים בתכלית ההפלאה וההפלגה וכיתרון החי מן הצומח והצומח מן המדבר שהם מציאות אחרת לגמרי שונה בצורה ובחומר שאין לייחסם כלל, כן ממש ההבדל בין ישראל לעמים, כמ"ש הכוזרי. וכיתרון האור מן החושך היתרון בין ישראל לעמים, כמו שאנו אומרים המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך ובין ישראל לעמים — מה נקיש על מעלתם הנגלית לעינינו, ונתבונן בה ונשרישה תמיד בקרבינו.

ומרומז בתוס' עבודה זרה [ה.] "אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. ואם תאמר מכל מקום יכלו על ידי עובדי כוכבים שיהו מולידים. ואומר הר"י אלחנן: דנשמות של ישראל ושל עובדי כוכבים אינן בגוף אחד". מכאן למדנו שנשמות ישראל והעכו"ם חלוקים ממחצבתם למעלה במרום מיסוד שורשם ומקורם.

ישראל נבדלים מן האומות לגמרי אף בחומריות גופם

ולא רק בנפשותם ונשמתם ממחצב שורשם למעלה חלוקים הם זה מזה בתכלית, אלא אף בגופם הגשמי והחומרי שונים הם לגמרי, כדמיון ההבדל שבין בהמה לאדם. כמ"ש אאי"ז מביאלא בסה"ק דברי בינה [פרשת בא דף כ: בתד"ה ויאמר ה' אל משה]: "צריך כל איש לידע שאפילו הד' יסודות שלו והחומר הוא משונה מחומר אומות העולם, ואם יזכה להיות יראה שהוא קדוש, אף על פי שנראה שהוא לבוש בגוף כמו שאר האומות, אם יתבונן יראה שעצם גופו ג"כ משונה מהם. וזה הוא ראיה מבראשית, שאיתא: בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התרומה שנקרא ראשית וכו'. וישראל נקראו תרומה, וכו'.

כמאמר הכתוב קודש ישראל לה' ראשית תבואתה. שזה הוא מעלת ישראל, כמו שאנו רואים בהתרומה שהיא ממש בשוה כמו אותו התבואה של חיטים, ואף על פי כן הוא קדוש בקדושת תרומה. אף על פי שאין ניכר בגוף הדבר ורואים אנו שיש בו קדושה נסתרת שהיא קדושת הגוף. ועד"ז הוא סובב כל המדרשים ע"ז בשביל חלה, וקרבנות וביכורים וכו', כך כל איש ישראל יש בו קדושת הגוף גם בהד' יסודות", עכל"ק עיי"ש.

כיוצא בזה ביאר אאי"ז בפרשת ואתחנן [אות ה ד"ה מה שאנו אומרים] וז"ל: "מה שאנו אומרים קודם קריאת התורה ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום. זה בא לרמז דהשי"ת נתן לנו התורה ונתן לנו ג"כ הקדושה של התורה בעצמיות, ואם ירצה איש ישראל יכול להיות דבוק בהתורה מיד ואין אנו חסרים רק לדבק עצמו להתורה, וממילא ירגיש הקדושה מהתורה. וזה הוא מעלת ישראל דאנו אומרים בברכת התורה אשר בחר בנו מכל העמים, דהגוי אפילו אם ילמוד התורה אין מרגיש קדושת התורה, שאין גופו ראוי לזה, והתורה מנגשת התורה אצלו, כי אין ראוי לזה. וכדרך שאמרו גוי ששבת חייב מיתה. ואיתא בספרי קודש הטעם לזה מפני שאין החומר שלו יכול לקבל בתוכו קדושת השבת, ועל ידי כן נתבטל לגמרי כדמיון הצורה המבטלת להחומר. ושבת הוא הצורה. ונמצא הלימוד מזה שבכח איש ישראל הגוף שלו הוא ראוי אל התורה. ועל זה אנו אומרים שלא שם חלקינו כהם, דהיינו החלוקים מהד' יסודות שנברא בו האדם אין בנו כמו שהוא בהם, שהחומר והיסודות של איש ישראל הוא גם כן משונה משלהם, ויש בבריאתינו בהחומר שלנו כח הקדושה שיוכל לקבל התורה, ואין אנו חסרים רק לקבל. וזה ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו, ואין אנו חסרים רק ואתם הדביקים, שבאמת חיים כולכם היום, שיש בכם כח החיות לקבל התורה", עכל"ק ועיי"ש עוד במה שהרחיב בזה.

גר שנתגייר — נשתנית מציאות גופו וטבעו לגמרי

ויסוד זה מוכח גם בתורת משה רבן של ישראל החתם סופר הקדוש זצוקללה"ה בכמה מקומות. בתורת משה [פרשת בא דף כ.] דן לגבי גר שמתו בניו מחמת מילה ונתגייר, אם חייב למול את בנו שנולד לו לאחר מכן, דיי"ל הואיל ונשתנה טבעו לגמרי וגם כל גופו ורמ"ח איבריו נשתנו י"ל דלית ביה דין מתו אחיו מחמת מילה. וז"ל: "וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו. נתקשיתי זה ימים רבים הלא קאי לומר מילת זכרים מעכב בפסח, והכא בוכי יגור אתך גר גר מבין לו שכשיש לגר בנים זכרים יעכבנו מפסחו, הלא מכיון שנימול האב שוב אינם בניו, ואפילו יהיו ערלים אינם מעכבים אותו מלאכול בפסח. ואי נולדו לו ביהדותו א"כ היינו ישראל, ומ"ש כי יגור אתכם גר דנקיט, וצע"ג.

"וכבעת נלענ"ד כך" הנה דרשו פירש על קרא וכל ערל לא יאכל בו, שמתו אחיו מחמת מילה, דאי ישראל ערל ה"ל מותר לערלות תלמוד מבן נכר לא יאכל שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, וס"ל לרש"י מותר לערלות הזה כמותר לכל התורה, וה"ת פליג עליה, וס"ל מתו אחיו מחמת מילה אוכל בפסח. וי"ל נהי דהוא אינו אוכל לרש"י מ"מ אינו מעכב אביו מלאכול פסחו. והנה לפני זה כתיב גר תושב לא יאכל פירש"י ערבי מהול וגבעוני מהול, והש"ס ר"פ הערל מסיק מל ולא טבל, עיי"ש.

"ותלענ"ד סובב קרא וכי יגור אתכם גר ר"ל האי גר הנ"ל שהיה ערבי מהול ונתייהר או שהיה מל ולא טבל ועתה טובל, והיה לו בנים בגיותו או בעוד שלא טבל ומתו מחמת מילה ועכשיו נתגייר לגמרי ויהיה לו בנים ביהדותו והרי מתו מחמת מילה דעל כי האי גוונא בישראל אינו מעכב אביו מלעשות פסח, הכא מעכב, דמה שמתו אחיו בגיות אינו מצטרף עם של עתה", עכל"ק.

והביאור בזה הוא דכיון שנתגייר שוב נשתנה טבע גופו לגמרי, לכן הגם שהא דמתו אחיו מחמת מילה מוכיח שטבעו של הוולד הזה כמותם, ואסור למולו — שאני הכא דכיון שנתגייר שוב נשתנה טבעו לגמרי וחייב למולו. ועיין מ"ש בזה בחתם סופר החידושים על התורה. שכתב: "אך הכא בגר מיירי, ומתגיירי בגיותו מתו מחמת מילה, ושוב נולדו לו בקדושה, וקמ"ל שימול אותם ולא נתחזקו למיתה על ידי אותן אחים שבגיותו, דלא מתחשבי אהדדי, כלענ"ד וצ"ע לדינא", עכל"ק.

וכן בחתם סופר על מסכת עבודה זרה [דף לא] כתב: "איידי דאכלי שקצים ורמשים חביל גופי. מימי תמהתי אחר שבעו"ה אין לנו מדרש חכמות הרפואות, וכל רופאי ישראל לומדים בבית מדרש לאומים, וחכמיהם וכל חכמתם בנוי על טבעי גופי דאכלי שקצים ורמשים ולא דאיגני במצוות, ואיך ישפוט מזה על גופי דלא אכלי שקצים ודאיגני במצוות. הרי קמן אלו מסתכנים בגילוי ואלו שתו הוו, מה שאין כן אלו. והוא איכפי, דלא איפשטא פו"ע. ובוודאי לענין רפואת הגוף מה נעשה, נסמוך על רופא חנם ית"ש ויתן בפי הרופא ומוד־שבתו לרפואות נפש עד דכא, ושומר פתאים ה'. ולענין פיקוח נפש שבת עכ"פ לא יהא אלא ספק, נמי מותר. ואם חז"ל סמכו על הרופאים שהעלה מסבעין ליבנה וכדומה, בזמניהם הי' חכמי רופאי ישראל אשר שקלו זה בדעתם, אבל רופאי זמנינו אינם עוסקים אלא בטבעי אומות העולם, צל"ע מאד". עכל"ק. והרי שאף לענין הלכה נפקא מינה טובא בזה. ובפרט לפי המתבאר ההחילוק בין ישראל לעמים הוא בעצם חומריותם שהם קרוצים מחומר אחר לגמרי, א"כ וודאי דאלמא קשיא טפי.

גם לענין מה שאמרו חז"ל בכמה דברים שא־סורים מחמת סכנה, ענה החתם סופר בתשובה לשואלו אשר טען שהרופאים אומרים שאין סכנה בדבר, דשאני גוף ישראל מגוף העברים, עד שמה שאינו מזיק לעכו"ם סכנה הוא לישראל. והרי מזה דעצם חומר גופם שונה בתכלית אף בטבעי העולם. וההוה"א דן [בשערי טהרות] לגבי גיורת שנתגיירה כי עצם גופה וטבעה נשתנה.

"היותר פחות וגרוע מישראל טוב מן הטוב שבאומות"

ונמצא עולה מכל זה שלא רק נשמת ישראל שונה מהעכו"ם, אלא אף חומר הגוף הגשמי של גוי שונה לגמרי במהותו ויסודו מחומר גוף הגשמי של איש ישראל. וכתב התניא שהברכה שמברכין אשר בחר בנו מכל העמים קאי על הגופים ולא רק הנשמות, ולפי"ז נמצא דכשם שאין שייך לומר שבהמה היותר טובה היא נעלית על פני אדם גרוע ונחות, דוודאי אין כל דמיון והשוואה בדבר, כך ממש אין לומר ולהשוות בין גוי טוב לישראל שאינו טוב, דוודאי דישראל אף הפחות שבפחותים נעלה לאין ערוך מן הגוי אף הטוב ביותר.

כמ"ש בסה"ק נועם אלימלך [ליקוטי שושנה צס: ד"ה שמעוני מקשים]: "והנה פי' על שאמר השי"ת להושע שישראל חטאו, והשיב לו החליפם באומה אחרת. והיו לאהוו צדיק שיקטרג על ישראל. ופירוש שכך היה כוונת הושע: החליפם באומה אחרת ותראה בכל אומות אם יש כיוצא בהן, השפל והגרוע בישראל הוא יותר טוב הטובים שבאומות, תמצא בהסתכל באומות אין כח למקטרג על ישראל".

וכן כתב זקני בסה"ק תולדות אדם [פרשת קורח נח]: בשם הרבי מלובלין זצללה"ה: "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך [שמות ח יט]. שאפילו פחות שבפחותים מעם בני ישראל הם מעולים וטובים אפילו יותר מחסידי עכו"ם. וזה בין עמי ובין עמך", עכל"ק. וכזאת הביא גם זקני בסה"ק דברי בינה בשם הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז, המגיד הקדוש מקאזניץ זצוקללה"ה. וז"ל בפרשת ויצא בתד"ה ויצא [טו:]: "וכמ"ש הרה"ק מראדזמין זצוקללה"ה בשם הרה"ק ר"ר ברוך ממעזיבוז זצוקללה"ה, אשר הגרוע והפחות שבפחותים מזרע ישראל, יותר טוב מן הטוב שבטובים שבאומות". עכל"ק. וכן כתב בפרשת וישלח [קעא: לפי דפוס לובלין]: "כמאמר הרב המגיד הקדוש מקאזניץ זי"א, שאפילו היותר גרוע מישראל אהוב ושוב לפניו יתברך יותר מהד מובחר הטוב שבאומות העולם". עכל"ק.

נמצא מכל זה, דישראל והעמים נחלקו ונבדלו לגמרי ביסודותם ובעצמותם. ואף שלכאורה אין ההבדל נראה לעינים הגשמיים, מכל מקום המבין יבחין. וכדמיון אבני החן והפנינים האמיתיים לעומת המלאכותיים שאין נראה הבדל בינותם, אף שההבדל ביניהם הוא מהותי לגמרי, אולם המבין המומחה לדבר זה יבחין בין מרגלית אמיתית למזייפה הנדמית לה. כן ההבדל בין ישראל לעמים הוא יסודי לחלוטין בגופם ונפשם, הגם שאין נראה לעין ונדמה כאותו חומר, מ"מ המבין והוא איש המעלה יבין וישכיל לעמוד על כך. וכמ"ש הכוזרי שההבדל הוא כדוגמת חי ומדבר. ולפיכך אין לדמות בין ישראל לעמים בשום ענין ופרט, ושום דמיון לא ישוה לזה. כי ישראל סגולתו של הבורא יתברך שמו ובם בחר להיות לו לעם.

ומשום גודל מעלתם אמרו חז"ל [מגילה טז]: "ישראל, כשהם יורדים יורדים עד לעפר וכשהם עולים עולים עד לרקיע". וזהו דווקא לפום רוב מעלתם, כי בחינה זו הוא דווקא בישראל, מה שאין כן באומות העולם אין בחינת ירידתם לערך עפר. וזה מכוח עליונותם וחשיבותם כיסוד נבדל מן האומות כדוגמת ההבדל שבין יסודות הבריאה הפשוטים הדצח"ם, שכפי מעלתם כך ההפסד והכליון בהם רב טפי. כמו אדם שמת, נרקב בשרו ומסריח הרבה יותר מן הבהמה. והחי זה נבלת בהמה מסריחה יותר מן הצומח הנעקר משורשו, וכן הצומח שנפסד אף הוא, ואולם הדומם אינו מסריח ואינו נרקב. כי כפי רוב המעלה כך ההפסד והכליון רב בהם. ולכן ישראל לפום גודל מעלתם כשהם יורדים יורדים עד לעפר, וכשעולים עולים עד לרקיע. ובאמת המבין יבין להבחין בין מהות יסוד מחצב חומר וצורת איש ישראל לבין האומות, אשר הוא כדוגמת ההבדל היסודי שבין שאר ארבעת היסודות. ועיקר מעלתם וחשיבותם שהם סגולתו נחלתו וגורלו של הבורא יתברך שמו.

ובמעמד הנבחר הזה, שהוא תכלית בריאת שמים וארץ נבחרו ישראל מכל העמים ונבדלו לגמרי מהם, ואז נשבע הקב"ה שלא יחליפם באומה אחרת להיות לו עם סגולה ממלכת כהנים וגוי קדוש. וקודם קבלת התורה לא היה זה ההבדל המוחלט בין ישראל לעמים, שנחלקו ונבדלו מהם לגמרי כהפלאת מדבר מן החי וחי מן הצומח.

מתן תורה — יסוד האמונה בהבורא יתברך שמו

וקודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד. ובעת מתן התורה לישראל שיהיו לעם סגולתו וקבלו התורה, אז נתקשרו קודשא בריך הוא אורייתא וישראל להיות אחד בקשר נצחי בל ינתק לעולם. ואז נתכוננה יסוד האמונה בהשי"ת. כי תכלית קבלת התורה הוא האמונה בו יתברך שמו. וכמ"ש הרמ־ב"ם [פרק ח' מהלכות יסודי התורה הל"א]: "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט ובכישוף. אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאם, לא להביא ראיה על הנבואה: היה צריך להשקיע את המצרים — קרע את הים והצלילן בתוכו. צרכנו למזון — הוריד לנו את המן. צמאו — בקע להם את האבן. כפרו בו עדת קורח — בלעה אותם הארץ. וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו: במעמד הר סיני, שעינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים. והוא ניגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעין משה משה לך אמור להם כך וכך. וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם. ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת. ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בה דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה", עכ"ל הרמב"ם.

האמונה שקודם מתן תורה — אמונה שיש אחריה הרהור

ומכאן ראיה ברורה שכל יסוד אמונת השי"ת נתחזקה ונשרשה בישראל במעמד הר סיני, במתן תורה. כי באמת ישראל הם מאמינים בני מאמינים, והאמונה נשרשה בהם מכח קדושת אבות אברהם יצחק ויעקב, אף לפני קבלת התורה. והגאולה בזכות האמונה, כמאמר [שמות ד לא] ויאמן העם וכן נאמר עוד בקריעת ים סוף [שמות יד] ויאמינו בה' ובמשה עבדו, שזה כולל הן האמונה בהשי"ת והן האמונה במשה עבדו, כמ"ש מכילתא כל המאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם. וזה היה עוד קודם מתן תורה. בכל מקום עיקר האמונה נתכוננה בעת מתן תורה, כי האמונה שקודם מתן תורה היתה נאמנות שאינה עומדת לעולם, אלא יש אחריה הרהור ומחשבה, מה שאין כן האמונה שבמעמד הר סיני במתן תורה היא אמונה שאין בה דופי, נאמנות שהיא עומדת לעולם ואין אחריה הרהור ומחשבה. וכן מצינו במדרשים שהקב"ה פתח כל השבעה רקיעים והראה שאין עוד מלבדו.

נמצא מכאן שעיקר ההתחזקות האמונה בישראל היה בעת מתן התורה, שנתקיימה בישראל האמונה בה', באמונה שאין אחריה הרהור, וכן האמונה במשה רבינו ע"ה, כמ"ש הרמב"ם שהאמינו בו בהר סיני, והיא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בה דופי. וכיוצא בזה יסוד האמונה בעם ישראל שהם סגולתו נחלתו וגורלו של הבורא יתברך שמו, כמו שיתבאר לפנינו. והרי שזמן מתן תורה הוא עת יסוד האמונה האלוקית הנצחית, אמונה שאין בה דופי, נאמנות כאין אחריה הרהור ומחשבה, כמו האמונה במשה רעיא מהימנא כך האמונה בהבורא יתברך שמו. ובאמת כבר תיקן כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה לקבל על עצמו באמונת אומן י"ג עיקרי האמונה בחג השבועות זמן מתן תורתנו. וזהו הטעם הנכון לכך, כי חג השבועות זמן מתן תורתנו הוא זמן יסוד האמונה האמיתית והתחדשות האמונה בלב איש ישראל בהבורא יתברך שמו ובמשה ובדברי הנביאים, כאמור מדברי הרמב"ם. כי אז נתקנה האמונה האמיתית בלבות ישראל.

ונאמר כי זמן מתן תורה ומעמד הר סיני היו בו שלושה דברים, שהם: קבלת התורה, אמונת השי"ת והאמונה במשה רעיא מהימנא, ובחירת ישראל להיות לו לעם סגולה מכל העמים.

מהות האמונה — הכרה בהשגחתו יתברך ללא השגות

ואמנם יש לחקור בעצם מהות האמונה שענינה ההכרה בהוויתו ומציאותו יתברך מתוך אמונה. כי הנה שם אמונה מורה שיתכן הכחשה בדבר. ויכיון שיתכן הכחשה באה האמונה לשלול את ההכחשה ולאמנה מתוך אמונה שלימה. כי בדבר שאין שייך בו הכחשה אלא הוא דבר הנראה והגלוי לעין כל, אין צורך ואין שייך להאמין. רק במקום שיש הכחשה ופקפוק, במקום זה צריך אמונה לדעת שכן האמת, ולשלול מדעת האינם מאמינים.

כי באמת יש להתמה האיך ניתן כלל להכחיש ולכפור באלקים חיים, והלא כל בר בעינים לו ומח בקדקדו רואה בלי שום ספק שהשי"ת ברא העולם וכי יש מנהיג לבירה. וכבר כתב הגה"ח בספר חובת הלבבות [פרק ו משער היחוד] בהוכחה שאין לה תשובה על מציאות ההשגחה המהמתרת. וז"ל: "ומן הידוע אצלינו כי הדברים אשר הם מבלי כוונת מכוין לא יכצא בהאומנה בהם סימן לחכמה וליכולת. הלא תראה, אם ישפך לאדם פתאום דיו על נייר חלק, כאי אפשר שיצטייר הבמנו עליו כתב מסודר ושיטה נקראת כמו שהיה בקולמוס, ואילו הביא אדם כתב מסודר ככה שאי אפשר להיות מבלי מצוע קולמוס. ואומר כי נשפך הדיו על הניר ונעשתה צורה הכתב עליו מעצמו, היינו ממהרים להכזיבו כל פני שאינו נמלט מכוונת מכוין. וכיון שזה בעינינו דבר שאי אפשר להיות בצורות רשומות בהסכמת דעתינו, איך יוכל לומר בדבר שמלאכתו יותר דקה ותיקונו יותר רחוק ועמוק בעינינו עד אין תכלית שיהיה מבלי כוונת מכוין וחכמת חכם ויכולת יכול, וכל מה שהביאנו להעמיד מציאות הבורא יתעלה מצד מעשיו, די למי שיבין ויודה על האמת", עכל"ק.

כיוצא בזה הרבו בספרים הקדושים להוכיח בדברים פשוטים ויסודיים אשר יש מנהיג לבירה וכי יש בורא עולם הכל יכול אשר בידו נפש כל חי ומי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל. וא"כ יש להפליא על עצם מהות חובת ההכרה מתוך האמו־נה, אחר שהדבר גלוי וידוע לעיני כל כדבר מוחשי, מדוע בעצם צריך להגיע לכל ענין האמונה, דהרי לדבר הנראה במוחש א"צ אמונה כי הוא דבר הנראה לעין. אכן לעומת זאת אחר כל הדברים האלה ראינו גם ראינו דרכו בכל הדורות המינים האפיקורסים המכחישים מציאות השגחתו יתברך שמו בעולם, והמינות מתגברת.

כח האמונה — נגד מציאות הכפירה

אכן דווקא משום כן, שאנו רואים שיתכן כפירה והכחשה באלקים חיים ובהשגחתו יתברך שמו בעולם אף שנראה אלוקותו ית"ש בעולם לעין כל — וזהו מכח הבחירה שביד האדם לבחור בטוב או ברע — משום כך, דווקא משום כך אנו צריכים להגיע לאמונה, כי אלמלא כח ההכחשה והכפירה במציאות הוויתו והשגחתו יתברך שמו לא היינו צריכים להגיע כלל לאמת מציאות הוויתו מכח אמונה, אלא מכח מציאות פשוטה מוחשית הנראית לעין כל. אך כיון שבכלל זאת אנו נוכחים במציאות של כפירה, משום כך צריכים אנו להגיע להכרה במציאות הוויתו ית"ש בעולם מכח אמונה דווקא, הגם שבעצם הדבר הוא מציאות פשוטה ומוחשית. ומשום הדבר הזה יש להתחזק ולהאמין באמונה שלימה בהבורא יתברך שמו ובהשגחתו. וזהו יסוד האמונה, משום שיתכן בעולם כח הכפירה, לכך יש דווקא להתחזק באמונה.

ובזה תתיישב לנו תמיהה גדולה בענין ההתחזקות שם אמונה להכרה שהכירו ישראל במציאות הוויתו יתברך שמו בקבלת התורה, והלא כל עצם הכרתם אז היה מכח מה שעיניהם ראו ולא זר ואזניהם שמעו ולא אחר אשר ה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו, כמאמר [דברים ד לה] אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. ודרשו חז"ל [והובא ברש"י שם] שפתח להם שבעה רקיעים וקרע את התחתונים וראו שהוא יחידי. והרי שראו בעיניהם ממש במוחש מציאותו והוויתו ית"ש, ותימה מדוע ייחשב להכרתם זו שם אמונה שענינה שמאמין בדבר מופשט שאינו מוחש במציאות.

אכן בהיות שקיים במציאות כח כפירה המנגד להכרת מציאותו הפשוטה בעולם, אף שנראית במוחש לעין כל, משום כך צריכים להגיע להכרה בהוויתו מכח אמונה פשוטה, שאף שבאמת משיג בדעתו מציאות הוויתו יתברך, מכל מקום צריך להגיע לענין אמונה להאמין בדבר בפשטות.

ולאמונה זו הגיעו ישראל בעת קבלת התורה, שאף שהשיגו בדעתם הגדולה והרחבה מציאות הוויתו יתברך בעולם, מכל מקום קיבלו על עצמם והאמינו בו באמונה פשוטה שכל השכלות שבעולם לא יזיזוה ממקומה. וזו אמונה שאין בה דופי ואין אחריה הרהור ומחשבה.

עיקר האמונה — אמונה פשוטה

ועיקר האמונה היא אמונה פשוטה בלי התחכ־מות, והיא אמונת אומן במציאות הוויתו יתברך ובהשגחתו על עולמו אשר הוא מחיה ומהוה את הכל והוא מנהיג את העולם ואלולי השגחתו היה העולם בטל ומבוטל כלא היה. וזהו יסוד האמונה — אמונה פשוטה. וכאשר אינו מאמין באמונה פשוטה פגומה אמונתו השלימה בבורא עולם, ובעת מבחן ונסיון יוכל להגיע לכפירה באלקים חיים. משום כח הכפירה המנגד בעצם להכרה מתוך השגה והתחכמות.

ועל כן ראינו בחוש שאותם יהודים פשוטים בעלי אמונה פשוטה ואמיתית עמדו בנסיונות ומסרו נפשם על קדושת השם יותר מכל שהתחכמו באמונתם, שהם לא יכלו עמוד ביום מבחן. כמו שמעיד עליהם החסיד יעב"ץ הספרדי מגורשי ספרד שהאנשים הפשוטים ועמי הארץ עמדו באמונתם בנסיונות גירוש ספרד יותר מכל החכמים הפילוסופים. וזה לשונו בספרו אור החיים [פ"ב]: "אליכם אישים אקרא, מגלות ספרד אני, אשר גורשנו בעוונותינו הרבים והעצומים, והרב המתפארים בחכמה ובמעט כולם המירו את כבודם ביום מר, והנשים ועמי הארץ מסרו גופם וממונם על קדושת בוראם". והוסיף עוד להלן [פרק ח בסופו]: "והאנשים אשר היו מתפארים באלו החכמות המירו את כבודם ביום מר. וזו ראיה גדולה ועצומה שאם לא התחכמו במה שהתחכמו אלא היו מן כת הפתאים היה פתיותם מצלת אותם ושומר פתאים ה'. אבל אחרי שלא נצטרפו להאמין בקבלה, ויצאו אל החקירה כי היו מן כת המשומדים אשר אין להם תקנה", עכ"ל.

ואמונה זו היא האמונה שנשתרשה ונתחזקה בלבות ישראל במעמד הנבחר בהר סיני, להאמין באמונת אומן בבורא עולם. ומכח אמונה זו, שהיא אמונה פשוטה מסרו נפשם אלפי רבבות ישראל במשך כל הדורות על קדושת שמו יתברך. ואמנם אף שישראל מאמינים בני מאמינים מכח ירושת אבותינו הקדושים, האמינו מאז מעולם בהבורא יתברך שמו, מכל מקום עיקר אמונה זו נשתרשה ונתחזקה בלבות ישראל ונשלמה במתן תורה במעמד הר סיני, שהאמינו בהבורא ית"ש באמונה פשוטה שאין בה דופי ואין אחריה הרהור ומחשבה.

בעת נסיון ניטלים מהאדם כל מדרגותיו, ועומד בה רק ע"י אמונה פשוטה

וזהו סוד כח עמידתם בנסיונות על קדושת השי"ת, דווקא על ידי האמונה הפשוטה. כי היא נעלית לאין ערוך ושיעור מאמונה עם השגות. כי זה עיקר האמונה להאמין באמונה פשוטה בתכלית במציאות הבורא ית"ש ובהשגחתו, ולכן כל אלו אשר לא האמינו באמונה פשוטה ויצאו אל החקירה המירו כבודם ביום מר, ואילולי היו מאמינים

(המשך בעמוד ד')

הרב מנחם פרוש

פטריוטיזם אינו דוחה חובת הצלת יהודים!

יש להוקיע הדרישה מארה"ב למנוע מעמד פליטים ליהודים מרוסיה

באומו הדרמטי של חבר־הכנסת שוסטק רק חיזק אותי לעלות על במת הכנסת ולהציג את עמדתי. חבר־הכנסת שוסטק, אתה מתמצא במושגי ההלכה. כאשר יושב בית־דין או־סנהדרין ואומרים כולו חייב, כולם מחייבים, האיש זכאי; אני לא צריך להציג כאן את כרטיס הזיהוי שלי בנושא העלייה. בעשרות נאומי בארצות־הברית, בדרום־אפריקה ובמכסיקו, בכל נאומי שנאמתי ב־42 השנים שאני נוסע לחוץ־לארץ, ואני נוסע לע־תים קרובות, הנושא המרכזי בנ־אומי הוא עידוד העלייה לארץ־ישראל. אני גם מספר על סבתא שלי שבאה לארץ, ובהלווייתה היו 185 צאצאים, נכדים ונינים. ילדה אחת שעלתה לארץ, ברוך השם. העמידה דור כזה.

במשרד אגודת ישראל בירוש־לים, שאני אחראי לו, יש לנו מדורים שונים לשירות הציבור, כל חלקי הציבור. אבל דבר אחד לא נתתי בשום אופן לפתוח. אם יבוא מישהו ויבקש עזרה לצאת מארץ ישראל, לא לתת לו את העזרה. ברוך השם שלא באים יהודים שלנו לבקש עזרה כזאת.

אני לא צריך להציג את הפטר־יוטיות האישית שלי ולא של הציבור שאני מייצג. ברוך השם, הציבור שלנו, היהדות החרדית מהווה את הרזרבואר שממנו עוד באים לארץ־ישראל.

אני רוצה להגיד כאן מעל במת הכנסת שאני מוצא לחובה להו־קיע, למחות מחאה חריפה ביותר נגד ההצעה לבקש מארצות־הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מרוסיה אם אינם עולים לארץ־ישראל.

רבותי, אל נשכח במי מדובר? מדובר הוא על יהודים שנמצאים מאחורי מסך הברזל. ככל שת־פרשו את המצב בו הם נמצאים, אנחנו יודעים שהם 60-70 שנה תחת שלטון בולשוויסטי, ואנו יודעים מה משמעות הדבר. האם יש ספק בכך שפעולה להצלת יהודי, פעולה ליציאתו מרוסיה, היא הצלת נפשות? זהו פיקוח נפש. הלוואי והיינו זוכים שהם היו עולים לארץ ישראל. לא פעם אני בוש על כך שאני רואה יהודי שהצילו אותו מרוסיה והוא היגר לארצות הברית. אבל מה ענין זה לעצם ההצעה לא לתת ליהודי זה ברירה להימלט לאן שהוא רוצה להימלט, ובלבד שיימלט מרוסיה הסובייטית.

הוזכר כאן שמר בגין, כאשר העלו את הנושא הזה, הגדיר את התופעה בהגדרה ההלכתית הי־דועה, שיסוד היסודות בתולדות העם היהודי הוא שכל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. כל נפש שאנחנו מצילים מרוסיה היא עולם מלא. כיצד יעלה על הדעת שלא יתנו ויזוזו לצאת מרוסיה למי שאינו עולה לארץ?

הייתי רוצה שנרגע מאותה דרמטיות בה הציגו לפנינו את הנושא הזה. אני נותן ידי למציעים, אם זה עמיתי הרב בן־שלמה, ואם זה ידידי חבר־הכנסת גרנות, זה מנקודת השקפה אחת וזה מנקודת השקפה אחרת. אנחנו צריכים לתת ידינו להסיר את החרפה של פנייה לארצות הברית שתכביד על יהו־דים הרוצים להימלט מרוסיה, שלא ינתן להם להימלט מרוסיה. ומה אם אינם רוצים לבוא לארץ ישראל? הוצע כאן שנפנה לארצות הברית שלא תטול את ארץ ישראל כארץ גזירה. וכי ארצות הברית היא שקבעה זאת? הלא לצערנו הגדול, למגינת לבנו, אנחנו גרמנו לכך שיהודים לא רק שאינם עולים לארץ ישראל — כמה כואב הדבר — על שנם יורדים בהמוניהם, במאות, באלפים ובעשרות אלפים. נתרכז בשאלה כיצד למנוע ירידה מהארץ ובשאלה כיצד להציל יהו־דים מרוסיה, גם אם אינם רוצים לעלות לארץ ישראל. אם יהודי אינו רוצה לעלות לארץ ישראל, עלינו לפשפש במעשינו. עלינו לראות מדוע אנחנו מאבדים את כוח המשיכה שמשך יהודים לארץ במשך חשכת אלפיים שנות גלות־נו. כיום, אחרי 40 שנות המדינה אנחנו עומדים במצב שיהודים אינם עולים. לא פעם כאשר אני בחוץ לארץ אני מציג שאלה בפני יהודים: האם אתם רוצים מדינה יהודית או לא. אני אומר להם: אל תשיבו לי אלא לעצמכם.

אם הגענו לחרפה כזאת שאין עליה לארץ ישראל, ואם הגענו לבושה ולחרפה שיורדים מארץ ישראל — תעזבו את היהודים מרוסיה ואל תאלצו אותם לעלות לארץ. זה לא יועיל לנו. לא בכוח כי אם ברוח נביא אותם לארץ ישראל. לא פעם, כאשר אני מס־תובב בחוץ לארץ ורואה את מס־יימי הצבא שעוזב את הארץ, לבי מתפלץ בקרבי.

אנחנו רוצים להביע כאן את העמדה של אגודת ישראל בארץ ישראל אשר תורמת הרבה מאוד לעידוד העליה לארץ ישראל, וא־נחנו רוצים לדבר גם בשם אגודת ישראל העולמית שהיא אחד הגורמים היחידים שנשארו שמ־עודדים עליה לארץ ישראל.

אנחנו מבקשים מהכנסת לא לתת יד להצעה שהוצעה, אלא להוקיע ולמחות על הגישה שא־מתנו נכביד הכבידה כלשהי על יהודים שאפשר להצילם מרוסיה, גם אם אינם רוצים לעלות לארץ ישראל. ראשית כל, סור מרע ואחר כך נקווה שיהיה ועשה טוב.

נתפלל כולנו ונעשה כל המ־אמצים לשינוי המצב, וזה תלוי בנו. אם בורחים מהארץ ואם אין עולים לארץ, אנחנו צריכים להכות על חטא, להכות על הלב שלנו ולא על לב של מישהו אחר. ואל נחפש כעת קורבנות כמו ארגונים בחוץ לארץ או ארגונים אחרים שיש להם אינטרס כלל־ישראלי. גם לי יש אינטרס כלל־ישראלי. עליה לארץ ישראל היא אינטרס כלל־ישראלי. אבל אין חלילה לתת יד לכך שנפש אחת מישראל לא תינצל מרוסיה הסובייטית בגלל שאנחנו מבקשים עכשיו מארצות הברית להגביל את היהודים, לא לתת להם את המעמד שהם מבקשים. אנחנו צריכים לחפש דרכים אחרות. יש דרכים ומן ההכרח שיימצאו דרכים שארץ ישראל, ארץ הקודש, הארץ הזאת שהקודש ברוך הוא הבטיח לנו, לבנינו ולדורות הבאים — "לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת" — תעודד אהבה, ולא שחלילה יברחו מהארץ, ולא חלילה שא־פילו לא ירצו לבקר בארץ ישראל.

חבר־הכנסת שוסטק, האם אתה יודע את המציאות המרה שלא יותר מ־10% מן היהודים בגולה ביקרו בארץ ישראל בארבעים השנים האלה? במי האשמה? אולי בכך שמציגים בארץ ישראל את המסגדים והדברים אחרים שהציג משרד התיירות. אין לנו עוד דרך לדבר אל יהודים כפי שדיברו בדורות הקודמים, כאשר היו בחשכת הגלות. אז נתנו להם אהבה לציון, אהבה לירושלים, וזה שמשך אותם וקשר אותם לארץ ישראל. נחפש דרכינו אנחנו ואל נשבש את הדרכים של אלה שאפשר להצילם, אם אפשר להצ־ילם יום אחד קודם.

(דברים בכנסת)

החברה קדישא בתל־אביב־יפו תגדר את בית העלמין בפשיסחא

מאת סופר המודיע

החברה קדישא של תל אביב יפו תבצע בקרוב את גידור בית העלמין בפשיסחא על כך מסר הרב י.מ. אברמוביץ יו"ר ההנה"פ העולמי של אגודת ישראל.

בזמנו פנה הרב יהודה מאיר אברמוביץ יו"ר "הועדה הבינל־אומית לשיקום והצלת בתי העל־מין היהודיים בפולניה" לר' יעקב לסלוי ז"ל יו"ר החברה קדישא בת"א־יפו והציע לו שהחברה קדישא בת"א־יפו תקבל עליה לכסות את ההוצאות שידרשו להקמת גדר סביב בית העלמין בפשיסחא.

בהמלצת ר' יעקב לסלוי ז"ל החליטה הנהלת החברה בחיוב על ההצעה.

עתה, אחרי שהוקמו 3 האוהלים על קברם של היהודי הקדוש זצו־קל, הרבי ר' בינם זצוק"ל ור' אברהם המגיד זצוק"ל, בבית העלמין בפשיסחא, נגשים להקים בקרוב חומת־הגדר סביב בית העלמין.

העסקן הרה"ח ר' נחמן אלבוים מטפל עתה בסידורים הטכניים ותתימת חוזה עם הקבלן שיקים את חומת הגדר.

בישיבת חברי "הועדה הבי־נלאומית לשיקום והצלת בתי העלמין בפולניה" שהתקיימה בשבוע שעבר בירושלים בהש־תתפות הרב י. מ. אברמוביץ, הרב חיים דוד הלברשטם מניו יורק, ר' שלום דוד הורביץ מאנטוורפן, הר' נחמן אלבוים, הוטל על ר' נחמן אלבוים הנוסע בשבוע הבא לפול־ניה להפגש עם הקונסרבטור בורשה מר פטשינסקי, בדבר סידור ההכנות לפינוי בית החרשת לר־היטים מבית המדרש בגור, אחרי שבית המדרש וחצר גור הוכר ע"י הועדה הממשלתית בראשותו, כאתר־היסטורי, כדי שבישיבה הקרובה בורשה בעוד חודשיים אי"ה של הועדה הבינלאומית המשותפת עם הממשלה הפולנית, תהיה כבר האפשרות לשלטונות פולניה למסור את בית המדרש וחצר גור בצורה רשמית ל"ועדה הבינלאומית לשיקום והצלת בתי העלמין בפולין". בישיבה זו בורשה יוצע לממשלה הפולנית לצרף את ר' נחמן אלבוים כחבר בועדה הבינלאומית המשותפת עם הממשלה הפולנית, כאות הוקרה בעד עזרתו הפעילה בזמן האחרון לועדה הבינלאומית בעניני שיקום בתי העלמין בפולין.

مكان الأصل

נתן קוטלר

מאמר שני

בתי מחסה — עבר הירדן — קטמון

שעה של נוסטלגיה ירושלמית מקורית היתה לנו כשישבנו והקשבנו לסיפורה של ישישה מן העיר העתיקה שמלפני ארבעים שנה, תיאורים עסיסיים עתירי

הרב ויינגרטן עם עבדאללה תל

הרב חנן וכידו הדגל הלבן

ביטוי עם "סאנע־ציצן" "ניט־דא־גידאכט" ו"ניט פאר קיינעם גידאכט"... (=הלואי על שונאי ציון; לא עלינו ולא על אף אחד), על הרפתקאות הישוב הישן שחרב חדה היתה מונחת על צווארו בשבועים האחרונים של חיסול הרובע היהודי על ידי הלגיון הערבי, הסתיימו בגירוש, בשבי ובזיה, ובלא מעט הרוגים ופצועים.

"זה היה ביום ראשון, בטרם עלות השחר (ט״ו אייר תש״ח), הצטופפנו בביתנו בבתי מחסה יחד עם ר׳ יצחק אורנשטיין ואשתו, בצד היתה מוטלת מרת ריבה חיימסון פצועה משכבר בכל פלג גופה. מלאת רסיסים. במוצאי שבת היה דוקא שקט, נשמעו רק הדי פיצוצים ובחצר בתי מחסה ("ריישטן־פלאץ") כמו ברד... אבני בנין רבות גולשות כגשם זלעפות, מעקות קורסות מכל עבר, אנו זועקים לר׳ יצחק ואשתו לבוא עמנו החדרה כדי להתגונן מרסיסים החודרים לפתח הבית, הוא יורד ממטתו, גוחן ליטול ידיים שחרית והאשה אחריו. לפתע אנו שומעים אותה צועקת: אוי נפ־געתי! רסיס פגע ברגלה, ור׳ יצחק כאינו שומע, שכוב על הריצפה בחושך... לא ידענו למה אינו מגיב... ניגש בעלי ונגע לו בגבו, חזר ולחש לי: דומני שהוא נהרג. ניגשתי ושמתי לב לחור קטן בגולגלתו השותת דם, בישישתי בחושך על הריצפה לתור אחר סמרטוט לחבוש את פצעי האשה, והנה כל הבית מלא דם, ובחוץ — אש ותמרות עשן, פיצוצים ללא הרף. בעלי צעק החוצה: הצילו! אחר כך סיפרו שמישהו אכן הגיע עם אלונקה אך נהרג. לאחר שעה הגיעו, בחסות הפוגה קצרה, להציל את האשה שאיבדה דם רב, באו גם קברנים לקבור את ר׳ יצחק שימים מספר קודם לכן אמר על קברו של ר׳ יוסף ספרנר־בין — אשרך צעיר ובריא שה־תחנן אליו שירשו לו לצאת את העיר העתיקה — כי עתה מגיע תורו הוא ללכת בדרך כל הארץ".

זה רק תחילתו של שבוע הי־רואי, מלא אירועים היסטוריים שבסופם נפלה העיר העתיקה.

הסיפורים קולחים "אפשר לשבת לילות שלמים ולספר" היא אומרת, אך אנו דוחקים לספר דוקא משהו על השבי אליו נלקח בעלה. "זה היה ביום שישי האח־רון (כ׳ סיון תש״ח), ארזנו חפצים בקדחתנות, לקחתי ציפית גדולה והכנסתי כלי מיטה, מפות, לבנים ועוד חפצים "יקרים" מספריים; עששית, את מיתקן ה"בענטש־ליכט" להדלקת פתילים בשמן לשבת (וקנה אחת נפלה רק את התכריכים שהכינה ברוב עמל...). מילאתי "ראטל־פלאש" (בקבוק ענק) שמן זית מן הפח, פרסתי שמיכה והכנסתי מבחר ספרים מהארון — את זה יסחוב בני בן ה־13 (הבר־מצוה ביום היציאה מהעיר העתיקה...) ואילו את הציפית המלאה יסחב בעלי. עד מהרה נכנס לגיונר וקורא לבעלי ולגאון ר׳ דוד יונגרייז לבוא "להרשם"... הגר״ד התחמק בדרך וחזר, ואילו את בעלי לא ראיתי יותר, הוא הלך לשבי".

היו כאלה שהתחמקו מהליכה לשבי, ר׳ אפרים גוטליב כשרצו לקחת אותו נזעק: אנא חכם! והצילו לנפשו. מישהו שמעו לחוש באזני אחד הלגיונרים הממונים שאם ישחררו יתפלל עליו... ר׳ שמעון זיידל שפירא, אברך עם ילדים קטנים, גם הוא לא הלך לשבי, אך עבר ליל אימים ותחת אש צולבת ליד חומת העיר הע־תיקה, יחד עם אלה שלא הצליחו לעבור את שער ציון בתחילת הלילה לעיר החדשה. אשתו מרת הינדה, מתוך דאגה לבתה הבכירה נדחפה עמה כדי להעבירה ראשו־נה, בחשבה לחזור אל בעלה ויל־דיה הקטנים שעמדו לפנים מן החומה, אך שוב לא יכלה לחזור ולבעלה לא אמרה כלום היכן בדיוק השאירה את הילדים... אש כחולה החלה להבהיק ועד מהרה התפתח ירי פגזים עז מן החוץ אל העיר ומן העיר החוצה, הנשים החלו לזעוק "אשה מתגב־בה נכנסת אל השער ומכריזה: מי יודע ערבית, יש לבקש מהערבים העומדים בשער לסיים את מעבר התושבים... ניגשתי לדבר עם הערבי לתת לנו לעבור והוא קורא: ממנו! יותר לא" — — —

על השעות הקשות האלה נזקקים אנו בין היתר לרשימותיו של עבדאללה תל. מפקד כוחות הלגיון בירושלים אשר לפי כל העדויות גילה יחס אנושי, אם כי קברנים היו כוונות פוליטיות מר־בהקות מתחת ליחסו זה: "הדבר הראשון שעשיתי לאחר חתימת מסמך הכניעה, הוא הוצאת פקודה על הפסקת האש הטלת עוצר, על מנת שאוכל לבצע את פעולת הכ־ניעה לפני רדת הלילה. לאחר מכן הוריתי למפקד היהודי ולמוכתר שירכזו את כל תושבי השכונה ברובע האשכנזים שבמרכז הש־כונה. פיזרתי את החיילים ואת הלוחמים בשולי האיזור, מתוך חשש להתנפלות האחרונים על השכונה, כדי לנקום ביהודים. בפחות ממחצית השעה נאסף הנשק באחד החדרים, כן התרכזו התושבים היהודים במקום שנקבע, ומספרם היה כ־1500 ואשר נראו כעולים מקברם ביום תחיית המ־תים. כשבאתי אליהם יחד עם קציני, מצאתים במצב מעורר רחמים מעוצם הפחד, עד כדי כך שהתקבצו ונצמדו איש לאחיו כעדר צאן, בחוששם כי המקלעים ישפכו עליהם לפתע אש ונפריית כנקמה על "דיר־יאסין" אשר עליה היה ידוע להם לא מעט".

אותה התקפה של חמומי מוח על הכפר הערבי הסמוך למבואות ירושלים שאף ה"הגנה" ומכל שכן יהודי העיר העתיקה השלוים הסתייגו ממנה נמרצות, משמש לעבדאללה תל כבזכרונותיו לנקודת מוצא מתחסדת ביותר: "מאחר שהחלטתי לשמור על כבוד החייל הלוחם ולמנוע ירידת הערבים לרמתם המוסרית של היהודים (!...) ציוויתי על הקצינים והחיי־לים שינהגו כפי שהורגלתי לר־אותם. הם עשו כן, כשהם פועלים בהתאם למורשת הסובלנות הער־בית ברשמם באותו יום דף מזהיר בהיסטוריה הערבית מלאת הסו־בלנות והאבירות"...

אך מה שלא סיפר הוא מספרת ר. וינגרטן בתו של ר׳ מרדכי "מוכתר" העיר העתיקה (שאגב השמיץ אותו לאחרונה חנם אחד השבועונים). בראיון שהעניקה לתלמידה מראשון לציון היא אומרת על עבדאללה: "כשראה את המספר הקטן של הלוחמים ואת התושבים העלובים, בער מזימה, כי רצה להופיע כובש ירושלים... הוא הפר את הסעיף שעליו חתום בהסכם שכל התוש־בים יצאו כפליטים, בקבעו שכל הגברים ילכו בשבי; נלקחו גם אנשי ישוב ישן עם מעילים שחו־רים, קאפוטות וללא הבדל גיל ואפילו רבנים למעלה משמונים (בניגוד להסכם גם לקח פצועים נ.ק.)". ובהמשך: "על אף כל ההשמצות שהופצו כנגד אנשי הרובע (שדרשו את הדרישה ההג־יונית מההגנה להכנע נ.ק.) אני רואה באנשי הישוב הישן גיבורים מעצם העובדה שנשארו ברובע למרות הסכנה ולמרות שלא ידעו מה ילד יום". אגב, אביו של כותב הטורים ברח מהעיר העתיקה עם שלושת ילדיו בעוד מועד. וכש־הולכה אמי: תהי לשאול: כשיג אביה שהתעקש להשאר בבתי מחסה, אם לשמוע לקול בעלה, אמר לה: אם כי אינני רואה לנכון את נטישת העיר העתיקה, הרי אמרו חז״ל איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה... והוא, הסבא, נשאר עד הסוף והלך לשבי. שם — כפי שכבר סיפרנו במאמר על

סלינת תפילין בשעת השחרור

קבוצת שבויים בקרית ענבים

קדושת הזקן — לחם בעוז נגד אלה שזממו לגזוז זקנים. במענה כי תנאי המצור בו היו נתונים הבאים מהעיר העתיקה עשוהו אותם למקור מחלת הכינים הנ־פוצה כאן... הסבא הציע לייבא מסורקים ואכן כך נעשה, אם כי באיחור זמן רב. זה לא מכבר התקיים בחיפה כנס למלאות 60 שנה לרב העיר הגרשי כהן לשעבר שבוי במחנה שם סיפר יוסף בלובשטיין מי שהיה מפקד מחנה השבויים בעבר הירדן, כי הרופאים במחנה בקשו לשכנע את שבויי העיר העתיקה בנחיצות הענין הגובל לדעתם בפיקוח נפש ועלול לגרום למחלת טיפוס בקרב 700 הכלואים.

שותפות גורל מוזרה היתה כאן בשבי בין אנשים מזרמים שונים בתכלית. לא היתה ברירה, כאן כולם שוים, מקבלים אותם תנאים: 3 שמיכות, 6 ביסקויטים ומאוחר יותר בגדי צבא, שקי שינה, כובעי גרב, קופסאות שימורים ודמי כיס 4 ל״י לחודש שנשלחו עבור כל השבויים מארץ ישראל. לוחמים מכפר עציון, משואות יצחק, עין צורים דתיים־לאומיים שרופים, בצד "קנאים" מטובי ילידי העיר העתיקה; "חכמים" עם תרבושים ליד מהנדסי חשמל מטהרים, כולם היו צמאים לחדשות מן החוץ, לא האמינו למראה־קופסת הסיגריות שהגיעה זה עתה בחבילה למישהו, עליה רשום "סיגריות מתוצרת ישראל — המס שולם"... ומשנ־תקבל באחד המשלוחים ספר שנדפס זה עתה ועל עטיפתו שורה קצרה:

PRINTED IN ISRAEL "

"וכשמישהו העלה מתוך חבילתו כרטיס רכבת החתום בחותמת "רכבת ישראל" שיפשפו את העי־ניים אם אכן קרה הדבר...

יש ולפעמים מתגלים עיתונים בין החבילות הנשלחות הנה מה־[illegible] יקר וישמשו חומר לוויכוחים שתי וערב על המצב בחיפה, בלטרון ובכל מקום אחר. לפי תוך יעבור העתונים משבוי למשנהו, יש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי, העיקר מתווכחים בין יהודים... דומה כי בידיהם של שבויים עלובים אלה מסורה הפוליטיקה ולכל אשר יחפצו יטוה... שבוי אחד. פלפלן מטבעו, רודף חדשות בצורה חולנית; יום שאין בו חד־שות הרי הוא בעיניו כחסר חיים, לא ינוח ולא ישקוט, יסתובב בין האהלים כשידיו משולבות לאחו־ריו, יתהלך לכאן ולכאן וכשיפגוש מישהו ישאל: נו, מה נשמע? שמעת חדשות? וגם אם לא שמע עדיין לא יתיאש, יזקוף וידרוש עד שימצא שמועה להתלות בה ועלי־ליה יבנה בניינים גג על גג, תכניות באותיות על מפקד זה ואחר, על פלוני ואלמוני ועל כל הישוב כולו; לו המלחמה היתה בידו כי עתה ניצחנו לבטח...

אך לפתע — סופת חול... מרחוק ברחבי המדבר העצומים באיזור שהוא נקודה מתרומם מעין עמוד חול צהבהב אדמדם, העמוד מסתלסל והולך, מתרומם מעלה מעלה ומקבל צורת גליל, ועם זאת מתקדם אל המחנה, כשגבהו הולך ורם; ענן אבק עצום מכסה את המחנה, לא ניתן לראות כלום, כהתפרצות לבה עצומה מלוע הר געש הוא ניתך על המח־נה, קמה מהומה, נערכת אזעקה מיוחדת לחיילי המשמר הלגיונר־מחשש בריחה בחסות החול, הכל מסתתרים באוהלים. הנחשול הראשי מתרחק מהעבר השני של המחנה ואף מלוויו הקטנים עדיין משתוללים, אט־אט חולפות עוב־רות הסופות, החלל מתבהר.

ימים נוראים מגיעים. השבויים אומרים: תש״ט ראשי תיבות תהיה שנה טובה... אך ר׳ משהל׳ה גר־נשטיין — שבדרכו הנה נלקחו ממנו על ידי חיילי הלגיון 80 שטרות של 50 לירות אותן אסף פרוטה לפרוטה מזה שנים רבות — פסימי ביותר, הוא טוען כי הלגיון זקוק לכסף "עזר יחזיקו בנו שנים רבות עד שישיגו את מחירו של כל שבוי"...

הגיע ערב ראש השנה והמחנה מתכונן לחג, השבויים מנקים, משפשפים ומשווים לעצמם צורה אנושית לקראת השנה החדשה. מצב התזונה שהשתנה כאן ללא הכר ע״י המשלוחים מהבית ומ־הצלב האדום ומאפשרים עריכת חג אמיתי. שולחנות בנויים ארגזים ומוזהרות, עליהן פרושים שמיכות וסדינים לבנים הנושאים על גביהם רימונים, דבש ותמרים, כברות לחם לבן ואף יין שהוכן מצימו־קים, סערת חול מבשרת את יום הדין...

לקראת סוכות הקימו במדבר, כמו לפני שלשת אלפים שנה, סו־כות אמיתיות. ה"מודרנים" הקימו סוכה גדולה ותלו בה שמיכות, אספר ניירות הכינו שרשראות. החרדים שאינם כה מעורבים עם אלה, בנו לעצמם סוכות קטנות בפתחי אוהליהם.

שמחת בית השואבה — כיצד מגנן. מנין הובא? סמוך על הקש־רים עם אבר־עקפי הסרבנים מיבית לאבר עלי הקצין שמעליו שעל חשבון שפשוטו ידעו לספר כי כאשר שמע ברדיו כי אחת המדי־נות הכירה "דה יורה" במדינת ישראל נחפז ובישר למישהו מה־נהלת המחנה. כי זה עתה. מסרו ברדיו שמדינת "דה יורה" הכירה במדינת ישראל... ובכן, כיצד מגנן והסידים מרקדים, ר׳ משה יצחק רוזנטל (דנציגר) בן השמונים ושתיים ור׳ דוד שכטר המתקרב לחמשים, יוצאים בריקוד "ברוך גבר"... מתאר זאת שמואל בירינסקי ביומנו: "באיזו ערינות מושיט ר׳ דוד כתף סרבית להפצרותיו של ר׳ משה יצחק, ובאיזה חן מנסה בן ה־82 למשוך את לבו... הריקוד נמשך בהתעוררות ועוז, הקהל רווה נחת... ולפתע ר׳ דוד בן החמישים קל כנשר עושה "סלטה" באויר — היפוך ראש המעורר התפעלות בין כל הבחורים הצע־ירים. וריקודי "דבקה" מתלהטים ונעימות חסידיות מתחדשות ושוכחים לשעה את השבי".

מן העבר השני, כאן בארץ ישראל נערכות השתדלויות מרו־בות אצל המוסדות המתאימים על שיחרורו של כל שבוי, בין מסמכי "ועד הקהילה" השמורים בארכיון עיריית ירושלים מצאנו מכתב הנושא את התאריך כ״ג סיון תש״ח, חודש בלבד לאחר נפילת העיר, הממוען למשרדי הצלב האדום, בו כתוב: "ברצוננו להפ־נות את תשומת לב כבודכם, כי בין שבויי העיר העתיקה בעבר הירדן נמצאים שני ישישים, האחד ר׳ משה יצחק רוזנטל בן 80, השני ר׳ חיים אשר בוכולד בן 75. הרינו מבקשים לעשות את הדרוש להחזרתם, בהתחשב בזקנותם. כי בגילם אין בכחם לשאת את תנאי מחנה השבויים". על החותם "ח. סלומון יושב ראש ועד הקהילה".

במכתב אחר שמצאנו, כותב אריה אורבשנקה תושב תל־אביב השואל: "בעיר העתיקה היה גר קרובי דוד גרבומינסקי עם אשתו ושני ילדיו. מאז המצור לא נודע לי מה קרה להם. והיות והעיר נפלה בידי הפורעים, הנני מודאג מאד לגורלו ולגורל בני ביתו". המכתב נושא תאריך י״ב סיון הה־גיע רק בי״א אב ומיד זוכה לת־שובה: "לכבוד מר אורבשנקה. הנני להודיעך כי דוד גרבומינסקי נמצא בשבי בעבר הירדן ואשתו עם יל־דיו נמצאים במחנה פליטי העיר העתיקה בקטמון. אגב, נולדה להם בינתיים בת למזל טוב"...

פרשיה מופלאה כשלעצמה מהווה ההיסטוריה של שכונת קטמון שבמערב העיר, החל מן הקרב על קטמון שהיה מהקשים ביותר וכלה באופיה המיוחד מאז ועד היום. הקרב הראשון בירוש־לים גופא נערך על מנזר סן־סימון העומד בקצה המערבי של השכו־נה, זו שכונת העושר של ירושלים דאז, בתיה בנויים ברחבות ועטורים גינות נוי ועציצים רבים, לקטמון היה ערך מכריע בשלטון על ירושלים. היא הצתה את רצף השכונות היהודיות, רחביה וקרית שמואל עם מקור חיים ותלפיות.

המנזר נכבש ולאחר מכן החל הטיהור מבית־לבית. עשרות חיי־לים יהודיים נופלים. הכוח נתקל בהתנגדות ערבית נמרצת שידעה את החשיבות האסטרטגית של המקום בשלטון על ירושלים והעדשה "מצבנו היה כה קשה וחמור, התחמושת מצומצמת ועל הכל פצועים רבים, למעלה מ־20, קשה לטפל בהם, לא ברור מתי נוכל להוציאם מכאן. מצבם של אחדים מהם מחמיר מרגע לרגע. כל האנשים הפצועים והלוחמים כאחד דחוסים בשטח מצומצם וקירבת הפצועים מדכאה ומש־פיעה לרעה על רוח הלוחמים... מפעם לפעם נשמעת צעקה: "חובש!" לאמור, מישהו נפגע ועליו לצאת לעזרתו. לא ברור היכן הפצוע, לא ברור באיזו דרך אפשר להגיע אליו... התחילה התקפת נגד שניה של האויב ה־פעם בפגזים בזיפוי אש חזקה... מספר הפצועים מגיע ל־40 ואף מצב התחמושת מדאיג... השיקול ההגיוני הצבאי אמר ברורות, שאין שום סיכוי להחזיק מעמד; כמח־צית כוחנו נפגעה ויצאה מכלל שימוש, תגבורת אין..." (א. סלע)

"עם הידיעה שהערבים בורחים מקטמון הוכרע הדבר. הידיעה נמסרה לכל החוברים והיא עוד־דה... אבל למרות הידיעה לא הוקל, עדיין לחץ האויב, ההרעשה נמשכה, מודיעים על תגבורת, ומצב הרוח שוב עולה, אבל מש־עוברות שעות והציפיה איננה מת־מלאת, נוקבת מחדש התודה; האנשים עייפים, תשושים ואוכל אין... והרי עוד פצוע... בשעה שש בערב־חל שינוי במצב המ־ערכה, תגבורת התחילה בהתקפה על קטמון מצד קרית שמואל... מצב האויב קרוב לתבוסה. עם ערב התחלפה יחידתנו היושבת במנזר וחזרנו לבסיסנו".

לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה׳ צבקות; בית לפליטי העיר העתיקה היקרים המסולאים בפז הוכן כאן, בית לרבי ישראל זאב מינצברג חכם בן ציון חזן רבניה המסורים של העיר העתיקה, לרבי בן ציון ידלר המגיד הירו־שלמי הידוע, לר׳ שלמקה שמש (פריימן) שמפתח קבר רחל היה בידו בתוקף תפקידו ורחוב רחל אמנו שבמבואות השכונה שם התגורר קרוי על שמו, לר׳ ישראל מילצינר (החלבן) שיסד את בית הכנסת "תפארת ישראל" ועסק בצרכי ציבור באמונה, לר׳ אורי המבורגר גבאי הצדקה עדין הנפש, לר׳ חיים דוד הריזמן שב־דמעותיו התמות הרטיב את מז־וזו בימים הנוראים ליד תיבת בית הכנסת קרלין (שהתקיים עד לאחרונה עם פטירתו של החסיד המופלא ר׳ חיים יהודה מינצברג בנו של הרב ר״ץ), לר׳ נחמן שוחק ששוחק עשרות שנים התבודד בפרישות בקמרון קטן מתחת למדרגות בית הכנסת ברסלב, לחכם יונה מזרחי שעשה את כל שעות היום בבית הכנסת "שטיבלך" שבמרכז השכונה באמירת חק לישראל, תהלים, וזהר ועוד, לחכם ברוך מרכבי יוצאי כורדיסתאן השוקד על תלמודו ללא הרף עד היום בבית הכנסת שיסד "צעקת הדל".

לאלה האחרים שבאו לא רק מן העיר העתיקה, אלא מכל "יהוד דית", קו בתי הנגרים, מאה שערים בתי ורשא וכו׳, שמילאו למאות רבות את קטמון, ישבו בתים אשר לא בנו ובדורות אשר לא חצבו הקימו שכונה לתפארת. החסיד ר׳ יחיאל יהודה שלזינגר חתן הרב מינצברג פעל במסירות נפש ממש להקמת תלמוד תורה שסונף לישיבת עץ חיים חיי עולם, הקמת מקוה טהרה וכו׳ "זכורני — כותב לנו פליט עיר העתיקה — בשנה הראשונה בקטמון באו אנשים ביום השבת קודש וסיפרו כי במושבה הגרמנית הסמוכה ישנה מסעדה פתוחה. הלכו כמה מנינים למחות ובראשם הר״ר יחיאל יהודה שלזינגר ז״ל עם הרב יוסף שרבאני ז״ל, ובעוד

(המשך בעמוד י״ד)

ממחזות ההליכה לשבי

ר׳ ראובן שפנייר, או כפי שעתידים לכנותו "ראובן מעבר הירדן" נושא עמו תינוק יהודי, בן שנתיים בלבד, שנשמט מחיק אמו תוך כדי הבהלה. הוא לוקחו למדבר יחד עם כולם, שם מכירו אביו... והיה זה "השבוי" הצעיר ביותר באום־אל ג׳אמל, כיום אברך חשוב באחד הכוללים בירושלים.

פרשה מיוחדת לר׳ ראובן שפנייר שעשה את שארית ימיו על הציון הקדוש במירון. איש זה "אשר בלי ספק היה איש קדוש" (הגרי״ד פרנקל ז״ל רבה של ת״א במכתב לתלמיד ישיבת מירון) מוצאו מגליציה, שרת בצבא אוסטריה־גרמניה כקצין, עלה לארץ ישראל, תחילה התגורר בתל־אביב, אחר כך בא ירושלימה והפך לחלק אינטגרלי מהנוף האנושי בעיר העתיקה, היה מחתן דלים ואביהם של יתומים ומעורר לתיקון חצות ותפילת הזיקין. עם פרוץ מלחמת תש״ח גמל חסד עם החיים והמתים, אירגן אפיית מצות לפסח האחרון בין החומות בתנאים קשים ביותר, וליל סדר עבור עניים וגלמודים, להם הכין קציצות מעלי "חובזה" (חלמית) שגדלו על ה"חפורה" (מגרש סמוך לרובע הארמני). בנפול העיר העתיקה בעת שהאספסוף הערבי השתולל בעיר, חמס, שדד והחריב מכל הבא ליד והוא עמד בתוך ההולכים לשבי, חמק לרגע אל אחד מבתי הכנסת החרבים בחיפוש אחר ספר תורה קטן, ומתוך חפזון לא הבחין שבמקום ספר תורה חטף "נביאי" והיה זה ישעיהו הנביא... לא שכח ספר "תיקון חצות" וכ־ששקו עם תיק הטלית והתפילין טעונים עליו הצטרף לתור תוך שלגיונר חובט בו הכאה עזה שלולא ישעיהו הנביא היתה שוברת לו את שדרתו.

ר׳ ראובן שפניר חוזר מן השבי

"רבי ראובן — מסופר בספר מירון — התחבב על אחד המ־מונים מאנשי הלגיון הערבי משומרי השבויים ודאוד שמו מתושבי סילְוָאן, הוא כפר השי־לוח אשר בשיפולי הר הזיתים. למשפחתו של דאוד היו לפני פרוץ מלחמת השחרור קשרים הדוקים עם היהודים. כנראה שגם צורתו הפאטריארכלית של רבי ראובן שבתה את לבו של דאוד. לפיכך נטה לו חסד. כל מה שביקש לא מנע ממנו. כמובן שר׳ ראובן לא הגדיש את הסאה בבקשותיו. לפי המלצת ר׳ ראובן נאספו קצת שעוני יד שנותרו אצלם לפליטה ועלה בידם להסתירם משוביהם כשהם נוד־לים מהם כל דבר ערך ומסרום לדאוד שיימכרם ויקנה לעצמו טראנזיסטור טוב להנאתו. הוא קיווה שעל ידי זה יתגלגלו גם אליהם קצת ידיעות חדשות מן הנעשה בחזית. הטכסיס עלה יפה, דאוד היה מסתובב בין אהלי השבויים כאשר הטראנ־זיסטור בידו, הוא היה מפעילו על האוקטאבות היותר גבוהות כדי שהכל ישמעו את הידיעות. וכאשר הראדיו הירדני היה מוסר ידיעות לא משמחות אשר לא נעמו לשבויים על הרבה נופלים בחזיתות היה דאוד מנחמם ומרגיעם ואומר להם זרקו את רוב הסיפורים לים, אין אתם מכירים את הגזמתם של הער־בים, צל הרים נראה להם כהרים.

אירגון המטבח הכשר וסי־דורו לא היה קל כל כך. אנשי העיר העתיקה חששו להתגאל במאכלות אסורים, על כן התמנעו מאכילת בשר. אם כי היה ביניהם שוחט ובודק, איש נאמן וירא שמים. אבל לא היו לו סכינים ואבני השחזה. דאוד חשב שבגלל חוסר סכינים לשחיטה אין הם אוכלים בשר. וביום בהיר אחד לקח עמו את ר׳ ראובן לרבת־עמון, היה זה מחזה שעשה רושם כביר, לראות יהודי זקן רחב מידות לבוש בגדי צבא מסתובב בחוצות רבת־עמון וליד הקצין דאוד, כשהם מחפשים דבר בחנויות ובבתי המסחר לכלים. לבסוף אורו פניו של דאוד הקצין, סוף סוף מצאתי אמר. היתה זו סַטָּרָה, מין גרזן ערבי, דאוד שמח שכעת תהיה להם כבר סכין לשחיטה, רק לאחר שקיבל שיעור בהלכות שחיטה, הבין שהסַטָּרָה איננה תחליף לסכין השחיטה, החלף כשר על פי הדין לשחיטה ולא כל תחליף אחר. היה עוד נסיון להביא חלפים מירושלים בא־מצעות הצלב האדום, אבל השבויים ויתרו על כך מרצונם הטוב, באומרם שבהעדר בשר יקל עליהם לשמור על הכשרות. כמובן שאנשי נהריים מעמק הירדן, אשר קדמו להם בשבי התרעמו על כך".

כנפול לפני בני־עולה נפלת!

לזכרו של הקדוש אליעזר שלזינגר הי״ד

סכר העיניים דל מכדי לעמוד בפני פרץ הדמעות הדוחקות להשתפך על השבר הנורא שהושברנו בבוא השמש בצהרים, וכקרבן עולה תמימה שכולה קודש לה׳, הצטרף לרבבות אלפי העקדות שנעקדו על קידוש השם מאז גלינו מארצנו ועבדים משלו בנו.

קשה לאחוז את קוי המחשבות המרצדות בדמיוננו, כי שוב לא נראה את דמותו האצילה של אליעזר זורחת בתוכנו במלוא הודה כאור החמה בגבורתה. דמות מאצילה בשלל אורות וגוונים, ממנו יכולנו ללמוד מה שוכן מרום דורש מאיתנו, לימוד התורה כיצד, וצורת תפלה היאך.

אמנם כולנו זכינו זה עתה לקבלת התורה, אך מי מאתנו זוכה לכך מדי יום ביומו ומדי שעה בשעתו. כי הלוא למדונו חז״ל כי כשם שנתינתה באש כך למידתה. ואכן אש שלהבת י־ה שהיתה אופפת את אליעזר בעת ישבו לפני הגמרא ונע אנה ואנה ואחת הנה, היה בכוחה לשרוף ולמגר את השאור שבעיסה שבלבות הסובבים אותו. עד שמחזה מרגין של קול ד׳ חוצב להבות בשעת תחילת סדר מוקדמת, העידה כמאה עדים כי אליעזר ספון זה מכבר בין ערימות ספריו ועוקר הרים וטוחנן זה בזה. וכשמראה האש הפך לקולות וברקים, ידענו גם ידענו כי דרכי רבותינו הראשונים או האחרונים אינם נהירין במתיבתא דרבי אליעזר והסערה לא תשוך עד יתוודו הדברים כשבילי דנהרדעא.

לא היה זה לדידו ענין של מה בכך. פלפול לשם פלפול, רק "מעצם גדרו של בן ישיבה" — כפי שהתבטא פעמים אין ספור, כי אין ביהמ״ד בלא חידוש ואם חדוש איין — בית המדרש מנין?

כששייבו בוראו היו הדברים שמחים ומאי־רים הזהיק בעצת רבותינו שאמרו "וקנה לך חבר" והיה מעלה את הגיגיו פרוסה לפרוסה עד שנצטרפו לחשבון גדול כדי כמה כריכות מלאות אמרי שפר שרבותינו שליט״א ראום ויהללום. גם הוא ידע והכיר בשדה העידית שנתברך בה, בכשרונותיו הנעלים וישרונו הנפלאה.

ימים מועטים טרם עלותו בסערה השמימה התבטא בפני ידיד כי חש הוא שיש לו עם מה להגיע לישיבה של מעלה... אכן... אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. ורק אחד שכזה יכול היה לשחוק ליום אחרון.

ומהכא להתם ומהתם להכא, מבוני עמודי דאש דגרסי ביה, לעמודי דצלותא... לב מי לא התפלץ בשמעו על זעקת ה"שמע ישראל" שפילחה בחלל ליל האימתנים המר והנמהר, אך מי כמונו ידע כי היה זה לחם חוקו מדי יום ביומו, תפילותיו עטו מראה כהן הניצב בהיכלו ורחימו לבקש על נפשו מאת המלך, ופניו נתלהטו וכולו נתמלא אימה ורעדה, פחד ויראה, בהגיעו לשיאו בקבלת עול מלכות שמים, עד כי נער אמנת הסיפים ממראה כבוד ד׳ בהיכל קדשו.

אכן היה הוא בן חיל ממנו למדנו מלחמתה של תורה כיצד. ראינו כי כפי שקרא עליו אחד מרבותינו את הכתוב "איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה": כי לא רק איש מלחמה היה כי אם הכלי מלחמה עצמם. כל מהותו והוויתו היו מלחמת התורה ומלחמת היצר. שמענו מאביו הגאון שליט״א שע״פ הרוב לא היה מגיע הביתה לשבתות ופעם הסביר שאכן ילך הביתה השבת משום שיש לו הידיעה שרצונו להציעם לפניו. אליעזר היה נוטל את שיעוריו בטרם נאמרו, בהיותם עדיין רשומים בראשי פרקים, ובישרותו הנפלאה ושכלו הזך היה פורש אותם כשמלה דבר דיבור על אופניו בטוב טעם ודעת — בקי״סף האב...

אמרנו כי דמותו האצילה אורות וגוונים, כי אכן מדהימה היא העובדה שעל אף היותו מחדש נפלא ובר אוריין. היתה התבטלותו בתכלית כלפי מי שגדול ממנו. והיה מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא דבריהם בבחינת "אליעזר דולה ומשקה מתורת רבותיו". וכמ־אמרם ז״ל, כי מעלתו של רבי אליעזר שהיה בור סוד שאינו מאבד טיפה כאילו דליית ליה מגרמיה ולא מידי. גם בהנהגותיו בקודש בעמלו על קנין טהרת הלב ושאר המידות הנכונות היתה כל אימרא ששמע מרבותיו נרשמת בפנקסי קבלותיו ומתבונן את צעדיו לפיהם. ומצאנו רשום בכתביו כי כך וכך יעשה, כי כן שמע מרב פלוני, וכך וכך לא יעשה כי כן אמר משגיח פלוני — אמונת חכמים בפשיטות ותמימות מדהימה.

ועוד זאת נמצאו דברים שיש בהם להבהיל, רשומים מלפני ג׳ שנים בפנקסיו, כל פרט מפרטי מעשיו עבר לפני. שבכל ביקורתו אחד לאחד היה שוקל וסופר כל צעד ושעל מדרכיו, דבריו ומחשבותיו, עד כדי שקיבל ע״ע: "ואם אכעס ולא אבטל הכעס מיד כמו שכתוב במסילת ישרים בדרגת הג׳ של כעס דהיינו לבטל מיד והוא הכעס הטוב, ובמידה ולא אצליח ואגיע, באותו יום אוכל הארוחות בצמצום עד כמה שאפשר רק כדי בריאותי", או "לנסות אם אפשר לשנן את עונש הדין עד היכן מגיע, ושצריך לחשבן את הכל ולזכור". והאחרון מבהיל מאוד "להשתדל בכל הכח והאפשריות לסכן בתפילה ולהשתדל להסתיר כל עניני העבודה מבני אדם אם אפשר", ועוד כהנה.

אם שהנהגות מחמירות כ״כ מטבען של דברים יש בבוחן להעזיף פנים ולהחמיר סבר, מפליא הוא עד מאוד שגם אחד מכל סובביו לא חש ולא הרגיש כי הנה ניצב לקראתו עובד מדקדק ומחמיר בעל שיעור קומה, ואכן הצליח להסתיר את עניני עבודתו מבני אדם ואת מכוח המאור פנים שהיה נסוך עליו כענן חן, כמאה״כ חכמת אדם תאיר פניו, כי ידע להתהלך עם הבריות כל אחד כפי מידתו, למי עידוד, למי מילה מתאימה, ופעמים חיוך בעלמא.

לא היה זה אקט חברותי גרידה כי אם השתק־

פות תוכיותו כעדות מרן שליט״א שהיה תוכו כברו וברו כתוכו, כי השמחה היתה שרויה תמיד במעונו. שירת נשמתו ותודות היצירה, החידוש וההתחדשות, לא פסקו לרגע והם שהשרו עליו נהורא מעליא, כי גבה ליבו בדרכי ד׳ ללא ירידות ונפילות המצויות כ״כ בבני התשחורת, רק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה: עוד נקודה, עוד השגה בחקר האמת, בהבנת התורה ודרכי העבודה, אורח חיים למעלה למשכיל...

ומללמוד ללעשות, לא עמד בפניו הגבלת זמנו היקר כדי להיטיב עם זולתו בכל מה שאפשר. רבות השקיע מאונו ומרצו כדי לקרב חדשים מקרוב באו כדי להעלותם על דרך המלך בהבנת דרך הלימוד, ואף כי חיי רוחו קודמין רבות פעל ועשה כזה הרבים חבים לו את היותם מבינים צורתא דשמעתא כדבעי.

גם לא חסך מאמץ לסייע בפועל ממש כש־השעה היתה זקוקה לכך, וכפי שהגיענו כי בערב פסח האחרון היה נעלם פעמים למשך שעות ואח״כ נודע שהיה מהלך לבתי מדוכאים כדי לסייעם בהכנות ולהביא לליבם את שמחת החג...

אילו באנו לספוד לאליעזר ולספר את שבחו בשער בת רבים כי אז כמה וכמה יריעות לא יכילון גדלותו של האיש צעיר לימים, רק באנו לזעוק על דוי ליבנו וחושך עינינו, על בן שכמותו עשר לחופה שאיננו כי לקח אותו האלוקים לישב בחופה צדיקים, כשעטרתו בראשו ונהנין מזיו השכינה, והזעקה פורצת מאליה, היאך "פה המתגבר בתורה פתאום נקנסה עליו מיתה משונה וחמורה" "העל אלה תתאפק אדון כל יצורים, תנקום דם הנשפך כמים המוגרים".

אין יכולתו הדלה של בן אנוש למצות את עומק הדין, על מה עשה ד׳ ככה לנו, בהדי כבשי דרחמנא למה לן, מאמינים אנו כי האב הרחמן מוחץ והוא מרפא, ממית ומחיה, ומתוך כך מצמיח ישועה. נסתרות דרכי ד׳ ואין מאיתנו יודע מה, רק זאת עלינו לחפש דרכינו לשוב אליו בחזקה, ואזי נזכה כי יראה דשן עקוד ויצמיח לנו תרופה, ישלח ממרום ניחומיו למשפחתו המפוארה לחבריו וידידיו, ויהי רצון מלפניו שומע קול בכיות שישים דמעותינו בנאדו להיות ויצילנו מכל גזירות אכזריות כי אליו לבד עינינו תלויות.

א. ג.
אחד מבני החבורה

לרגל המעבר ל"בית אווה" החדש

את יכולה לזכות בפאה יוקרתית "אווה" חינם

"בית אווה" סלון הפאות הגדול היפיפה והיוקרתי ביותר בבני־ברק עבר למשכנו החדש רח׳ ר׳ עקיבא 80. לרגל המעבר תוכלי לזכות באחת הפאות היוקרתיות של "אווה" — חינם.

פרטים ביום ו׳ הקרוב

"בית אווה" - רח׳ ר׳ עקיבא 80 ב"ב (קומה א׳) טל. 5791803, 03־787363

בצלאל לנדוי

מאה שנה לגילוי החלזון לצביעת התכלת
ע"י האדמו"ר רבי גרשון חנוך מראדזין זי"ע

טלית מצוייצת עם תכלת — שיטת ראדזין.

שנים מספר הקדיש האדמו"ר לבירור ההלכה ולחקר הנושא ★ אף הפליג לחופי הים התיכון וצלל למעמקי הים ★ לדעתו גילה את החלזון שבדמו היו צובעים את התכלת בזמן הבית ★ הבירור באהלי תורה ★ נוסף על חסידי ראדזין נענו יחידי סגולה וביניהם מהרש"ם מברזאן ★ חסידי ברסלב שהתפללו כל השנים לגילוי התכלת בין המצטרפים

על הפסוק בפרשת ציצית "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'" ודרשו חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) שקולה מצוה זו כנגד כל המצוות כולם. במדרש תנחומא הוסיפו "שקולה מצוה זאת כנגד כל המצוות, כיצד, ציצית בגימטריה עולה שש מאות, שמונה חוטים וחמשה קשרים שלשה עשר, הרי תרי"ג, ואע"פ שהיא חסר יו"ד וכתיב ציצית ציצת השלישי לציצת שדי למ"ד אכולהו, היא משלמת המנין".

"ושמת על ציצית הכנף פתיל תכלת" וכדברי הרמב"ם בהלכותיו "יהי' אחד משמונת החוטים חוט תכלת והשבעה לבנים. בתשובתו "פאר הדור" מבאר הרמב"ם עוד יותר "יש לו לטוות חוט אחד, מקצתו תכלת ומקצת לבן, ויש לו להכניס כל חוט וחוט בפני עצמו, וכופלו ושוזרו, עד שיהיו שבעה חוטין לבן ואחד תכלת, שנאמר פתיל אחד ולא שנים". ובהלכות ציצית כתב עוד (פ"א ה"ב) "ולוקחין חוט וכורכין אותו על הענף, וחוט זה הוא הנקרא תכלת".

נחלקו מוני המצוות אם התכלת מצוה בפני עצמה או שנכללת במצוות ציצית. הרמב"ם מסביר ענין זה כדוגמא לבעיה במנין המצוות, כדבריו "כדברים שאמרו בהם אין מעכבין זה את זה, כי העולה במחשבה תחילה, שכיון שהחלקים הללו כל אחד מהם אינו זקוק לחברו, יהיה כל חלק מצוה בפני עצמו, כגון אומרם "התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת, (מנחות פ"ד מ"א) והיינו אומרים שלבן ותכלת נמנים שתי מצוות, לולא מצאנו לה לשון מפורש במכילתא

שער ספרו של בורשטיין — תכלת דומה לים.

בפנים הספר כמה תמונות צבעוניות של חלזונים המופיעים בים — מהו הצבע הנכון?

מתקן שמגלגלה חוזה בתקון צביעה של תכלת.

דר' ישמעאל", ושם מוכח מתוך הפסוק "והיה לכם לציצית" — שמצוה אחת היא ואינן שתי מצוות.

אף הרמב"ן המשיג על כמה משרשי הרמב"ם במנין המצוות, מסכים לו בענין זה, "ועם כל זה אנו לא נשבש מנינו של הרב בזה, שראוי לבעל הלכות, שמנה ציצית מצוה אחת, לפי שהוא ענין אחד, שבתשלום התכלת והלבן תשלם לנו הכוונה במצוה הזאת, לזכור את מצוות ה' ולעשותם".

מוני המצוות, רובם ככולם מונים איפוא תכלת וציצית מצוה אחת, והרשב"ץ חזר בעצם על דברי הרמב"ן "לפי שהמעשה הוא אחד והכוונה בשניהם אחת, לזכור מצוות ה' ולעשות אותם". ר' אברהם בנו של הרמב"ם מסתמך בשו"ת "מעשה נסים" גם על "מנין הברכה האחת "להתעטף בציצית" כי היא מצוה אחת ויחזק זה, כי הברכה על שתיהן אחת, ואילו היו שתי מצוות לא הספיק בשתיהן ברכה אחת, כאשר לא הספיק באכילת פסח ומצה ברכה אחת, ממאמר המשנה (פסחים קכ"א ע"ב) "לא זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת את זו", והמטיב להתבונן "אריך אלקים ימיו, מה שנבוך בו עבור בהבנת אלו השרשים ויודיע מה אצלו בזה".

עד סוף תקופת האמוראים והבן סבוראי עדיין היתה התכלת מצויה, כדאיתא בהריא בגמרא "אמר ליה אביי לרב שמואל בר יהודה הא תכלתא היכי צבעיתו לה", בידינו כמה הוכחות שעד תקופת הגאונים היתה התכלת מצויה, ורבי יהושע מקוטנא אף קובע את הזמן בדיוק "לפי הנראה נגנז בימי אחרוני האמוראים, וזה היה בימי רבינא האחרון שנפטר בשנת רל"ד לאלף החמישי".

עם היעדרה של התכלת מתעוררים בעיות לגבי הברכה על הציצית, והאחרונים מחולקים בדבר נקודה של המילה "ציצית" בברכה "להתעטף בציצית". רמ"י וינשטוק שאסף את הדעות השונות בספרו "סידור הגאונים החסידים והמקובלים", כרך א', מציין שיש דיון רב על דבר הניקוד של הבית, אם בפת"ח ואם בשו"א, הן על פי נגלה והן ע"פ קבלה, והן על פי דקדוק לשוננו הקדושה.

מבין הפוסקים האחרונים שעסקו בבעיה זאת מזכיר ה"לבוש" את ענין התכלת "כי כבר ידעת כי פתח תחת הבית בוד המלכה וכיוצא בה, הוא מורה על דבר הפשוט ומבורר וניכר באיזה הוא מדבר, ואם כן כשמברכים בציצית בפת"ח, על כרחך פירושו כן בציצית המיוחדת המבוררת, היינו תכלת שהוא עיקר מצות הציצית, אם הוא בנמצא, ואם כן בזמן הזה, שאין תכלת בנמצא, המברך בציצית בפת"ח הרי זו ברכת שוא ושקר", וכך הובאו הדברים ב"משנה ברורה" וכדברי בעל כף החיים "מנהג המדקדקים כרב הלבוש".

לעומתו מביע הב"ח את דעתו שצריך לומר להתעטף בציצית בפת"ח תחת הבית, להורות על עיקר המצוה שהיא פתיל תכלת, שעל ידה יזכור כל מצות ה', גם על פי הדקדוק צריך לומר בפתיח.

מספרי הקבלה נביא את דברי החיד"א המביא בספרו "ברכי יוסף", בשם המקובל החסיד מהר"ר יעקב צמח צריך להסתכל בציציות, כאילו יש בו תכלת, כי אף שאין לנו תכלת, אותה ההארה לא נפסקה — מכאן משמע שצ"ל בציצית בפתח תחת הבית", וכן הביא בסידור השל"ה "שהיות ויש בציצית הרבה פרטי דינים, יש לאומרה בפתיח, גם אם אין תכלת".

מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואף מצוות תכלת הציצית אבדה מאתנו, אולם שומרי אמונים שנשאו את לבם לגאולה, עסקו גם בענין התכלת. הם קיימו מצוות ציצית ללא תכלת, אם כי לא הסיחו את דעתם מהסוגיה, כדברי רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "יערות דבש": "ולכן חובה על כל איש, בשימו ציצית בבגדו לזכור מצות התכלת, ולהאנח בשברון מתנים, על אשר אי אפשר לקיים המצוה בשלמות".

לפני כמאה שנה בדיוק, חלה התעוררות בירורן ע"י רבי גרשון חנוך העניך לייגר האדמו"ר לבית איזביצא-ראדזין, שהיה ידוע בעצמתו הרוחנית ובבקיאותו המופלאה ובמקורות חז"ל (ספרו "סדרי טהרות" הוא אחת ההוכחות לכך), הוא לא השלים עם היעדרה של התכלת, ומקום הניחו בו להתגדר בו, ובשלושה ספריו "שפוני טמוני חול" "עין התכלת" ומאמר "פתיל התכלת" עסק בבעיה זאת, ומביא הוכחות לביסוס עמדתו.

בפתיחת ספרו "שפוני טמוני חול", הוא מציין, זה שנים רבות שמתי על לבי את ענין מצות תכלת, אשר בעוונותינו הרבים נמנע מאתנו, והוא אחד מן הענינים אשר חדלנו טובה בגלויותינו וטלטלה גבר, ותגה נפשנו טובה". הוא ראה איפוא צורך להדקק לענין זה. "אולי הגיח הקב"ה אף לקטן שבקטנים כמוני, לזכותי בדבר מצוה שיגלגל זכות הרבים על ידי, ואהיה ממזכי הרבים".

ראשית פעילותו היתה בבירור ההלכה "אמרתי בטרם כל אחפש ואבקש לדרוש ולהבין בתורתנו הקדושה, אשר כל השפתים הטמונים כולם בתורה גנוזים". לאחר הסבר, מדוע לא חיפשו עד עכשיו את החילזון שממנו היו עושים את התכלת, החל לברר את ההלכה "ודיברתי עם הרבה חכמי תורה וגדולי ישראל, והסכימו לדברי, שמצוה על כל מי שיש בכחו לחפש אחריו, לזכות את ישראל, מתוך אמונה שלימה, שבכל יום יכול התכלת להימצא".

סמוכים לאמונתו ותקוותו מצא בדבריהם של שניים מגדולי החסידות. בספר "נועם אלימלך" לרבי אלימלך מליזנסק מובא "שבכל דור ודור יש צורך לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר המצוות", ולדבריו מצוה זו היא מצוות תכלת, "שזוהי מעיקר התיקון, לקיים מצוה כמאמרה, בשלימותו".

אם דבריו של הרבי רבי אלימלך נאמרו רק ברמז, הרי המגיד רבי ישראל מקוזניץ אמר את הדברים במפורש "כי יש לנו קבלה ברורה בעדות נאמנה, שהרב הגאון הקדוש אור עולם המגיד מקאוזניץ ז"ל — אמר לפני ביאת הגואל יגלה אותו מצות תכלת לישראל, ויש לנו תעודה בכתב מקובל מנאמנים".

לאחר צבירת הכנה מדוקדקת ניגש להיפגש המעשי של החילזון. לשם כך הפליג לאחר הים התיכון לאיטליה, יחד עם בנו רבי מרדכי יוסף אליעזר ועם משמשו רבי ישראל קוצקר. במוזיאון התת ימי בנאפולי, הוא קובע את משכנו, על מנת לבחון בדיקדוק את אורח חיים של החלזונות והתאמת הממצאים לדברי המקורות. אף לומד הוא את שפת המקום, וכך הוא מעיד "הרבה ראיתי בעצמי, והרבה אשר נרשם שם כל חייה והתלוכותיה, אשר יוכל להיראות רק במכמנים שרינים".

מלאכתו לא היתה קלה כל עיקר. לאחר חקירה מדוקדקת קבע שלחלזון שצובעים בדמו את התכלת יש שלפוחית מיוחדת, ובה דיו המשמש כאמצעי הגנה. הוא ניגש לצוד אותו, אולם נתקל בבעיה "שבהרבה מקומות תיכף כשמרגיש שניצוד יורק כל דמו מתוכו להים ולא יישאר בו מאומה". ורק "באיים מיוחדים ומעטים המה, ששם ימצא באופן שיש לו הדם — ובזמנים מיוחדים יתראה באיזה ימים בשפע, ואז יסובבו סוחרים לקנותו לעשות ממנו צבע הציירים".

לפני מאה שנה בדיוק, הצליח לצוד את החלזון, וכך הוא מספר באגרתו "והנני כהיום, יום שנכפל בו כי טוב, לסדר כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, פה עיר ויניציאה, ואחר יגיעה רבה מצאתי את החלזון באי קטן, בקצה לשון ים המערבי, בשיעור הראוי לאסוף את דמו, שיהיה די לצביעה".

חסידי ראדזין היו מספרים שרבי גרשון העניך ביקר גם באוצרות הוותיק, על מנת לראות שם באוצרות המקדש, המצויים שם על פי מסורות שונות, ולהשוות את צבע התכלת שגילה ולאמת, האם מתאים הוא לצבע בגדי הכהן ואריגי המקדש. כותב הטורים ביקר אף הוא לפני כחמש שנים בוותיקאן, וניסה להתחקות בנושא זה, אולם מסתבר שגם אנשי ה"וואתיקאן" אינם יודעים דבר, ורק כאשר תגיע השעה, נתפלל תקוה שיהא זה במהרה בימינו, והדבר יהא אקטואלי בבוא לציון גואל, יתגלו כלי המקדש ובגדי הכהונה.

בראשית שנת תרמ"ן החל הרבי מראדזין לצבוע את חוט הציצית בדם החלזונות שהביא אתו, ולהפיץ את ציציות התכלת בישראל, בהקדמתו לספרו "עין התכלת" הוא מספר על התפשטות ציציות התכלת "וכיום יותר משנים עשר אלף מישראל כבר לבשו תכלת, ובעזה"י כל יום מוסיפים ההולכים ומחבבים מאד המצוה היקרה הזאת בכל לב, וכמה ממדינות רחוקות, מהרבה גלילות, כבר לבשו וכמעט בכל יום יגיעונו מכתבים ממקומות רחוקים לשלוח להם תכלת, הרבה תופסי התורה ממדינות עסטריך, אונגרין ופרייסן וליטא כבר לבשו ומוסיפים והולכים".

בין הראשונים שנענו לקריאתו היו חסידי בר-אסלב, שראו רמז באותה שנה תרמ"ח, בדברי רבי נחמן מברסלב, שרמז עליה כשנת פקודה כאמור, בפסוק "אתה תקום תרחם ציון" וראה להלן.

כמובן שחידוש התכלת בציצית לא עבר בקלות. באהלי תורה נידון הנושא ונשמעו דעות לכאן ולכאן, ועניין מיוחד בידיעה שמהרש"ם מברעזאן הניח ציצית והתפלל בטלית עם תכלת בציציותיו. הדבר לא היה ידוע בחייו כי אם ליחידי סגולה, ורק לאחר פטירתו נתגלה הדבר כאשר כתב כבנו אתו "יקחו את הטלית טורקיש, ולא עם העטרה, וקשורים בו ציציות עם תכלת, ולא יפסלו הציצית ולא יתפרו". רבי חיים אלעזר ממונקאטש מעיר כי למרות הנהגתו זו של מהרש"ם מברעזאן "אין להניח תכלת על יסוד דברי האר"י הקדוש, כי כעת ניסל מאתנו אותה הארה של תכלת".

שנים רבות לאחר פטירתו של רבי גרשון העניך היו כאלה שנשאו עיניהם לחידוש התכלת. בשנת תרע"ב, כאשר נשלחו ההזמנות לועידת היסוד של אגודי"י בקטוביץ, ההזמן גם רבי דוד צבי קצבורג, עורך "תל תלפיות", הציע להעלות את ענין התכלת לפני הועידה, כדבריו: "האסיפה הזאת, אשר בעינינו הוא חכמי חורשים, גדולי תורה ותבוני דבר, חכמים טבעיים וסוחרי ארץ, נגידי כסף וקציני עם, להם נאה לשום עין גם על זה, שהיא מצוה חביבה מאד, ולבחור וועד מיוחד מגדולי תורה, ובהם גם איזה חכמי טבעיים, וכפרט יודעי הצביעה, וגם סוחרים מופלגים והמה יעיינו— הדבר כהוגן, ואם לא ימצאו התנגדות לעיקר הדבר, אז יעיינו בענין הצביעה. הסוחרים ישתדלו להמציא כזול לאחינו בני', ובזכות זו נזכה בקרוב לביאת גואל צדק".

הרב מנחם בורשטין טרח ועמל לאסוף את כל החומר ההלכתי המחקרי והמעשי בשטח זה, והגיש לנו ספרו "התכלת" והימנו אנו מקבלים מושגים על פרשה זו ביסודיות. אין לך אב שמעיד על בנו, אולם נאמנה עלינו עדותו של אביו רבי שלמה בורשטין, מנאמני ביתו ומפיצי תורתו של המשגיח רבי יחזקאל לוינשטין, המעיד על בנו, "שטרח, ועמל, לאחר שנתברך בכשרון גדול וברוב חכמה ודעת, ועלה בידו לערוך חיבור שלם בנושא, וזכה שרבים נהנים מתורתו, בפרט בנושא זה שלא רבים בקיאים בו, ויהנו רבים מאורו, ויהא אי"ה לתפארת בישראל", אולם מקום הניחו לכותב הטורים להוסיף שני פרקים מעניינים בנושא זה.

גילוי קטעים מהספר הנסתר והמופלא "מחנה דן"

הענין האחד — גילוי פרק מתוך ספר חשוב שנתעלם מן העין, ומשתלב בו ענין הצטרפותם של חסידי ברסלב אל לובשי התכלת, מיד עם פירסום תגליתו של הרבי מראדזין, אם כי הם ידועים כשמרנים, הנוהגים כהליכות רבותיהם ללא שינוי כל שהוא.

זה כשלש מאות שנה שסודיות אופפת את ענין הספר "מחנה דן", פירוש על הזוהר. והוא מיוחס לרבי שמשון מאוסטרופולי, ואף נזכר על ידו, בהקדמת ספר "קרניים" עם "פירוש דן ידין". הספר נדפס לפני כשלוש מאות שנה בשנת תס"ט בזאלקווא, ובהקדמתו הוא מעיד "והדברים סתומים והערתי בספרי הגדול הנקרא "מחנה דן" על הזוהר"-וכן בסוף מאמר י"ב הוא מציין "ועיין דין עילאה בספרי-מחנה דן בפרשת ויחי".

עוד לפני מאות שנים נשאו גדולים את עיניהם לגילוי ספר "מחנה דן", ובהתאם למסורת יש בו רמזים על זמן הגאולה, ומהן נביא שלוש מסורות: האחת על רבי צבי אלימלך מדינוב בעל "בני יששכר". וכך מספר עליו הרב נתן אורטנר, שנשא את נפשו להשיג את הספר מחנה דן, ואף הבטיח כי האיש אשר יביא לו את הספר יקבל תמורתו את כל הספרים אשר ברשותו.

אנו מצטטים את המשך ספורו בספר התולדות של "בני יששכר" כלשונו: "אחד המשכילים ששמע זאת נסע לגרמניה, גנב את הספר מאחת הספריות שבגרמניה, ורצה להביאו אל רבינו תוך כדי נסיעתו חזרה לדינוב, נפטר רבנו בעל "בני יששכר", ועל מקומו עלה בנו רבי דוד.

הוא חזר לדינוב כשהספר באמתחתו, נכנס לבנו רבי דוד ובהגישו לו את הספק בקש תמורתו את כל ספרייתו של בעל "בני יששכר", כמובטח, ויען לו רבי דוד "אכן אמנם בשביל אביו היה הספר חשוב, עד כדי החלפתו בכל שאר ספריו, אולם אני איני מוכן אלא לשלם לך הוצאותיך ולהוסיף לך סכום נכבד בשביל הבאת הספר".

"המשכיל התרגז ביותר — מספר שם הר"נ אורטנר — חרה אפו וישרוף את הספר".

בדור שלפנינו מזכיר את הספר "מחנה דן" רבי אהרן בעל "שומרי אמונים", הכתאר את הספר הקדוש "מחנה דן" "רזין פלאין תשגבים על כל דבר מדברי רז"ל באגדותיהם, הפלא ופלא, דברים שלא שמעתם האוזן שקיבל מפומא דאליהו, אשר נגלה לו ממתיבתא דרקיע, אבל בעוה"ר לא זכינו שיצא זה החיבור, רק הוא הקדוש מביא אותו בסה"ק קרניים כמה פעמים, ויחידי סגולה שראו אותו".

עדות נאמנה, שלישית, הגיעה אלינו מפי אחד מחשובי החסידים המקובלים בירושלים, רבי דוד מינצברג, שכתב במכתב לרש"ז שרגאי: "בענין ספרו של רבי שמשון זצ"ל, שמעתי בשנות תרפ"י לפני כששים שנה, מפי הרב צבי קרינקר (טרגליוה), חסיד קרלין זקן, שבבית הכנסת קרלין בעיר העתיקה נמצא הספר "מחנה דן" מהרה"צ ר"ש והבטיח להראות לי, אך לא היתה לי הזדמנות לממש ההבטחה.

הצטרפותם של חסידי ברסלב

וכאן אנו באים לנושא שני הראוי לציון מיוחד הוא הצטרפותם של חסידי ברסלב, ועד כמה שהדבר יהא מופלא יש קשר ביניהם לבין גילוי קטע מספר המופלא "מחנה דן".

מן המפורסמות הוא שרבי נתן מברסלב סידר את התפילות, על יסוד התורות של רבו מהר"ן מברסלב, ב"ליקוטי תפילות" כלולה תפילה מיוחדת לקיים מצוות ציצית בשלימות. "יהי רצון מלפניך שתהא חשובה מצוות ציצית שאנו עושים לבן, כאילו קיימנו בה מצות תכלת בציצית, ואילו היינו זוכים למצוא תכלת בציצית, היינו מפזרים הון רב, כדי לקיים מצוה זאת בשלימות, אך בעוונותינו הרבים, חרב בית מקדשנו ונתעלם החלזון בעוונותינו, ומאז והלאה אין אנו זוכים לקיים מצוותך בשלימות. יהי רצון מלפניך שתהא חשובה מצות ציצית לפניך כאילו קיימנו מצוות תכלת שבציצית".

הקריאה לחסידי ברסלב להטיל תכלת בציצית יצאה מראש חסידי ברסלב בירושלים, רבי אברהם חזן, מחבר "ביאור הליקוטים" ו"כוכבי אור", כאשר יצא לאומן כדרכו מימים ימימה להשתטח על קבר מהר"ן בערב ראש השנה. רש"ז שרגאי מספר מפי הרה"ח ר' יצחק מאיר קורמן, כי באותה שנה, תרמ"ח, שבה עלה הנושא על הפרק, הגיע רבי אברהם חזן לראדזין בדרכו לאומן, ובהפגישתם זאת נועד עם האדמו"ר מראדזין ושניהם הגיעו לדעה אחת, ר' אברהם חזן הטיל תכלת בציציותיו ואף נטל אתו חבילות תכלת לאומן.

בדבר אחד שונה היתה דעתו של רבי אברהם חזן מדעתו של הרבי מראדזין. הרבי הכריע כדעת הרמב"ם שיש לצבוע רק מחצית מחוט התכלת, כדי שבקיפולו בטלית ישאר רק חוט אחד תכלת מארבעת החוטים המקופלים למחצה, ואילו ר' אברהם צידד כדעת אחרים, שיש לצבוע את חוט התכלת כולו בשלימותו, וכשמקפלים אותו בכנף הטלית בולטים שני חוטי תכלת.

על הסיבות שהניעו את רבי אברהם חזן מחשובי חסידי ברסלב לאמץ את קריאתו של הרבי מראדזין מספר רש"ז שרגאי בספר היובל לר' יעקב לסלר, מפי הרה"ח ר"ים קורמן מוקני חסידי ברסלב.

רבי יצחק מאיר קורמן מספר שביקר בטולטשין שם התגוררו נכדיו של רבי נתן מברסלב, ושם הראו לו את הספר "מחנה דן" בדפוס על ניר אפר ירוק כמעט במצב של התפוררות, הרי"ם קורמן העתיק קטע מתוך הספר בענין התכלת: "כתב האר"י ז"ל שאחר החורבן אין לנו תכלת, כי לאחר החורבן נגנז אור החכמה אינו מאיר על מלכות, ואין לנו אלא לבן שהוא מבינה, והתכלת שהוא מחכמה אין לנו, ואילו זה ימשך עד ת"ר לאלף השישי, כי בשנת ת"ר יתחיל אור החכמה להאיר על מלכות".

הבאנו את הדברים כפי שהובאו לדפוס כנ"ל אולם תעלומת הספר "מחנה דן" בעינה עומדת.

אם הזכרנו את התומכים והמצטרפים עלינו להזכיר מבין המתנגדים את רבי הלל משה געל-בשטיין, שהקדיש קונטרס מיוחד "פתיל תכלת" ובו חלק על דעתו של הרב מראדזין. קונטרס זה נספח בספרו "משכנות לאביר יעקב", ונושא זה הוא כבר בעניני פולמוסי ירושלים, ולא כאן המקום לדון עליו.

אין כאן מקום להאריך אלא לסיים באותה תפילה שניסח רבי נתן מברסלב "יהי רצון שתהא חשובה מצוות ציצית מלפניך כאילו קיימנו מצוות תכלת שבציצית, ועי"ז זה תכלה ותשבר ותעקר ותמגר מלכות הרשעה מן העולם, ויקויים מקרא שכתוב "כלה בחמה כלה ואינמו, וידעו כי אלוקים מושל ביעקב לאפסי ארץ סלה".

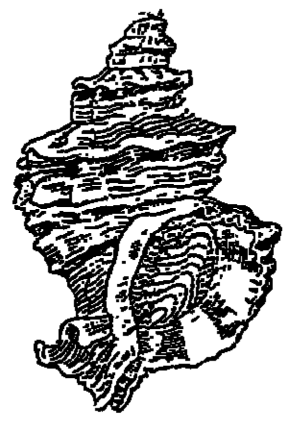
ארגמון קהה קוצים - קתכיות

"רפסודה" הבוצות של ינתינה (לפי לאודסן)

כמה מן היצורים שלפי שיטות שונות מיוחסות כחלזון המקראי.

בספרו של הר' שמואל בורשטיין 36 ציורים כאלה ועוד 50 תמונות צבע להמחשת הנושא

קונכיות של טבולית ינטינה.

סוגי ארגמונים — מקורות תכלת לפי מדענים שונים.

כל התמונות מתוך ספר "התכלת" לר. בורשטיין

דיונון הרוקיים — חלזון לשיטת הראדזין.

אמונת ישראל - סוד קיום עם ישראל

(המשך מעמוד ה')

באמונה פשוטה היינו אמונה זו מחזקת אותם לעמוד בנסיונות ולקדש שם השי"ת.

כי בעת הנסיון שמנסים לאדם מן השמים נוטלים ממנו כל מדרגותיו והשגותיו, ורק על ידי האמונה הפשוטה ניתן להתגבר עליהם. כמאמר הבעל שם טוב הקדוש וזוקללה"ה שבעת הנסיון נוטלין מן האדם כל מדרגותיו, ועל כן אותם שהיתה אמונתם מכח חקירות ולא מכח אמונה פשוטה, ובעת הנסיון נלקחה מהם כל השגותם, כיון שלא היתה בהם אמונה פשוטה מעוד לא עמדו באמונתם. וזה היה גם כל נסיונות אברהם אבינו ע"ה שנטלו ממנו כל מדרגותיו והשגותיו, והוא ענין הסתלקות הדעת [עיין בעש"ס עה"ית עה"פ והאלקים ניסה את אברהם, אות יג]. והביאור בזה הוא כי אלמלא כן אין זה ניסיון כלל, שהרי רואים בחוש מציאות השי"ת לפי גודל השגתם. לכן נוטלין מהם כל מדרגותם והשגותי-הם, ורק על ידי האמונה הפשוטה בכוחם לעמוד ולהתגבר על הנסיונות.

וזהו שאמר הבעל שם טוב הקדוש שאחר כל המדריגות הגדולות בעבודת השי"ת והשגות בשרשי התורה והמצוות, מניח אני כל השגותי ומחזיק אני באמונה פשוטה. "איך בין א נער און גלייבי". ואם דכתיב פתי יאמין לכל דבר, הלא כתיב שומר פתאים ה', ע"כ דברי קדשו. והיינו שרק האמונה הפשוטה היא יסוד כל היסודות.

ובדומה לזה מבואר בספר מי השילוח להגה"ק מאיזבצא זצוקללה"ה שבעת הנסיון מסלקים מן האדם הבחנת חומר האיסור, וכלומר שמסתלקים ממנו כל השגותיו. וזהו לשון קדשו [פרשת כי תצא לותך דייה וכה תעשה להם בתנ"ך]: "שהנהגה שהאדם עושה לעצמו יועיל לו להצילו מכל דבר רע יותר ממה שאזהרות האיסור מועיל. כדאיתא בגמרא מנין שנשבעין לדבר מצוה, שנאמר נשבעתי ואקיימה כו'. והוא שעומד לו אף בשעת הנסיון, כדאיתא בגמרא בעירובא דיצה"ר ליה מאן דמדכר ליצר טוב, כי אז נשכח מאדם כל חומר האיסור שיש בהמעשה, כמבואר על פסוק מה בצע, אך הגדר שהאדם עושה לעצמו לא ישכח ממנו, ויעמוד לו אף בשעת הנסיון. כאשר סיפר רב וקדוש אחד בעצמו שאירע לו נסיון ונסתם ממנו חומר האסור שבדיבור הזה, אך זאת זכר שעשה לעצמו גדר שלא יעשה דבר שלא יגיע ממנו נחת רוח להשי"ת, ואמר אל לבו אף שאין בכאן איסור מכל מקום מה נחת רוח יהיה להשי"ת מהמעשה הזה. ותיכף שנתן זאת אל לבו זכר חומר האיסור שהיה בהמעשה", עכל"ק.

נמצא מזה לימוד גדול שבאמת בעת הנסיון נלקחים מן האדם כל מדרגותיו לגמרי ונעשה כאדם פשוט שאף חומר האיסור נסתם ממנו, ורק על ידי אמצעים מיוחדים יתכן לעמוד בעוז בניסיון הקשה.

והראיה עצומה לכך מיוסף הצדיק עליו השלום בעת הנסיון הקשה שהיה לו עם אשת פוטיפר עד שכפסע היה בינו כו', ועל ידי מה ניצל מבואר בקרא [בראשית לט ח־ט] שאמר לה: הן אדוני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי. איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים.

הרי שאף יוסף הצדיק יסוד עולם היה צריך אמצעי וסיבה שיוכל לאמר "וחטאתי לאלקים" — להכיר בחומרת האיסור, כי בעת תוקף הנסיון לא חש בחומרת האיסור ולא היה יכול לומר "וחטאתי לאלקים". באשר נסתם ממנו חומרת הדבר ונטלו כל מדרגותיו, ורק על ידי האמצעי הלז, וזה היה במקרה דנן שהכיר בטובת בעליו שלא חשך ממנו מאומה כו', על ידי זה נתעורר והיה בו כח לעמוד בתוקף הנסיון הקשה, ואז יכל לאמר וחטאתי לאלקים.

וזהו יסוד ענין האמונה הפשוטה להאמין בהי"ת מתוך אמונה ולא מתוך השגות, כי בכדי לעמוד בנסיון אין דרך אחרת כי אם דווקא על ידי אמונה פשוטה ולא על ידי התחכמות והשגות באמונה, כי בעת הנסיון נלקחים מן האדם כל מדרגותיו והשגותיו, והאיך יוכל לעמוד כנגד בתוקף הנסיון באשר נלקחים ממנו כל השגותיו, ורק על ידי האמונה הפשוטה זהו הסגולה והאמצעי היחיד שיוכל להתגבר.

אמונת ישראל — מתוך אמונה פשוטה

וזהו שאמרנו שלאמונה הזאת הגיעו ישראל בעת מתן תורה במעמד הר סיני, שנשרשה בהם אמונה פשוטה זו ונחקקה בלבותם עמוק להאמין באמונה שאין בה דופי ואין אחריה הרהור ומחשב-בה. והוא הענין שאמרנו שגם השבועות הוא יסוד האמונה בהשי"ת.

ועיקר גדול באמונת השי"ת שצריכה אמונה שאין בה דופי ואין אחריה הרהור ומחשבה, הוא גם האמונה שישראל הוא עם סגולה העם הנבחר מכל העמים שבחר להיות לו ממלכת כהנים וגוי קדוש. כי קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד.

כאיתא נבדלו ישראל ונעשו סגולה מכל העמים, בעת מתן תורה, כאמור [שמות יט]: כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קודש. אז במעמד הנבחר נהיו נתייחדו ונבדלו ישראל להיות לעם להבורא. נתקשרו קוב"ה וי-שראל על ידי התורה, ואז נעשו לו לעם הנבחר. וכמו שנאמר [דברים כז ט]: הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך. ונאמר לעיל [כו יז יח]: את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו ולשמוע בקולו. וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמור כל מצוותיו. ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש לה' אלקיך כאשר דבר.

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא — והנקודה הפנימית אינה בטלה עולמית

והדבר זה מלמדינו על הפלאת ישראל מכל העמים, שנבחרו להיות להבורא ית"ש לעם סגולה. ולכן לפני מתן תורה טרם שנבחרו לעם סגולה היה שייך בישראל שיפקיע עצמו מן הכלל ע"י שהמיר דתו, כמ"ש [קידושין יח.] "רב חייא בר אבין א"ר יוחנן: עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה, דכתיב [דברים ב] כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר. ודלמא ישראל מומר שאני כו'". הרי שעשו ישראל מומר היה קודם מתן תורה ויצא מישראל. ונכלל בכל עובדי כוכבים. ולאחר מתן תורה אמרינן ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, לאמר: ששוב אינו יכול להפקיע עצמו מכלל ישראל בשום אופן. וכבר כתב בשה"ק תולדות אדם [פרשת בשלח דף כח] גבי ישראל מומר שהוא כישראל גמור: "כי בפנימיות הקדושה אי אפשר להיות שום קלקול, כמו שמצינו בישראל שהמיר דתו ר"ל והוא מותר לכל דבר, עכ"ז חמצו אסור בהנאה לאחר הפסח, מפני שנחשב כישראל. וכן לענין גיטין וקידושין הוא כישראל גמור. מהטעם כי הנקודה העליונה הצפונה בלב כל איש ישראל זאת אי אפשר להתקלקל. והקלקול הוא רק בהלבושים אשר בהם נתלבש החלק אלקי ממעל, אך החלק בעצמותו אין באפשרי להתקלקל, כמו שאמרו חז"ל ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא מטעם הנ"ל". וכן ידועים דברי האבני נזר שאף ישראל מומר צריכין לחלוץ לאשתו משום שנאמר [דברים כה י] ולא יכונה שמו מישראל, הרי שאף ישראל מומר לא נעקר שם ישראל מעליו. וזה על ידי מתן תורה שנבחרו ישראל לעם סגולה ונשתנו בעצם מכל העמים בשמותם ובגופם, לכן אין יכולים להשתנות ולהיהפך לגוי ככל הגויים.

והוא מ"ש זקני בשה"ק דברי בינה [פרשת שלח דף לא:]: "ברוך הוא העולם שכל מי שאוהב לחבירו הוא רואה שלא יתקלקל לחבירו שום חפץ. והכל הוא חפציו של השי"ת. ולכן אפילו פחות שבפחותים שבכלל ישראל הם חפציו של השי"ת, שנאמר כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבקות [מלאכי ג יב]", עכל"ק.

וזהו ענין סגולה בלא כלום אף אם אינם מקיימים המצוות נשארים עם סגולה. ואילו העכו"ם, אף אם היו מקבלים התורה כשחזר הקב"ה על כל האומות ליתן להם התורה, גם לא היו נכללים בכלל זה, וקיום מצוותם הוא בבחינה שנקרא במדרש בשם "מצוות גלמיות", וכעין "קוף" שינוה תפילין שאין בהם כל סגולה ותיקוני המצוות כן גם העכו"ם אף אילו היו מקבלים התורה היה ערך קיומם התרי"ג מצוות כעין קיומם הז' מצוות בלבד.

וכמ"ש אא"ז בשה"ק דברי בינה [פרשת משפטים דף נה:]: "הנה בראשונה נאמר כל אשר דבר ה' נעשה, ואח"כ הקדימו נעשה ונשמע. ויש לתת טעם לזה. אך בראשונה היה הכוונה מצות של בני נח. וזהו הוא בעצמו החילוק: שהמצוה של בני נח מה שהם עושים יש להם גבול. ואם עשה המצוה אין לו עוד מה לעשות. אבל עשיית מצוות התורה ובקדושת ישראל הוא עשיית המצוה עד אין שיעור, ומה שנעשה הוא רוצה עוד יותר לשמוע. ועי"ד שפירשתי כבר "אחרי מצוותיך תרדוף נפשי", שאחרי כל אחר עשיית המצוה רודפה חושה אחר המצוה, שלא יהיה אצלי בזה שיעור. וכמאמר המהרי"ש אוהב כסף ובכי אוהב מצוות לא ישבע מצוה. שאחר המצוה נתהוה לו רצון חדש לעשות המצוה. וזה שאמרו נעשה ונשמע, שאחר העשייה רוצין אנו עוד לשמוע", עכל"ק.

ההבדל בין ישראל לעמים אינו רק בתורה וקיום המצוות — אלא מכח היותם עם סגולה

והראיה לדבר שיש חילוק יסודי בין קיום המצוות אצל ישראל לעכו"ם, מכ"ש הרמב"ם [פ"ח מהל' מלכים הי"א]: "כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקום נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם". ע"כ. ועיין שו"ת אמרי בינה מה שדן בדברי הרמב"ם.

נמצינו למדים מזה שאף אם היו מקבלים התורה כשחזר עליהם הקב"ה, גם לא היה ערך בחינתם בקיום התורה והמצוות כישראל, ולא היו נעשים לעם סגולה שעיניו מציאות שונה לחלוטין ממציאות עם ישראל. שהרי כל חיוב קיום ז' מצוות בני נח הוא מכח קבלת התורה — "מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקום נצטוו בהן". והשתא, אם נאמר שההבדל בין מה שאנו מקיימין המצוות מפני שניתנו בסיני, ומה שהעכו"ם מקיימין אותן ז' מצוות שלהם הוא מכח מה שנצטווה בהן אדם הראשון, שפיר היה מקום לחלק ולומר דזהו גוף ההבדל בין יסוד קיום המצוות של ישראל לקיום המצוות על ידי עכו"ם, משום שאלו ניתנו בסיני ואלו לא ניתנו בסיני, ואילו היו מקבלים הם את התורה כשחזר עליהם היו גמי בבחינה זו. אולם השתא דחזינן שאף כל עצם חיוב קיום הז' מצוות בני נח הוא "מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקום נצטוו בהן", ובכל זאת אנו רואים שיש הבדל יסודי בין קיום המצוות של ישראל לקיום המצוות של האומות, הרי זו ראיה חותכת שישראל הם עם סגולה שבם בחר ה' מכל העמים והם העם הנבחר לפניו יותר מכל האומות, ולפיכך ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, כי לא מצד העדר קיום התורה והמצוות אצלו יופקע מדין ישראל, ולעולם שם ישראל עליו, כיון שהוא מציאות ישראל שאי אפשר לשנות כלל ועיקר, כמו שאי אפשר לשנות הדומם לצומח וצומח לחי או חי למדבר. וכעין שאמרו במדרש [בראשית רבה לט יד]: "א"ר אלעזר בר זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד, אינן יכולים לזרוק בו נשמה". כי זהו מציאות עשו בתוך.

ישראל נחלתו של הבורא ית"ש — מקום השראת השכינה בעולם

ועם זה יתיישב לנו מ"ש חז"ל בברכות [ז.] "וא"ר יוחנן משום ר' יוסי: שלושה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא, ונתן לו. בקש שתשרה שכינה על ישראל, ונתן לו. שנאמר [שמות לג] הלא בלכתך עמנו. בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים, ונתן לו. שנאמר [שם] ונפלינו אני ועמך. בקש להודיע דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנאמר [שם] הודיעני נא את דרכיך", כו'. ויפלא מאד על מנ... שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים, הלא לכאורה מסתברא דאיפכא עדיף שיהא השראת השכינה בעולם אף אצל העכו"ם, ושתרבה הקדושה בעולם. הלא הוא עצמו טען [במדבר כט] ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' רוחו עליהם". ושנים הרבה תמהתי על פליאת הדבר הזה.

אך הנה תכלית הבריאה היה שיהא מקום להשראת השכינה בעולם, ובחר הקב"ה בישראל שהם יהיו מקום להשראת שכינתו, וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, והיינו שעיקר השראת השכינה בלבות ישראל. והנה כאשר יש בישראל השראת השכינה ולא על העכו"ם, אזי הם נבדלים במציאות שונה לגמרי ואין כל דמיון ביניהם כמו שנתבאר. ואלמלי היה השראת השכינה על העכו"ם גמי שוב לא היה קיים ההבדל היסודי המהותי שבין ישראל לעכו"ם, וע"כ בקש משה רבינו שלא תשרה שכינה עליהם, כי משה רבינו אוהב ישראל היה כמאמרם ז"ל בכמה מקומות, ולטובת ישראל בקש זאת, כי אילו היה השראת השכינה בעכו"ם שוב היה חסר במציאות ההבדל שבין ישראל העם הנבחר לבין האומות. לפיכך בקש שלא תשרה השכינה עליהם שלא יהיה להם כל שייכות ונגע, אלא מובדלים ביסודם, ועל כן אינם יכולים להתמעט בין העכו"ם, כמו שהמשילו חז"ל במדרש [שמות רבה לו א] שישראל לשמן זית שאין יכול להתערב עם שאר משקים. "למה נמשלו ישראל לזית. מה השמן אין מתערב כך ישראל אין מתערבין עם העכו"ם".

וזהו הענין שנתבאר שישראל הם נחלתו של הבורא יתברך שמו. כי הם מקום הראוי להשראת השכינה בעולם, והיינו חלקו ונחלתו של הבורא יתברך שמו בעולם הזה, וזה נעשה בעת מתן תורה שאז נבדלו ישראל מכל אומות העולם להיות לו לעם סגולה ומקום משכן להשראת השכינה בעולם. דכל מה שביארנו שיש הבדל בעצם עשיית המצוה בין עשיית ישראל שעושה המצוה לבין עשיית עכו"ם כדאיתא במדרש שקיום המצוות ע"י עכו"ם הוא בבחינת "מצוות גלמיות" הוא עכשיו בעת שהשראת השכינה היא רק על ישראל ולא על העכו"ם, דהם שני מציאות שונים ואין ביניהם שייכות כלל ולא קרב זה אל זה. אבן אילו היה הקב"ה משרה שכינתו על העכו"ם היו גם הם בבחינת נחלתו והיה להם שייכות ונגיעה בישראל, והמחיצה המבדלת בין ישראל לעכו"ם היתה נחלשת. ובעת דאין עליהם השראת השכינה הרי ישראל והעכו"ם שוב מציאות אחרת לגמרי, כי ישראל עם סגולה קורצים מחומר אחר ואין להם שייכות לאומות כלל.

(המשך בעמוד י"ד)

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

המודיע — בשדה החינוך

ה. אבן־שהם

קטן היודע למי מברכים

איך מקנים ידיעת מציאות ה' והשגחתו, ומציאות העולמות הרוחניים, כסא הכבוד, מלאכים, לסבר את האוזן, להבנה המתחיבת, ומספקת, ובלי כל הגשמה

זכורני, היה זה ממחרת ליום הכפורים, בשנה אשר כלי התק־שורת הודיעו את החדשה המר־עישה על אותו "ספוטניק" רוסי, זו ספינת החלל הראשונה שנשל־חה אל החלל בידי מדענים סובי־טיים שפתחו בכך את "עידן החלל" למעשה, והדבר היה לשיח בפי הבריות, עמדו אז אנשים בוגרים ידענים ולמדנים ודנו בהיבטים של המדע היהודי תורני למאורע זה ועתידו. עד שהגיעו אל השאלה בדבר "המים העליו־נים" אשר מעל לרקיע, ומה המר־חק בינם לבינינו. כולם ידעו לצטט היטב את פסוקי בראשית על הר־קיע שרקע הקב"ה בין "המים העליונים אשר מעל לרקיע" ובין המים התחתונים אשר מתחת לר־קיע, ואשר לכן נקרא הרקיע "שמים" על שם "שם מים", ואת הפסוק "המקרה במים עליותיו", צטטו מאמרי חז"ל במס' חגיגה ובמדרש בראשית רבה והגיעו גם דברי ה"אור־החיים" הקדוש בפרשת "נשא", בפרשת "סוטה", להסביר את סוד המים ההם, על פי הקדמת דברי חז"ל במדרשים שהמים התחתונים נקראים "מים בוכים" על שנפל חלקם להיות "תחתונים", שלא "כמים העליו־נים" אשר מעל לרקיע שזכו להיות מים עליונים, קרובים אל יוצרם.

בין כולם היתה כאילו הסכמה בלתי ניתנת לערעור, וכאילו מעקרי הדת והאמונה — שמי שאינו מאמין כך יוחשב לאפיקורס — שיש ממעל לרקיע אשר לראשינו מים, פשוט מים, כמים האלה אשר מתחת לרקיע, מים מתוקים או מלוחים, קרים או חמים, שקטים או רועשים, נוזלים או קפואים, מכל מקום מים, שהרי "כך כתוב". הביאו לדון את השיעור האמור בדברי חז"ל של חמש מאות שנה מהלך המרחק מן הארץ עד לרקיע, מה משמעותו של שיעור זה ורקיע זה, לגבי מים אלה שמעל לרקיע, ובעיקר לגבי עניננו העומד על הפרק, טיסה לחלל.

עד שחלף על פני החבורה מו"ר הגה"ח מר"ה שלמה שריבר זללה"ה. ופני כולם הופנו אל אותו גאון חכם הרזים שכל רז לא אניס ליה בכל מכמני התורה וממולא בכל מדע וחכמה, כל העינים נקרעו לרווחה וכל פה נפער בתהיה וכל אוזן נדרכה ונעשתה כאפ־רכסת לשמוע דברי תבונה. הרב ז"ל דנן בראשונה: מי המלמד אשר הקריא לכם "בראשית" ולא השכיל להשכילכם בינה בלי הגשמה למען תדעו שאין המים העליונים מים בלבוש גשמי מוחשי, כמים אשר אנו רואים וחשים מתחת לרקיע, דבר אשר מוטל כצעד ראשון בתפקידו של כל הורה מלמד ומחנך. ובפרט למלמד מקרא לדרדקי, שלא לתת לדברים להשתמע כפשוטם כשמדובר בדברים רוחניים שהם מובנים במשל ומליצה מוחשיים כדי לסבר את האוזן, וכדי שלא יטבעו בלב הנער והבוגר מטבעות דברים של פירושים ומשמעויות במקראות על ה' ומעשיו והיכלו וכסא כבודו ומלאכיו וגן עדנו ואש הגיהנום שהכין, כדברים מוחשיים גשמיים כפשוטם! אולם, נשאלה השאלה, באילו דברים קצרים מובנים ומתקבלים בלב תינוק של בית רבן יכול היה המלמד להסביר את הדבר הזה ולהטעימו לפעוטות אשר לפניו?

כך, הסביר לנו הרב פניו המ־אירות: נקח לדוגמא את המים אשר אמרנו, כים גשמיים ומוח־שים אשר אתנו מתחת לרקיע הם מים גופיים, דבר בעל גוף, אולם חוק ולא יעבור הוא להודיע ולדעת משיעור של "קטן היודע לדבר" שלכל גוף יש "נשמה", לכל עצם יש "רוח חיים", וכמו שכל קטן יודע ואפשר להסביר — אם לא חשב עדיין על כך — שיש לאדם ולבעל חי נפש חיה, שהיא מורג־שת וניכרת מתוך פעולת הגוף, שהרי כל ילד יודע להבחין בין דג חי בקערת המים לבין דג שבצ־לחתו, בין עוף מעופף ומצפצף לבין נתח עוף אשר בצלחתו, אשר כאן יש גוף אשר רוח חיים בקרבו וכאן אין אלא גוף אשר נפשו הפרדה ממנו, כן יש ואפשר להבינו שגם הגוף הדומם הוא בעל "רוח חיים", המים אשר אנו רואים וחו־שים, וכל העצמים הדוממים. הם בעלי כח קיום, היא "הנשמה" או "רוח החיים" אשר מציאותה מח־ייבת את מציאות הגוף, ומציאותם ידועה וניכרת מתוך מציאות הגוף. מציאות הגוף מחייבת להבין ולדעת שיש כח חיים המחייב את מציאות הגוף, וכל דבר נראה ונ־חש הוא לבוש גשמי אל כח החיים הרוחני, "הנשמה" "הנפש" "החיות". "רוח החיים" אשר שורה בתוך הגוף ומחיהו ומפ־עילהו, ובאותה הבנה מחייבת — גם בדומם, לתת לו את הקיום והמציאות, כן המים העליונים וכל הרוחניים הם השמימיים הם "הנשמה" המופשטת מכל לבוש גשמי ומוחשי, ולכן אין העין הגשמית תחושם ולא שום חוש מן החושים הלבושים־גופניים.

אבל כן יחייב השכל שכשם שהגופים יעידו על מציאות החיות המחיה ומהוה אותם, כן יתחייב שנדע על מציאות החיות הזו כי־חידה נפרדת ומופשטת מן הלבוש הגופני, ואדרבה, אין מציאות לשום לבוש ועצם גופניים אם לא ישרה בתוכם אותו כח חיים. וב־קיצור יאמר: ילדי הקט, המים התחתונים הם גוף בעל נשמה, והמים העליונים — נשמה של מים, בלי גוף. דברי פי חכם חן, זכרו לברכה.

* * *

דברים אלה אמורים לגבי הסברות כל דבר כזה. מן "המים העליונים" עד גן־עדן וגיהנום וכסא ומשרתים ואש וחיות ואופ־נים ושרפים ופרגוד ושירה וזמרה, וכל דבר שאינו אלא משל מאיזה גוף גשמי שבעולם הזה. לסבר את אוזן השומע, הגשמית, להבין שאין מדובר כאן אלא במשהוא "רוחני", ואשר המלה "רוח" אינה אלא משל מן הרוח אשר על פני הארץ שהיא פחות מוחשית וגש־מית מכל יסוד ועצם אחר, ולכן יקרא השפע הא־להי "מים" או "אור" או "אש" וכו' וכו', כולם אינם אלא "נשמה" מופשטת בלי גוף, "ונשמה" — יודע כל נער מה היא, כאמור, כשהיא ניכרת ומודעת מתוך פעולת כל גוף חי.

וביותר אמור הדבר לגבי הוד־עת מציאות ה', "חי העולמים", החיות המחיה ומהוה ומחייבת מציאות כל הנמצאים, והידועה וניכרת מתוך מציאות כל הנמצ־אים, חי כל הנמצאים הוא ה"אין סוף" ב"ה.

וכן מצאנו בגמרא (ברכות מח.), דאמר רב נחמן: קטן היודע למי מברכים, מזמנים עליו. אביי ורבא הוו יתבי קמיה דרבה (והתרגום של הכותב), אמר להם רבה: למי מברכים? אמרו לו: לרחמן. הרחמן, היכן הוא יושב? רבא, הראה באצבעו אל שמי התקרה; אביי, יצא החוצה והראה באצבעו כלפי השמים. אמר להם רבה: שניכם תהיו רבנים, הוא שבפי אדם אומרים: "בוצין בוצין, מקטפיה ידיע" — קטן קטן, מקטנותו הוא ניכר לדעת מה יהא בגדלו.

כאן מספרים לנו חז"ל עובדה ברבה בר נחמני אשר אביי בן טיפוחו ורבא בר רב חנן (כ"ה גירסת בה"ג והסכמת רע"א ז"ל) ישבו לפניו בהיותם ילדים קטנים ביותר. כן היא דעת התוספות שם ובד"ה "אביי"), והוא ביקש לבחון בהם מהו "קטן היודע למי מבר־כים", ולדעת התוספות שם (וב־ערכין ג.) שלא להלכה, לברך בזימון בצירוף קטן שלא הגיע למצוות עשה כן, אלא רק כדי ללמוד ולבחון מהו שיעור זה ומהו ידיעה שידע קטן למי מברכים. ותשובתם של אלה "הקטנים הג־דולים" הפליאה את שומעה עד שהוכיח בהם והבטיח להיות מה שהיו בסופם. ומוסיף על זה המ־הרש"א, שאם היו עונים בפה, בדיבור בלבד, שהקב"ה "יושב למעלה" או "יושב בשמים" עדיין אין הוא יודע מכך שאלו יודעים למי מברכים ידיעה של ממש, שכשם שיודע כל תינוק לדקלם ולומר "רחמנא" כן יודע הוא לומר "למעלה" או "בשמים" בלי לדעת ידיעה על בוריה במה דברים אמורים, ורק כשהכיר מתוך מע־שיהם את רחושי לבם ידע ואמר כן.

ילד שספרו לו על מציאות "השם", ועל שהשם "יושב בש־מים" או "למעלה", אין עדיין הילד הזה מי שהגיע לשיעור של "יודע למי מברכים". ילד שיודע על נשמה שבגוף ועל חיות שבנמצ־אים, ועל שאין גוף ועצם אלא לבוש ממחיש אל מציאות חיות מהוה ומחיה, ושאין קיום לשום גוף בלי נשמה, אלא שיש מציאות לנשמה מופשטת מן הגוף, הוא יודע את רבונו, הוא יודע למי מברכים, לחי העולמים מהוה כל ההוי וממציא כל נמצא, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות י.): "מה הקב"ה מלא כל העולם, אף נשמה מלאה כל הגוף; מה הקב"ה רואה ואינו נראה, אף נשמה רואה ואינה נראית; מה הקב"ה זן את כל העולם אף נשמה זנה את כל הגוף; מה הקב"ה טהור, אף נשמה טהו־רה; מה הקב"ה יושב בחדרי חד־רים, אף נשמה יושבת בחדרי חד־רים".

זה המפתח לתת לכל ילד להבין את מציאות ה' והשגחתו והשפעתו ופעולתו בכל הבריאה, הוא "חי העולמים", "אין סוף" ב"ה, ואשר כדי שנדע אם יש לפנינו קטן יודע ידיעה זו, נראה אם הוא מצביע אל האין סוף אשר מחוץ לכל לבוש מוחש.

ליד עריסת החינוך העצמאי

פרקי זכרונות — מאת ח. ברנשטיין

5 שנים "בורות הרביעי" קדמו ליסוד החינוך העצמאי. חמש שנים אלה היו תשתית לתנופה הגדולה בחינוך החרדי בקרב עולים חדשים ואוכלוסיה ותיקה כאחד.

אחרי קום המדינה החינוך בארץ התפצל לארבעה זרמים: ממלכתי, ציוני כללי, המזרחי והזרם הרביעי, הזרם שנטו כל הגורמים החילו־ניים לדחותו לקרן זוית, אבל ככל אשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. הדור הצעיר של מחנכות אינו מודע לקשיים שהיינו צריכות להלחם בהם מידי יום. הקשיים היו לא רק בשטח הדיור ורכישת ציוד, אלא היה צריך לעמוד מול התנכלות עוינת.

כאשר יסדנו את בית הספר בראש העין, המקום היה מעברה גדולה מאוכלסת ביהודי תימן שזה עתה באו. האנשים גרו באהלים, כלם היו שומרי תורה ומצוות. בית הספר בית יעקב שבמקום הכיל את רוב הילדות המקומיות. מבנים לא היו, רק מוסכים מקומרים בהם למדנו. בכל כתה למדו בין 60־75 תלמידות. המנהל היה אז כמו היום הרב צבי קרשניר אשר במסירות אין קץ נושא את ביה"ס בדרכו הקשה.

הגורמים החילוניים לא השלימו עם החינוך החרדי במקום. הם רצו בכל מחיר לתקוע יתד במעברה ואכן הם קבלו מבנה יפה כדי לפתות את הילדות שתלמדנה אצלם. לצורך זה שחררו שפוט בכלא רמלה ומינו אותו למנהל את בית הספר הממלכתי. יום אחד הוא הגיע לבית הספר שלנו, התנפל על המנהל תפס להחנק אותו. לא חשבנו הרבה, הלמנו בידיו עם קלמר שבידינו וכך הצלנו את מנהלנו. בית הספר למרות הקשיים התפתח בקצב מהיר. איש לא התלונן על קשיים. אני הסגנית בבית הספר תנבהי 73 בנות בכתה. התימנים הם שבט חרוץ במיוחד, הילדים שלהם התקדמו בלמודים מעל המשוער ואף במצוות ומעשים טובים גרמו קורת רוח רבה לצוות המסור שבמקום.

אחר כך הכרתי בתי ספר "בית יעקב" ביהו־דיה, ברמת יצחק, ברמת גן, בתי ספר בהם עבדתי רק בהתנדבות, בשנת תשי"ג שנת יסודו של החינוך העצמאי. עבדתי במוסררה, שכונה בירושלים שהיתה הגבול בין העיר המזרחית לבין העיר החדשה, בית ספרנו בתוך ע"ח 9 היה הבית הקדמי מול שטח ההפקר. מידי פעם ניסו הער־בים את כחם ביירי ופתחו ביריות לעבר בית הספר. העיריה סתמה את החלונות שפנו אל עבר הגבול, אבל זה עזר אך מעט, הלגיונרים ירו מידי פעם לתוך המרתף שבו היתה מסעדת בית הספר.

זכור לי מקרה בעת שהייתי מורה תורנית במסעדה ובחדר הסמוך אכלו הבנים של ת"ת, כדור שחדר למסעדה פלח את חולצתו של המורה הרב גלבשטיין ובדרך נס גלוי הוא לא נפגע.

בית הספר ב"י במוסררה היה לאחד הבתי ספר הטובים בעיר, שהביא כבוד רב והוקרה רבה לחינוך העצמאי. הרבה תלמידים התדפקו על שערי ת"ת שבמקום ועוד יותר על שערי בית יעקב שבמקום. מספר כתות שוכנו "בחצר שטראוס" המפורסמת בהסטוריה ירושלים החרדית. גדולי ומנהיגי הדור גרו בחצר שטראוס בראשית המאה. בזמננו היה זה מבנה ישן עם חדרים מעופשים, חדר תוך חדר — אבל לא התלוננו. ידענו שאנו ממלאות שליחות קודשה בחינוך ילדות לתורה ומצוות.

עידוד רב קבלנו מהרב משה פרוש זצ"ל שהיה אורח קבוע במקום. "אל תקראו לי אורח", נהג לומר כאשר הצגנו אותו לפני התלמידות, גר ותושב אני במקום.

הוא הגיע לבית הספר לפחות פעמיים בשבוע. עבר בכתות ושמח עם כל תלמידה שנוספה לבית הספר. "עוד עולם הצלנו ב"ה", נהג לומר. כאשר שמע על תקרית במקום, הופיע מיד. פעם, אחרי יריות בשכונה הביא את ראש העיר מר איש שלום.

"היש עוד בית ספר בעיר בתנאים קשים כמו זה" שאל אותו הרב מ. פרוש אחרי תקרית קשה בה נהרגה תלמידת בית הספר בשם יפה בנימין. אחר כך פנה הרב פרוש אל ראש העיר שנית ושאל: "היש לך מורות מסורות כאלה בעוד בית ספר בעיר?" הרב פרוש רצה בוודאי לעודד אותנו והוא אכן הצליח בזה.

"אליהו הנביא בא" לחשו התושבים כאשר ראו את הרב פרוש עובר ברחוב. בערבי חגים העברנו לרב פרוש זצ"ל שמות הנצרכים (כאלה היו הרבה) והוא שלח להם מתת לחג.

האוכלוסיה המקומית העריכה וכבדה את בית הספר עד מאוד. האנשים שבמקום רובם עניים מרודים אבל עשירים בהשקפת עולם יהודית היו מאושרים עם החינוך שקבלו ילדיהם במקום בזכות החינוך העצמאי. כאשר קבלתי את ניהול בית הספר במקום נערמו קשיים נוספים בדרכנו: אנשי שמאל התחילו להתסיס את האוכלוסיה הצעירה נגד קפוח כביכול, נגד תנאי הדיור שלהם ומחסור עבודה בקרב אותם צעירים שנתפסו ע"י גורמים חילוניים והסתובבו באפס מעשה. תקופה זו מוכרת לירושלים כתקופת ה"פנתרים".

עד אשר יצאו להפגין ברחובותיה המרכזיים של ירושלים, השחיתו רכוש בשכונה, התפרעו, שדדו, רצו לתת פורקן למרירותם. זכור לי מקרה, שכאשר הגענו לבית הספר ביום א' אחד מצאנו את דלת המסעדה שבורה, המצרכים היו משוחתים, כל הבצים היו מנופצות הסוכר מהול בסלת. אי אפשר לתאר את החורבן שמצאנו שם. על ידית הדלת מצאנו פתקה: למורה חוה היקרה לנו כל כך: לא היה לנו מקום אחר להשתולל, לכן באנו אליכם. אנחנו מבקשים את סליחתך באמת זה לא מגיע לך שנצער אותך!

המשטרה זו שמצאה את הפתקה. מפקח איזור ירושלים שהגיע אלי באותו יום הביתה בקש שאתלווה אליהם בהרגעת הרוחות בשכו־נה.

אני — מדוע — מה אני מסוגלת לתרום?

"אם בעת התפרעות מתבצלים אנשים מרי נפש אלה — פרוש הדבר שמעריכים אותך מאוד" היתה התשובה.

השמעתם מימיכם על אות הוקרה שכזה? ימים רבים לותה אותי תחושה של ספוק שאכן עמלנו במקום לא לשוא.

אם לא היה קם החינוך העצמאי אלא למען מוסררה — דיינו.

משפחות רבות החזיקו מעמד הודות לחינוך החרדי שקבלו ילדיהם. בים של קשיים בנו דור ישרים מבורך. היום הדור השני משופע תלמידי חכמים, בתים לתפארת, אמהות כשרות בישראל ב"ה, הכל בזכות סיעתא דשמיא, תפילות, והמ־סירות לחינוך החרדי בזמן הקשה כל כך. אחר כך באה מלחמת ששת הימים, היינו תקועות על הגבול כאשר סביבנו התעופפו כדורים. ברגע של שקט יצאנו לחצר וקרענו פרצה בגדר. דרך הפרצה הוצאנו את התלמידות לרחוב שבטי ישראל ושם עצרנו ב"ה אוטובוס. ב"ה הצלחנו להעלות את התלמידות על האוטובוס וללוות אותן לבתיהן במילא. אילו נשארנו שם ללא מקלט, מי יודע חס וחלילה איזה אסון היה קורה.

במשך השנים התרוקנה השכונה מיושביה הצעירים והחרדים ונדדו מערבה.

"שקעה השמש במזרח ועלתה במערב".

בעזרת ה' החינוך העצמאי פתח בית ספר חדש בסנהדריה מורחבת. מספר מורות מסורות עברו איתי.

היום ב"ה אנו ממוקמים בבנין יפה, הכתות מאוכלסות, בית הספר ב"ה לא חסר דבר. המ־ציאות השתנתה. אנו המורות זוכרות את הזמנים כאשר היינו צריכות לפרסם שם בית יעקב ברבים, היינו צריכות לשדל את הבנות ואת ההורים שלא ילכו ללקוט בשדה אחר. היום ב"ה מחפשים אותנו. הורים באים ומבקשים שנמצא מקום למודים בבית ספרנו עבור בנותי־הם. הורים שלפני שנים לא הכירו את מהותו ואת דרכו של החינוך העצמאי מפלסים להם נתיבות אל שורותינו.

ליד שלחני פתוח המשרד ואני מאזינה לשעור של מורה צעירה. היא נולדה כעשר שנים אחרי יסוד החינוך העצמאי. לבי מתמלא שמחה אין קץ. שפתותי לוחשות תפלה לבורא עולם על שזכינו לכך, שקם לנו דור צעיר של מחנכות מסורות ומעולות, ספוגות יראת שמים. כאשר אנו מברכים את החינוך העצמאי המוסד הכביר שמעצב את חיי התורה בארץ הקודש, כאשר אנו מודים לגדולי ישראל שתומכים בו לאורך כל השנים, לבנו מלא הערכה "לחיילים האלמו־נים בשטח", למורות המסורות העושות מלאכתן באמנה, הדואגות לתלמידות דאגת אם, העושות לפעמים לילות כימים בהכנת החומר הלמודי והכנת ארועים, ה' ישלם לכלם את שכרם כפעלם הטוב ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיתקיים בנו הכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה'".

אמן.

א' דייזהב

פינוק

הבית היה כמרקחה. הדלת נפתחה ובתי, רחל, באה הביתה בליווי המורה. היא נפלה בבית הספר ושתי שיניה הקדמיות נפגעו. אחות בית־הספר הדגישה, כי כדאי עוד היום לגשת לעזרה ראשונה; יפה שעה אחת קודם. רחל סובלת מכאבים מיללת וצמודה לסינרי. התינוק בוכה, ואני מוכרחה עוד להאכילו לפני שאני מוסרת אותו לשמירה, לחברה שגרה לא הרחק מכאן. רגע, אינני בטוחה שחברתי נמצאת בביתה ועלי להתקשר תחילה. גם, בן השנתיים, התעורר "על רגל שמאל" וקורא כל העת: "א־מא! א־מא!" אסור לי גם לשכוח לכבות את התנור, העוגה תיכף תישרף. הטלפון מצלצל ובאותו רגע חוזרים שני הגדולים שלי מהתלמוד תורה. אני מרימה את השפופרת. גיסתי מספרת, שמצב הבריאות של חמותי הורע, והיא שואלת, אם אוכל מחר לה־שתתף בשמירה. אני שומעת אותה בקושי. הילדים מרעישים במטבח ורוצים לאכול. אני מתנצלת לפני גיסתי, מפסיקה לרגע את השיחה ואומרת לילדים לזכות בשקט ושבעוד חמש דקות האוכל מוכן. בעודי משוחחת בטלפון, אני מכינה מנת אוכל לבנים. בתום השיחה אני ניגשת לבני להוציאו מן המיטה, ואל התינוק כדי להא־כילו ומודיעה לבנים שהאוכל בצלחות. הם אצים למטבח. אני בעקבותיהם כשהתינוק על ידי ורחלי דבוקה אלי. ראובן בן התשע: "האוכל מידי חם! אמא, תביאי לי מזלג!" "איך אני יכו־לה", אני מרימה קולי באיפוק בדרכי לבדוק את העוגה, "אין לי דקה מיותרת!" אני בכל זאת נכנ־עת, חוזרת לאחורי ומוסרת לראובן את המזלג. בבהילותי נופל המזלג ארצה. ראובן: "אמא! תרימי לי את המזלג...!"

אז אירעה ההתפרצות... אני גוערת בו בקולי־קולות: "אתה לא רואה, שאני נמצאת במתח עצום, שיש לי אלף דברים על הראש? איך אתה מעז לבקש ממני להרים את המזלג?!" ראובן קם מכסאו במרמור באומרו: "טוב... אז אני ארים אותו" — — —

כשחיכיתי בתור עם בתי לעז־רה ראשונה היתה לי שהות לחשוב ולהתבונן במה שקרה. איך איבדתי את עשתונותי והתפרצתי על ראובן?! סוף סוף הוא לא עשה מעשה רע כל כך. מצד שני, כיצד מסוגל ילד לבקש מאמא להרים לו מזלג בתנאים לחוצים כאלה? מדוע בכלל ביקש ממני להביא לו את המזלג? ילד בן־תשע! למה אינו מתחשב?... חשתי שיש כאן עיוות ואינני יודעת בדיוק מהו.

* * *

כולנו רוצים בטובת ילדינו. למטרה זו אנו מוכנים להשקיע הכל. ההשקעות הן לעיתים קרובות עצומות מאוד. הלא אנחנו נותנים לילדינו כל כך הרבה... ובמסירות נפש! לכן קורה שאנו מוכים בתדהמה, כשהילד בהתבגרותו מלא בעיות כרימון, אינו מוצא את מקומו ואינו מצליח להתמודד עם אתגריו.

ההורים אלו מעודדים כמעט חושד שמפני שאנו שפכנו על יל־דינו קיתונות של טוב, הם אינם מסתדרים בחיים... איך אפשר להעלות על הדעת רעיונות כאלו?! הלא נתינה ומסירות הם ערכים נעלים ונשגבים?

יש ערך עליון יותר מתורתנו הקדושה?! בודאי שלא! ובכל זאת אומרת הגמרא במסכת יומא דף ע"ב: "אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב "וזאת התורה אשר שם משה" זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה". הדבר הטוב ביותר עלול להפך לגרוע ביותר כשלא זוכים.

אנחנו יכולים לתרום לילדינו ולהעניק להם כל טוב שבעולם ועל ידי כך הם יאבדו את הנכס היקר ביותר — את כח היצירה, את האמון בעצמם וביתר דיוק את ה"אני" שלהם. ומתי זה קורה? כשאנחנו נותנים לילדים מה שיכלו לרכוש בכח עצמם, כשאנו מסייעים בידם במה שיכלו לעזור לעצמם.

* * *

ביום ששי לאחר שהקב"ה כילה לברוא עולם מרהיב ונפלא, לקח את האדם והניחו בגן־עדן "לעבדה ולשמרה". אדם הראשון קיבל לידיו עולם מושלם, לא חסר בו דבר. שליטתו על העולם היתה כמעט מלאה. ההגבלה היחידה היתה איסור אכילת פרותיו של עץ הדעת טוב ורע. כל העולם שרת אותו ולאדם לא נותר אלא לשמור על הקיים ולא לקלקלו כמו שאומרים חז"ל בקהלת רבה פרק ז': "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן־עדן. אמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן. וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי".

בא הנחש וניסה לפתות. איך אפשר לפתות לדבר עבירה אדם, שכל העולם שלו? עם מה ניתן למשוך אותו, להטעותו? הרי לא חסר לו כלום. הנחש בערמומיותו ידע את הסוד. "והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע". מסביר רש"י: "יוצרי עולמות" — כדאי לכם לאכול מעץ הדעת, כך תהיו אתם כאלוקים — מסוגלים ליצור עולמות. לאחר שאדם וחוה חטאו הביאו מות לעולם. מהוי של "סוף העולם ועד סופו" עבר להוי מוגבל ומצומצם. אולם נשארה להם הד־כח לגלות מתוך העולם המצומצם את ה"מסוף העולם ועד סופו". עבור זה נתן להם הקב"ה את כח היצירה. תחושת האדם לא תהיה יותר על ידי שהוא נהנה מן הקיים, משתמש במתנות יפות שקיבל ושומר עליהן, אלא "בזעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג', י"ט) אתה תיצור בעצמך, אתה תעמול תיגע תתגבר ואז תחוש סיפוק, ביטוי עצמי ותשמח עם יצירתך. שמחתך תהיה אין־סופית, מפני שביצירתך גילית את החוק והבית את עצמך, מצמיח ישועות הוציא מתוק מעז.

ומאז "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חברו" (בבא מציעא ל"ח).

* * *

הבה לא נתכחש לסדר הישן־חדש של העולם ונחנך את ילדינו ליצור ולא לקבל מן המוכן. ואם נבחין באדם בשלשה מישורים השיטה החדשה כה מנהיג הבורא את עולמו נוגעת בשנים מהם ובשלישי — אינה נוגעת. שני המישורים שכח היצירה שייך אליהם הם הצדדים האנושיים באדם: המעשה והשכל. מה שהילד יכול לעשות בעצמו או יכול לחשוב בעצמו — אסור לעשות ולחשוב במקומו.

דוגמאות:

1) ילד המסוגל לקשור נעליו ולהתלבש בעצמו חייבים לדרוש זאת ממנו.

2) ילדה שהיא די גדולה לש־טוף רצפות חייבת לעזור לאימה בניקוי הבית. ילדה שביכלתה לקלף ירקות ולחותכם עליה לסייע בהכנת סלט.

3) חניך היודע לפענח קטע ברש"י אסור להקדימו ולהסביר לו, חייבים לחכות בסבלנות, עד שהתלמיד בעצמו מגלה את הפשט. תפקיד המחנך לעורר ול־הפעיל את המחשבה בכיוון הנכון.

4) אין להביא לילד בקביעות כיסא לשבת, כשהוא מתעצל לד־אוג לעצמו על אחת כמה וכמה אסור להרים חפץ שנפל לילד, ולא כל שכן כשהשליכו בכוונה תחילה.

מה הן התוצאות אם לא מעודדים את הילד לפעול ולח־שוב? הנזק הוא בשני רבדים:

א) הילד לא ילמד ולא ידע ליצור בעצמו וכשיתבגר החברה תצפה ממנו לעצמאות — יהיה אומלל.

ב) הנזק החמור יותר יתבטא

(המשך בעמוד י"ד)

שמשון לרנר

שלא שינו שמם

...נראה לי דהנה יש שלש מדריגות הגורמות לאדם שיהיה צדיק. הראשונה: מצד הגלגול — שהיה צדיק בגלגול הראשון, ומחמת זה נקל לו להיות צדיק גם עתה. השני: מחמת זכות אבותיו — שהיו צדיקים, ומחמת זכותם, חולקים להם כמו בפמליא של מעלה — שיהיו בניהם צדיקים. השלישית: מחמת שהשי"ת ברוך הוא גזר בבריאת העולם שיהיו כך וכך שמות ראובן, וכך וכך שמות שמעון וכו', ועתה, כשנתגלגל איזה אדם בעולם, ונותן לו אביו שם, בשם צדיק אחד שהיה כבר בעולם, זה גורם לאיש הלזה שיהיה ג"כ צדיק, מחמת שנתעורר האור של הצדיק הזה, שהוא כבר בעולם העליון וכו'. (מדברי ה"נועם אלימלך" פ' במדבר, עיי"ש באריכות).

* * *

אחת העבודות הקשות ביותר היא — ללכת בדרך האבות, הליכה עיקבית צעד אחר צעד, ללא כל פשרות וללא סטי' כל שהיא, לא ימינה ולא שמאלה.

החכם מכל אדם, שלמה המלך ע"ה, בספר משלי, שכל מטרתו היתה חיזוק הדת, בתחילת הספר (הפסוק השמיני) מבהיר לנו את סוד קיומו של עם ישראל, ומהו: שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך (ולכאורה מהו הלשון "תורת" אמך, וכי יש לה לאם תורה אחרת, ומהי ההוספה לאחר התיבות, שמע בני מוסר אביך? ואולם כאן לימדנו החכם מכל אדם את סוד קיומו של עם ישראל: תורת אמך: ההנהגה השיגרתית של בית אמא, הדברים שהורינו הקנינו הקפידו עליהם; דברים שהם נראים לכאורה כפעוטים וחסרי ערך. ואף אינם מפורשים בתורה. ואעפ"כ הם גדולים ביותר ומהווים תורה שלימה, ועליהם הזהרנו: שמע בני — תורת אמך! אל תטוש תורה זו, כי מחוץ דל, ואין לך מושג עד כמה גדולית היא לקיומו של עם ישראל.

בהיות עמינו במצרים, המקום אשר בו היו נ' שערי הטומאה, המקום אשר כונה בחז"ל בתוארים מזעזעים, בני ישראל היו שם, כאשר הם נרדים וכופים עליהם הכל בכדי לחסלם. אעפ"כ מחזי־קים הם מעמד, ובזכות מה? בזכות שלא שינו שלשה דברים, שלא שינו שמם לשונם, לבושם. הלבוש הלשון? מילא! הלא זהו המפריד בין יהודים לגויים. הוא אינו מבדיל ומפריד בלבד, אלא הוא גורם המאחד את כל ההולכים בו. אך שמם, מה ערך יש לזה? הדברים הם כה גבוהים עד שחז"ל מנו ענין זה לראשונה — שמם לשונם לבושם וכי מה יכול להזיק לילד למשל: אם יתנו לו שם "הנרי" ולא "אברהם", לאחר שהוא נמצא בסביבה יהודית, ומקבל את החי־נוך היהודי הטוב ביותר. אף על פי כן משתמע מדברי חז"ל שזהו ענין גורלי, עד כדי כך, שחז"ל אמרו שעצם הדבר שלא שינו את שמם, זה היה גורם ראשון במעלה שבגללו החזיק עם ישראל מעמד בטומאת מצרים האיומה.

החתם סופר זי"ע (הקטע השני בפ' קרח) מקשה קושיא עצומה: כיצד הגיע קורח להתדרדרות כזו, הלא היה בסביבה של צדיקים — בני לוי, הוריו היו צדיקים, בודאי גם קבל את החינוך הדרוש, כיצד קרה כל כך התדרדר? מסקנתו של החת"ס היא: הסיבה להתד־רדרות קורח היא מפני שנקרא בשם קורח, שהוא שם של רשע — קורח היה אחד מאלופי עשיו. הוא אשר גרם לו להגיע לאן שה־גיע!

במס' מגילה (דף י' ע"ב) מוז־כרים דברי האמורא רבה בר עופרן, הגירסא הנכונה בגמרא היא "עפרן" ולא "עפרון", — שלא יתכן שנתנו שם כשמו של עפרון שהיה רשע.

כנ"ל איתא במס' יומא (דף ל"ח ע"ב) מימרא בשם חנן בן אבשלום, ובתוספות הגירסא היא אבישלום ולא אבשלום. מפני שלא יתכן שנתנו את השם "אבשלום" (למ־רות שהיה יהודי) מפני שהיה רשע. וכן איתא בכתובות (דף ק"ד ע"ב) בתוס' ד"ה שני דייני עיי"ש.

מרן החיד"א זצ"ל, בספרו דבש לפי (מערכת ש', בד"ה שם, באות כ' שם) מבאר באריכות כי השם הניתן לאדם הוא החיות של הנשמה שלו, ולכן שם של אדם הוא כה גורלי.

מרן החתם סופר זי"ע בפ' מקץ כותב, שפרעה הרשע ידע שכל עוד ייקרא יוסף בשם היהודי — יוסף — אין לו כל סיכוי לשלוט עליו, לכן נתן לו שם אחר — צפנת פענח, בתקוה שע"י שינוי השם היהודי, יצליח לשלוט עליו. משום כך ולכן, כאשר נפגשו יוסף ואחיו, כשיוסף התוודע בפ־ניהם, הכריז: אני יוסף! כלומר, פרעה רצה לשלוט עלי על ידי שישנה את שמי, אך אני נשארתי בשם היהודי שלי, אני יוסף!

בס' המשפטים (בד"ה וכל אשר אמרתי לכם תשמרו) כותב החתם סופר דברים מזעזעים, וזלה"ק:

ידוע מה שאמרו חז"ל (ב"ר מ"ח) שאחר פטירתו של אדם שואלים אותו על שמו — אם לא שינה שמו בשמות הגויים עובדי ע"ז, ואז מכניסים אותו לדין, ואברהם אבינו ע"ה עומד על פתחו של גיהנום ומציל את הנימולים... וזה מה שאמר הכתוב: ובכל אשר אמרתי לכם, אמרתי היינו ההבטחה בבריתו של אברהם אבינו (עיי"ש באריכות ההסבר), עי"ז תשמרו מלהכנס לגיהנום, אך בתנאי אחד, והוא: "שם" אלהים אחרים לא תזכירו, שלא יהיו שמותיכם כשמות הגוי־ים עכלה"ק. (עיי"ש באריכות) ויש בספרי רבותינו זי"ע חומר רב בנושא זה, הן בסכנה שבנתינת שם שאינו שם יהודי מובהק, ובמעלת הקורא לבנו שמו ע"ש צדיק, ולא באריך.

* * *

חסדי ה' כי לא תמנו, רוב רובו של עם ישראל החרד לדבר ה', מקפיד מאד בנושא זה; אך יש מעטים, המחפשים "שם יפה" לילדיהם, לבן או לבת, ובפרט אם לסבתא לא היה שם, שהוא הולם את ה"אוירה ברחוב", אזי כבר לא מוכנים לתת לבת את השם הזה, ומחפשים שם יפה, על שם פרח, או "שם תנ"כי", ואינם מבינים שהדבר נוגע לציפור נפשם של הזעם.

למעשה, אחד מיסודות החינוך הוא — ההפרדה מאנשי הרחוב. בל נשכח, ילדינו עוקבים אחר מעשינו, הרבה יותר ממה שאנו מתארים ומדמיינים לעצמנו. הילדים רואים היטב בעיני מי האבא והאמא רוצים לשאת חן, האם בעיני אנשי הרחוב, או בעיני החרדים לדבר ה'.

בברכת המזון אנו מבקשים "ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם", קודם בעיני ה', רק אח"כ (— אם זה לא סותר) גם בעיני אדם.

דבר זה אינו אמור רק לגבי השמות, אלא גם בנוגע ל"לבושם". האם ההורים מאמצים לעצמם את ה"סלנג הרחובי"... על אחת כמה בעניני הלבוש.

רצוי היה שההורים אלו יתבוננו קצת באורח חייהם וישאלו את עצמם: מדוע אני כל כך נחוץ? "אנשי הרחוב" נוהגים כפי שהם נוהגים... ואינם מחפשים לשאת חן בעיני, לא בשם, לא בלשון, ולא בלבוש! ואילו אני מחפש לשאת חן בעיניהם, מדוע? האין זו ח"ו הודאה סמויה בארחות חייהם ובהתנהגותם? כיצד מזני־חים ומזלזלים כהודאה של: ואל תטוש תורת אמך?

מדוע שהאם לא תאמר לעצ־מה: אני מצפצפת על כל אנשי הרחוב — כפלי התאוה, אני במקסימום הצניעות, בלי לנסות למצוא חן בעיני ממציאי האפנה, אשר אך כסף ותאוה לנגד עיניהם. — אני אקרא לבתי שלי שם כשם שנקראה הסבתא הצדקנית שלי. ואין זה משנה אם היא נקראה לאה או יענטא וכדומה, אלא מאי, יהיו כאלה שיצחקו ממני? הרי גם אני צוחקת מהם!!!

בזמנים עברו, כאשר קנו עבד, שילמו עבורו מבֵין תקיקין, ואילו כיום יש אנשים, שבידים הופכים עצמם ל"עבדים כנעניים" לאח־רים. הולכים בעינים עצומות אחר ממציאי האפנה ואנשי הרחוב, ומקריבים רבות משום כך! כל זאת — בכדי שהאשה המהדרנית שברחוב תהיה מרוצה ממני, היתכן?

למען חינוך ילדינו, דבר שהוא ציפור נפשינו, מחובתינו ללכת בדרכי הסבים והסבות, הם הלכו בדרך הוריהם — דור אחר דור, מוכנים היו למסור את נפשם עבור ערקתא דמסאני (שלא לשנות אפי' את השרוכים שבנעליים) והיא שעמדה להם — שעמדו איתן מול נחשולי הצרות הקשות שפקדו את עמינו בכל הדורות, ולכן נשמרה יהדותם ללא פגם וללא סטי' כל שהיא, וגם אנו — מחובתינו ללכת בעקבותיהם, להיות מוכנים למסור נפשינו על כל מנהג, גם אם לנו נדמה שהוא ענין חסר ערך! וכמ"ש הספרים הקדושים, שכל מנהג שהנהגו ע"י הצדיקים שבדורות הקדמונים, הכל נעשה ברוח הקודש ובאיתערותא דלעילא.

ח. ש. שווארץ

התמימות שומרת מלהכשל בעון

עם כל שכיעות הרצון והחש־בות הגדולה אשר אנו רואים עין בעין אשר הולכים ומתגשמים דברי הנביא (עמוס ח, יא) לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לש־מוע את דברי ד', ופירש הרד"ק ז"ל (שם): שנבואה זו שייכת גם לכל ימי זה הגלות אשר אפילו הבתולות והבחורים שדרכם להת־עסק בתענוגי העולם יצמאו על דבר ד' לשמעו לאורך הימים שיפסק מהם יתאוו אליו מאד. (וראה תרגום יונתן רות א, א) עם כל זאת ואולי דוקא משום כך חושבני שכעת הוא הזמן המתאים ביותר לעורר כי יש לשמור מאד שלא נטשטש התחומין אשר גדולי וענקי הרוח בדורות עברו העמידו לנו והזהירו אותנו לבל נעבור עליהם, ושלא נגרר אחרי אלה המחפשים להנהיג דברים חדשים אשר במשך כל הדורות הסתייגו מהם.

כוונתי בזה להצביע ולשוחח על נוהג חדש שהחלו רבים מאתנו לדוש בו והוא: לעקוב ולשאול בדעת "הוברי השמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים" (ישעי' מז, יג) — הורוסקופ בלע"ז היינו לחזות מראש על כל מה אשר יתרחש בעתיד. או לחזות מראש החודש את אשר יהיה באחריתו, ומזה התחילו עוברים לשאול על טבע הילד ותכונותיו, לפי השנה, החודש, היום והשעה שנולד בה ולפי המזל ששלט אז, וכן מהי הסיבה שמגמגם, אינו מרוכז בלימודים, יש לו נטיה לשליחות יד וכו' וכו', ועל אחת כמה וכמה בעניני שלום בית, פרנסה, עסקים, מסחר וכדו' — לפי המזל שנולד בו ולפי תחזית החודש הבא. האם כדאי להשקיע בעסק או לא. להתקשר עם אדם זה או לא וכו' וכו'. כמובן שמיד אפשר למצוא בתוכנו "מומחים" "היודעים" לעוץ עצות, והרי דורנו התברך באנשים יקרים המחפשים להגיע לשיא השלימות בתורה וביר"ש, בעושר ובכבוד, בבנים ובבנות מוצלחים וכו', "בעצם מה איכפת לנו אם נגש אל פלוני או פלונית לשמוע באיזה מצב ובאיזה מזל נמצא בננו, בתנו ואנחנו עצמנו... אולי בכל זאת נמצא פתרון כלשהו לבעיותנו"...

* * *

מנין שואבים הורים צעירים את הרצון והתשוקה לדעת כל כך הרבה, מדוע זה בדורות שלפנינו לא עלה על דעת ההורים ללכת לעסוק ולחפש בנסתרות ובמו־פלאים מאתנו, ושאלה נוספת: האם הורים כגון אלה מודעים כל צרכם, שהעסק בדברים שהם רחוקים מבינתנו. רק מסבך ומתסכל את האדם.

כפי שהבאנו בראשית הדברים, הגענו ב"ה למצב כזה, שמי שהיו אי־פעם רחוקים החלו להתקרב לד' ולתורתו, גם ישנם רבים שעברו למחנה ד' להיות "בלתי לד' לבדו" ומהם נחלקים לשתי קבוצות, אחת אשר עזבו את המחקר והמדע מאחוריהם והם מקיימים בכל לבם נפשם ומאדם מצות עשה (כדעת הרמב"ן ז"ל) תמים תהיה עם ד' א' — ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות וכו' (רש"י. דברים יח, יג) ובפרט שרז"ל (פסחים קיג, ב) למדו מפ־סוק זה שאין שואלין בכלדיים — חוזים בכוכבים (רשב"ם שם), אם כן כאמור אנשי קבוצה זאת עזבו את המחקר, וקיבלו עליהם להיות בתמימות עם השי"ת ולהי־ות עמו ולחלקו (כלשון רש"י שם), מאידך קיימים יחידים אשר במדה מסוימת טרם השתחררו מנהגם הקודם, ובכל זאת רוצים הם לחקור אחר כל דבר וסיבתו, ואתם עמם נמשכים רבים אשר אף פעם לא עלה על דעתם להתעניין בנושאים כגון אלה.

בזה נענה גם על שאלתנו כי כידוע המצב כיום הוא "שכדאי לדעת את הסיבה" וכדי להגיע לידיעה זו, מוכנים צעירי ההורים ללכת לחפש ולתור אחר כל מי "ששמענו עליו שהוא מבין בעני־נים", ובפרט כאשר הלה הוא אחד מאלה הנמנים על הקבוצה השניה שהצבענו לעיל, והוא עסק אי־פעם בתחום זה, "למה שלא נלך נתע־ניין, יכול להיות שע"י עצה קלה הוא יכול להציל לנו את המצב וכו' וכו' וכי יש איסור בדבר?... או ח"ו יש סכנה בענין? — הנה משפחה פלונית היה להם בעיה עם הילד שהיה מופגם עד כדי... הם הלכו אל... אשר הסביר ופיענח להם שכל זה מפני שהוא נולד במזל... רגע, רגע... באיזה חודש נולדתי אני... ואתה... ואולי באמת כבר נשאל דרך אגב על שידוך שלנו... בא נצלצל ונזמין תור... כמה הוא לוקח?... אין דבר, אדם כל זמן שהוא חי צריך להציל את עצמו, והרבה שלוחים למ־קום...

התוצאות אינן מאחרות לבוא, אנשים אלה רק מסתבכים מכל התשובות והידיעות החדשות שקבלו, הילד אינו מפסיק לגמגם, או שהוא ממשיך להמצא באי־ריכה. ה"חוזה" לא הביא ישועה לבת שבבורה, והדין ודברים שבינו לבינה רק מתגברים והול־כים, והוא ממש כדברי הנביא (ישעי' מז, יג) נלאית ברוב עצתיך, יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים, מודיעים לחד־שים מאשר יבואו עליך, ופירש"י ז"ל כי בהתחדש הלבנה רואים בשעת מולדתה מקצת ממה שע־תיד לבא ואין יודעים כל הבירור, הם דומים לקש אשר אין שארית להם מהאש ששרפתם ע"כ. או כפי שהרד"ק ז"ל מוסיף: אלה החוזים בבא הצרה נבהלו ולא הועילו בחכמתם לא לעצמם ולא לאחרים.

ואמנם כן, אנשי הדור שלפנינו חיו בתמימות ומאנו אפילו להע־לות על הדעת שצריך ללכת אל ה"שטערן־זעהער" (חוזה בכוכ־בים), לשאול בדעתו על שום ענין. ראשית כי ע"פ רוב מקצוע זה היה שייך לגויים, או לאחד שפקר והלך ללמוד בגימנסיום ואיזה יהודי ילך אליו לשאול בעצתו, ועל אחת כמה וכמה מי שידע את דברי הרמב"ן ז"ל (דברים, שם) תמים תהי' וגו' — שנייחד לבבנו אליו לבדו להאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד, וממנו לבד נדרוש העתידות מנ־ביאיו או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים, ולא נדרוש מהוברי שמים (החוזים בכוכבים) ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם עכ"פ, אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים וכו' עכ"ל.

* * *

אין בדברים, חלילה וחלילה כדי לפגוע במי שהוא הנוהג במנהג זה אלא להיפך הרי כדבר הזה כבר היה לעולמים. צאו וראו בפירושו הנפלא על תהלים של רבינו עזריה פיגו ז"ל "חבל־נעים" (ז"ל לאחרונה ע"י רוזי קוטינר שי') על הפסוק אל תרימו למרום קרנכם וגו' (תהלים עה, ו) בו הוא מבאר באריכות את מאמרם ז"ל וכי ידיו של משה עושות מלחמה וכו' (ר"ה כט, א) שישנן שני מיני ההנהגות, האחת טבעית כוללת — והיא מסורה למערכות השמים וכל צבאם, והשניה השגחית פרטית — שמורה וכמוסה אצלו, ואמנם ההנהגה הראשונה מצד המערכה הוא אשר חלק ד' לכל העמים אשר תחת כל השמים, ר"ל שהם נתונים תחת כחות השמים והנה־גותיהם. אכן לנו עמו וצאן מרעיתו נתן מדרגה מעולה מזו כי לקחנו להשגיח בנו בפרטות והוציאנו מתחת יד צבא השמים וכחותיהם ואין להם עמנו כלל.

והנה אחרי צאת ישראל ממצ־רים לאשר נתגדלו כ"כ זמן בינותם והיא מלאה לה איצטגנינות (חוזים בכוכבים) ולא היו מתנהגים כי אם על פי הוראות השמים, עדיין לא היו מכל וכל נצלים מאותם העניינים לתת לב להוראות המז־לות, ולא נתקעה בלבם לגמרי ולחלוטין אמתת ההשגחה בשד־שה, ולכן כשחסרו להם המים התחילו להרעם ונקרא המקום מסה ומריבה וכו' ואז מצא מקום עמלק לבא להלחם עמהם כי ראה ככב מערכתם מורה רעה נגדם כי ממסילותם נלחמו הכוכבים עם ישראל, ואמר, זה עת להתגרות בם.

אמנם משה אדונינו ע"ה רצה להוציא מלבן של ישראל טעותם זה ובא לפרסם להם כי אינם עומ־דים אלא תחת יכלתו ית' ושמאותות השמים אל יחתו. וע"כ אמר מחר אני נצב על ראש הגבעה ומטה הא' בידי אשר בו יעשה את האו־תות מפאת ההשגחה וכו'.

* * *

מדברינו הקדושים אפשר להס־יק שני דברים, האחד שניתן להבין את האנשים אשר טרם השתחררו מנהגים אלה — כי הם חיו כל הזמן תחת הרושם הזה של הדברים, ואילו אלה שאף פעם לא התעניינו בנושאים כגון אלה, אל יתחילו להתעניין בדבר שמעורר את כחו של עמלק, כי כבר אמרו בסה"ק עמל"ק בגימ' ספק והוא מוליד ספקות באמונה ר"ל וע"כ הוא וכת דיליה משתלטים על האדם, ובכל המצבים יש לבטוח בהשי"ת ובהשגחתו הפרטית שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וכבר אמר בעל העקידה (שער טו): ההתמימות אין באהלה נפתל ועקש, כי כבר אמר המשורר וכו' ואהיה תמים עמו — ואשתמר מעוני.

חנות החשמל מספר 1 בירושלים
ל"אור
פתחנו סניף נוסף ב־
צדוק שראגי ובנו
ישרת גהי
רח' רש"י 48
02־539767
02־539625
אצלינו תמצאו:
★ מקררים ★ מכונות כביסה
★ מזגנים ★ שואבי אבק ועוד...
★ ★ ★ ★ ★
★ אפשרות לתשלומים נוחים
בדקו והשוו מחירים
לפני הקניה!!

מבצע חסר תקדים
ב"חבקוק"
מלכי ישראל 14
דלי לגו או דופלו
במחיר הזול ביותר בעיר
בין כל עשרה קונים
יוגרל דלי לגו "יחונם"
* * *
בהגרלה שהתקיימה אמש
זכתה משפחת שובקס
מרחובות

בס"ד
לד"ר נ. זילבר
רופאינו המסור
עם פתיחת מרפאתך האורולוגית
בבני־ברק
רח' וולפסון 14 (שד' גרשטנקורן 4)
יצליח ה' כל מעשיך
ממטופליך
ח.ו. ש.א. צ.ה. ר.ל.

סלע
הדברת מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197
עם ריח ובלי ריח
ללקוחות ללא הוצאת כלים
מחלקה לפוליש ולנקיון
03־473271, 03־484836

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

כבוד התורה - היום לפני חמישים שנה

מאת יוסף פרידמן, ניו־יורק

בימת הנשיאות
רבי מנחם זמבא בעת נאומו

צרור זכרונות בלתי־נשכחים מהמעמד ההיסטורי של "חגיגת התורה", שנערך בכ"ח בסיון תרצ"ח בישיבת חכמי לובלין, אבל התחיל למעשה בחגיגות מוקדמות שלושה ימים קודם לכן, לציון הסיום השני של הדף היומי בו השתתפו קרוב לעשרים אלף איש, בראשות גדולי ואדירי־התורה

עמדה לי הזכות להיוולד בבית של עסקנות תורנית, בית שבמשך שנים גם היה "בית ועד לחכמים", ובדרך זו זכיתי עוד בהיותי ילד או בחור צעיר להשתתף (בלוויית אבי הי"ד) בהרבה אסיפות חשובות, חגיגות או מעמדים שבהם השתתפו הרבה מגדולי ומאורי ישראל. נדמה לי כי גם כיום, לאחר כמה עשרות שנים, אני יכול עוד למלא עמוד שלם ובו רשימה של אסיפות מרשימות, גדולות וקטנות, בהשתתפות גדולים, שבהן נוכחתי.

ברם, מכל מסיבות־הקודש חרותה בזכרוני "חגיגת התורה" שהתקיימה בישיבת חכמי לובלין לפני חמישים שנה, ביום כ"ח בסיון שנת תרצ"ח, אבל התחילה למעשה שלושה ימים לפני־כן, ביום שישי כ"ה בסיון. חגיגה זו התקיימה לכבוד סיום המחזור השני של לימוד הדף היומי וסיום כתיבת ספר־התורה שנכתב לזכר רבה של לובלין, מהר"מ שפירא זצ"ל. חגיגת־התורה הזו נערכה, כאמור, בתוך כותלי הישיבה המעטירה ומסביב לבנין המפואר שלה, והשתתפו בה אלפי יהודים שהגיעו אליה מכל חלקי פולין וגליציה כדי לחלוק כבוד לתורה.

יהיה זה יומרני מדי לומר עתה, מקץ חמישים שנה, כי אני זוכר את כל הפרטים של מעמד

חגיגת התורה־נומער
פון יודישען טאגבלאט
סיום ש"ס בכללי מחזור שני
של לומדי דף היומי
ישיבת חכמי לובלין און די יודען

הוצאה מיוחדת של הטאגבלאט

מפואר ומרהיב זה לכבוד התורה שנערך בלובלין. ככלות הכל, חלפו באמת חמישים שנה. ובנוסף לכך, היה בינתיים גיטו ורשה, היו אושוויץ ובוכנוולד, עם לילות וימים ארוכים של רעב, מצוקה ופחד. אך למרות זאת, נחרתו הרבה רגעים זוהרים והרבה פנים מאירות של יהודים גדולים שהשתתפו באותו כינוס של לובלין חרותים כה עמוק במוח ובלב, עד שגם השנים המרות וכל ימי־האימה שעברו לא היה בכוחם למחות את הכל.

כאילו היה זה רק אתמול, זוכר אני איך הלבבות הצעירים שלנו היו נפעמים מרוב רגש, שמחה עצומה וגאוה, ממעמד מפואר ומרהיב זה לכבוד התורה. יתירה מזו: חודשים ארוכים ואף שנים לאחר־מכן, ולא פעם גם ברגעים מסויימים בגיטו ובמחנות — ליוותה אותי תמונה זו, ואפילו כיום הזה, כאשר התמונה חוזרת וניצבת לנגד עיני, מתחיל לבי לפעום חזק יותר.

כן, ממש כאילו היה זה אתמול, זוכר אני את הקול הנלבב והמתוק של האדמו"ר ממודז'יץ, רבי שאול ידידיה זצ"ל, לעת שאמר את הפרק "לדוד מזמור" ומאוחר יותר, בעומדו על מרפסת בנין הישיבה, כאשר התחיל לזמר את המארש המעורר שאותו חיבר לכבוד חגיגת־התורה, כשהוא מלווה בקולם של אלפי האורחים העומדים ברחבה הגדולה, ששים ושמחים בשמחת וכבוד התורה.

בזכרוני מבצבצות עוד הרבה תמונות מהירות מאותו מעמד קודש שנקבע אמנם ליום כ"ח בסיון, אבל הוא התנהל למעשה יותר משלושה ימים.

★ לגרש את המועקה!

היות ואבי ז"ל, בתור חבר פעיל במועצת הה־נהלה של הישיבה, נטל חלק בארגון החגיגה הגדולה הזו, יודע אני כמה התלבטויות קשות היו למארגנים בשאלה, האם לקיים או לא לקיים חגיגה זו באותו היקף רחב וחגיגי שבו נערכה.

התקופה והאווירה בקרב היהודים, כמו גם מצב היהודים לאשורו, לא היו מותאמים אז בדיוק לעריכת חגיגות. עננים כבדים של החורבן המתקרב כבר העיבו אז וכבר היו תלויים בשמיה של פולין היהודית. מדיניות האפליה של ממשלת פולין, לדחוק את היהודים מן המסחר וממעמדותיהם הכ־לכליות, כבר היתה בעיצומה מהלכה. האנטישמיות של ה"אנדקים" הפולניים הקיצונית והחריפה והת־קפאו בהם לאומנים פולניים אדוקים יותר, אשר התכוונו לאסור לגמרי את השחיטה היהודית. צרה רודפת צרה באותם הימים.

זמן קצר לפני פורים של אותה שנה, התקיימה ישיבה של מועצת הנהלת ישיבת חכמי לובלין, לדיון בחגיגה המתוכננת. אבל כמה ימים לפני זה השתלטו הנאצים על אוסטריה וקרוב לעוד רבע מיליון יהודים נלכדו במלתעותיהם. האסון הזה חיזק את אלה אשר הביעו ספק אם מוצדק הדבר לערוך ברוב עם אפילו שמחה של תורה ומצוה.

אבל גבר הנימוק של אלה שסברו, כי שומרי־התורה אסור להם להיכנע, חלילה, ואסור להם להיסחף אם אווירת־היאוש השוררת בחוגים גדולים של העם. נהפוך הוא, אולי שמחה כזו תתרום להגביר את מידת הבטחון, או כפי שכתב אבי במאמר ב"בית יעקב ושהדאל", לכבוד "חגיגת התורה": "יהבה נגרש לפחות לרגע (בכוחה של תורה ואמונה) את כל המחשבות המציקות ואת הדאגות המעיקות. הבה נוכיח לעולם, כי חרף כל היסורים והמרירויות, מבורך עם התורה בחיי עולם".

ממאמר זה של אבי ז"ל, אותו מצאתי לא מזמן, אנו רואים גם, כי בנוסף לכל הספיקות שהעסיקו את המארגנים בשאלת עריכת חגיגת־התורה, העיקה עליהם גם השאלה, כיצד יתייחסו ההמונים היהודיים אליה ובאיזו מידה תהיה היענות להזמנה לבוא ללובלין לשמחה בסיום הש"ס וסיום כתיבת ס"ת. נוסף לכך, כ"ח סיון חל ביום שני, כלומר, חגיגה באמצע השבוע, כאשר יהודים שקועים בעמלם המפרך ובהשגת פרנסתם הדלה. מי, איפוא, יבוא לחגיגה? — שאלו חלק מן המשתתפים.

ובכל זאת... כאשר התורה קראה, הגיעו יהודים, בהמונים גדולים... נסיעות בפולין לא היו זולות, הרבה כסף לא התגלגל בכיסיהם של יהודי פולין וגליציה. למרות כל אלה, היתה הערכה כי אל לובלין נהרו אז קרוב לעשרים אלף יהודים כדי ליטול חלק בחגיגת התורה. גם יהודים מהעיירות השכנות ללובלין הגיעו באוטובוסים או בכרכרות רתומות לסוסים. בבית־הנתיבות של לובלין, בתחנות האוטובוסים וברחובות לובלין ניכר היה היטב רושם ההנהרה הגדולה של יהודים שבאו כדי לשמוח עם התורה ולחלוק לה כבוד...

האורחים הראשיים היו, כמובן, גאוני וגדולי התורה ואישים רבניים שבאו מקרוב ומרחוק, במספר רב. מלבד האדמו"ר רבי משה'ניו מבויאן־קראקא, שבתור נשיא "השלטון הרוחני" של הישיבה נחשב ל"מחותן הראשי", הגיעו גם האדמו"ר מסוכטשוב, האדמו"ר מסדיגורה, האד־מו"ר מבויאן־לעמברג, האדמו"ר ממודז'יץ, האד־מו"ר מרוזין, הגאונים הנודעים רבי מנחם זמבה, הרב מטשעבין ורבי אברהם ויינברג. ביחד אתם הגיעו לפחות עוד מאה רבנים חשובים.

★ התלמידים הוותיקים - האורחים לשבת

בשבילנו, תלמידי הישיבה, התחילה "חגיגת התורה" למעשה כבר שלושה ימים קודם, ביום שישי כ"ה בסיון, כאשר אל לובלין החלו להגיע לשבת הרבה מתלמידי הישיבה לשעבר, אשר למדו בה בחייו של הרב זצ"ל. היתה זו שיכבה של בני־עליה מן הרמה הגבוהה ביותר, במובן היותר יפה של המושג: רבנים צעירים ודינמיים, לומדים מופלגים ומפורסמים, אישי מחשבה והגות ונואמים מעולים ודרשנים, שכמעט לכל אחד מהם היה עתיד גדול ומזהיר אלמלא, אכן, לא היה החורבן. רובם של אלה הלא היו סלתו ושמנו של הדור הצעיר בפולין ובגליציה, ואותם בחר הרב מלובלין אישית להיות תלמידיו.

אני אישית ועוד רבים אחרים שהגיעו אל הישיבה לאחר פטירת הרב זצ"ל, לא הכרנו קודם לכן את רוב האנשים הללו. אבל גם אם כבר עבר קרוב לחמש שנים מאז חלק גדול מהם עזב את הישיבה, עדיין שמם הלך לפניהם בתוכה. והיום אני מסוגל להיזכר רק במספר מועט מאותה קבוצה של תלמידי הרב לשעבר, אשר פיארו את הישיבה באותה שבת.

הנה לפנינו הרב הצעיר מראכאוו, הרב שמול פינסטרבוש. זמן מה לאחר פטירת הרב מלובלין הוא ייסד ישיבה שזכתה להכרה בתור מכינה לישיבת לובלין ותוך זמן קצר רכשה לעצמה שם גדול. כי מלבד שהיה גדול בתורה ומחנך רב־השראה, הוא גם היה, כמו הרבה מתלמידי יוח"ל, דרשן מבריק.

לחגיגה הזו גם באו ר' יוסל אידשביצער, אחד מגדולי העילויים בין תלמידי הרב מלובלין. שנתיים קודם לכן הוא הוציא את ספרו "בית המלך" על רמב"ם, שעוד הכיל את הסכמתו הנלהבת של הרב מלובלין. הוא היה עילוי עצום ובקי מופלג בש"ס ופוסקים. לבטח היה מפאר את עולם התורה, אלמלא נהרג בידי הגרמנים.

בין האורחים בלט אחד מתלמידיו הקרובים ביותר של הרב מלובלין, ר' חיים ליבוש ברגלאז הי"ד, שמלבד גדלותו בתורה, במדות וביראת־שמים, הוא היה מפורסם כבעל מחשבה מעמיק ביותר וחכם בהוויות־העולם. הרב השתעשע בו בשעתו מאוד, וכך גם גדולים אחרים שהתקרב אליהם לאחר פטירת הרב. בשואת הוא נעשה לחתנו של הרב המפורסם מפינטשוב, רבי שבתי רפפורט.

לחגיגה הגיעו יקירי תלמידים של הרב, כמו הרב ר' פנחס הירשפרונג מדוקלא, הרב ר' יאשע כדראוועד (שכיהן במשך זמן מסויים כמשגיח בישיבה), ר' יהושע'לע ביימל, ר' אברהם גלייך מדומברוומיל, ר' משה דוד'לך מסאנוק, ר' יחיאל מאיר בלקובסקי מסוסנאווצה, ר' פנחס גוטוויליק מפשעמישל, ר' ברוך ניס מדולינע, ר' יהושע הלר מסטרי, ר' יואל ריישמן מקרקא, ועוד ועוד...

העליתי רק רשימה של מעט יותר מעשרה מן התלמידים־לשעבר שפיארו את הישיבה באותה שבת. אבל אותה שבת נחרתה בזכרוני עוד יותר הודות ל"שלחנות" של האדמו"ר מבויאן, התפילה עם מספר כה רב של גאונים וצדיקים, המספר הגדול של האורחים הרבניים וגם המספר הרב של הבעלי־בתים האורחים, עסקנים ונכבדים מפורסמים, בראשות ראש־הקהל של וורשה, ר' אלי' מזור והנשיא המסור של הנהלת הישיבה, העסקן הדינמי ר' יוסף קניגסברג.

בית המדרש, אולם־האוכל והפרוזדורים המר־ווחים, נתמלאו תסיסה ורחש של שמחה. הריקודים בליל־שבת ובמוצאי־שבת נמשכו שעות ארוכות, וכל זה לא היה אלא התחלה "צנועה"...

★ תפלת מנחה של הגרמ"ח לאו

מיום ראשון לפני־הצהרים איני זוכר כמעט כלום, זולת את אלפי היהודים שמילאו את פרוזדורי הישיבה ואת העובדה האופיינית הבולטת, שכל זה כמעט ולא הפריע את סדרי הישיבה. פעמון הישיבה העיר בשחר יום ראשון את בני־הישיבה, ולמרות כל ההמולה הכרוכה במספר כה רב של אורחים, ישבו התלמידים במשך כל לפני־הצהרים על ספסליהם בבית־המדרש ולמדו לרוב בהתמדה ובחשק גדול, כאילו היה זה יום רגיל.

אבל לעומת זאת אני כן זוכר היטב את תפלת המנחה, כאשר שליח־הציבור היה רבה של פרשוב, הגאון ר' משה חיים לאו, שבזמננו הוא כבר כיהן כרבה של פיטרוקוב, כממלא מקומו של מהר"ם שפירא זצ"ל. נעימת־התפלה של מנחה של חול, בנוסח וידיציץ, שאותה שמעתי אז בפעם הראשונה כה סחפה אותי, עד שאני בעצמי שינתי אותה והתחלתי להתפלל באותו ניגון.

וכותל־המזרח באותה תפלת מנחה שכל כולו [illegible] למעלה ואנחנו, התלמידים, לא היינו מסוגלים להשביע את עינינו במראה הזה, וכך גם כל הקהל העצום שנדחק בקושי לתוך בית־המדרש כדי לזכות להיות במחיצתם.

ובודאי שאני זוכר את הכינוס שנערך ביום ראשון בערב, שהיה מעין הכנה לסיום הש"ס של יום המחרת, שתכניתו היתה מוקדשת לכבוד התורה ובנוסף לכך גם לחנוכת הבית של הקומה השישית לבנין הישיבה. הערב התמלא בשורה של דרשות, שהחל בדברי־מבוא של הרב יצחק מאיר לוין, חתנו של האדמו"ר מגור ונשיא אגודת ישראל בפולין, ושל ר' אלי' מזור, ראש־הקהל של וורשה.

★ קשר עליון - מדאורייתא...

הנואם המרכזי באותו ערב היה הגאון הנודע רבי מנחם זמבה. בביוגרפיות שלו מוכר רק לעתים רחוקות כחוזר המופלג בדרוש, אולי משום שהוא הופיע רק לעתים רחוקות בנאומים. אבל הוא היה דרשן נלהב ומרתק. הוא דיבר במהירות ובעוצמה, אבל חיתוך־הדיבור שלו היה ברור ומפיו ניתזה ממש אש־קודש. הוא השתמש בהיגוי מקורי למדי, ולמעשה היתה דרשתו יותר בלשון־קודש מאשר באידיש, שכן כמעט כל משפט שני כלל פסוק, גמרא או מדרש. אני נזכר במשפט אחד מדרשתו. וזה היה כאשר הכריז: "קשר עליון — מדאוריי־תא", כאשר רוצה יהודי להיות קשור לרבונו־של־עולם, כשהוא מבקש להיות דבוק בהקב"ה הרי זה — מדאורייתא, רק באמצעות לימוד התורה, בעמ־לות התורה! את אמירתו זו הוא ביטא במידה כזו של התלהבות, עד שכל היושבים התרוממו מכס־אותיהם והעומדים החלו להתנועע במקומם כמו בשעת התפילה.

נשאר גם בזכרוני נאומו הנלהב של הרב אהרן לבואל, אחד מיקירי תלמידיו של הרב מלובלין, שבזמני היה חבר ההנהלה ומזכיר ראשי של הישיבה. הוא היה, אם ניתן לומר, דרשן "כוכבי" של ישיבת חכמי לובלין. את הרב מלובלין שמעתי רק פעם אחת בנאום, אבל הייתי אז עדיין נער צעיר, לפני בר־מצוה, כך שקשה לי לומר אם נכון הדבר מה שרבים טענו, כי באמצעות ר' אברהם לבואל הם שמעו כמעט את הד־קולו של הרב מלובלין בדר־שותיו. אבל איך שלא יהיה, הרי היה הרב לבואל אחד הנואמים המבריקים ביותר שהיו ליהדות התורה.

בדרשתו ניסה הרב לבואל להשיב בעקיפין לאלה שהיו להם ספיקות בדבר קיום חגיגה בימים כה קשים. הוא הביא את המעשה הידוע של חז"ל עם פפוס בן יהודה, ששאל לרבי למה הוא מקהיל קהלות ברבים ללימוד התורה בשעת הסכנה, ורבי עקיבא השיב לו על כך במשל הידוע של הדגים בים שנשאלו הלמאי אינם נמלטים מהים בשעה שנשקפת להם סכנה ליפול במלכודת הציד, והם השיבו: "מה במקום חיותנו כך, במקום מותנו על אחת כמה וכמה".

הרב לבואל תיאר בפרוטרוט את הצרות הרבות הניתכות על ראשי היהודים, ואז עמד וקרא: "אמת, אנו מעונים ונרדפים, אנו חסרי אונים ונעדרי־מגן, ועוד ים יותר גדול של צרות ר"ל מקיף אותנו מכל העברים, אבל בלי תורת־החיים, הרי כבר היום איננו כלום; כבר היום איננו אלא אבק למרמס... אבל עם התורה אנו בכל זאת עם של חיי עולם!"

★ החגיגה המרכזית הגדולה

והנה, לבוא עתה ולתאר את יום שני כ"ח בסיון, כאשר רחבת־הגן העצקית של הישיבה היתה מלאה וגדושה באלפי אנשים, כשכל המבטים היו מופנים ומכוונים לעבר הבימה המיוחדת שהוקמה לאדמו"רים הרבנים, גדולי התורה והיראה — זה בודאי למעלה מן הכוחות היום, כעבור שנים כה רבות.

אבל מה שאני זוכר היטב הרי זה את ה"אגרא דכלה — דוחקא", את הלחץ והדוחק של האלפים שנדחקו כדי שיוכלו להיות מה שיותר קרובים למנהיגים הגדולים שפיארו את הבימה. באותה תקופה עוד לא הנהגו המיקרופונים וכל אחד רצה לשמוע לפחות משהו ממה שאמרו.

שהדוחק היה גדול — בכך אין כל חידוש. את סיום הש"ס וההדרן עשה האדמו"ר מבויאן־קראקא. את התחלת הש"ס עשה ראש הישיבה של לובלין, רבה של קוז'יגלוב, הגאון ר' אריה צבי פרומר. בדברי ברכה הופיעו האדמו"ר מסוכטשוב, האדמו"ר מסדיגורה, האדמו"ר מבויאן־למברג והרב מטשעבין. באומר־נעילה השמיעו רבה של פיוטרקוב הרב ר' משה חיים לאו ור' אלכסנדר זישע פרידמן. רק העומדים מקרוב יכלו לשמוע את הנאומים, אבל גם העומדים מרחוק רצו לקלוט, לפחות, את צליל דיבוריהם.

הנאומים היחידים שניתן היה לשומעם היטב, היו של הרב מקאליש, הג"ר שלמה שיקלר, שהיה תלמיד־חבר של הרב מלובלין, ושל הגאון ר' מנחם זמבה. שניהם דיברו על צרות ישראל ועל יהודי וינה שנלכדו במלתעות הנאצים ימ"ש, אבל סיימו בדברים נלהבים של בטחון שחיממו את הלבבות.

לנו, תלמידי הישיבה, היה רגע מרגש ביותר כאשר כיבדו את המתמיד הגדול ביותר של הישיבה, הרב ר' מרדכי יהודה לוברט, שב"ה חי אתנו במ"ש, להשמיע פלפול. למרות התמדתו הגדולה והפופולריות שלו בישיבה, הוא היה תמיד נחבא אל הכלים (כזה נשאר עד היום, על אף ספרו החשוב "מלחמות יהודה" על קדשים). והנה, לראות אותו על הבימה, ביחד עם מספר כה רב של גדולי ישראל, היה בשביל כולנו מקור גדול של גאוה...

נקודת־השיא של חגיגת־התורה היתה בשעות הערב, כאשר סיימו את כתיבת ספר־התורה לזכרו של הרב מלובלין והכניסוהו להיכל הישיבה, בקירבת ארון־הקודש, ועל זה עוד אפשר היום לומר "מי שלא ראה שמחה זו"... ליד ארון־הקודש רקד האדמו"ר מסוכטשוב עם האדמו"ר מבויאן, ומיד השתלבו בריקוד הרב מקוז'יגלוב ויתר האד־מו"רים והרבנים וכל תלמידי הישיבה. ביחד אתם, לקול צלילי הזמורות, השתלב גם כל הקהל הגדול שמילא את בית המדרש ואת הפרוזדורים, האדמו"רים משכו את הריקוד למרפסת הגדולה, שם עמד האדמו"ר ממודז'יץ ואמר "לדוד מזמור", ולקול נגינת המארש החדש שלו יצאו כל האלפים בריקוד סוחף ונלהב בחצר העקית. השמחה הזו ארכה כמה שעות ונדמה היה שכל לובלין רוקדת ביחד אתנו...

★ שלושה שדחקו עצמם לצדדין...

גם אם יתר הזכרונות מעורפלים בזכרוני, עוד יכולתי להמשיך בהם הרבה, ואולי צריך הייתי לתאר את כבוד התורה כאשר תלמידי הישיבה ועוד הרבה מהאורחים, שנשארו עוד למחרת, חלקו כאשר נפרדו מהאדמו"רים וגדולי התורה, אבל אני מוכרח להתחשב בכל זאת ביריעה המו־גבלת של העתון ולסיים בזה...

אבל לא אוכל למרות זאת לסיים בזה את פרק הזכרונות בלי להזכיר שלושה מעמודי־התוך של ישיבת חכמי לובלין, שבכלל לא נכללו בתכנית החגיגה, ואשר בגלל ענוותם הם שמו עצמם בצל.

רבה של קולבישלע, הגאון ר' אריה ליב לבראן, אחד מגאוני פולין הצעירים והר"ם השני בישיבה. תלמידי הישיבה ורבנים אחרים דחפו אותו תמיד למזרח. אבל הוא עצמו תמיד נסוג חזרה, כאילו לא שמע. את רוב זמן החגיגות הוא בילה בשיחות תורניות עם האדמו"ר הצעיר מרדזין, ובקושי ניתן למצוא אותו בתמונת הבימה של חגיגת התורה.

הרב ר' דוד מינצברג, משגיח הישיבה בשנותיה האחרונות, צריך היה למלא תפקיד מרכזי בחגיגת התורה. אבל כנראה שלא היה לו זמן לכך... בימי החגיגה הוא לא שכח לרגע שעליו להחזיק עינא־פקיחא על תלמידיו. גם אותו אי־אפשר היה לראות בכותל־המזרח. חסידותו הנלהבת (היה תלמיד מובהק של חסיד קוצק הזקן, ר' בנציון אוסטרוזבר), לא יכול היה, כנראה, לשכנע את עצמו לעמוד בשורה אחת עם האדמו"רים הגדולים... אבל כן מצאתי אותו באחת התמונות ובה רואים אותו עם כובעו החסידי כשהוא נדחק (ואמנם כחסיד) כדי לשמוע את ההדרן של הרבי מבויאן...

הרב ר' משה אקנובסקי, גאון צעיר ור"ם השיעור הראשון של הישיבה. גם אותו נאלצו לדחוף לבימה. למרות שכבר הספיק לכהן כמה שנים טובות כר"ם בישיבה, אי־אפשר היה להשפיע עליו שילבש איצטלא דרבנן. הוא חבש אותו כובע כמו תלמידיו, ותמיד הלך ליד הקיר... גם בעת "חגיגת התורה", שבה צריך היה לשמש כאחד "המחותנים" הראשיים, הוא נדחק הצדה כאילו לא היה אלא אורח ללא חשיבות מיוחדת.

ואיפה לוקחים היום יהודים כה גדולים, עם עניוות כה מרובה?...

האדמו"רים מסוכטשוב, בויאן־לעמברג ומודז'יץ על הבמה.

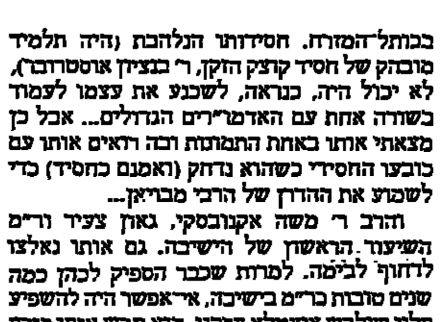
סיום כתיבת ספר תורה ע"ש ולזכרו של מהר"ם שפירא.

חלק משולחן הנשיאות בעת סיום הש"ש המה"ק א. צ. פרומר הרב דקוז'יגלוב ר"ם יחיאל. הגאון רבי מנחם זמבא, הגאון רבי אברהם וינברג, הגאון ר' שמואל אייכנבוים, האדמו"ר מראדזין (מסתיר פניו) בין העומדים הרב ישראל יצחק מזיסרכט, הרב מרדכי יהודא לובארט ור' אברהם מאיר קראנגראד.

הרב יצחק מאיר לוין נושא דברים בשם אגו"י בשולחן יושבים האדמו"רים מבויאן, סוכטשוב, סדיגורא מודזיץ והרב מטשבין.

העולם הערבי מרוצה מה"ועידה הפלשתינאית"

אש"ף ינסה עתה באמצעות החלטות "ועידת אלג'יר" והכספים שיקבל ממדינות הנפט ללבות את המהומות בשטחים

בועידת הפסגה של מנהיגי ארצות ערב המתקיימת בימים אלו באלג'יר הצליח אש"ף לשוב ולהעלות את הנושא הפלשתינאי אם לא לראש הנושאים בהם מרוד העולם הערבי, הרי לפחות לצמרת. באי הועידה כבר נתנו לה שם "הועידה הפלשתינאית" או "ועידת ההתעוררות", כל זאת בעקבות המהומות בשטחים שמחר ימלאו להן 6 חודשים ושחוללו מהפך מסויים. חוסיין שהיה כוכב הועידה הקודמת בא הפעם כמשתתף זוטר. הוא נשא כמה נאומים ובכל אחד מהם הציג דברים והפוכם. ראשי אש"ף יראו בועידה כינוס מוצלח מבחינתם אם ישיגו את מבוקשם העיקרי והוא סיוע מאסיבי של 300 עד 400 מיליוני דולרים הדרושים להם כדי לשוב וללבות את הבעירה הדועכת של המהומות בשטחים

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

ועידה מוצלחת. — כך תמימי דעים כמעט כל המנהיגים הערבי־ים העושים את סוף השבוע הזה באלג'יריה. כמעט שנה מאז הו־עידה הקודמת שבה התכנסו ראשי המדינות הערביות והפעם בצל המהומות בשטחים. דבר שם על הדור הצעיר, על המהפכנים נושאי האבנים ועל קליעי הגומי והגלג־לים הבוערים כמה שנראה כתפנית תמיכה הגדולה מסוגה בפלש־תינאים תושבי השטחים. חוסיין וערפאת נפגשו עוד בטרם החלו הדיונים והחליטו לפתוח דף חדש. קאדפי בא לועידה ונועד עם המלך המרוקאי שגם הוא בא לראשונה לאלג'יריה אחר זמן רב. נראה שהכל דוחקים לשוליים בעיות ערביות אחרות, והופכים את הנעשה בשטחים לנושא החשוב ביותר שעל שולחנם של מנהיגי ערב היום.

אם ועידת אלג'יר היתה תלויה במלך חוסיין, אין ספק שלא היתה מתכנסת כלל. אבל מלך ירדן, האיש שידע לשרוד יותר מכל מדינאי ערבי אחר הוא אדם ריא־ליסט ולמרות ידיעותיו שהועידה הנוכחית לא טובה לו, נמנע מלפ־עול נגדה, בא לדיוניה ומנסה, מבחינתו, להוציא מקסימום היש־גים במינימום של אפשרויות.

חוסיין יודע שהאווירה היום, לא רק בקרב תושבי השטחים שהיו בשליטתו לפני 21 שנה, אלא בעולם הערבי כולו, אינה מה שהיתה והאוזה ממנו והלאה. היום האווירה אוהדת את תושבי השטחים כפי שלא היתה מעולם. אמנם בארצות ערב אין נכונות לסייע פיסית למהומות באנשים, אך מעבר לכך מוכנים הכל לסייע בכל התחום שידרשו. ערפאת רוצה לנצל אוירה טובה זאת כדי להגדיל את הסיוע הכלכלי לאש"ף ובאמ־צעותו לתושבים ביהודה, שומ־רון ועזה. חוסיין אינו מתנגד. הוא אישית היה שמח להקטין את היקף ההשקעות שלו בשטחי יהודה ושומרון ולפי שמועות שרי־נות תכנן להכריז ערב הועידה או במהלכה על התנתקותו מהגדה. אך הוא לא עשה זאת. אולי בשל האוירה הבלתי מתאימה, אולי מחשש שהדבר יתפרש רע בתוך חצרו ובקרב תומכיו הלא מעטים בקרב תושבי השטחים.

כתחליף להצהרת ההתנתקות בחר חוסיין להצהיר בועידת אל־ג'יר על מדיניותו ולפיה אינו חותר באוף־שעל מאדמת הגדה וכי מראש הוא מקבל כל החלטה שהועידה תחליט. הצהרה מעומעמת המשאירה את כל האופציות פתוחות ל־2 הצדדים.. המנהיגים הערביים האחרים לא עשו רושם שקבלו את דברי חוסיין כפשוטם וספק אם הם מאמינים למלך הי־רדני שהוא באמת לא רוצה עוד בקשר עם שטחי יהודה ושומרון, וכי הוא מתכוון באמת ובתמים לוותר על "האופציה הירדנית" שלו ועל ההצהרות הקודמות שנק משלחת ירדנית־פלשתינאית תנהל מו"מ עם ירדן.

חוסיין הוא בסופו של דבר ממשיך השושלת ההאשמית שכ־סוד מדיניותה השאיפה לשלוט על 2 הגדות של הירדן. האם דווקא עתה יסוג מרעיון בן דורות? הכל בגלל כמה הפגנות וזריקת אבנים של ילדים וצעירים?

חוסיין נקלע איפה לעמדת התגוננות בועידה. הוא כאילו העביר את כדור ההכרעה לידי מנהיגי ארצות ערב ביודעו היטב שבין ועידה לועידה מתנהלים הדברים שלא כפי שמחליטים בכינוסים שכאלו ויש עליות וירי־דות. מי כמוהו שהיה כוכב הועידה הקודמת בעוד ערפאת בשוליה חש במהפך שחל הפעם וערפאת עלה לראש כשהוא ירד מטה. אך חוסיין שלו קרו הדברים האלו פעמים רבות בעבר יוצא מתוך הנחה שבוועידה הבאה שוב יכול להיות להפך.

חוסיין מכיר את כללי המשחק אך הוא יודע גם את מה שקורה בשטח. הוא יודע שבלי ירדן לא תלך ישראל לשום פתרון ונתן לו לבוא אל עמיתיו המנהיגים הער־ביים ולהניח על שולחנו את השטחים כאומר "טפלו בכך על בע־צמכם" בתוספת אמירה מוזמנת "אם אתם מסוגלים לכך לבד". היחידי שמאמין שהוא מסוגל, הוא יאסר ערפאת, אך גם הוא לא פועל בחלל ריק ומנהיגי הארצות הערביות אינם מוכנים להפקיד את כל הטיפול בשטחים בידיו. בודאי לא סוריה, אך לא רק היא וזו הסיבה לאופטימיות של חוסיין.

במידה רבה של אומץ אישי כלל חוסיין בנאומו הפרוגרמטי בועידה את עיקרי אמנתו המדי־נית. אם אתם רוצים לטפל בשט־חים, אמר, קחו אותם וטפלו אך אני אישית לא מאמין שיהיה בכך כדי לקדם את ההסדר, ציין. הוא נתח את הצעותיו של שר החוץ האמריקני שולץ. ביקר אותן קשות אך יחד עם זאת האיר כמה נקודות חיוביות. חוסיין לא פסל את הא־פשרות שההסדר יושג בועידה בינלאומית וכשזוכרים שמתוך השבון בגישה האנטי אמריקנית בועידה הזאת היה שליט לוב מעמר קאדפי שגרר אחריו לא מעטים מהמנהיגים הערבים, נבין עד כמה צריך היה אומץ לב להצהיר דברים כמו שאמר חוסיין בזכות התוכנית שנולדה ונדחפת מוושינגטון הבירה.

האם אחרי הועידה באלג'יר נותרה תוכניתם של שמעון פרס המלך חוסיין על כנה? — בוחד־לט כן, למרות כל החששות לפני הועידה, אך חוסיין הוא היום הצד עם הפחות כוח להוציא תוכנית זאת לפועל. אירועי השטחים. העליה בקרנו של ערפאת, הלחץ הבינערבי — כל אלו מטילים הגבלות על חוסיין שיתקשה לממש את שסיכם עם פרס ואפילו תסכים לכך כל ממשלת ישראל. חוסיין שחשב בשלבים מוקדמים שיצליח להעביר את הממשל האמריקני לצידו ויחד עם השר־נטמן יצליחו להביא את ירושלים לוויתורים מקדמיים רבים יותר. מאוכזב הדבר זה לכשעצמו הביא להתקרבות מחודשת בין ירדן לאש"ף שבאו לביטוי בועידה באלג'יר. חוסיין בנאומו השני בועידה, בצהרי יום רביעי השבוע, תקף את ארה"ב והאשימה שהיא מנהלת מדיניות חד צדדית. אך כמנהגו למשוך את החבל לכיוון מסויים ולמהר לאזנו בצד השני, פנה באותו נאום לאש"ף בדרישה שיקבל את החלטה 242. ואם היו באולם באלג'יר כאלו שהופתעו לדקה־שתיים, מהר חוסיין לומר שגם הוא לא מרוצה מ־242 כפי שההצעה נוסחה בזמנו באו"ם והיה מעדיף אותה עם נוסחה ברורה יותר הכוללת התייחסות לבעיית ההגדרה העצמית של הפלשתינאים.

חוסיין שעקב אחרי הימים הראשונים בועידה שעמד תחת רושם הדיווחים מהנעשה בשט־חים, קבל בשלב מסויים את הרושם שהועידה הזאת עלולה אפילו להתפתות להמליץ על הקמתה של מדינה פלשתינאית בשטחים. בנאומו השני הוא מהר להתייחס לאפשרות שכזאת ואמר כי אם מדברים על ועידה בינלאו־מית ואם יש רוב לכינוסה בין המנהיגים אי אפשר לדבר במקביל גם על הקמת מדינה פלשתינאית בטרם התכנסה הועידה הזאת שכן הקמתה תסכל לאלתר כל סיכוי להתכנסותה. ושוב באותו משפט גם ההפך: "אני לא אתנגד להח־לטה על הקמת מדינה פלשתינ־אית, אם הועידה זאת תחליט על כך, אך הבאתי את דעתי".

בכפרי היה "הכוכב" מנהיג אש"ף יאסר ערפאת. גם הוא עצמו יודע שהכבוד לו הוא זוכה שייך לתושבי יהודה ושומרון ורצועת

(המשך בעמוד י"ד)

כולל תורה אור
רח' טרומפלדור 36 בני ברק
הננו שמחים להודיע כי השעור הכללי
בתורת (= תורה מלשון הוראה)
כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א
יתקיים אי"ה ביום שני ער"ח תמוז בשעה 5.30 אחה"צ
בפירש"י על הפסוק "ויקם משה" (במדבר פרק ט"ז פסוק כ"ה)
ע"י ראש הכולל
הרה"ג ר' אהרון שפירא שליט"א, רב דק"ר שופרי' דיעקב
בבית המדרש דכוללינו
הקהל הקדוש מוזמן
בברכת התורה ולומדיה
הנהלת הכולל
מרכז — 381406

המודיע השבוע לפני שלושים שנה

עצרת ענקית בניו־יורק למען קדושת ירושלים

ניו יורק יום ד' — מאת סופרנו בניו יורק — קהל של חמשת אלפים איש ובראשם חברי מועצת גדולי התורה, ראשי הישיבות אדמו"רים 400 רבנים ונציגי בתי הכנסת השתתפו אמש בעצרת הפגנה המונית למען קדושת ירושלים, שאורגנה על ידי אגודת ישראל בארצות הברית.

העצרת שנפתחה על ידי הידיד מר אלימלך טרעס, החלה באמירת פרקי תהלים שנאמרו בהתלהבות רבה כשהאדמו"ר מבוסטון רבי משה הורוויץ עובר לפני התיבה.

הנואם הראשי בעצרת היה יו"ר מועצת גדולי התורה באה"ב הגאון האדיר רבי אהרן קוטלר שליט"א ראש ישיבת קלצק וליקווד שהביע בדברים נרגשים את התנגדותה של היהדות החרדית לנסיון לחלל את עיר הקודש בבריכת שחייה מעורבת. הנואם העלה על נס את הפגנת הרבבות המסודרת שנערכה בירושלים וציין שהפגנות כגון אלו מרבות כבוד שמים, הפגנה זו מעידה שרבבות מישראל דואגים לקדושת העם, והחוגים החילוניים חייבים לדעת שבשעה ששונאי ישראל מקיפים את ארץ הקודש ומתנכלים לה אנו זקוקים לחסדי השם שירשיענו ולא לסכן את קיומנו בארץ.

האדמו"ר מבויאן הביע את הדרישה לשחרר מיד את העצורים החרדים העצורים בגלל השתתפותם בהפגנות, ובהמשך דבריו ציין את רגשי הסולידריות של חרדי אמריקה עם אופני המאבק של גדולי התורה ומנהיגיה של אגודת ישראל בירושלים לביטול הבריכה.

הגר"מ פינשטיין אמר שאין להפסיק את המחאות עד שיבטיחו את גודל קדושת ירושלים.

האדמו"ר מנובומינסק רבי נחום פרלוב קרא לנאספים להאבק במסירות נפש לפי הוראות הגדולים להסיר את הכתם מירושלים. הגר"מ גיפטר ראש ישיבת טלז בקליבלנד הדגיש בדבריו שהבריכה היא רק חלק מהנסיון להכניס את טומאת העמים לארץ הקודש ולעם ישראל. אחרון הנואמים הרב בנימין זאב הנדלס התריע בדבריו נגד אלה המרשים לעצמם לירוק בפני ההיסטוריה בת שלשת אלפים שנה של ירושלים. ומנסים להחליפה בפריז.

עצרת ההפגנה ננעלה על ידי הרב משה שרר שהקריא במעמד זה את ההצהרה שהוקראה גם בהפגנת ההמונים בירושלים, וקהל האלפים שעמד על רגליו ענה אחריו בקול ובתשואות סוערות וממושכות שהשאירו רושם כביר על הנוכחים.

בין היושבים על הבמה היו מלבד הנואמים, גם ראשי היהדות הדתית וביניהם ראשי הישיבות הגרי"י קמנצקי, הגרי"א קלמנוביץ, הגרי"א יפהן הגר"ם זקש והאדמו"רים מפשמישל־סדיגורא, ובלודוב ועוד.

עצרת ההפגנה שאורגנה בכשרון רב ע"י הרב משה שרר, ממנהיגיה הדינמיים של אגודת ישראל באמריקה, נערכה באחד האולמות הגדולים במרכז השכונה היהודית בניו יורק, והצטיינה בסדוריה הארגוניים למופת, רמת הנאומים הוסיפה כבוד ליהדות החרדית וכלם הדגישו שיש להביע מחאה נמרצת בשעה זו.

ארונו של הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל בדרכו לארץ

ירושלים, מוצ"ש — ארונו של הגאון האדיר רבי מנחם זמבא נתעכב בדרכו מווארשא ללוד.

הידיעה על הבאת עצמותיו של הגאון האדיר רבי מנחם זמבא הי"ד זצ"ל לקבורה בירושלים, עוררה התרגשות עצומה בכל חוגי היהדות החרדית בארץ ובחו"ל, ביחוד גבוה הציפיה לבוא הארון בקרב יודעיו ומוקיריו של הגאון שהכירוהו מקרוב בעבודת הקודש שלו בוורשה.

חייל נפצע מיריות הלגיון בירושלים

ירושלים, יום ד' (ע.) — חייל ישראלי נפצע קשה מיריות ירדנים בקרבת שער מנדלבאום, בעת עליית השיירה הדו־שבועית להר הצופים ביום ד' בבוקר. החייל היה במשמר שהותקף בצרור יריות בעמדתו הרגילה, צפונית לשכונת נחלת שמעון. הסמוכה לקו גבול שביתת הנשק.

ועידה ארצית של אגודת ישראל בא"י – בחדשים הקרובים

מליאת הנהלת המרכז הארצי של אגודת ישראל בארץ שהתכנסה השבוע בבני־ברק החליטה לכנס תוך חצי שנה ועידה ארצית שציריה ייבחרו ע"י חברי התנועה בארץ.

נערך דיון ממצה ונוקב על האידיאולוגיה של אגודת ישראל ובמיוחד על הדרכים והצורה של הסברת המאבק למען ערכי היהדות המתנהל בתקופה מסובכת וקשה זו. אחרי ויכוח ער שהשתתפו בו כל הנוכחים הוחלט על קוים מסוימים לעבודת האגודה בעתיד.

בדיון על הסדר פנימי בתוך אגו"י והדרכים לגיבוש תנועה אחת מאוחדת, נתקבלו החלטות על הפעלת התנועה במימדים נרחבים ביותר, להשלמת המבצע של פנקסי חבר שלא יהיה שום חבר או אוהד של התנועה שלא יקבל פנקס חבר.

במשך הזמן עד לכינוס הועידה, ייעשו מאמצים מיוחדים להפעלתם של הסניפים המקומיים. תיערכנה אספות של החברים בעלי פנקסי החברים ובהן תיבחרנה מועצות וועדות לסניפים המקומיים.

בויכוח השתתפו, מלבד הידיד הרב י. מ. לוין, החברים: הרב ש. שצדרוביצקי, הרב ש. לורנץ, הרב פ. לוין, הרב פ. מונדרי, הרב א. פרידמן, הרב י.מ. אברמוביץ, הרב ח.ב. וידניק, ד"ר ש. למברגר, מר ש. ב. ארנסטר, מר ב. גרוסמן, מר יצחק מאיר, הרב א. ריין, מר ש. סירוקה, מר א. הירש, מר ש. י. גרוס, ומר ש. ז. זוננפלד.

הוקמה מועצת רבנים לעניני חנוך של אגודת ישראל בת"א

ישיבת רבנים בהשתתפות חברי ועד החנוך של אגודת ישראל בתל־אביב, שנועדה להקמת מועצת רבנים ליד סניף אגודת ישראל בת"א־יפו, אשר תפקח על הרמה הרוחנית של בתי הספר של החנוך העצמאי — נערכה השבוע במשרדי מרכז אגו"י בת"א.

פותח את הישיבה, הרב ש. שצ'דרוביצקי, יו"ר ועד החנוך, שהדגיש כי ועד החנוך יזם את הישיבה הנוכחית במטרה להקים את מועצת הרבנים שתפקידה יהא בעיקר לבקר מדי פעם בפעם בכל מוסדות החנוך העצמאי לבנים לבנות, לערוך בחינות ולפקח על הרמה הדתית.

הרב י. מ. אברמוביץ, סגן ראש העיר, ציין כי ועד החנוך של אגו"י בת"א, המונה 17 חברים מטובי עסקני החנוך החרדי, מנהלי בתי הספר וראשי סניף אגו"י בת"א, אשר הוקם לפני שנתיים במטרה לאחד את כל אגפי החנוך החרדי בעיר לגוף אחד, מרכז עתה 22 גני ילדים ו־16 בתי ספר לבנים ולבנות בכל קצוי העיר וכן את בית הספר התיכון "בית יעקב", הזוכר כמייצג כל המוסדות הללו בפני הממשלה והעיריה.

בתום הישיבה נבחרה הישיבה במועצת הרבנים המורכבת מהרבנים דלהלן: הרב אברהם ויינברג מסלונים, הרב אברהם לנדוי מסטריקוב, הרב אברהם אנגלרד, הרב אשר סנדימירסקי, הרב יואל פולק, הרב מאיר לנדוי, הרב אברהם משה באבד, הרב שלמה פודולסקי, הרב נחום גולדשמיד, הרב לוי גרוסמן, הרב דוד זיידמן, הרב יעקב ספר, הרב דב יצחק רבינוביץ, הרב משה ממלבבים, הרב מיכאל פיינשטיין, הרב מ. מן, הרב מיכלסקי, הרב דוד גרוס. כן יצורפו למועצה רבנים נוספים מטובי כהונתה של היהדות החרדית בעיר.

25 אלף ל"י להרב טולדינו למתיבתא הגדולה

ירושלים יום ג' — צ'ק על סך 25 אלף לירות מכספי קרן התמורה למפעלי חינוך ותרבות של ממשלת ארה"ב, ל"מתיבתא הגדולה — בית הראשון לציון" נמסר היום, בבנין המתיבתא בירושלים, על ידי השגריר האמריקני מר אדוארד לאוסון לידי הרב הראשי של ת"א־יפו, הרב י. מ. טולדאנו, נשיא המתיבתא.

בבנין, שבינתיים הוקם רק שלדו, הושקעו עד כה 150 אלף לירות, מזה 25 אלף ל"י הלוואה ממשלתית. השגריר האמריקאי מר קאצין, שנשלח במיוחד כדי להחליט על צורת חלוקתם של כספי התמורה ממכירת ספרים ועתונים אמריקאיים, החליט להקציב למוסד זה 25 אלף לירות.

2200 צעירים עד גיל 20 נמולו בשנים האחרונות

ירושלים, יום ה' — כ־120 צעירים יהודים מגיל שתיים עד עשרים נימולים מדי חודש בחודשו, ומאז החלה פעולת המילה של מבוגרים בשנת 1952, נמולו כ־2200 איש — על כך מסר היום הרב זוב כהן, הממונה על השירותים הציבוריים של משרד הדתות.

הרב כהן ציין כי מילות אלה נעשו מטעם משרד הדתות לאחר שהצעירים עצמם, או הוריהם (אם הם בגילים צעירים), פנו למשרד בבקשה מתאימה.

רוב הצעירים הינם מן העליה החדשה מאירופה שתנאי חייהם בחו"ל לא איפשרו להם להימול. 70% מתוך הנימולים היו בגילים 2 — 10 ואילו השאר מ־10 עד 20 שנה.

המילה מבוצעת בבתי חולים על ידי רופאים, ללא כל תשלום מצד ההורים או הנימולים. הנמול שוהה בבית החולים יום אחד לאחר המילה.

הרב פרוש קורא למועצת עירית י־ם להסיק מסקנות נאותות מההפגנה האדירה

ירושלים יום א' (מאת סופרנו) — "נקטנו בדרך יעקב אבינו בהתכוננו לדורון, תפלה ומלחמה, החילונו בדורון — בניהול מו"מ לרכישת הבריכה, המשכנו בתפלה — בהפגנה שנערכה ברוב עם ברחובותיה של ירושלים עיר הקודש, אני פונה אליכם בקריאה אל תביאו לידי כך שנצטרך להשתמש בצעד השלישי — למלחמה!" הכריז היום הרב משה פרוש מעל במת מועצת העיריה בישיבתה השבועית בירושלים.

בדברים נרגשים ציין הרב פרוש כי כל מי שהיה נוכח בעת ההפגנה האדירה והתבונן בה באופן אובייקטיבי, נוכח לדעת שזה היה מאורע עצום, מעמד אשר ירושלים טרם ראתה כמהו כשבראשו הולכים כל גדולי התורה. הפגנה זו הוכיחה, הוסיף הרב פרוש, כי אזהרתנו עוד לפני שניתן האישור לבניית הבריכה היתה הבעת דעת ציבור כה גדול אשר ירושלים ראתה ביום הרביעי שעבר.

להלן דחה הרב פרוש בתוקף את הנימוקים שהועלו מצד חוגים שונים כאילו הבריכה תגביר את פיתוח ירושלים וקרא למנוע השפלת כבודו של עם ישראל והטלת לעז מהפיר על עם קדוש על ידי ההנחה כי בלעדי פרצות בגדר המוסר והצניעות לא תתכן פיתוחה של העיר.

הרב פרוש גינה חריפות את התקפות סיעת השמאל הקיצוני שהעבירה בקושי ציר אחד לעיריה וקרא למועצה לגנות את הצעד הבלתי אחראי שנעשה מצד חלקים שונים בעיר שבאו להפריע למהלכה התקין של ההפגנה שנערכה ברשיון.

פרשת שלח־קרח. שבת מברכין - כ"ו סיון - ב' תמוז תשמ"ח

יום החודש	יום השבוע		עלות השחר	עטיפת טלית	נץ החמה	סו"ז קר"ש לגמ"א	סו"ז קר"ש להגר"א	סו"ז תפלה לגמ"א	סו"ז תפלה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
כו	ז	שלח	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.17	6.47
כז	א		2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.07	6.47
כח	ב		2.37	3.37	4.29	7.08	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.17	6.47
כט	ג	ערי"ח	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.14	11.37	12.13	3.47	5.18	6.48
ל	ד	א' דר"ח	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8:37	9.14	11.37	12.13	3.47	5.18	6.48
א	ה	ב' דר"ח	2.37	3.37	4.29	7.08	8.01	8.37	9.14	11.38	12.14	3.47	5.18	6.48
ב	ו		2.37	3.37	4.30	7.07	8.01	8.37	9.14	11.38	12.14	3.47	5.19	6.49

לפי אופק ירושלים — השעות לפי שעון החורף ויש להוסיף עליהן שעה — מתוך לוח דבר יום ביומו

רשות לרופא

המסת קריש באוטם שריר הלב - פריצת דרך

מאת פרופ' אליעזר קפלינסקי, מנהל מכון הלב מרכז רפואי "שיבא"

גם לאחר כל ההתפתחות המתקדמת בענפי המדע והרפואה מהווה עדיין התחלואה [illegible] מטרשת העורקים של הלב, את הבעייה הקשה והגדולה ביותר של הרפואה. לפני כ־25 שנים נפתרה בעייה חשובה: בין כתלי בית־החולים הופחתה התמותה הגבוהה מהפרעות קצב אצל חולי אוטם שריר הלב. נותר בעינו הנזק לשריר הלב הנובע מההפסקה באספקת הדם.

האתגר הבא היה איפוא לנסות ולחפש דרכים להקטין את היקף הרקמה ה"הולך לאיבוד" כתוצאה מאוטם שריר הלב. במשך שנים נוסו תרופות שונות תוך מטרה "להגן" על שריר הלב. הסיבה למאמץ המחקרי היתה נעוצה בעובדה, כי ככל שרב הנזק מאוטם שריר הלב, כך גם מושפעת לרעה הפרוגנוזה של החולה לטווח רחוק. בינתיים, תוך האכזבה מכל הנסויים הללו התברר לנו, בעשור האחרון, כי המנגנון הסופי הגורם לאוטם שריר הלב הינו קריש דם הנוצר במקומות בהם קיימת היצרות טרשתית קודמת של העורק הכלילי. תגלית זו פתחה פתח למחקר מקיף בתרופות הידועות ביכולתן להמיס קרישי דם.

ואמנם - הנה מה התברר כי המסה מוצלחת ומהירה של קריש הדם גם אם איננה מונעת את התקף הלב, הרי היא מקטינה באופן משמעותי את היקף הנזק. התוצאות הראשונות העלו כי טיפול מוקדם תוך שעות ספורות מציל חיי אדם ומשפר את איכות החיים של רוב אלה שעברו את התקף הלב בשלום.

מהו הטיפול המיוחד הזה?

לצורך זה יש להבהיר קודם כל כיצד נוצר קריש הדם. תחילתו של התהליך בשינוי שחל באיזור ההיצרות של העורק הכלילי. ההיצרות עצמה היא כמובן תוצאה של טרשת עורקים המתפתחת בהדרגה מגיל צעיר. ה־plaque הטרשתי, המיצר את העורק, עלול להתבייע, להתבקע, ואז מופרשים מתוכו חומרים הגורמים לטסיות הדם (טרומבוציטים) להיצמד זו לזו ולהידבק לאיזור הנגוע. ההיצמדות נעשית בעזרת חלבון המצוי בדם והנקרא פיברינוגן - fibrinogen. כתוצאה מההיצמדות של אלפי טסיות כאלה נוצר קריש דם הסותם את העורק. בהמשך, הפיברינוגן הופך לפיברין ואז קריש הדם נעשה מוצק יותר ויציב יותר.

במסגרת המאזן הביולוגי בגוף, נוצרים ע"י כלי הדם חלבונים הסגולים לפרק את הפיברינוגן והפיברין. בדרך זו יכולה המערכת לסתום פרצות בכלי הדם ולאחר מכן "לפרק" את ה"סתימה" כשאין צורך בה. זהו חלק תקין ובריא של תפקוד מערכת הקרישה בגוף. במקרה שלנו הופך התפקוד התקין לרועץ וגורם נזק. בין החומרים הטבעיים המסוגלים לפרק את הפיברינוגן והפיברין מצוי החומר הקרוי בלע"ז: tissue plasminogen activator או בקיצור TPA. זהו חלבון אשר הרכבו המולקולרי ידוע והגן הספציפי, האחראי על יצירתו, בודד. כתוצאה מכך ניתן לקחת את הגן, להכניסו לחיידקים המצויים בתרביות מבוקרות ואלה מייצרים אז בהשפעת הגן הספציפי את ה־TPA. זוהי שיטת ייצור ע"י מה שקרוי הנדסה גנטית. מהיות החלבון זהה בדיוק לזה המיוצר ע"י האדם באופן טבעי אין כל תגובות אלרגיות גם בשימוש חוזר.

הבעייה העיקרית: יוקר הייצור. המחיר כיום למנת טיפול אחת הוא כ־2,500 דולר. הטיפול גם אינו נטול סיכונים, אך עדיין רבה בידי התועלת הקלינית על הסכנות (דימומים בעיקר). ה־TPA לא נכנס איפוא עדיין לשימוש שגרתי.

בידינו תרופה אחרת, הרבה יותר ותיקה ובעלת יעילות קרובה לזו של TPA. תרופה זו קרוייה סטרפטוקינז - Streptokinase. זהו חלבון אשר מהווה תוצר טבעי של חיידקים מזן ה־Streptococcus. החלבון הזה מפרק קרישי דם ומשמש את החיידקים ב"מלחמתם" הביולוגית. החלבון הזה בודד כבר לפני שנים רבות ולאחר שהוכחר המנגנון של אוטם שריר הלב נוסה בהצלחה במחקרים קליניים רבים. זהו אמנם חלבון זר לגוף האדם, כלומר, הגוף מייצר נוגדנים נגדו, דבר העלול לגרום לתגובות אלרגיות בשימוש חוזר. החומר יעיל כמעט כמו ה־TPA וזול הרבה יותר (.-$200 המנה). הקונצנזוס כיום הוא כי בעזרת הסטרפטוקינז אפשר להגיע להישגים קליניים ניכרים. המקום של התרופה היקרה בטיפול החולי האוטם עדיין לא ברור לנו הרופאים לגמרי.

בסיכום: בעזרת הסטרפטוקינז, ובעתיד יתכן גם בעזרת ה־TPA, ניתן היום להקטין את התמותה מאוטם שריר הלב ולהקטין את הנזק הנגרם לשריר הלב כתוצאה מהאוטם. מידת ההצלחה תלוייה באופן מובהק ביכולת הרופא לתת את התרופה מוקדם ככל האפשר. דבר זה מחייב שני דברים: עירנות מצד מי שנתקף במיחושים החשודים לאוטם שריר הלב מצד אחד, והקדמת ההחלטה על מתן הטיפול, ככל האפשר, מצד שני. תרומה ניכרת לנקודה השנייה תהיה כאשר יונהג השימוש בסטרפטוקינז בניידות הטיפול נמרץ. נסיון כזה נערך בירושלים ע"י המרכז הרפואי הדסה עין־כרם והוכתר בהצלחה רבה.

מוגש ע"י ארגון רפא"ה י־ם

מקוצץ

(המשך מעמוד ד')

לחזו"א הגר"ד שובקס שליט"א.

תקצר יריעת המאמר להעריך את זכותו של העורך והמסדר הגאון רבי דוד שובקס שליט"א שזיכה את הרבים באוצר חידושי של זקינו הגדול, והננו תקוה כי נזכה לראות בקרוב את ההמשך המבורך בפרסום תורתו בהלכה ובאגדה, ויישר כחו של המסגן שהעניק לנו בפתיחה "דרוש על י"ג מדות" אם כי יש מקום להוסיף ולציין מראי מקומות ומובאות, ולדוגמא פירושו על מה שאומרים בסליחות כבר מכר בסה"ק "בני יששכר" (מאמרי חודש אלול מאמר ב' אות ד') בשם הגה"ק בעל ה"הפלאה" זי"ע ואכמ"ל.

אין ספק כי הופעת הספר של זקן ההוראה שניצב על משמרת הקודש כארבעים החסידים עד יומו האחרון — גם כאשר נתחוללו סערות ותמורות בירושלים (ראה על כך בספרו של זקיני הרה"ג רבי מנחם מנדל פרוש זצ"ל "בתוך החומות" עמ' 218 בהערה) הוא ניתב את דרכו לאור האמת הקוצקאית! — היא מאורע של שמחה של גאולת כתבי יד בהיות שפתותיו הטהורות דובבות בקבר, ויש בזה משום תחיה כהגדרתם ז"ל על הכתוב אגורה באהלך עולמים (עי' יבמות צז, ב)

יהא רעוא שימליץ טוב בגן עדנו על צאצאיו — מזכי הרבים, כולם אהובים וברורים, גדולי תורה וחסידות הממשיכים את דרכו בגדולות של תורה וביראה טהורה של חסידות, ואף בשדה ההוראה — עטרת זקנים בני בנים לשם ולתפארת כברכתה של תורה וזכותו הגדולה תעמוד לנו לראות בקרוב בביאת משיח צדקנו דמורה דאזין אבי"ר.

בס"ד
ברק - פוליש והברקה
מבצע לקיץ
הברקה עד 4 חדרים רק 50 ש"ח
אחריות לשנתיים
02-780595, 02-233269

המודיע הצעיר

תשובות לילדים

למינגה גנוט, בני ברק — אנו מודים לך על ההערה הלשונית המעניינת. נשתדל לברר את הנושא.

לטוביה שושיצקי, בני ברק — אנו מצטערים אך התור הארוך ל"עצות ומלח" אינו מאפשר לנו להשיב בדחיפות. אם הענין כל כך דחוף, תוכל לשלוח לנו מעטפה מבוילת עם כתובתך, ונשיב לך באופן אישי.

לירושלמיות בעלות ה"תעלולים" — עיינה בתשובה קודמת.

לנ. מ. מירושלים — לא נהוג למסור שמות ומספרי טלפון כפי שביקשת. תוכל לכתוב למערכת בקשר לכל ענין של "המודיע הצעיר", והדבר יועבר אלינו ויטופל.

לחברים של שלום — לא די שאתם גורמים לו בעיות, אינכם נותנים לו גם אפשרות לפרוק אותן מליבו ולהתייעץ עימנו. מה פשר הלעג? מה אכפת לכם שילד נעזר במישהו בבעיותיו? התנהגותכם מאד לא נראית לנו.

ל"פלונית" מכיתה ח' — בית ספר — ענין אחד, ועיתון — דבר שני. אי אפשר לסדר דרך העיתון, בעיות שעליך לסדר בדרך אחרת. העובדה שאַתְּ מכירה את העוסקים במלאכה אינה קשורה לכאן. פעלי בבעייתך בדרכים המקובלות.

רגע, חושבים! 120

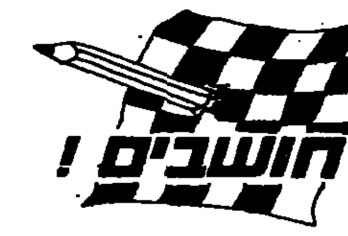

1. איפה?

עיינו בפרשת השבוע, ומצאו מילים שיש להם גם ההסבר הבא:

א. ספרה חשבונית. (כשהיא בודדה, אינה שווה דבר)

ב. תכונות פנימיות

2. ארבעה צדדים למטבע

שלושה אנשים ציירו חפץ. כל אחד מהם ישב בצד אחר. התוכלו להשלים את הציור של מי שישב בצד רביעי?

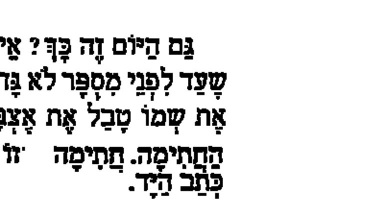

3. התקדמות

הציורים שלפניכם מראים חלק מהתקדמות שחלה בעולם בקשר לנושא מסרים. מהו? מה היה המשך ההתקדמות?

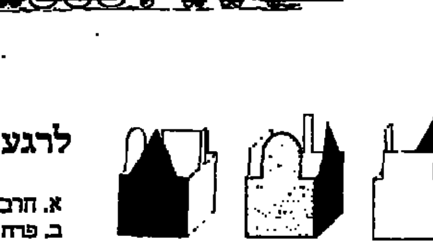

פתרונות לרגע חושבים 116

א. חרב, קרי, בטח, ישן.

ב. פרח מס' 2 — לוע הארי.

בקצרה

גַּם הַיּוֹם זֶה כָּךְ? אֵינֶנִּי יוֹדַעַת, אֲבָל מַה שֶּׁבָּרוּר הוּא, שֶׁעַד לִפְנֵי מִסְפָּר לֹא גָּדוֹל שֶׁל שָׁנִים, מִי שֶׁלֹּא יָדַע לַחְתֹּם אֶת שְׁמוֹ טָבַל אֶת אֶצְבָּעוֹ בִּדְיוֹ, וְלָחַץ עַל הַנְּיָר בִּמְקוֹם הַחֲתִימָה. חֲתִימָה זוֹ מְזַהָה אֶת בְּעָלֶיהָ לֹא פָּחוֹת מֵאֲשֶׁר כְּתַב הַיָּד.

טביעת אצבעות

אֵיךְ זֶה יִתָּכֵן? הָעוֹר בִּקְצוֹת אֶצְבְּעוֹתֵינוּ חָרוּץ בַּחֲרִיצִים, וּבְתוֹךְ כָּל חָרִיץ יֵשׁ נְקָבִים קְטַנְטַנִּים שֶׁדַּרְכָּם נִפְלֶטֶת הַזֵּעָה. כַּאֲשֶׁר נִלְחֶצֶת אֶצְבָּעוֹ שֶׁל אָדָם עַל חֵפֶץ חָלָק, הִיא מַשְׁאִירָה בּוֹ אֶת צוּרַת הַחֲרִיצִים וְהַנְּקָבִים. שְׁנֵי דְּבָרִים מְעַנְיְנִים יֵשׁ בַּסִּפּוּר הַזֶּה: הָרִאשׁוֹן — טְבִיעַת יָדוֹ שֶׁל אָדָם אֵינָהּ מִשְׁתַּנָּה כָּל יָמָיו. הַשֵּׁנִי — אֵין שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁלָּהֶם טְבִיעַת אֶצְבָּעוֹת שָׁוָה. הַ"פַּטֶנְט" הַזֶּה מְשַׁמֵּשׁ מְצֻיָּן אֶת הַמִּשְׁטָרָה, וְהוּא עוֹד סִימָן קָטָן לְךָ שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הוּא מַשֶּׁהוּ מְיֻחָד מְאֹד, וְלֹא דּוֹמֶה לְאַף אֶחָד אַחֵר.

מכתב פותח לבב

סיפרה: שולמית

שלום, שלום חנני!

קודם כל — תודה שאתה מאמין בכוחותי. זה חשוב הרבה יותר ממה שאתה משער, ואולי בזה גדול כוחם של ילדים. באמון שהם נותנים בעולם המבוגרים הסובב אותם. זה נפלא, חנני! לא שלא ידעתי עד עכשיו שחיוך שווה משהו. אבל אחרי שכתבת, וקראתי את מה שכתבת, אני מעריך אותו הרבה יותר; ואודה על האמת, אני מרבה להשתמש בו לאחרונה...

שאלת מה שלומו של ענר: עדין ללא שינוי, הוא זקוק לרחמי שמים. המשך להתפלל עליו. ועל מה שכתבת: אתה צודק, צודק מאד, חנני. לחיים יש שני צדדים, ונכון שהצד העצוב שלהם מלמד אותנו הרבה מאד.

ילדון צעיר שלי, יש לי בשורה לא כל כך מרנינה, ואתה תצטרך להתמודד איתה בכוחות עצמך, כמבוגר לכל דבר. איך כתבת? "יש רגעים שמחים, ויש רגעים עצובים, וצריך את שניהם בחיים". אחרי הקדמה כזו, אני יכול סוף סוף לומר לך את אשר בלבבי. מהצילומים האחרונים מתברר שמצב הרגל שלך, אינו כפי שהיינו מצפים, ויתכן מאד שתצטרך לעבור ניתוח נוסף. לפרט יותר? הברך שלך אינה מתאחה בצורה הנכונה. אם ניתן לה להתרפא כך, לא תוכל להניע אותה בחופשיות, ופרושו של דבר: צליעה.

חנני, אני מאמין שקשה לך לקבל בשורה כזו, אבל החלטנו שצריך להיות חזקים ולקבל הכל באהבה, לא כך? אז בבקשה! היה חזק ושמח!

חנני, במרחק כמה חדרים מן החדר שבו אתה שוכב, מאושפז נער־בחור. הוא מבוגר ממך אמנם, אבל אני כמעט משוכנע שיהיה לכם מענין ביחד. הוא מרותק למיטה, ולכן איננו יכול לבוא אליך. אני מציע שתלך אתה אליו. הוא נער חכם, חביב, וכדאי לך להכיר אותו. קוראים לו מיכאל והוא שוכב בחדר שש.

יש לי עוד רעיון, חנני. מה דעתך שנלמד "חברותא"? אני אינני מספיק יותר מן הדף

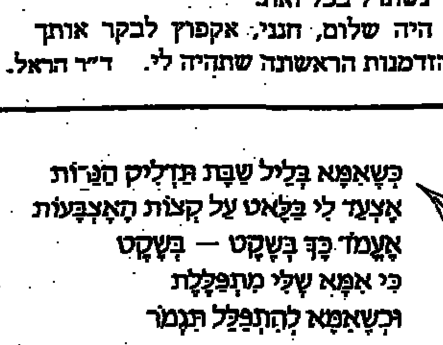

היומי. והרי כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. אז אולי נלמד יחד הלכה? הבעיה היא הזמן, די קשה לי למצוא כאן דקות פנויות מעבודה, אך נשתדל בכל זאת.

היה שלום, חנני, אקפוץ לבקר אותך בהזדמנות הראשונה שתהיה לי. ד"ר הראל.

יוצרים צעירים

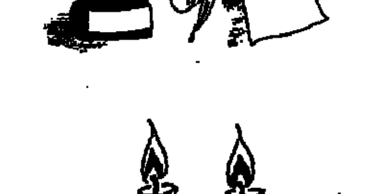

כְּשֶׁאִמָּא בְּלֵיל שַׁבָּת תַּדְלִיק הַנֵּרוֹת
אֶצְעַד לִי בִּלָּאט עַל קְצוֹת הָאֶצְבָּעוֹת
אֶעֱמֹד כָּךְ בְּשֶׁקֶט — בְּשֶׁקֶט
כִּי אִמָּא שֶׁלִּי מִתְפַּלֶּלֶת
וּכְשֶׁאִמָּא לְהִתְפַּלֵּל תִּגְמֹר

וְתֹאמַר בְּקוֹל "שַׁבָּת שָׁלוֹם"
אָז עֵינַי אַרְכִּין וְאֶשְׁאַל קְצָת בְּשֶׁקֶט
"אִמָּא יְקָרָה, עַל מַה הִתְפַּלַּלְתְּ?"
וְאִמָּא תְּלַטֵּף, תְּחַיֵּךְ וְתֹאמַר:
"בִּקַּשְׁתִּי, יַלְדָּתִי, שֶׁתִּהְיִי צַדִּיקָה"

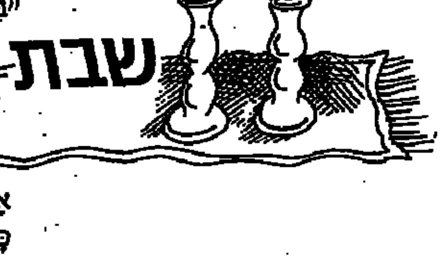

אָז אֲחַיֵּךְ, אֲחַבֵּק אֶת אִמִּי
כָּךְ, חָזָק חָזָק...
"כֵּן, אִמִּי הַיְקָרָה
אֶשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד צַדִּיקָה!"

לאה שחר, פתח תקוה

בשכונה שלנו

סיפרה: שולמית

רוב הילדים בעולם שמחים כאשר הם מקבלים דמי כיס, אבל ישנם כאלו שאצלם זה יום חג של ממש. כזאת היא ציפי שלנו, ציפי מקבלת פעם בשנה דמי כיס, ביום ההולדת שלה. בדרך כלל קונה ציפי ספרים, ובכסף שנותר — מחק קטן, עט או עיפרון. הדבר תלוי, כמובן,

גם לטובים צריך לסלוח

במחירים. גם השנה, כבכל שנה, קיבלה ציפי דמי כיס. היא החליטה לסמוך על שיקול דעתה הנבון של חדוה, ולקחת אותה כבת לויה בדרכה לחנות הספרים. אינני יודעת משום מה, אבל את הסוד ה"נורא" הזה הסתירו ממני חדוה וציפי בכל מחיר. התפלאתי מאד. וכי איזה נזק יגרם, אם גם אני אתלווה בדרך לחנות הספרים? אני מדפדפת פחות טוב מחדוה? — חשבתי לי. אולי קיים חשש שלא אשמח כראוי בספרה החדש של ציפי? לא הבנתי.

היום שנקבע לקנייה נשמר בסוד, ולא הייתי מגלה אותו עד עצם היום הזה, אילולי עמוד מאה וארבעים בספר טבע. זהו עמוד שחסר בספר, מאז ימי חנה, שמכרה לרוחלי'ה את הספרים כשגמרה ללמוד...

התקשרתי לחדוה, כדי לברר מספר פרטים שכתובים בו, בעמוד מאה וארבעים. מן העבר השני של הקו נשמע קולה המוכר והחביב של אמה:

— "שולילה, חדוה תחזור רק בערב, ואז תוכלי לברר מה בדיוק כתוב בעמוד 140. ואני בקושי מסתדרת עם אי הסדר שבמגרתי".

— "יש לך מושג מתי היא חוזרת?" שאלתי.

— "אני מניחה שאחרי שבע, היא יצאה עם ציפי לקנות ספר".

הנחתי את השפופרת. באמת, לא כעסתי. אולי היה להן, לציפי ולחדוה, איזה שהוא ענין חשוב לשוחח עליו. אולי סתם כך התחשק להן להיות ביחד.

בלילה התקשרה אלי חדוה, כדי לברר מה היו שיעורי הבית בחשבון. "אחר הצהרים הייתי מאד עסוקה", תרצה מבלי שבכלל ביקשתי. "הלכתי לעזור לסבתא שלי, היא מרגישה לא טוב".

לא סיפרתי לחדוה שמשהו גילה לי את סודה. לא רציתי שתתבייש. אבל חרה לי מאד, שחדוה משקרת.

— "שולי, לבוא לקרוא לך מחר, בעשרים לשמונה?" שאלה חדוה את שאלת הסיכום המוכרת.

— "כן", עניתי, והרגשתי מאד גיבורה. גיבורה על שאני יודעת לסלוח, גם כאשר מעליבים ומשקרים. גם כשמאד לא מגיע שאסלח. סלחתי, אך היה לי קשה להרגע. חדוה, חברתי הטובה והנחמדה, שיקרה. למה? כל כך לא מתאים לה! ואולי אי אפשר לסמוך עליה יותר? ואולי נפסיק את החברות הזו?

באותו לילה למדתי שגם אנשים טובים נכשלים, וגם להם צריך לסלוח, למרות שהם טובים...

בכנס מרשים ב"אהל שם" לציון סיום אירועי "מבצע שלהבת"

כנס הסיום היווה את אות הפתיחה להפצת השלהבת בכל אתר

במשך שנה תמימה, החל מרגע שהוכרז על פתיחת "מבצע שלהבת", בשנת הל"ה של החינוך העצמאי בתנופה, התחרו מאות תלמידות בתיה"ס של החינוך העצמאי ברחבי הארץ על הגשת עבודות בנושא זה. 250 עבודות הוגשו ולאחר בדיקה מדוקדקת נבחרו 128 חיבורים וציורים יפהפיים, ומתוכן עוד 35 עבודות המצטיינות ביותר. השבוע, בעת שחולקו פרסי ההצטיינות בכנס מרשים ב"אהל שם" בתל אביב, עמדו הנואמים על הצלחת המבצע שאורגן ע"י מחלקת הרווחה של החינוך העצמאי בראשותו של הרב שרגא רוזנברג. סופר "המודיע" היה בכינוס

מאת משה מיכאל צורן

בלב ליבה של תל אביב רבתי, בשעות בהן המסחר בעיצומו. באיזור הרחובות שדרות רוטשילד בילו בלפור יהודה הלוי הכל מתנועע, רכבים ואנשים כאחד, מבקשים להשיג את המחר... מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, השקט הנפשי — מכאן והלאה. שלהבת אחת גדולה של רדיפה אחר הממון.

דווקא כאן, בליבו של הכרך, מתקיים ממש ברגעים אלה כינוס מיוחד במינו, נדיר באופיו — שההגדרות שנאמרו בקטע הקודם לגבי המסחר הגשמי, תואמות להפליא את מטרותיהם ושאיפותיהם של באי הכנס — להבדיל מומנט אחד: את מקום הגשם תופסת שם הרוח.

אותה שלהבת, אותה רדיפה, הכל מתנועע, מי שיש לו 100 רוצה 200 — ורק ברוחניות. דבר אחר — לא רוצים.

זו היתה תחושתם של כל אלה שזכו להשתתף בכינוס שנערך באולם "אהל שם" ברחוב בלפור בתל אביב לסיום שנת מבצעי שלהבי"ת שהוכרזה ע"י מרכז הנהלת החינוך העצמאי לציון 35 שנותיו של המרכז החינוכי הגדול ביותר בעולם שהוקם ע"י גדולי ומאורי הדור.

שלהבי"ת זו, כמהלכה רוכזו אירועים מגוונים שנתנו אותותיהם על כל מהלך הלימודים והשעורים בבתי הספר של החינוך העצמאי במשך שנת הלימודים האחרונה, שלהבת זו הוצתה כאן ב"אהל שם" במגוון ניצוצותיה האדירה למשתתפים בשלל צבעים והוכיחה לכל מי שעדיין מקנן הספק בלבו שהחינוך העצמאי מהווה את המרכז החינוכי המרשים ביותר בדורנו כמי שמרכז סביבו עשרות רבות של בתי"ס ומוסדות חינוך מחצור שבצפון ועד דימונה וירוחם בדרום הארץ.

★ להביא את תודעת מאבקיו של החינהע"צ לידיעת הדור הצעיר

על בימת ה"מודיע" המכובדת ישבה כל הצמרת הבכירה של החינוך העצמאי, מפקחים ומנהלי בתי הספר וביציעי האולם התרכזו מאות בנות בתי הספר של "בית יעקב", נציגות מ־40 בתי ספר מכל רחבי הארץ, שהצטיינו במשך השנה בהגשת עבודות מרהיבות עין בנושא ל"ה שנה לחינוך העצמאי בתנופה.

הרעיון עצמו של קיום אירועים, עצרות וכינוסים בנושא שלהבי"ת, תואר כאן ע"י הנואמים כ"מבריק" וכמי שמסוגל לאחד סביבו את כל התלמידים לסוגיהם השונים, עדותיהם המגוונות, ללא כל מחיצות וסייגים.

הדור הצעיר של תלמידי החינוך העצמאי, לא ידע ולא מודע למאבקים הנועזים והאימתניים שניהל החינהע"צ במשך עשרות שנות קיומו כמעט בכל עיר ועיירה בארץ. פעם היו אלה שליחי הסוכנות שמנעו רישומם של ילדים לבתי הספר התורניים ופעם היו אלה סתם פקידי שלטון שהחינוך התורני לא מצא חן בעיניהם ובמשך כל התקופות ניסו למנוע את פריחתם והתפתחותם של רשת בתי הספר של החינוך העצמאי. לעיתים היו אלה מאבקים עקובים־מדם, מאבקים ומלחמות שהצריכו כניסה לפני־ולפנים אל תוך סוגיית המאבק, מסירות נפש שלא מעלמא הדין ובתקופה בה הגיעו ארצה העליות ההמוניות מארצות המזרח היו מאבקים אלה בבחינת קיומו של העם, ללא כל גוזמא. קיומה של שארית הפליטה ששרדה לאחר שואת אירופה שכילתה כשליש מטובי בניו של העם היהודי.

★ הנחיות מדוייקות

ופרטי המאבקים הללו, השתלשלויותיהם וחשיבותם — לא ידועים כלל לתלמידי החינוך העצמאי, גם לא לבנות הסמינרים בנות העשרה. אחת ממטרותיו של מבצע שלהבי"ת, היתה, איפוא, החדרת הנושאים הללו בכיתות הלימוד והעשרת ידיעותיהם של אלפי התלמידים בעברו המפואר, תקופת ההווה המזהירה ועתידו המובטח של מפעל החינוך העצמאי. זו היתה, כמובן, רק אחת ממטרות המבצע, אך היוותה את חוט השדרה שבו, דבר שהתבטא גם במאות העבודות היפהפיות שהוגשו ע"י התלמידות.

יתכן שאפילו הנהלת החינוך העצמאי, ומחלקת הרווחה בראשותו של הרב שרגא רוזנברג עליה הוטל לארגן את הכינוס, לא חלמו על השתתפות כה ערה הן מצד התלמידות והן מבנותיהם של צוותות ההוראה בבתי הספר על כל גווניהם ומקומות־פזוריהם. כבר בשבועות הראשונים לקיומו של המבצע הורגשה בהנהלת החינוך העצמאי תכונה בלתי־רגילה ששיקפה את רצונם של התלמידות, המורות, המפקחות והמנהלות, להקדיש חלק גדול מעיתות הלימוד במשך שנת הלימודים תשמ"ח לריכוז חומר החומר אודות מבצע שלהבי"ת.

הנהלת החינוך העצמאי שהחליטה על עצם הרעיון הטילה כאמור את ביצועו על מחלקת הרווחה בראשה עומד הרב שרגא רוזנברג, חבר מועצת עיריית חיפה והמכהן גם כסמנכ"ל רשת הבנים. ההנחיות שהוצאו לבתי הספר השונים דיברו על הקצאת שעות מיוחדות להגדרת שורשיו החזקים והענפים של החינוך העצמאי שהוקם במס"נ על ידי גדולי ומאורי הדור שעבר, לארגן שיחות עם ההורים בהן יבוא לידי ביטוי מסר זה וזאת באמצעות המחשת הצלחותיו והשגיו של החינוך העצמאי במשך 35 שנותיו.

★ קנאת סופרים במיטבה

אומר הרב שרגא רוזנברג, האיש שהריץ את הפרוייקט המקיף של מבצע שלהבי"ת: "זמן קצר לאחר שהעברנו את ההנחיות למנהלי בתי הספר התברר שאלה לקחו את העניינים ברצינות גמורה ואף הוסיפו תוספת־על־תוספת תוך כדי ניצול מירבי של הפרוייקט כמומנט הסברה וכגורם המסמל את דרכו של החינוך העצמאי מאז ייסודו". המנהלים, אומר איש שיחנו, עשו כל שביכלתם להקנות את המסר שנתבקש, אירגנו עצרות ברוב עם, כינסו את ההורים לאסיפות מיוחדות, קישטו את בתי ספרם בתפאורה מיוחדת וססגונית שהצבע השולט בה הראה את סמל ה"שלהבת", והצביע על השגיו של החינוך העצמאי במלל, בתמונות, בציורים ובפרוזות יוצאים־מן־הכלל.

הרוח החיה במבצע היתה הגב' אסתר קופשיץ שהקדישה ימים ולילות להצלחת הפרוייקט ועמדה בקשר עם בתי הספר ודירבנה את כולם. במחלקת הרווחה שיתפה גם את המרכזיה הפדגוגית והמפקחות בארגון המקיף.

כמו בכל מבצע, אם רוצים שהעסק "ידפוק" כשורה ויניב תוצאות חיוביות, הרי שאין לך כלי המחזיק ברכה יותר מאשר תחרות. קנאת סופרים שתרבה חכמה ותגדיל את המוטיבציה של כל תלמידה בפרט ושל כל בית ספר בכלל כדי לזכות בפרס הגבוה. ואכן, 2 תחרויות הוכרזו במהלך המבצע, תחרויות שהוכיחו את עצמן מעל ומעבר. האחת: הגשת עבודות בנושא שנת הל"ה של החינוך העצמאי בתנופה וזאת באמצעות חיבורים, ציורים, פרוזות, שירים ואמצעי־מלל וטס־פים, התחרות השניה התקיימה בין בתי הספר כאמצעי לעידוד הצוותות החינוכיים בכל מוסד ומוסד שיקדישו מאמצים כדי להביא את מוטיב המבצע לידי ביטוי מירבי.

★ 250 עבודות

מה נאמר ומה נדבר? במהלך הכנס שנערך השבוע ב"אהל שם" עלעלנו בכרכות הרב שרגא רוזנברג בקלסרים העבים בהם רוכזו 250 העבודות שהוגשו למרכז החינוך העצמאי, והנשימה כמעט שנעתקה מפינו כפי ששמענו מאוחר יותר מפי יו"ר ועדת השופטים, הרב אברהם אהרן פראג, מספר העבודות שהוגשו היה גבוה הרבה הרבה יותר אלא שחלק גדול מהן עבר ניפוי וסינון עוד בידי צוות המורות בבתי הספר ולא הגיע כלל לידי הנהלת החינוך העצמאי, מה שמוכיח עכ"פ על ההשתתפות הערה והמגוונת מצד מאות התלמידות.

מתוך 250 העבודות הללו זכו באות הצטיינות 128 עבודות השלב הסופי היה הצטיינותן של 35 (כמנין ל"ה) תלמידות שהגישו את העבודות המשובחות ביותר.

כל המצטיינות הללו, על מפקחותיהן ומורותיהן, ישבו באולם "אהל שם" לציון סיום המבצע. ואיך היטיב להגדיר זאת אחד מהנואמים: "האירוע בו אנו נוכחים לא יהיה סיומו של המבצע. המאמצים הרבים שהושקעו במהלך שנת הלימודים האחרונה בנושא השלהבי"ת, נתנו את אות הפתיחה לשלהבת גדולה יותר שניצוציה רק החלו להיראות במוסדות החינוך וימשיכו להשתלהב"... וידע מה שאמר.

★ "שתהא השלהבי"ת עולה מאליה"

כיאות לאירוע חשוב כזה נכחה על הבימה הצמרת הבכירה של הנהלת החינוך העצמאי: המנהל הכללי הגאון הרב שרגא גרוסברד,

אחת העבודות בצורת כינור

הסמנכ"ל הרב אברהם יוסף לייזרזון, המזכ"ל הרב אלכסנדר מילר, הרב מאיר לוריא, הרב אהרן שטייניץ והרב מרדכי פרידמן, המפקחים: הרב פציפיצי, הרב נרימן, הרב שקלר והרב פראג. על הבימה נראו מנהלי בתי הספר שתלמידותיהם זכו בפרסים (המנהלות ישבו בשורה הראשונה בתוך האולם): הרב דוד שניאור סגן ראש עיריית בני ברק והמכהן כמנהל בית הספר ברמת השרון, הרב צבי קושניר מוותיקי מנהלי בתיה"ס של החינוך העצמאי והמכהן כמנהל ביה"ס בשיכון ד' בראש העין, הרב עזרא וקנין מנהל בית הספר "נווה יעקב" בנתיבות, הרב משה קליין, הרב יעקב פלדברג מנהלו לשעבר של ביה"ס בטבריה, הרב אלוני ממגדיאל ומנהל בית הספר החינוך העצמאי בדימונה. כן השתתפו עוד המפקחות הרבנית הדבי"צ שרה, הרבנית רות אלטר, הרבנית רבקה שפירא והרבנית צפורה פרידמן. גם רעייתו של הגרי"ש גרוסברד כיבדה את הכנס בהשתתפותה בין מנהלות מחלקת הרווחה שידן רב להם בארגון המבצע השתתפו: לאה רייס, דינה מור, אסתר זילברפרב, חנה שורץ, יפה קנר ודינה לוי.

חלקו הראשון של האירוע הוקדש לברכות קצרות ודברי הערכה מפי ראשי החינוך העצמאי ומחלקת הרווחה. פתחה את הכנס הגב' אסתר קופשיץ שהיתה כאמור הרוח החיה ככל שלבי המבצע. שהזמינה את התלמידה רות פרבשטיין ("יהדוד הרביעי הלומדת בחינוך העצמאי") לומר פרק תהילים.

בשלב זה מעבירה הגב' קופשיץ את ראשות הכנס להרב שרגא רוזנברג יו"ר מחלקת הרווחה בחינוך העצמאי שארגן את הפרוייקט מראשיתו ועד סופו ונתן לו עידוד וניבוי וגם ידע להעביר למשתתפים את פרטי הפרטים של המבצע. בפתח דבריו שוחר הרב רוזנברג את התרקמותו של הרעיון המבריק של קיום אירועי שלהבי"ת וקידם בברכה את התלמידות הנוכחות באולם, נציגות 40 בתי ספר מחצור שבצפון ועד דימונה וירוחם בדרום.

להלן ידוע לקשר הרב רוזנברג להפליא בין פרשת השבוע שחלפה לבין אירועי השלהבי"ת, "בהעלותך את הנרות", עד שתהא השלהבת עולה מאליה. פירושים, כך נראה, מיותרים. אין מה שמתאים להתפתחותו של החינוך העצמאי ככלל ההשתתפות הערה באירועי השלהבי"ת בפרט, יותר ממאמר חז"ל זה. "שלהבתו של החינוך העצמאי עולה מאליה", מציין הדובר. "רבים מתדפקים על דלתות מוסדות החינוך העצמאי ומבקשים לקבלם כתלמידים מן המניין. כנגד ולהגיד שבחו של אהרן שלא שינה, זה גדולתו של החינהע"צ שלא שינה מדרכי אבותינו במאום כנגד פרצי הזמן". אומר הרב רוזנברג.

★ "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"

הנואם הראשון הוא מנכ"ל החינוך העצמאי, הגרי"ש גרוסברד" המציין בהתרגשות "הלב מלא על גדותיו למראה מאות התלמידות המצטיינות היושבות כאן באולם", ובדברים קצרים מרעיף שבחים על כל המי־זומי מבין הנהלת החינוך העצמאי וצוות המורות בבתיה"ס השונים שנתנו ידם להצלחת המבצע.

הרה"ג ר' יוסף בר שלום, רבה של בת ים, מחזק את הבנות בדברי־מוסר וקורא להן שלא להגרר אחר רוחות זרות המנשבות בעולמנו זה. "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". ולכאורה, הקשה הנואם, מה שבחו הוא זה? וכי יעלה על הדעת שאהרן הכהן, קדוש עליון, ישנה מדבריו של הקב"ה? אלא שהרי על משה רבינו נאמר שהקב"ה הסכים עמו ב־3 דברים, וא"כ גם אהרן היה יכול אולי להסתמך על כך ולא לקיים הציווי בטענה שהוא אבל על מות 2 בניו, אבל אהרן לא שינה. "אתן הולכות בדרכו הנצחית של אהרן הכהן ותקוותי שגם בעתיד לא תשנו קוצו של יוד מתורתנו הקדושה", איחל הגרי"י בר שלום.

המזכ"ל הרב אלכסנדר מילר מברך את המורות והתלמידות שמטרות הכנס ישיגו את יעדם העיקרי והיא־היא תהיה ההצלחה הגדולה.

סמנכ"ל החינוך העצמאי הרב אברהם יוסף לייזרזון נושא דברי נעילה ומציין את העול הכבד שהוטל השנה על המחנכות והתלמידות עם הכרזתו של מבצע שלהבי"ת ומביע את דעתו שכנס זה לא יציין את סיום האירועים אלא תחילתו של אות הפתיחה להתחממות השלהבת שנקטה השנה לאחר עמל ומאמצים רבים.

★ וועדת השופטים היתה בבעיה חמורה

יו"ר ועדת השופטים הרב פראג חותם את סדרת הנאומים. בתחילת דבריו הוא משתף את הציבור בהבאה העצומה שהיתה מנת חלקו כשקיבל לידיו את מאות העבודות, לאחר שכבר עברו סינון וניפוי של המורות.

"היו לנו לבטים גדולים", ממשיך יו"ר ועדת השופטים ולפי הצדק היינו צריכים להעלות כאן לבימה מאות עבודות שבכל אחת מהן היה גלום חומר חינוכי ומוסרי רב־ערך. בשלב ראשון נבחרו 128 עבודות, והתלמידות שביצעו אותן נשאו על רש בגדיהן תו מיוחד באירוע שנערך ב"אהל שם". עיקר

הרב גרוסברד נושא דברים. בתמונה עד ר' מרדכי פרידמן, הרב א. י. לייזרזון, הרב א. מילר ועוד

מצוקת הוועדה כדבריו של הרב פראג הורגשה בבואה לבחור את העבודות המצטיינות ביותר. מתוך השקעת מירב תשומת הלב ישבה הוועדה העליונה וקבעה את ל"ה העבודות המופלאות הללו, הזוכות בפרסים מיוחדים במהלך הערב.

★ תשואות ל־4 בתי"ס שזכו בתחרות

כפי שהוקדם בתחילת הרשימה נקבעה תחרות נוספת בין בתי הספר בכל רחבי הארץ כאמצעי לעידוד ההסברה בין 4 כתלי ביה"ס בשיחות של הצוות עם התלמידות ובארגון כינוסים ועצרות פנימיים בין ההורים להנהלת ביה"ס וכל כיו"ב.

גם כאן היתה תחרות קשה ביותר. צוות מיוחד מטעם ההנהלה בירושלים יצא לסייר בבתי הספר בכל רחבי הארץ כדי לעמוד על מידת העירנות שמגלים המוסדות למבצע. "היו כמה בתי ספר", מספר לנו הרב שרגא רוזנברג, שממש "יצאו מגדרם ושינו את תיפאורת הקירות, קישטו את הכיתות בשלל כרזות המתאימות למבצע שלהבי"ת. במוסדות מסויימים כמו בבית הספר של הרב צבי קושניר בשיכון ד' בראש העין הביאו בפני התלמידות וההורים את פרשיות המאבקים עם שליחי סוכנות שניסו למנוע בזמנו את רישום התלמידים לבית הספר של החינוך העצמאי, או כמו בית הספר בנתיבות בהנהלת הרב עזרא וקנין שהביאו להרצאות את ותיקי המחנכים שסיפרו על אירועי העבר.

לאחר בדיקה יסודית של כל בתי הספר נבחרו 4 מצטיינים: בית הספר "נווה יעקב" בנתיבות בניהולו של הרב עזרא וקנין, בית הספר בניהולו של הרב צבי קושניר בשיכון ד' בראש העין, בית הספר ע"ש הרב כהנמן ברמת אלחנן ובית הספר בשיכון ג' בטבריה, בניהולה של הגב' כהן, הממשיכה בדרכו של בעלה המנוח, הרב יוסף כהן זצ"ל, מייסד ביה"ס ומי שמסר את נפשו על החינוך החרדי בטבריה כולה.

בדברי הסיכום לחלקו הראשון של האירוע מציין הרב רוזנברג לשבח את מרכזת פרוייקט הרווחה שלולא מסירותה ועקשנותה לא היינו מגיעים עד הלום וכן את מפקחות החינוך העצמאי הרבניות רוטברג, גוטליב, אלתר ושפירא שהשקיעו מאמצים וצעדו צעד בצד אגודל עם בתיה"ס ואת מנחות מחלקת הרווחה דינה מור, אסתר זילברפרב, חנה רייס וחנה שורץ וכן את הרב שטייניץ מנהל המזכירות הפדגוגית שריכז את צוות השופטים והשקיע מחשבה ובטוב טעם ודאג שתוצאות הבדיקות תהיינה אובייקטיביות.

★ המחזה

בשלב זה מתחיל חלקו המרגש של המופע בו עלו 35 תלמידות כמנין ל"ה וקיבלו את תעודות ההצטיינות מידי המפקחות. 35 התלמידות מהוות קשת רחבה של החינוך העצמאי מכל העדות, החוגים ובתיה"ס ברחבי הארץ.

חלקו האחרון של האירוע היה הממושך ביותר והוא ארך לא פחות מ־5 שעות רצופות. במהלכו הציגו 4 בתיה"ס נבחרים של החינוך העצמאי מחזות ומסכתות בנושא שנה הל"ה לחינוך העצמאי בתנופה וכל ביי"ס מעלה רעיון אחר ומהיבט שונה.

המשך בעמוד י"ד

שילוטים בנושאי שלהבי"ת, עבודות התלמידות.

מנהל ביה"ס בראש העין, שיכון ד', הרב צבי קושניר, מקבל את תעודת ההצטיינות לבית ספרו (צילומים: צבי פרידמן סטודיו 23).

המודיע הצעיר

גליון 120

פרשת שלח

פינים

דְּלֵקוֹת קָשׁוֹת פָּקְדוּ אֶת אַרְצֵנוּ בַּשְּׁבוּעוֹת הָאַחֲרוֹנִים. הַרְבֵּה יְעָרוֹת בִּצְפוֹן הָאָרֶץ עָלוּ בָּאֵשׁ. הַרְבֵּה עֵצִים וְגִדּוּלִים חַקְלָאִיִּים נִשְׂרְפוּ כָּלִיל. הַכַּבָּאִים עָבְדוּ קָשֶׁה, קָשֶׁה מְאֹד. מֵהֶם שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁמֶרֶת רְצוּפָה שֶׁל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת. אֲבָל הָאֵשׁ מִתְפַּשֶּׁטֶת מַהֵר, מְאֹד מַהֵר, וְהִיא גְּבוֹהָה וְחַמָּה וַחֲזָקָה. קָשֶׁה לְהַשִּׂיג אוֹתָהּ.

כָּל כָּךְ מְעַנְיֵן: בָּעוֹלָם כָּל כָּךְ מְפֻתָּח וּמִתְקַדֵּם כְּמוֹ שֶׁלָּנוּ, עִם מַחְשְׁבִים וְהַמְצָאוֹת גְּאוֹנִיּוֹת, עֲדַיִן אֵין פִּתְרוֹן מָהִיר וּמִיָּדִי לִבְעָיָה כָּל כָּךְ פְּשׁוּטָה: לָאֵשׁ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם כִּרְצוֹנוֹ, וְאִם הוּא מְצַוֶּה לָאֵשׁ לִבְעֹר וּלְהַבְעִיר, עֲדַיִן נִלְחָמִים בָּהּ בְּאֶמְצָעִים "מְיֻשָּׁנִים" כְּמוֹ מַיִם — — — אֵין עֵצָה וְאֵין תְּבוּנָה כְּנֶגֶד רְצוֹן ד'.

לֹא, הָעוֹלָם אֵינוֹ עוֹמֵד עַל הַמְצָאוֹת גְּאוֹנִיּוֹת. אֲבָל הוּא בְּהֶחְלֵט עוֹמֵד עַל אֲנָשִׁים מִן הַסּוּג שֶׁעָלָיו תִּקְרְאוּ בְּסִפּוּר הַשָּׁבוּעַ. וּבְכֵן, הָאֵשׁ הִיא אוֹרַחַת הַכָּבוֹד שֶׁל "הַמּוֹדִיעַ הַצָּעִיר".

עַד כָּאן בֵּינְתַיִם,
חני

עצות ומלח

לחני, שלום!
אני בת עשר בכיתה ה'. יש לי חברה שנסעה לחו"ל ועכשיו חזרה. תמיד כשאנו חוזרות מבית הספר, כולן מדברות עלינו. גם אחיותי מדברות עלינו (לידי) ואומרות שאני שויצרית. גם אחיה לא מתנהג אלינו יפה, ותמיד אומר־צועק עליה שהיא הולכת איתי. מה אפשר לעשות כדי שלא יחשבו שאנו שויצריות?
נתניתית

עשן בלי אש?

לנתניתית, שלום רב!

מה אפשר לעשות? פשוט מאד מאד: לא להיות שויצריות!...

יש אמרה עממית האומרת: אין עשן בלא אש. פרושו של דבר, שאם יש עשן, מוכרח להיות שיש גם אש. אם כולם אומרים שאתן שויצריות, כנראה שזה לא רחוק מאד מן האמת. אפילו במכתבך יש נימה של "שויץ": מה זה משנה שחברתך נסעה לחו"ל ועכשיו חזרה? איך זה מתקשר לבעיה? אלא מה — היא כנראה מרגישה חשובה מאד בזה שחזרה מחו"ל, ואת מרגישה מאד חשובה להיות חברה של ילדה חשובה. וכששתי חשובות מתידדות ומתהלכות בהרגשה "נפוחה" — אומרים שהן שויצריות. הגיוני!

ההמצאות בחו"ל אינה מוסיפה לילדה שום חשיבות. ההפך הוא הנכון, מי שלא יצא אף פעם מגבולות הארץ — יש לו מעלה גדולה. ממילא, אין סיבה שתתהלכנה עם האף למעלה. ואם האף ירד, תשחקנה ותשוחחנה עם כולן כרגיל, בבית ובכיתה, תדברנה על ענינים שמענינים את כולם, ותהיינה רגילות לכל דבר — לא יאמרו שאתן שויצריות.

אם תכבה האש, יפוג העשן.

בברכה, חני

סיפור מן המציאות

אש בלי עשן

אתם אולי תתפלאו, כי הספור שלנו היה בל"ג בעמר.

"אז מה אתם מספרים אותו עכשיו?" — בודאי תרצו לשאל. נכון, לכאורה היינו צריכים לשמר במגרה, עד ל"ג בעמר של שנה הבאה. אלא שמאז שבאו וספרו לנו את הדבר הנפלא והמרגש הזה, לא נרגענו. ומשום שאנו ידידים טובים שלכם, החלטנו שחבל שלא תקראו ותתרגשו גם אתם, ויפה שעה אחת קדם.

* * *

— "אדון נתן, תן לי בבקשה שתי בטריות", בקש מר פלדמן. נתן החשמלאי הוציא בזריזות את קפסת הבטריות, שלף שתים והגיש למר פלדמן. "עוד משהו?" שאל. מר פלדמן הוציא את הארנק, וכשנתן התבונן בו, הבחין מיד שמשהו שוב אינו כשורה. "מה הענינים? למה אתה נראה בלי מצב רוח? מה שלום צביקה?" שאל.

צביקה, בנו בן השתים עשרה של מר פלדמן, חולה כבר כמה חדשים במחלה קשה. לא מזמן בא נתן לתקן חשמלי בבית פלדמן, וראה את צביקה שוכב במטתו. מאז הקפיד להתענין בשלומו, בכל פעם שראה את אביו. "הוי, קשה לנו", נאנח אבא של צביקה. "הילד צריך להכנס לבית החולים, כדי לקבל סדרת טפולים לא־קלה. הדבר מאד חשוב ודחוף, אחרת עלול מצבו להדרדר עוד ועוד. אבל צביקה אינו מוכן להכנס לבית חולים, והרופא אומר שבלי הסכמתו ורצונו אין ערך לטפול. אי אפשר להחזיק ילד בכח בטפולים". נתן שאל: "אבל למה? למה מסרב צביקה להכנס לבית החולים?" — "כי הוא איננו רוצה להפסיד את מדורת ל"ג בעמר, שתהיה בשבוע הבא, בדיוק באמצע הימים המיעדים לטפולים". "אתה יודע מה, מר פלדמן? באחת, כשאסגר את החנות, אקפץ אליכם. אני — יש לי מה לומר לבן שלך", אמר נתן.

אמר ועשה. באחת ועשר דקות הוא ישב ליד מטתו של הילד. "אבל תבין", אמר צביקה. "זה דבר שאנחנו מחכים לו ממש כל השנה: ההדלקה, השירה והרקודים, השמחה, האש וההלהבות. למה שאפסיד? אינני מוכן", והוא פרץ בבכי. נתן מחה את דמעותיו: "בטח, נער טוב שלי. מי זה רוצה לותר על מדורה? אתה בהחלט צודק. עכשיו תשמע אותי היטב: אני מבטיח לך מדורת ל"ג בעמר בבית חולים, במקום שתהיה בו. מבטיח ממש. אתה מוכן לסמך עלי?" צביקה הפתע מאד: "מה?! איך אפשר?! ומי, ואיפה, ומתי — — —?" נתן עצר את שטף שאלותיו: "אל תשאל! אני מבטיח, ובעזרת השם אקים. מדורה היא תהיה, אצלך, לידך, בבית החולים. סכמנו?" שאל נתן את הנער. "טוב אתה מבטיח, ואם באמת תקים, אז אני מוכן", השיב צביקה. אביו ואמו שמעו, ונשמו לרוחה. ברוך השם, סוף סוף הסכים הילד לקבל את הטפול שהוא כל כך הכרחי ודחוף עבורו.

צביקה נכנס לבית החולים, וביום רביעי, בדיוק בערב ל"ג בעמר, קבל הרדמה די חזקה והכנס לטפול הקשה. אביו ואמו ישבו בחוץ ולחשו פרקי תהלים בכונה. באויר היה ריח של עשן המדורות, שסבב את הרי ירושלים. גם הדי שירה נשמעו, מפה ומשם. והנער יוצא מחדר הנתוחים, עדין מטשטש ורדום, כשכל האברים כואבים.

נו, אולי אתם יודעים איך אפשר לקים הבטחה כמו זו שהבטיח נתן? לא, אינכם יודעים. גם אנחנו לא ידענו. אבל נתן ידע גם ידע! הוא נכנס בשערי בית החולים כשמערכת שלמה של חוטי חשמל בידיו, לצדו של תיק עם כלי עבודה. השומר הבטחוני עצר אותו בחשד גדול. מה זה? פצצה? — "אבא, אדוני, אתה חיב לתת לי להכנס, אני מכרח להגיע למחלקת ילדים", הסביר נתן, ורץ הלאה. רץ אל המחלקה. הוא הגיע לפרוזדור של מחלקת הילדים והתחיל לעבד במרץ. הוציא חרוט (=קונוס, גוף בעל בסיס עגל ההולך וצר למעלה.) שעשוי מחוטי חשמל, והניח אותו על הרצפה. החרוט היה מלא בנורות חשמליות קטנות. על הבסיס העגל הניח מערכת נוספת, ועוד אחת, ועוד אחת. ערמת האורות הלכה וגבהה. כמה חבורים חשמליים בידיו הזריזות של נתן, חוט פה וחוט שם, בטריה וגם תקע — והנה: אורה גדולה! כל האורות דולקים! עכשיו הוציא נתן גליונות צלופן, חבר אותם, וכסה בהם את כל מערכת האורות, מלמטה עד למעלה. מה התקבל? מדורה! "מדורה" של אש, צבעונית ומלהיבה, מלאה עליזות וחיים, דלקה בתוככי מחלקת הילדים בבית החולים. האחיות התפעלו, לא האמינו למראה עיניהן. רופאים רצו בבהלה, הם חששו שפרצה שרפה...

אבל נתן לא חכה לתגובות. עכשיו, כשה"מדורה" דלקה, הוא רץ לחפש את צביקה שלו. צביקה היה בחדרו, עדין מטשטש ורדום, בהשפעת תרופות ההרגעה. אבל הוא ראה ראה, ראה, ועוד איך ראה! "נתן, באמת עשית את זה! מדורה--- אש-- ל"ג בעמר! יש מדורה!" קרא הילד באשר. "נו, ומי יהיה החזן של ההדלקה שלנו?" שאל נתן. "אני, אני", בקש צביקה. "בבקשה!" ענה נתן.

בר, בר, בר יו־חאי נמשחת־ת אשריך־ריך--- שמן ששון מחב־ריך־ריך" שר הילד בקול קטוע. מכל חדר יצאו הילדים המאשפזים. בפיג'מות, חלקם עם צנורות הזנה צמודים, חלושים. הם יצאו אל המדורה, ושמעו את קולו של החזן. "איש אלקים קדוש הוא", יצאה הקריאה מהרבה פיות. "בר יוחאי אור מפלא רום מעלה" — רקדו ושרו ליד המדורה בבית החולים.

צביקה בקשי דבר, אבל לא ותר. חזן או לא חזן? הוא המשיך למלמל את קטעי ההדלקה. ילדים רוקדים, ילדים שרים, ומערכת של אש ללא עשן עולה בלהבות בבית החולים---

* * *

רק שתדעו: נתן הוא חשמלאי פשוט, עומד מאחורי דלפק חנותו ומוכר, מבקר בבתים ומתקן. אבל אם לא על אנשים ועל מעשים כאלה, אז על מי עומד העולם?!

מה בפרשה? — שלח

ליוסי יש תחביב משנה מאד: הוא אוהב למלא את הארנק שלו בחול ובאבנים קטנטנות. כן, פשוט כך, כמו שאתם שומעים. "אבל, יוסי, חבל! ארנק מיעד לדברים משכחים יותר", אומרים לו כלם. "למה?" — הוא שואל — "כמובן, לכסף. שטרות וגם מטבעות". "אז שיהיה גם כסף", הוא מנסה לומר. שטויות! אם הארנק מלא בחול, איך אפשר לשים בו כסף?

הקדוש ברוך הוא נתן לנו ראש וגם לב, שאפשר למלא אותם באוצרות יקרים. בתורה, בתפלה, באהבת חברים, בספורי צדיקים. אבל אנחנו, אנחנו נוהגים לפעמים כמו יוסי. מכניסים ללב קנאה ותאוה ושנאה, מפטמים את המח במחשבות לא טובות, ואז — מה קורה? אין מקום לתורה. ילד שמלא במחשבות ובהרגשות לא יפות, יכול ללמד תורה? לא ולא! היא אינה נכנסת למח כזה, אין לה שם מקום.

"ולא תתורו אחרי לבבכם" — אם לבבנו יהיה נקי וטהור יהיה לנו קל יותר לזכר את התורה, כפי שנאמר מיד אחר כך: "וזכרתם את כל מצות ד'".

אש"ף ינסה עתה באמצעות

(המשך מעמוד ט')

עזה ובעיקר בני הדור הצעיר שם שהחלו במהומות השבוע לפני 6 חודשים. אך מנהיג אש"ף "יגרף את הקופה" שכן אין הנהגה לתושבי השטחים ובהעדרה אש"ף הוא מנהיגם וערפאת בראשם.

בועידה יוחד זמן רב לדיווחים מהנעשה בשטחים. המצב מוכר לכל המנהיגים הערביים אך נדמה כי תמיד יש כאלו הבאים מתוך השטחים היכולים להוסיף עוד ועוד פרטים, וכהצהרתו של מנהיג אבו־דאבי, "זה מרנין את הלב".

לאוירה הכללית הזאת היה מוכרח להצטרף גם המלך חוסיין שקרא להמשיך במהומות בשטחים בתקוה שרק המהומות יביאו לשינוי בעמדתה של ארה"ב ואם עמדת ושינגטון תשתנה, בהכרח שגם עמדת ירושלים תשתנה, סבור חוסיין. "רק במקומות שם יש תבערה ממהרת ארה"ב להתערב, אמר חוסיין, ואם האש בשטחים תדעך, תרד גם המוטיבציה האמריקנית לפתור את המשבר המזרח תיכוני".

אש"ף הוא הגורם העיקרי הרוצה לצאת מהועידה עם הישגים מוחשיים ביד. ההיבטים המדיניים לא ישתנו. כל מנהיגי ערב יודעים שארה"ב לא תשנה עמדתה עד לאחר הבחירות באמריקה וגם בישראל ימתינו הכל עד לסוף השנה האזרחית כשיתברר בקלפי לאן הרוח נושבת. נותרה איפה רק השאלה המעשית מה יהיה בשטח עד אז. אש"ף מעוניין שהמהומות ימשכו אך גם הוא יודע שבמציאות המהומות במגמת ירידה וקשה להתבסס על פגיעה מקרית של חיילי צה"ל בעינה של תינוקת לאורך ימים. הלחץ הנגדי, ובעיקר הכלכלי והביורוקרטי, שישראל מפעילה בשטחים צמצם במידה רבה את היקף המהומות וערפאת יודע שרק הזרמה מאסיבית של כסף לשטחים יהיה בה כדי לשוב וללבות את הבערה ואף להחריפה. ערפאת מבין שאי אפשר לדרוש מעובדי המינהל לעזוב מבלי שמישהו ישלם להם משכורות.

לפיכך הגיש אש"ף לבאי הועידה מסמך עם דרישותיו בעיקר בתחום הכלכלי באסם אבו שריף שהסביר למנהיגי ערב את תוכנו של המסמך אמר כי לא ניתן לשמור על המומנטום שבאירועים בלא סיוע חומרי מאסיבי ופתרונו תרגמו זאת לשפת המספרים בעדרה של 300 עד 400 מיליון דולרים. את הבקשה בתחום הגשמי עטף גם במעטפה אידיאולוגית והוסיף שהכספים דרושים כדי לקדם את הקמתה של המדינה הפלשתינאית בשטחים שביהודה ירושלים וכי אש"ף, בניגוד לכל הדובים האחרים, והכל הבינו בסאם אבו שאריף התכוון, רוצה בהסכמת הועידה לאפשר הקמתה של המדינה מבלי כל קשר לדיונים העתידיים בועידה הבינלאומית.

הועידה, כך נראה בסוף שבוע זה, תסתיים בהצלחה מנקודת ראותם של משתתפיה. באו אליה יותר מנהיגים מאי פעם בעבר, נפתחה הדרך לשובה של מצרים גם לליגה הערבית, תובע בה אהדה ותמיכה לתושבי השטחים המתקוממים, וקרוב לודאי שיתקבלו גם החלטות בשורה ארוכה של נושאים אחרים.

אך יותר מכל רוצים המתבססים בהשגים גשמיים עבור הפלשתינאים. בעיקר מופנים העיניים לעבר המלך הסעודי שלראשונה אחרי זמן רב בא אישית להשתתף בועידה ולעבר כמה מנהיגים ממדינות המפרץ המסוגלים לעזור בכסף.

ההחלטות אם לעזור וכמה צריכה כל מדינה לתת, הם נושאים הנדונים בועדות סגורות. הצהרות של ראשי אש"ף לשביעות רצון מתוצאות הועידה שישמעו בסיומה יהיה כתן כדי לומר אם נתקבלו החלטות מעשיות לסייע, ובכסף. אם אש"ף ישמע קצת ספקני יהיה זה לא בכלל ההחלטות הצהרתיות אלו או אחרות אלא בשל העובדה שאינו שבע רצון מהיקף הסיוע המובטח. אך לפי מהלך הדיונים עד כה אין ספק בתוצאות הועידה.

בתי מחסה

(המשך מעמוד ח')

שכולם צעקו שבת... שבת... נשכבו שניהם על הריצפה והחלו בוכים בקולי קולות. ניגש מאן דהוא ואמר לבעל המסעדה: דע לך, היהודים הללו אין להם בנים מלבד אלה, פליטים הם מהעיר העתיקה... מיד קם וסגר את המסעדה"...

רק בתים והריסות, אחרים גם רכוש, הפסו הבאים בעירום ובחוסר כל; ישישתנו מספרת כי בשבת הראשונה לא היה כך, לא היתה מפה לשולחן. "יעמד פסנתר בבית רימשמר העם" באו לקחת... מי חשב על רכוש, ששו על החיים שנותרו, דאגו לבעלים בשבי; חשבנו שכאן הכל זמני, עוד מעט ושוב נחזור... לאן?... סובבו נערים הולכי בטל ושבוזו מכל הבא ליד. "עוד מעט הערבים חוזרים" טענו".

"בצהרי יום השבת הגעתי באמבולנס לקטמון, נכנסנו לבית נטוש, שמחנו על קורת הגג שמעל ראשינו כעל כל הון, חילקו פרוסות מרוחות ריבה, הילדים אכלו בתיאבון, אך אני לא אכלתי מאז יום שישי, עדיין לא שמעתי הבדלה... מי יעשה הבדלה? כמעט אין גברים בשכונה, והכל עסוקים, מי בהתארגנות, מי בביזה. איפה יין בכלל. כשחילקו הלגיונרים מים בליל שבת ליד שער ציון אמרה בתי הקטנה, אמא זה במקום קידוש... אני לא שתיתי, אך כשנזכרתי על אדמת קטמון חששתי צימאון איום ו...שתיתי לפני הבדלה מיד אשה שחלפה עם קנקן מים. הלכתי לחפש שלל, נכנסתי לבית נאה ומהודר ביותר, מה אוכל לקחת עמי? רהיטים כבדים? את עיני צדו הכיסויים הנפלאים על הספות והכורסאות. אמרתי, אורידם לפתות. הכנסתי את הציפיות היפות לתוך הואזה ענקית מנחושת שמצאתי והתחלתי לנוע לעבר מגורי, לפתע פורץ ירי פגזים ואני משאירה את הכל ברחוב ובורחת..."

הגיע כ"ח חשון תש"ט, הבעלים הראשונים חוזרים לקטמון, 23 שבויים שוחרר בתמורה ל־21 שבויים ערביים. בין החוזרים ר' דוד שכטר ור' משה יצחק מדנציג — זוג המוקדים... לזה האחרון עמדה בודאי עובדת היותו זקן, אך כנות לא מעט גם קשריו המיוחדים עם אבו עלי (הקצין שמפל אבו־עקף) אותו הכיר עוד מימי מסחר בתבואות בעבר הירדן, ממנו גם זכה להטבות ניכרות עבור חורי העיר העתיקה שחששו לאכול את הביסקויטים המתולעים, בשתדלנותו ניתן לאלה לחם עוד בטרם זכו לכך יתר השבויים.

לקראת פורים תש"ט, היתה אורה ליהודים, בקרית ענבים כבקטמון וכל מקום אחר, כל השבויים חזרו. בקטמון התפתחה בינ"ג"ים מעין עיר עתיקה זוטא או רבה — זוטא מבחינת הקדושה המקוריות שאין להשוות; ורבה, מבחינת מספר האנשים ואפשרויות הפיתוח. נבנו כאן מוסדות ובתי כנסת למופת; מפואר ביותר הוא מפעלו הכביר של הגאון רבי יוחנן סופר מערלוי שליט"א, בישיבתו הגדולה "אהל־שמעון" והקריה באמנה" המאכלסת זוגות צעירים שעידו דם חדש בעורקי השכונה. ראוי לציין מיוחד גם ממפעלו המהודר של החסיד ר' משה בר רשטיין שבית הכנסת ברסלב שטיפח בעמל רב מהווה מוקד משיכה חוקר חסידי לכל השכונה עם מנין ותיקין יחיד מזה עשרות שנים וכולל "אור אברהם" בו לומדים טובי האברכים. כמו כל בל יפקד מקומם של הכוללים החדשים שקמו "אור־המאור" "חזון עובדיה" "שבות יעקב" ועוד.

ולא לאחרונה ישיבת "פורת יוסף" שאמנם הוקמה מאוחר יותר אך יכולה להיחשב כמוסד של פליטי העיר העתיקה, ועוד.

מתי מספר מפליטי העיר העתיקה ממש, חיים כאן היום, ורובם ככולם עברו לשכונות התורניות בעיר, או שבקו חיים. הולכת ומתפתחת כאן שכונה דתית נחמדה שרק סממנים מן העבר ושמות רחובות כמו "כובשי קטמון" "המשוריינים" "השיירות" "המצור" וכו' משמיעים את משק כנפי ההיסטוריה.

פינוק

(המשך מעמוד י')

באישיותו. הנער לא יאמין בעצמו כמסוגל ליצור. הוא יוסרד מהיותו שונה מכלל האנשים ויסיק מסקנות כוזבות על שאינו שוה מאומה. מכאן לא רחוקה הדרך לתסביכים חמורים שמקורם במגמה לחפות אף להצדיק הוסר־האונים.

הרסני פי כמה הוא סוג הפינוק, שהבאנו בדוגמא הרביעית. הילד מתרגל שמשרתים אותו ומתחזק בדעתו שאמנם זה מחויב המציאות, ואוי לו למי שמעז לא לשרתו. המפונק יהפך לאנוכי, לרודן על סביבתו, לאדם מושחת.

קשה מאד להשתחרר מפינוק. זה אתגר שמצריך פעולה והוא וולא אינו מאמין ביכלתו לפעול או שאינו רוצה כלל לצאת מהסבך.

המישור השלישי באדם שהזכרנו לעיל, עליו לא חל הכלל, שאדם חייב ליצור בעצמו, הוא תחום הרגש. הרגש היה מעולם תשאר מתנת אלוקים, שקיבלנו ושתפקידנו להעבירו הלאה לצאצאינו. ולמרבה הפלא הוא התחום המתנה ביותר בחינוך. נוח (!) לנו לקבל רגש וקמצנים אנחנו לתת אותו הלאה. יש אפילו החושבים שדוקא בתחום הרגש עליהם ל"חנך" את הילדים ולהיות נוקשים כלפיהם.

המסקנה מכל האמור שבמקום שנבוז אנרגיה לעשות לילדינו דברים שהם כעצמם מסוגלים לבצע, באזור חיל ונערה עליהם רגש, חום ותשומת לב. נשתף אותם בנשיאה בעול משק הבית ואז ישארו לנו הכוחות ואורך הרוח לתפקידנו הרגשי, המוטל אך ורק עלינו. התלות הרגשית של ילדינו בנו היא מוחלטת. אנחנו האישור שלהם, אנו הקיום שלהם ובנו זהותם. בואו ניטיב עם ילדינו ואל "נעזור" להם תיתן להם מה שאינם זקוקים. את העיקר, את הלגיטימציה, שהיא חוט השדרה לחיים — נותרם להם וקיימנו את חובתנו כלפיהם.

טיפוס שכזה בשבי

הרה"ח ר' דוד שכטר ז"ל מתושבי העיר העתיקה הותיקים, בה נולד וגדל, היה איש תחבולות בכל הקשור לעשיית חסד. שח לנו חברו לשבי: ממנו למדתי איך להיות במיצר עצמי ובו־זמנית עוד לעזור לזולת בלב תפש... הוא היה משיג, תוך התידדות עם אבו־עקף מפקד המחנה, מוצרי מזון נחוצים ביותר לחולים וזקנים ועוד כל מיני "קונצים" כאלה לטובת השבויים.

גם על יציאה לחופש הגה רעיון קיבוצי לחורי העיר העתיקה — משלוח מכתב, עליו חתומים כולם, בו יגולל את "הרקע הצבאי" של ישבי בית המדרש הללו, שאינם יודעים אפילו לדרוך קשת מלחמה... בסך הכל אלה תושבים שלוים שהמלחמה נכפתה עליהם שלא מרצונם, ועל כן אין להם ולשביה ולא כלום.

הוא קשר קשרים עם אחד הלגיונרים שהבטיח לו לכתוב את המכתב. שליטתו הטובה של ר' דוד בשפה הערבית עמדה לו, אך הוא התקשה להגות את המשכה של התבנית מכאן ועד לארמון המלוכה ההאשמית...

בעדשה סביב העולם

עתונאים יפניים ליד טיל פרשינג־2 במערב גרמניה לפני השמדתו, לראשונה נחשף הבסיס לעתונות

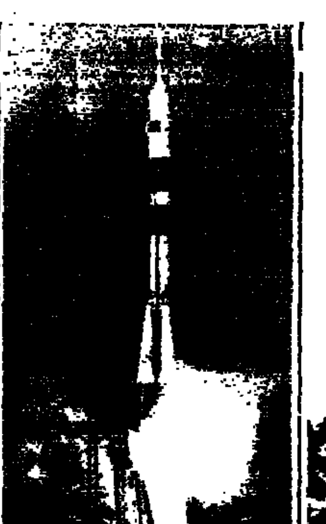

חללית סיוז סובייטית שהמריאה השבוע להתחבר עם תחנת החלל "מיר"

חיילים אמריקנים הדגימו השבוע בוינה תמרוני חילוץ בפני כוחות מ־15 מדינות להוכחה בסירור

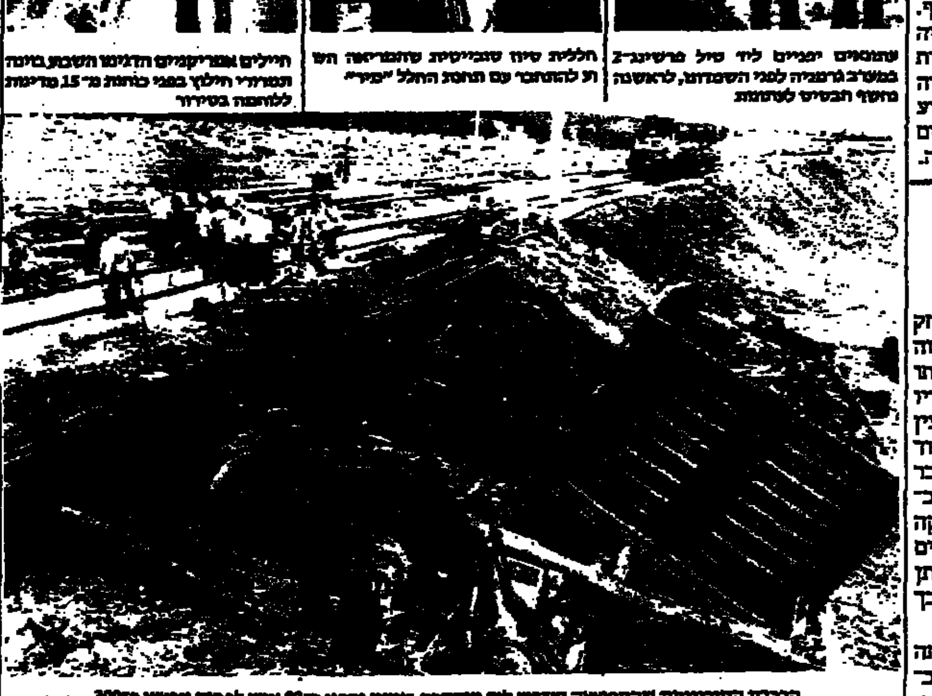

הרכבת הסובייטית שהתפוצצה השבוע ליד מוסקבה באסון נהרגו כ־80 איש לפחות ונפצעו כ־300

מוסדות "אור החיים"

בראשות הרה"ג רבי ראובן אלבז שליט"א

עיה"ק ירושלים

ואלה השמות ומספרי ההגרלה שזכו בהגרלה שהתקיימה ביום שלישי כ"ב סיון תשמ"ח במעמד קירוב הלבבות בהיכל יד אליהו ת"א, בהשתתפות גבאי תורה, ראשי ישיבות ועד קדוש

מס' סד'	הפרס וזוכיו	מספר הגרלה	שם הזוכה	כתובת
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

מכירת חיסול מארה"ב
פידמות לילדים.
שמלות לילדות
מכנסיים לגיל שנתיים
המכירה בימי א' 5.00-8.00 בערב
רח' בעש"ט 5 ב"ב ק"א

לנשות ובנות
בני ברק והסביבה
שיטה חדשה מהפכנית
בגיזרה ותפירה
להתקשר 03־5741979

מכירה חד פעמית!!!
של בגדי נשים ותפירה במחירים מפתיעים
בימי א, ב, כ"ז כ"ח סיון
משעה 5 בערב
ברח' חזנוביץ 16 רמת אלחנן

כנס הסיום

(המשך מעמוד י"א)

הרב שרגא רותברג והגב' אסתר קופשיץ מרעיפים שבחים ל־4 בתיה"ס הללו שעשו כל שביכלתם להצלחת חלקו האחרון של האירוע והציגו מופעים ראויים לשמם שאכן שיקפו בזית הנכונה את מעמדו של החינוך העצמאי.

בית הספר בית יעקב בנתניה בניהולה של הגב' שרה שפירא הציג את הנושא "שלהבת קודש לא תכבה בעבר בהוה ועד דורות הרבה", ובמהלכו גילמו את הרציף מוזרות שונות ומופלאות.

בית הספר בית יעקב בעזרת תורה בניהולה של הגברת חסידה שעונר, הציג בנושא "אמונת חכמים" וזאת עפ"י המשל המפורסם של הרמח"ל על בן המבוכה, על האדם המתהלך בנבכי החיים ורק זה היושב בראש האכסדרה הוא לבדו יכול לכוון את התועה בדרכו. המסר בהצגה זו היה שבכל הדורות נעזק עם ישראל בגדוליו וגם לפני 35 שנה כשהוחלט בממשלה על ביטול הזרמים וגברה המבוכה בקרב המחנכים התורניים הרי שגדולי ישראל נתנו את התשובה החד־משמעית: לייסד מגמת חינוך עצמאית שלא תהיה תלויה בשום גורם חיצוני.

בית יעקב ויזניץ בבני ברק בניהולה של הגברת רבקה ברגר המדריה בנושא "יחוד החינוכי של החינוך העצמאי כמגדלור של תורה. תלמידות ביה"ס המחישו זאת באמצעות צמאונם העז של יהודי העליות מארצות המזרח שהגיעו ארצה, צמאון אותו ניסו אנשי ועדות הקליטה השונות לדכא. התלמידות זימרו את השירים "כאייל תערוג", "צמאה לך נפשי", "הוי כל צמא לכו למים".

בית הספר בית יעקב בשיכון ה' בראש העין בניהולה של הגב' מנוחה שפילר ייחד את חלקו בהמחשת ייחודו של החינוך העצמאי כמערכת הצלה שאין לה את ורע הזאת באמצעות סיפורם של ילדי תימן. ביה"ס בראש העין נבחר במיוחד לחלק זה שכן תלמידותינו הן צאצאי אותו דור שחווה על בשרו את אימי התקופה ההיא.

מרגשים היו גם דברי הפרידה של המפקחת מרים גוטליב ששילהבה בשלהבתה את כל העושים והמעשים במבצע שלהבת.

להשכרה
חנות + מחסן
33 מ"ר
במרכז רבי עקיבא
בב"ב
טל 051־888867
בין השעות
10.00־8.00 בערב

לישיבה מבוססת
בירושלים
דרוש אדם
לגיוס כספים
ופיתוח קשרים
בארץ ובחו"ל
תנאים מצוינים
למתאים
לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 23470 ירושלים

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בהזדמנות מדירת, 5 בהר־נוף, מפוארת, נוף, מרפסת, גג, חדשה (02)867866

★ 3½, ק"ב, 93 מ"ר, $95,000 כיור־ 3½, קק"ב, 93 מ"ר, $95,000 כיור־בים, (02)789026

★ ברמות 01 3, כיוונים, ק"א, 76 מ"ר, אפשרות בניה, (02)866863

★ בגילה־א', דירת חדר, ק"א, 45 מ"ר + מטבח גדול. (02)718739

★ במלכי ישראל 6 3½ מרוהטת + 2 מרפסות גדולות שמש + דוד־שמש ללא תיווך, 382146 ביום, 283487 בערב

★ למכירה 6 חדרים (ליד אדיסון) קומה שלמה, כניסה פרטית "המשרד לנכסים", 248337

★ במעלות דפנה דו קומתית 140 מ"ר מסודרת + 2 מרפסות + דירת סטודיו + שרותים, (02)817034

★ ברוממה, הס"ג, דירת 3 חדרים, ק"א + גינה והסקה דירתית. (02)812523

★ בנוש 80 דירה מקסימה 5 חדרים מרפסות ענק ק"ג בניה מעולה, בבניה (02)810341

בדמי־מפתח

★ בדמ"פ דירת 2 חדרים ושרותים באזור גאולה (03)5466439

ביקוש דירות

★ דרושה דירת 3 חדרים ריקה/מרוהטת ברמות התורנית לשנה, (02)344631

★ דרושה דירה מרוהטת לזוג צעיר משבת סליחות עד י' חשון באזור מקור־ברוך להתקשר: (02)382482

מגרשים

★ במתניים (בר־אילן) לרציניים בלבד!! מגרש לבניה 400 מ"ר!! "אשכול" (02)817969-

בני ברק

למכירה

★ 2 כ־3 70 מ"ר + דו"ש + סוכה ק"ג + מזגן $50,000 אפשרות בניה 794608

★ 3 חדרים + 2 חצאים הול גדול ק"א 3 כ"א בפרל 701481

בדמי־מפתח

★ בדמ"פ למכירה 3 חדרים ק"ב 3 כ"א מטבח אמריקאי שרותים כפולים, במרכז, 788947, (03)749387

להשכרה

★ להשכרה דירה 3½ מפוארת בדתי חיא רמת־אהרן אזור הוילות, ריהוט מלא מזגן אויר, (03)739387

ביקוש דירות

★ דרושה דירה להשכרה + טלפון לזוג צעיר ברמת אלחנן מט' באב 5794542

עסקים

★ "תכשיטי ברטי" ב"ב ר.ע. 92 פותח סניפים לבעלי חנויות המעוניינים ברווחים גדולים, בהשקעה מינימלית (03)5791519

תכשיטים

★ פנינים בזול קתים ב"יהדר", בפחות ממחיר הבורסה, אותה"צ מ־4—9 במלאכי 34 ירושלים, (02)273713, (02)288040

דלתות פלדה

★ דלת פלדה מובחרת קנים ב־870 שקל בתשלומים נוחים, שווק בכל הארץ, (03)799208, (03)5700185

שמלות חופה

★ לך כלה! שמלות חופה יפהפיות חדישות אקסקלוסיביות ואביזרים מחו"ל, (03)703546

שונות

★ מעוניינים לקבל זוג מבוגרים בדירה נפרדת אש"ל וחמימות מלאים, (02)520970

בערי הארץ

אשדוד

★ 4 חדרים + חדר אוכל גדול בשכונה חרדית באשדוד, 55,000 (02)9312, (03)845046

צפת

★ למכירה במרכז צפת בית מיוחד, 6 חדרים, 3 חדרי שרותים, כ־150 מ"ר (03)240646, (03)249831

קייט

★ בק. צאנז נתניה 4 חדרים מרוהטים ומאווררת מר"ח תמוז עד כ"ב, אפשרי לתקופות קצרות, (053)622150

★ דירה/חדרים בודדים לנופש בערב ליד המרכז, (02)868714 (03)798153 בערב

★ בבית וגן 3½ מרוהטת + טלפון כיוונים מצוינים, נוף מה' במנ"א 19.7.88 (02)520970

★ דרושה דירת 3 חדרים + טלפון במקור ברוך והסביבה מכ"ו באב עד ט"ו באלול, (02)532628

מכירות

★ מכרי תכשיטים בביתך ללא התחייבות "ברטי" רבי עקיבא 92 בני ברק, (03)5791517

★ שלחנות וכסאות לסלון, אורנות קיר, ארונות ספרים, בזול!! ב"מחסן הרהיטים", מאה שערים 11, פתוח מ־4.00—8.00 בערב

עבודה

★ דרושה מזכירה לניהול משרד תורני ידיעה בהפעלת מחשב ניהול חשבונות אנגלית, נסיון הכרחי, (03)5709672

קורסים

★ ההרשמה לקיטנת המחשבים ב"מרכז המחשבים" רחוב רבי עקיבא 85 ב"ב

נסיעות

★ בנוסעים מבני־ברק לירושלים קדשו שם שמים סע/י סיאני (02)381942

בנין להשכרה
בבית וגן
בנין 12 דירות מגורים,
42 חדרים, 4 מחסנים
למוסד / פנימיה
02־233778 לפנה"צ

"מרכז הפלסטיק"
רח' מאה שערים 87 ירושלים
(מול ישיבת ברסלב)
כל בו - לכלים
חד פעמיים
שמחים להודיע על פתיחת הכל בו החדש המרוחה למוצרי פלסטיק וכלים חד פעמיים מכל הסוגים והגדלים מבחר עשיר לשבתות, חגים ולכל שמחה
אצלינו תמצאו גם תיקים וילקוטים לכל הגילים מפות שולחן. חילופות לאמבטיה בדגמים מרהיבים ועוד
מבצעי החולה לרגל הפתיחה
חניה נוחה - קו' אוטובוס 11־3
הפתיחה אי"ה ביום ראשון כ"ז סיון תשמ"ח
הנכם מוזמנים להתרשם מהמבחר ומהמחיר
להתראות
אליעזר שולמן (לשעבר מנהל "נעים שבתי")
מרכז — 381405

סנא מלא ברכות
לידידנו החשוב מחברי שיעורנו
הר' אליעזר שולמן הי"ו
לרגל פתיחת החנות החדשה
הצלחה גדולה
חברי השיעור בביהכנ"ס דחסידי באיאן
בשכונת עזרת תורה
גם אני בין המברכים יוסף יצחק דוד קליין

מרכז המשקאות והפיצוחים
רח' מאה שערים 86 ירושלים
זר ברכות
לידידנו הרב אליעזר שולמן הי"ו
לרגל פתיחת החנות החדשה
מרכז הנילון והפלסטיק
יהי רצון שתשרה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו

לידידי היקר באדם
מר אליעזר שולמן
ברכה והצלחה
לרגל פתיחת החנות מרכז הנילון והפלסטיק
מאחל
הרב ח.א. שיינברגר ומשפ'

חג!
כשתצטרכי תזוזי
בקלי קלות!!!
עגלות בסיס
עם מעצור פטנט
ב־ 17 × 2 תשלומים
הלהיט הגדול והמוצלח ביותר בירידי "איש" וביתר" בואו לביתן 16 ב"איש וביתר" "איזי" - עגלות בסיס
לראות כיצד מזיזים בקלי קלות מקרר, תנור אפיה ארוניות בכל הגדלים ועוד.

אמונת ישראל - סוד קיום עם ישראל

(המשך מעמוד ד')

ובזה יתיישב מה שהקשנו שהקב"ה חזר על האומות לקבל התורה ולא רצו, שאף אם היו מקבלים התורה גם לא היו מגיעים לדרגת ובחינת ישראל בקיום המצוות, ובערכם שהם סגולה מכל העמים. והבן.

וזהו בחינת "נחלתו" שנעשו ישראל במתן תורה נחלתו וחלקו של הקב"ה, ובחינה זו נוצרה במתן תורה משא"כ לפני מתן תורה הגם שהיו ישראל עכ"ז לא היו "נחלתו" של הקב"ה. ובזה יתבאר מ"ש חז"ל עשו ישראל מומר היה והוא נפקע לגמרי מבחינת ישראל כדחזינן במשנה בנדרים [לא.] "שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים". ובגמרא הקשו "והאיכא ישמעאל כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב. והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק". ובזה אין שייך לומר ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, כיון שהיה קודם מתן תורה, ואז לא היו ישראל עדיין בבחינת "נחלתו".

ישראל גורלו של הבורא ית"ש — שכל ההנהגה בעולם על פיהם

ובחינת "גורלו" היינו שישראל הם גורלו בעה"י שכל יסוד הנהגת העולם תלוי בכלל ישראל, וזה נעשה על ידי מתן תורה. כי עד מתן תורה התנהג סדר העולם בענין אחר, ואחר מתן תורה כל הנהגת העולם היא לפי התורה דווקא, וכמ"ש בסה"ק תולדות אהרן [מדיסאמין], וכמ"ש שעל ידי התורה שלומדים ישראל משפיע הדבר אף על מלחמות בין האומות, וזהו ענין שישראל גורלו, כי כל גודל הקדושה וההנהגה העליונה הכל לפי התורה שלומדים ישראל.

ואולם גר מן האומות שחשקה נפשו להדבק בישראל, ולקבל על עצמו המצוות של ישראל ככל ישראל וכדיני הגירות, מיד נכנס אף בגדר כלל ישראל, והוא כקטן שנולד ונהפך נפשו וחומרו הגופני להיות כישראל. ובזה נבין הא שאיתא בתוס' [בבא בתרא פא] על מ"ש במשנה ביכורים [פ"א מ"ד] אלו מביאים ולא קורין, הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו. וכתבו התוס': "יוכח ההוא משנה לא היה מגיה רבינו תם לגרים לברך ברכת הזימון, לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה כו'". ודעת הרמב"ן בחידושי ב"ב אינו כן, דכתב: "ואף על גב דכתיב בפרשת ביכורים ארמי אובד אבי, שלושה אבות העולם היו כאברהם". וקשה, דבשלמא גבי אברהם כתיב אב המון גוים, שפרסם אלקותו יתברך בעולם, ומשא"כ יצחק ויעקב שלא נאמר עליהם אב המון גוים, איך יכול לומר עליהם אבותינו, ולא היו אלא אבות לכלל ישראל.

ויש ליישב עפ"י מ"ש בברכות [לב.] ואעשה אותך לגוי גדול, אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה כו'". ומזה אנו רואים שכל יסוד קיום כלל ישראל מתבסס על אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שהם פעלו ויסדו את הבחינה הזאת מה שהגיעו ישראל במתן תורה להיות עם סגולה, ולכן שפיר יכול הגר לומר אבותינו אברהם יצחק ויעקב, דכיון דנתגייר נשתנה מציאותו לגמרי, ונהפך להיות כמציאות איש הישראלי השונה לגמרי ביסודו ממהות העמים. ולזה בא על ידי כח אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב. ועיין בסה"ק ישמח משה [פרשת בהעלותך] שכפי הנראה לא היה הרמב"ן תוה"י שדעתו כדעת הרמב"ן בזה.

ועם זה נוכל להוסיף ולבאר מה שדן בפרשת דרכים איזה דין היה לישראל קודם מתן תורה, והביא שני שיטות בזה. לשיטה אחת היה להם דין בני נח, ולשיטה אחרת היה דינם כישראל. ולדברינו נראה דהיה להם דין כישראל לבד מהמציאות של עם סגולה, ונמצא שלא היה דינם כבני נח, אך גם לא היו כישראל ממש, שטרם היו בהמציאות של עם סגולה. וכמ"ש מעשה שהיה דינו כישראל מומר, והבן.

הכופר באמונת סגולת ישראל — מומר לכל התורה כולה

וכשם שיש להאמין באמונה אמיתית בהשי"ת, כך יש להאמין באמונה אמיתית שישראל הוא עם סגולה שונה מכל העמים, הם לעומת העמים כמינך ונפלג בין אדם לבהמה. ואמונת הבורא ואמונת ישראל הם תרין רעין דלא מתפרשין. דכאשר אינו מאמין בדבר היות ישראל עם סגולה, וכופר בזה, חסר לו ביסוד האמונה בהבורא יתברך והרי הוא מומר לכל התורה כולה. ולהיפך על ידי האמונה בישראל שהם עם סגולתו של הבורא יתברך שמו, זהו אמצעי שעל ידה יבוא לעיקר האמונה בהשי"ת. וראיה לדבר ממ"ש הרמב"ם [פ"ג מהלכות תשובה הלכה ט]: "ושנים הם המומרים מישראל: המומר לעבירה אחת, והמומר לכל התורה כולה. מומר לעבירה אחת, זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון והורגל ונתפרסם בה, אפילו היתה מן הקלות, כגון שהוחזק תמיד ללבוש שעטנז או להקיף פאה ונמצא כאילו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו, הרי זה מומר לאותו דבר, והוא שיעשה להכעיס.

"מומר לכל התורה כולה: כגון החוזרים לדתי העובדי כוכבים בשעה שגוזרין גזירה, וידבק בהם ויאמר: מה בצע לי להדבק בישראל שהם שפלים ונרדפים. טוב לי שאדבק באלו שידם תקיפה. הרי זה מומר לכל התורה כולה". עכ"ל.

והשיג הראב"ד ע"ז: "א"א. מי שחוזר לדת העובדי כוכבים הנה הוא מודה באלקיהם, והרי הוא מין", עכל"ק.

תוהו עיקר השגתו הוא שיצא לו כן מדברי הרמב"ם שכתב "כגון החוזרים לדתי העובדי כוכבים בשעה שגוזרין גזירה וידבק בהם". ומכאן השיג לאמר דהנדבק בעכו"ם הרי הוא מודה בעכו"ם הוא ומה בינו למין ומדוע קבע הרמב"ם דהוא מומר ולא מין.

ונראה דבאמת אף הרמב"ם מודה שאם נדבק בעכו"ם משום שמודה בעבודת כוכבים הרי הוא הוא מין. אך הרמב"ם לא מיירי בהא שמודה בעכו"ם, כי באמת אינו מודה בהם, ומה שחוזר לדת העובדי כוכבים אינו משום שמודה בדתם, אלא משום היות ישראל שפלים נרדפים, לכך אומר לנפשו "מה בצע לי להדבק בישראל שהם שפלים ונרדפים. טוב לי שאדבק באלו שידם תקיפה" — ולכן "הרי זה מומר לכל התורה כולה". כלומר שבאמת אינו כופר באלקים חיים ואינו מודה באלוהיהם, אלא כיון שרואה שישראל הם שפלים ונרדפים אומר טוב לי שאדבק באלו שידם תקיפה, הרי זה מומר לכל התורה כולה.

וזה ראיה לדברינו שכשחסר לו האמונה כעם ישראל והיותם עם סגולה נבחרים מכל העמים הגם שהם שפלים ונרדפים הרי זה מומר לכל התורה כולה. כי אורייתא קודשא בריך הוא וישראל חד, והאמונה בזה בלתי נבדלת ובלתי נפרשת, וכאשר אינו מאמין בסגולת ישראל שהם העם הנבחר ויש תכלית להיותם נרדפים ושפלים בגלותם, כפי שיתבאר לפנינו, לכן הרי זה מומר לכל התורה כולה.

הדת והלאום בישראל — הטיבה אחת בלתי נפרדת

והעדר אמונה זו בסגולתו של עם ישראל כהעם הנבחר המיוחד ושונה מכל העמים, היה בעוכריהם של המתים מבני ישראל בתקופת ההשכלה ולאחריה שייחסו עצמם כלאומים זרים "בני דת משה". לאמר שהאמינו בהשם ובתורתו, אך לא ראו עצמם כלאומים יהודים. כמו היה בצרפת ובאיטליא ועוד, שראו עצמם כלאומיים "צרפתים בני דת משה", כמו להבדיל בין קודש לחול שקיימים צרפתים בני דת הקטולית, פרוטסטנטים וכדומה, כן ראו יהודים אלו את עצמם כאזרחים ולאומיים צרפתים או איטלקים השומרים תורת משה. והם בעצם לא כפרו בבורא יתברך שמו, אלא הוציאו עצמם מן הכלל משום שראו שישראל שפלים ונרדפים, ונתונים למרמס תגות נגישות הגויים והרגישו עצמם נחותים לעומת הגויים, ולא הכירו ולא האמינו במעלת עם ישראל שהם עם סגולה והעם הנבחר, ע"כ הוציאו עצמם מן הכלל ובזה נעשו כמומרים לכל התורה, כדברי הרמב"ם ז"ל, וסופם שנטמעו לגמרי בין האומות. כי היה חסר להם עיקר גדול זה מעיקרי האמונה להאמין במעלתו המיוחדת של עם ישראל העם הנבחר ושישראל שונים מכל עם. וספיחי פירות באושים אלו ניכרים עד היום הזה.

כי אילו היה להם האמונה האמיתית בסגולת עם ישראל לא היו נבדלין מן כלל ישראל, ואף שראו כל התלאות והרדיפות וההשפלות שעברו בגלותן, היה זה עוד מחזק אמונתם בבורא עולם, אכן יען שחסר היה להם יסוד האמונה בישראל, ע"י יצאו לגמרי מן הכלל. (וכמו שיתבאר להלן ביסוד ההכרה מתוך אמונה בסגולת עם ישראל).

מבצע לשבוע בלבד!
הלוואות לשכירים
עד 5000 ש"ח
ללא הצמדה וללא
ריבית + תוכנית חסכון
טלפונים:
02־380019, 03־785575

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ לרציניים בלבד! 3½ חדרים, יפה וממודרנת מטבח גדול, שירותים כפולים, 3 כיווני אויר, יהודה המכבי 6 ק"ב $108,000 טל. 539019.

★ דירת 4 חדרים ק.ב. מרווחת צפונית בסנהדריה המורחבת טלפון 08-458637

★ באודי הבירה 45, 4 ק"ג דרום מזרח (02)821747

★ במקור ברוך דירה 2½ + כיורנים $65,000! "ידיד" 248754, 242653, 245259, 247744

★ דירות בגאולה משופצות וחדשות 3½, 4, 5, 6, ★ 3 בבניה בגבעת שאול $75,000 ★ 3½ במעלות דפנה $77,000 "יוריד" 02-384258 10-12, 4-7

★ ברמות פולין 4½ + חדר ארונות + מרפסות גדולות, דרומית ק"א $95,000 (תיווך) 861180, 866690

★ למכירה באנטסדורף 4 חדרים ק"ב צדדים טובים ומרפסות (02)816021 $120,000

★ 3 בגאולה ק"ב, צדדים טובים + מרפסות (ולסוכה) מיידית! (02)225945 $95,000

★ 4 בנוה צבי ק"ג כיוונים חדשה (מסירה שנה) 110,000 "המתווך" (02)273355

★ במטרסדורף 4½ למכירה/להשכרה, להתקשר מ- 2.30-3.30 ובערב 9.30 — 10.30 (02)525675

★ ברמות ב', 4 + מרפסות, מטבח קומפלט + השקעה ק"ב, 120,000 (02)868057

★ בהר-נוף מבחר דירות 3,4,5 לכניסה מיידית "אורטל" (02)288588, (02)287973

★ בהר נוף 5 דרומית נוף יפה מרווחת "אורטל" (02)288588, (02)287973

★ 3 בהמ"ג 62,000, 3 בצפניה ק"ב $80,000, 3 בבר-אילן 62,000, 3 בעזרת תורה 105,000, 3 בגאולה כחדשה 98,000 "המתווך" (02)273355

★ בסנהדריה (שאול המלך) 4½ + 3 מרפסות מרווחת ומטופחת + הסקה, כיוונים (02)817003

★ ביוסף בן מתתיהו 3 + הול גדולים+ מרפסת ק"ב, כיוונים (02)381569 $ 96,000

★ בכיכר השבת, מאה שערים 2 גדולים אפשרות לתוספת בניה עוד 2 (02)271670

★ ברח' בלוי 3 מרווחים, ק"ק מאווררת + גינה וחצר גדולה (02)421278

★ מול סיגעדה 3 + פ"א ק"ב + כיוונים + מרפסת עצקית לסוכה (02)826554

★ ברמות ב', 2 חדרים + חדרון + דוד"ש, ק"ק, רמות ב' $51,000 בערב (02)868320

★ הר נוף 3 מיידי 87,000 "אנגלו סכסון" (מלד"ן) (02)221161

★ הר נוף פנטהאוז 4½ נוף מקסים מיידי 140,000 "אנגלו סכסון" (מלד"ן) (02)221161

★ לדתיים!!! דירה חדשה וגדולה, בתורה מציון 4, + מרפסת, פנוי מיידי "היכל נכסים" (02)248396

★ בהר-נוף 5 + גינה + מחסן 4 + $125,000 + מחסן דרום מערב $115,000 "א.א. ירושלים" (02)538247 (02)249538

★ בהר נוף, 3, $85,000 4 דרומית + 5 $ 105,000 + גינה, כניסה מיידית $ 125,000 (02)529724 "נרפים"

★ בבית וגן 5 לוקסוס, ארונות, מזגנים מטבח משוכלל, מרפסות סגורות ושירותים כפולים תוך "ארלנגר" (02)421937, (02)417131

★ בהר נוף, קוטג' 6 + גינה + פיתוי בהזדמנות $169,000 בערב (02)865615

★ 5 בנוף רמות + 2 חצרות, ר"ג חדרי שרותים + מרפסות (02)868929 $132,000

★ בנוה יעקב ע"י קמניץ 3 משופצת ק"א אפשרות בניה $ 45,000 (02)854291

בעל דירה
מאת מכון/השכרה
ללא דמי תיווך!!
באמצעות
ברכה
282452-6

בדמ"פ

★ במקור ברוך 3 + הול שמשי + מרפסות $ 59,000 (תיווך) 866690

להשכרה

★ בטלדסטון 3 חדרים מרוהטת קומפלט + דוד"ש + טל. לתקופה ממושכת (02)344631

★ בשמואל הנביא 3 ק"ב מרוהטת קומפלט לחודשיים אפשרות להארכה (02)826239

★ ברמות ג' 4 חדרים ק"א בבנהה שרותים כפולים + טלפון, מרפסת עצק (02)815458

★ ברמות ד' מפוארת 3 + חצר + טלפון מתפנה בב' אלול $350 שנה מראש ★ באבינרב, 3 $450 שנה מראש (02)864706

★ להשכרה ברמות פולין, לשנה דירת 4½, וטלפון, חצי מרוהטת (03)701225

★ באנטסדורף 4½ מרוהטת מר"ח תמוז עד ר"ח אלול (02)810857

★ בבית ישראל, בית פרטי + חצר, 3 חדרים, מרוהט קומפלט $330, 822696

★ 3 מרוהטת בסנהדריה המורחבת לחודש וחצי ★ למכירה סהב"ד 79 1,400 (02)868529

★ ברח' הושע 2 חדרים ק"ק לתקופה ממושכת מתאים למשרד (02)811388

★ במעלות דפנה 3 חדרים ק"ב $350 מיידי ש.צ.ל. (02)286903, (02)289993

★ ישיבה בטלז סטון להשכרה בקיץ לקייטנה/בית הארחה (02)814795, (02)341813

★ ברמות א', 3 חדרים מסודרת + טלפון, ק"ג, דרומית (02)434479

★ 3 חדרים, לזוג צעיר-חרדי ריהוט חלקי $370 טל. 241693

ביקוש דירות

★ דרושה דירה בשכ"ח עבור זוג צעיר לתקופה ארוכה (02)815543, (02)827094

דירות בבניה בהר-נוף במחירי מבצע!
3 חדרים + גינה 129.500 ש"ח ($81.000) כולל מע"מ
4 חדרים 148.000 ש"ח ($92.500) כולל מע"מ
הרשמה: "המתווך" רח' מלכי ישראל 6 י"ם
02-273355 ★ 02-286951. בשעות 8.30-10 5-7
★ ★ ★ ★ ★
בגוש 80
מבחר דירות 4, 5, 6, חדרים ופנטהאוזים

בס"ד
אברך המתחבט במציאת דירה!
הידעת, כי בשכונת ברס"כ, באיזור שקט שבו מתגוררים אברכים, תוכל למצוא דירה במחיר זול העונה על צרכיך?
הידעת, כי גדולי תורה נותנים את ברכתם לכך?
הידעת, כי בשכונה זו, קיימים ישיבות, כוללים, חדרים ובתי בנות לציבור החרדי?
בירור פרטים להתקשר לטל. 03-703074, 03-782813 מ-10.00 עד 11.00 בערב.
תתכן גם אפשרות להתארגנות לבניה עצמית

מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגודת ישראל
מרכז קהילתי בית מרים
השורים 23 ירושלים
צבור הנשים בירושלים
מוזמן ביום ראשון כ"ז בסיון בשעה 8.30 בערב להרצאות בנושאים:
★ הבית היהודי (תקשורת)
★ רפלקסולוגיה
ההרצאות תתקיימנה בס"ד במרכז קהילתי בית מרים, רח' השורים 23
דמי כניסה לכסוי ההוצאות 2 ש"ח
להתראות
המרכזות

אמבסדור
AMBASSADOR
בית גיבור 116 ת"א
משלוח חפצים אישיים לחו"ל מדלת לדלת
★ אריזה ★ עמילות מכס ★ ביטוח
• העברת דירות בארץ עם אריזה
• העברת דירות
טל. 03-5102014

בשורה טובה לשוחרי תורה
בס"ד
יצא לאור מחדש הספר המונומנטלי החשוב שרבים ציפו לו:
ספר החיים
על שו"ע אורח חיים
להגאון רבי **שלמה קלוגר** זצ"ל
הספר יצא לאור במהדורת פאר עם מפתח ענינים מפורט תקו"ע עמודים בצירוף הוספות ותיקונים חשובים לתועלת צבור הרבנים ולומדי תורה
ועד להוצאת ספרי הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל
ת.ד. 5468 ירושלים

פאה איכותית
משיער טבעי איטלקי
אצל "מרים פבר" תמצאי
רח' בן זכאי 14, בני-ברק טל. 5709095

ORS בני-ברק
או.אר.אס
רח' ירושלים 10, בני ברק
טל. 03-702148, 03-5792367
פתוח: 08.00 - 17.00
עבודה זמנית וקבועה
משרות פנויות לעבודה מיידית:
מזכירה מנוסה דינאמית, דוברת אנגלית, יחסי-אנוש טובים. הדפסות עברית/אנגלית, למשרדי מפעל בב"ב, א' - ה': 08.00 - 16.30, ימי ו': 08.00 - 13.00, שכר מעולה!
פקידה סימפטית (אפשרי ללא נסיון) לשעות אחה"צ, א' - ה': 13.00 - 19.00, ימי ו': 08.30 - 13.30, למשרד בב"ב.
כתבנית עברית עם נסיון בלבד, לעבודות זמניות או קבועות.
מעבדות תמלילים על כל התוכנות, בעלות נסיון בלבד, לעבודות זמניות וקבועות.
מתורגמן/ית מעברית לאנגלית (גם לחידושי תורה), רצוי נסיון בקלדנות.
תופרות על מכונת "זינגר", או "אוברלוק", לעבודה בב"ב ובדרום ת"א.
מפיץ עצמאי לפרוייקט זמני במוסדות תורניים.
עוזר שליח אמין, עם רשיון נהיגה, לחצי משרה (אפשרי פנסיונר עם כושר גופני תקין).
מלוה (מטפלת) לאשה מבוגרת לשעות היום, או ללינה בלבד.
עובדת נקיון לישיבה, לחצי משרה.
השירות שלנו, אינו כרוך בתשלום!
העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ומתנאים סוציאליים מלאים!
או.אר.אס - משרה ברמה שלך!

הוצאת **"בית-יעקב"** תל-אביב
רח' ר' יצחק אלחנן 4, טל' 659392
יצא לאור הספר
רשות היחיד
(חלק ב')
מאת
ר' וולנר - ב' קמינר
בספר רשימות בנושאים:
חכמת נשים, מורות ותלמידות, לשון הקודש, ... השבת הנפש, על הפרק
כמו כן יצאה לאור מהדורה חדשה של
רשות היחיד
(חלק א')
ובו פרקי קריאה ושירה
נתן להשיג את הספר במזכירויות הסמינרים

הלהיטים האחרונים שכבשו את השוק!

וכן להשיג את הקלטות המיוחדות לילדים:
מצור לשונך מרע, בזכות צדקה וחסד, מות וחיים ביד הלשון, החינוך הטהור (= בעברית ובאידיש) ועוד ועוד
הפצה: אזמר טל: 706008

לנשות אשדוד מארה"ב
שמלות חגיגיות לילדות נערות, חולצות וחליפות סריקו לנשים
חטיבת הנגב 309/ד
המכירה אי"ה ביום ראשון משעה 7.00

סוף סוף!
הגיעה הקלטת לה ציפתה כל המשפחה
קסקליס 1:
"יש עיצה"
מאת הריתמוסיקאית
ציפי איגל
קלטת מרתקת באיכות מקצועית בה: סיפורים, שירים,
וקטעי ריתמוסיקה
נפלאים!
מפיק ומפיץ:
"גל-פז", מלכי ישראל 15

ש.ה.ר.
השקעות
שיטת ביטוח מהפכנית בביטוח רכב/דירות
למנויים בלבד
מהות להרשם
הרשמת מנויים
03-703689
02-823192

עסקים

★ בשערי חסד מספרה פעילה קומפלט, למסירה + הציוד (02)661510, (02)661789

חנויות

★ בבית וגן להשכרה חנות + שרותים אפשרות לגלריה "א.א. ירושלים" (02)249538, (02)538247

בני-ברק

למכירה ב"ב

★ 3 + הול טלפון דוד"ש 100 מ"ר (03)5323067

★ לפרויקט "אנו בונים לנו בית" דירת 3 חדרים, 3 כ"א, שרותים כפולים, מטבח אמריקאי, דלת פלדלת כלים וחרסינה צבעוניים (03)5793150 $77,000 בין השעות 9-13, 17-19

★ 4 בעוזיאל ק"א דרום מערב צפון אמריקאי מסודרת "תווך אורטל" (03)5793423

★ במרכז בעלי מלאכה דירות בנות 4-3 חדרים + דירות גג, מפרט גבוה. פרטים ב"אינטרש יהל" (03)706117

★ ק"ב 2 חדרים + הול + מרפסת + דוד"ש + טלפון, בגבול ק. הרצוג (03)782102

★ למכירה בקפלן ק"ק 2 +. מטופחת, כניסה מיידית (03)786596 משעה 20

★ 4 גדולים בהשומר 3 כ"א ק"א חזית מטבח אמריקאי (03)795079

להשכרה

★ להשכרה דירה 3½ מפוארת ברח' חיא רמת אהרון אזור הילות ריהוט מלא מיזוג אויר (03)749387

★ להשכרה 4 ב"רמת אהרן" לשנה + אופציה 4 "במרכז בעלי מלאכה" "תווך אורטל" (03)5793423

ביקוש דירות

★ דרושה דירת חדר/חדר עם כניסה נפרדת להתקשר לטל. (03)9606053

עסקים ב"ב

★ להשכרה/שותפות ברבי עקיבא 76 בני ברק חנות + טלפון למשרדים / קליניקה (03)733077

★ חנות להשכרה (לתקופה ממושכת) הרצל 16 בני ברק (פרחים) לפנות (02)813167 בין 9.00-2.00

★ להשכרה חנות מסודרת + גלריה ברבי עקיבא תיווך אריה (03)702172, 783185

תל אביב

★ בהרי"ם לוין ק"ב מטופחת, חזית + דוד"ש + מרפסת סוכה מודרנת (03)493717

שיפוצים כלליים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים, צבע וסיוד
★ אלומיניום ומסגרות
★ טיפול ברטיבות
★ איטום גגות
★ כל עבודות הבניה באחריות
טל. 02-344277
24 שעות ביממה

מכירה
מכירה חד פעמית שתבל להחמיץ
בדים מכל הסוגים במחירים מיוחדים
בימים א'-ב', כ"ז כ"ח בסיון בשעות 10.00-1.00 לפנה"צ 4-9 בערב
ברח' צמח צדיק 9 קומה א' ק. וידניץ בני ברק

למוסד תורני המפעיל פרויקט מיוחד לתלמידים מחו"ל
דרוש
איש יחסי ציבור - גיוס כספים
רצוי בעל נסיון קודם
לפנות עם קורות חיים
לת.ד. 193 ב"ב

החסידה
אופנה לבגדי הריון
רח' מינץ 17 רמות 04
860033 ירושלים
הגיע מבחר
של
בגדי ספורט אלגנט
פתוח בימים א'-ב' בין 7-10
מחירים נוחים

מכירה חד פעמית
הלהיטים האחרונים מארה"ב
סריגי כותנה וסריקו עם אפליקציות בגדי נשים, נערות וילדות
ביום ראשון ושני כ"ז, כ"ח סיון 5-10 בערב
פנים מאירות 1 כניסה א'
לא כדאי להחמיץ!!!

אידית נאות
אופנה בגדול
ר' עקיבא ...
טל. 784446
לפני שאת יוצאת לחופש בואי לחדש את מלתחת הקיץ

מכבסת הלבנון
השכרת מפות ומפיות
לארועים
ליחידים
ולמוסדות
טל: 02-820777
02-820681
שרות כביסה

ערד

★ 2 מרוהטות חלקית להשכרה לתקופה קצרה או יותר (03)9223639 (057)956824

אשדוד

★ למכירה 3 בקרית אברמסקי שלב א', ק"ב, + סורגים, דוד"ש וארונות מטבח (08)535905

★ דירה למכירה 3½ חדרים משופצת ק.ב. בקרית פתיבו' (08)521263

להשכרה בורו-פארק

★ להשכרה במרכז בורו פארק דירה + 3 חדרי שינה + סלון עד סוף יולי (02)529126 (03)781954

קיט

★ ליד ארזי הבירה, 3, נאה, מאורדת, מסודרת קומפלט, לחודשי הקיץ (02)823937

★ בבית וגן, 4, מרוהטת, ק"ק, + נוף עד סוף יולי והלאה (02)241967 (02)534906

★ בבית וגן, 3½ מרוהטת קומפלט + טלפון + מזגן ל-6 שבועות מיידי (02)418967

★ בסנהדריה המורחבת לחודש תמוז $230 לשבוע לזוג + 2 טלפון (02)810508

★ דירת 2½ ברח' אלקנה ירושלים מרוהטת קומפלט יפה ומאורדת מח' תמוז עד י"א אב (אפשרי עד ר"ח אלול) (02)820779

★ להשכרה 3 חדרים ק"א 6 מדרגות במרכז עוד (03)792807, (03)787091

★ בצעד להשכרה דירת נופש. יולי-אוגוסט-ספטמבר, להתקשר לטל. (03)5709348

★ לקייטנים דירות חדרים בכל הגדלים לקיץ תוך ארלנגר (02)421937, (02)417131

★ לקייטנים בחופשת הקיץ בבית וגן לינה + ארוחת בוקר אפשרי אש"ל מלא (02)431843

★ להשכרה דירה 3½ חדרים, מקור ברוך, מרוהטת, מסודרת + טלפון עד 28/6 (02)382818

★ דרושה דירה באודי הבירה ובסביבה + טלפון מ-5 ביולי — 16 באוגוסט (02)521384

★ דירת חדר וחצי עם כל הנוחיות במטורסדורף, ק"ב, $100 לשבוע. (02)813525

★ בשומרי החומות, רמות 04, 4 חדרים ק"ב, מד' תמוז — י"ז תמוז (02)867029

★ לחודש יולי 3 יפה, מרוהטת + טלפון בקרית משה (ליד גבעת שאול) (02)533006

מכירות

★ בהזדמנות! תנור בישול ואפיה "רנקו" + כיריים לפסח במצב טוב (03)794042

★ מערכת ישיבה סלונית 3,2,1, ושישה כסאות לשולחן אוכל (03)780779

★ לוקסוס: קולקציה חדשה של בדים מארופה. מקבלים הזמנות לחתונות ולשמחות הבאות. חנות אלי פאבי מגדל העיר קומת כניסה בן יהודה 34 ירושלים, (02)242416.

שונות

★ ב"חיים וכבוד" טיפול סיעודי בהשגחה נאמנה, כל שעות היום והלילה (02)234438 (02)537046

ONE CALL DOES IT OLL

★ פסיכולוגית חרדית מטפלת בבעיות בחינוך ילדים וייעוץ כל נושא פרטים בטל. (02)534688 (02)524148 ביפר 237444 מנוי 20039

לירון מתנות
רח' מלכי ישראל 35
02-382562
מחסלים! מחסלים!
מכירת חיסול
כלי בית, מתנות
פרחי משי

מכוניות

★ אוסטין מסרו 1300, 1985 ישירות מהשכרה אפשרות לתשלומים (03)786321 (03)5792697

★ פיאט רגאטה 1985 + מזגן ישירות מהשכרה אפשרות לתשלומים (03)786321 (03)5792697

★ פורד סיירה 1600 אוטומטי 1983 + מזגן ישירות מהשכרה אפשרות לתשלומים (03)786321 (03)5792697

★ מציאה! פג'ו 305 1984 כמעט חדשה 11,900 ק"מ יד-ראשונה 539871

★ בהזדמנות אולדסמוביל דלתא 1979 + כל התוספות במצב מצוין (03)783375, (03)878372

מטפלות

★ ליוצאים לנופש, בית חם וטיפול מסור תמצאו לילדיכם טל. (03)5700069

★ דרושה מטפלת ל-3 ימים + עבודות בית קלות (02)823393

קורסים

★ נפתח לחוג ציור חרדי לבנות מגיל 14 — 8 באוירה נעימה (02)829123

★ חדש בבית וגן חוג לעבודות אמאיל, הקודמת זוכה טל. (02)439106

שיעורים

★ מורה לפסנתר מקבל תלמידים, בכל הרמות והגילים, לפרטים להתקשר (03)9606053

עבודה

★ דרושה אישה נעימה הגונה בסביבות ביהח"ר דובק לשהות אצל אישה חשובה בביתה בשעות הערב 3 פעמים בשבוע בני ברק (03)5700140

★ מורה להנהלת חשבונות מקבלת עבודות לביתה (02)816916

★ דרוש עובד מנוסה בדגים טריים תנאים טובים (03)780630 (03)784917 בעבודה

★ לגן שיקומי מיוחד לילדים דרושות גננות, עוזרות להתקשר בערב (02)860384

★ לגן חרדי בישוב-גננת מוסמכת, עוזרת לגננת ומטפלת (02)931616 בערב

★ דרוש מלמד עם נסיון לגילאי 3-4 טלפון (02)288130

★ אברך חרדי ומסור מעוניין בעבודה, אחה"צ הלילה בכל תחום שהוא (03)705179

★ דרושה אשה דוברת אידיש או הונגרית להשגחה על קשישה בשעות היום (03)784398, (03)787157

★ דרושים: עובד לחצי משרה, רצוי בעל רשיון + תפורות (03)704491, 5794090

★ דוברת אנגלית ואידיש מעוניינת בעבודת פקידות וכדו' בגוש דן (03)703381, (03)472453

★ דרוש סוכן עצמאי ל"ייחוק נר נשמה הדולק 7 ימים מיבוא בלעדי (03)5792838, (03)5794242

★ דרושה בחורה מסורה לטיפול בילדים אחה"צ פעמיים בשבוע (02)823151

בריאות

★ מבצעים מיוחדים אצל ויזל מרכז טבע ובריאות רח' יחזקאל 6 ירושלים. מסעדת בריאות במקום

אבדות

★ אבד צמיד זהב ביום רביעי אחה"צ בסביבות רבי טרפון המוצא מתבקש להתקשר (03)704443, (03)704239

וילונות

★ שפע בדים ★ דוגמאות תפירה מיוחדות ★ מבצעים גם תריסים ונציאניים ★ מחירים נוחים. "נוי וילונות" שלומציון המלכה 9 (02)225885

משכנות ירושלים
מלכי ישראל 35
טל. 381797-382031
מידע ממוחשב לדירות ללא דמי תווך 1 — 9 7 — 4

חופשת קיץ ★ ★ ★
במלון מרכזי צפת
הבראה לאמהות
בשני מחזורים ד' — ח' תמוז 23.6 — 19
י"א — ט"ו תמוז 30.6 — 26
המחיר .189 ש"ח לכל מחזור ב-3 תשלומים
כולל: הסעה הלוך וחזור טיולים, הרצאות ותבניות
להרשמה
03-798070
אפשרות לצרף משפחות
לסופר-שבוע

בס"ד
ב הר-נוף
ירושלים
שלבי מכירה חדשים
לציבור הדתי
דירות מפוארות
3,4,5 חדרים
דירות עם קרקע צמודה
ודירות גג
סוכה, חניה,
הסקה דירתית,
מעלית שבת
גימור ופיתוח מלא

משהב
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
ירושלים: רח' הגידם 1, טל. 02-224181.70 ת"א: רח' לילנבלום 27, טל. 03-664631

חודש הצעצוע והמשחק
בבני ברק בלבד
הנחות ענק 25%-35%

לוח היום

בס"ד יום ועש"ק פ' שלח כ"ה סיון תשמ"ח

הדף היומי בבלי: עבודה זרה ל"ג

ירושלמי: סנהדרין נ"ד

משנה יומית: ביכורים ד, א-ב

הלכה יומית: או"ח תק"ס, ג-ה

שבת מברכין החודש: חודש תמוז

ראש חודש: ימים רביעי וחמישי

המולד ליל ד' שעה 9 40 דק' 14 חלקים

סוף זמן קריאת שמע	8.07
תפילת השחר	9.36
שקיעת החמה	7.46
מחר: זמן עלות השחר	3.37
נץ החמה	5.29

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: שישי — חמטה רח' הפ"נ 28, שבת — הר הזיתים רח' הר הזיתים, מוצ"ש — חמטה רח' הפ"נ 28.

תל-אביב: שישי — בס רח' פריסמן 66, סיני שדי ירושלים 70, יפו, שבת — בס רח' פריסמן 66, צפון רח' יהודה המכבי 33, מוצ"ש — בס רח' פריסמן 66, צפון רח' יהודה המכבי 33.

בני-ברק, רמת גן: שישי — רמת גן רח' ביאליק 51, שבת — המכן רח' ביאליק 30.

חיפה: שישי — מזור רח' המגינים 97, שבת — מרדוד רח' מרדוד 13.

הקריות: שישי — הרמן ממכת מוציקין, ק. מוצקין, שבת — הרמן ממכת מוצקין, ק. מוצקין.

פתח-תקוה: שישי — ברנר מארים רח' שטיגרא 43, שבת רסל רח' רוטשילד 89.

נתניה: שישי — הרמה רח' הרצל 24, שבת — מקסים רח' סלומון 2.

חדרה: שישי — מזור רח' הגבורה י"ע 20, שבת — קופ"ח רח' עין יהב 2.

חולון: שישי — קרית בן גוריון רח' לבראר 16, שבת — קרית בן גוריון רח' לבראר 16.

אשדוד: שישי — קופ"ח כללית שבת — קופ"ח כללית.

שעות הפתיחה של בתי המרקחת מוכבלות בדרך כלל עד 10 בלילה.

התחבורה ב"ב — בילינסון

ימים א'-ה': 9.00, 11.00, 17.00, 19.00.

יום ו' וערבי חגים: 9.00, 11.00, 15.00.

מוצ"ש: שלושה רבעי שעה לאחר צאת השבת. חוזרת שעה לאחר היציאה.

תורנות בתי חולים

ירושלים: שישי — שערי צדק - כירורגית, ביקור חולים - נשים, א.א.ג., הדסה הר הצופים - אורטופדית. שבת — שערי צדק - כירורגית, ביקור חולים - אורטופדית, ילדים, א.א.ג. כל שאר המחלקות בהדסה עין כרם.

מישכבי השבעות: רמות, רמת אשכול, גבעה צרפתית, נוה יעקב, הרובע היהודי, גילה אגמון, מעלה רבקה, המגלה אדומים — רשאים לפתוח כל יום שהוא לבירית הדסה הר הצופים.

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
•
איזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה המכבי 5
טל' 539255-8 • ת.ד. 1306
•
דפוס "הדר", בע"מ
•
חיפצה: בירושלים משפט
•
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 614950
•
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ושגנונן
•
שוכננת בארצות-הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 1 1230
U.S.A.

هكذا من الأصل

مكان الأصل

במכתב מיוחד של גדולי התורה:

קריאה לציבור לרכוש את היין שנותר במחסני אוצר בית דין

במטרה לאפשר תשלום החובות לחקלאים והסרת עול החובות מביה"ד

מאת סופר "המודיע"

גדולי התורה מרנן הגאונים רש"ז אויערבאך, רי"ש אלישיב ור"ש ואזנר שליט"א, יצאו בקריאה נרגשת אל הציבור לסייע לאוצר בית הדין לכרמי יין שבי ראשות הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, ולרכוש מהר ככל הניתן את הכמות האחרונה של היין שנותרה במחסני אוצר בית דין, דבר שיאפשר לשלם את יתרת החובות לחקלאים מגדלי הגפנים, ששמרו שביעית בהתאם להוראות בית הדין.

עד כה חולקו על ידי אוצר בית הדין יותר מ־2 מיליון בקבוקי מיץ ענבים ויין ובמחסנים נותרו 250 אלף בקבוקי יין. שהם כ־20 אלף קרטונים בני 12 בקבוקים כ"א.

שלוחי בית הדין מסרו, כי ככל שמתמשכת תקופת הזמן עד לקניית היין על ידי הציבור — הולכות ומתרבות ההוצאות של בית הדין ועול החוב לחקלאים מכביד יותר ויותר. הוצאות האיחסון, הפקידות והפרסום גורמות לייקור היין, ולעומת מחיר חלוקה של 2.25 ש"ח לבקבוק לפני מספר חודשים, הגיע עתה מחיר החלוקה ל־3 ש"ח לבקבוק (36 ש"ח לקרטון) מחמת הוצאות אלו.

פניית גדולי התורה מכוונת לציבור החרדי כולו, לסייע בקניית הכמות האחרונה שנותרה במחסנים. שלוחי בית הדין הסבירו, כי אין ספק שאם כל ראש בית אב ירכוש קרטון או שניים, אפילו אם עדיין נותרה בידו כמות מסויימת של יין מאוצר בית דין, תימכר יתרת הכמות שנשארה בתוך זמן קצר ועול החובות של בית הדין יבוא על פתרונו, בעוד החקלאים שומרי השביעית יקבלו את יתרת הרצאותיהם, המעוכבות עד היום.

שלוחי בית הדין התארגנו בינתיים להקמת תחנות חלוקה רבות בירושלים ובבני־ברק, בכדי לאפשר לציבור להיענות במהירות לפניית גדולי התורה ולסייע לאוצר בית דין לסיים את משימתו המיוחדת.

"הדסה" ו"בלינסון" יבצעו השתלות כבד

במשרד הבריאות, מתגבשת החלטה, לאפשר לבית "הדסה" בירושלים ולבית החולים "בלינסון" בפתח תקוה, לבצע השתלות כבד — נמסר בתב עתים.

מאחר המרכז להשתלות כבד, בבי"ח רמב"ם נסגר עקב נסיעתו של ד"ר יגאל קם לחו"ל, יוחלט בימים הקרובים, איזה מרכז יבצע השתלות כבד. 40 חולים ממתינים כיום לניתוחי השתלות כבד.

"יהדות אגודה", המליצה לאפשר לשני המרכזים לבצע השתלות כבד מאחר ובשני המרכזים קיימת תשתית לביצוע הניתוח והצוות הרפואי עבר השתלמות בחו"ל. אחד הרופאים, ד"ר זכי שפירא, שהה בחודשים האחרונים בארצות הברית וביצע שם השתלות כבד. (עתי"ם).

הועלו מחירי הגאז והמזוט

בלון גז — 12 ק"ג 11.80 ש"ח ★ 12.50 ק"ג 12.40 ש"ח

מחיר הגז לצרכן הועלה היום ב־15 אחוז. מחיר המזוט ב־6 אחוז ומחיר המזוט לחברת החשמל ב־3 אחוז. על כך הודיעו שרי האנרגיה והאוצר.

העלאת מחיר המזוט, נעשתה עפ"י המדיניות של התאמתו לשינויי המחירים בחו"ל.

העלאת מחיר הגז, מהווה התאמה חלקית למחירו החדש בחו"ל, גם לאחר העלאת המחיר עדיין מסובסד הגז בשעור של כ־40 אחוז.

מחירי הגז החדשים: בלון גז 12 ק"ג־11.80 ש"ח, בלון גז 12.5 ק"ג - 12.40 ש"ח, גז במרכזיות 2.77 ש"ח למטר מעוקב. (עש"ת למ"ם).

ברכת מזל טוב נאמנה

למכובדנו הדגול, חכם וסופר

הרה"ג **שלום חיים פרוש** הי"ו

מזכיר מועצת גדולי התורה

ולכל משפחתו הכבודה תחי'

לרגל אירושי הבן

יזכו לרוות ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת ואושר

מערכת "המודיע"

סערת רוחות בציבור החרדי בקרית אתא:

רב העיר גורש מחדר במועה"ד ע"י היו"ר

רבה של קרית אתא, הגאון רבי שמואל שולדינר שליט"א, גורש באלימות ובגנות ע"י יו"ר המועצה הדתית מאיר ביטון, מהחדר בבנייני המועצה, בעת שעיין בתיקים ובמסמכים השייכים לתפקידיו הרבניים בעיר.

הגר"ש שולדינר, שיגר אמש מברקים לרבנים הראשיים לישראל ולשר הדתות, והודיעם, כי כל זמן שלא תהי' תגובה הולמת למעשה מחפיר זה, הוא רואה את עצמו פטור מלבא למשרדי המועצה הדתית, ולמלא בה את חובותיו המוטלים עליו.

לסופרנו נודע, כי הנהלת סניף המפד"ל שהתכנסה השבוע, החליטה ברוב מוחץ לגנות את יו"ר המוה"ד מאיר ביטון שהוא חבר מפלגתם, על ראיונותיו בעתונות המלאים לעג וארס ושנאת הדת, ועל פגיעותיו החוזרות ונשנות ברבני המקום. וקראו לו לחדול ממעשיו בכדי שיחזור השלום והשלוה בעיר, כמימים ימימה, וכפי שכבר דווח בעתונינו התכנסו כבר בשבוע העבר סניפי אגו"י ופא"י במקום וגינו את מעשיו של ביטון.

הענות חלקית לכרוז מס' 19 ברצועת עזה

נזק ב־11 אלף שקל נגרם בפריצה למחסן בגוש קטיף

במלאת 6 חודשים ל"אינתיפאדה", היתה אתמול השבתה חלקית בלבד, של התושבים ברצועת עזה לכרוז מספר 19, שקרא לתושבי השטחים לציין יום זה בשביתה כללית ובהפגנות. סדר המורות. ברצועה היתה שביתת מסחר של בעלי החנויות בלבד, וכן היו מקרים בודדים של הפרות סדר.

אתמול היתה יציאה חלקית, של עובדים לישראל והחנויות היו סגורות. השווקים, לעומת זה, הכו קונים. הורי התלמידים לא נשמעו להוראות "ההנהגה העליונה המאוחדת של ההתנערות בשטחים", ובניגוד לכרוז מספר 19 שלח, שלחו ההורים את ילדיהם לבתי הספר, והלימודים היו סדירים ברובם.

כוחות הבטחון הרסו את בתיהם של 3 תושבי נפת חאן יונס, שנעצרו ההרוג בהפעלת סדור ואיומים כלפי ראשי מועצות, ואנשי ציבור. במשך היום גם נאטמו 4 סימטאות בנפת חאן יונס, שמהן השליכו בעבר מתפרעים אבנים לעבר כוחות הבטחון.

הפרות סדר קלות היו בעיקר במבואות עזה ומחנות הפליטים אל מרעזי ושאטי.

הפרת הסדר האלימה ביותר ארעה בשכונת רימאל בעזה. סמוך לשעה 11.30 עבר במקום ג'יפ משטרתי, שנוסעיו נתקלו במחסום של צמיגים בוערים ליד מסגד "אל קבר". השוטרים יצאו מהג'יפ והורו לעוברי אורח לכבות את הצמיגים ולפנותם מהכביש. בתוך כך, הבחינו השוטרים בצעיר שניצב על גג המיסגד והשליך לעברם בקבוק תבערה. הבקבוק נחת על גג הג'יפ המשטרתי, התלקח, נפל על הכביש והמשיך לבעור, בלא שאיש יפגע ובלא שייגרם כל נזק.

עוד מנסים השוטרים לתפוס את משליך בקבוק התבערה, כשהם יורים לעברו קליעי גומי, הם הבחינו בצעיר אחר שהצית צמיגים וגילגל אותם לעבר השוטרים. במקום התפתח מירדף, שבסופו נלכד מבעיר הצמיגים. כוחות הבטחון עצרו במקום כ־15 חשודים, שנעצרו לחקירה על חלקם בתקרית האלימה.

אתמול, התקבלה תלונה ממתנחלי גוש קטיף על כך, שבלילה נפרצו אצלם מחסנים ונגנבו מתוכם, מרססים וחומרי הדברה, ששווים 11 אלף שקל. המשטרה פתחה בחקירת הפריצה ואין זה מן הנימנע, שזו בוצעה לא על רקע פלילי, כי אם כהתנכלות על רקע לאומני. זאת כהענות אפשרית לכרוז מספר 19, שקרא לתושבי השטחים להצית שדות של מתנחלים ולגרום נזקים לרכוש. (עתי"ם).

תערוכת תכשיטים גנובים במשטרת ר"ג

תערוכת התכשיטים הגנובים במרחב דן — נמשכת. בתערוכה הנערכת באולם התידרוך של תחנת המשטרה ברמת־גן, מוצגים תכשיטים שנתפסו ע"י המשטרה בידי עבריינים שהתפרצו לבתי מגורים.

התערוכה פתוחה בימים א'-ה' בין השעות 5 אחרי הצהריים ל־8 בערב.

מן המשטרה נמסר, כי הציבור מוזמן לזהות את רכושו. (עתי"ם)

צלבי־קרס ודגלי אש"פ על הגלבוע

צלבי קרס, שמות של מחבלים פלשתינאים ודגלי אש"פ צויירו אור ליום חמישי במרססי צבע, על שש חביות סמוך לכפר פקועה שעל הר הגלבוע. (עתי"ם)

שני קצינים נפגעו מבקבוק תבערה

בהפרות סדר שהיו ביהודה ושומרון נהרג צעיר ערבי

צעיר ערבי מסבסטיה, נהרג מאש חיילי צה"ל, שני קציני צה"ל נפצעו ועוד מספר תושבים ערבים ביהודה ושומרון נפצעו, במהלך הפרות סדר ופיגועים שהיו ביום מלאת חצי שנה לתחילת ההתקוממות בשטחים.

באזור העתיקות של סבסטיה, שבנפת שכם פינה כוח של צה"ל מחסומי אבנים. מקורות צבאיים רשמים מסרו, כי תוך כדי פינוי המחסומים נרגם הכוח בברזטאות ובאבנים. קצין, זיהה ערבי שהתרומם מעבר לטרסה ובידו בלוק שהתכוון להשליך על חייל צה"ל מטווח קרוב. הקצין ירה בצעיר והרגו.

לפנות בוקר נפצעו שני קצינים של צה"ל שהיו בג'יפ סיור באזור ג'יניה שליד רמאללה. אחד מהם נפגע באורח בינוני והשני נפצע קל. שניהם אושפזו במחלקת הכוויות בבית החולים "הדסה" עין כרם.

בקסבה של שכם נפצעו שני אנשים במהלך הפרות סדר שהיו ש ם. מקורות צבאיים מסרו, כי צעירים רעולי פנים השליכו בקבוקים ואבנים לעבר חיילי צה"ל, וכאשר ניסו לצאת מהקסבה כדי לחסום את הכביש הראשי נפצעו שניים מהם מירי.

גם באזור יהודה, חברון, חלחול תדרה היו הפרות סדר, בעיקר של תלמידים.

היה זה היום הראשון שבו לא התקיימו הלימודים מאז שחודשו בשבועיים האחרונים. מקורות במינהל האזרחי אמרו, כי מקרה זה עלול לגרום לסגירה מחודשת של בתי הספר ביהודה ושומרון. (עתי"ם).

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

איינגסל חיים ותמר	בן	כוכבי בן עמי וטובה	בת
אלול חיים וכוכבה	בת	לוי משה וחיה	בת
אלפסי אליהו וסימה	בת	לוגסי יעקב ופאני	בת
אנקרי מוסו וחיה	בת	מנלה אהרן ואסתר	בן
אליאסיאן אליהו ואילנה	בן	מזרחי ירמיה ונעמי	בן
בנימין משה ובלה	בן	מסביב יעקב ודינה	בן
ברששת מוסי וליאורה	בן	מושקט איתמר ופנינה	בן
בראון שלמה וחנה	בת	מליחי אריה וסימה	בת
בריס מנחם ופיגה	בת	מצגי סמכלי וסוניה	בת
ברנשטיין אהרן ובלה	בת	מלול יצחק ודינה	בן
גלוברמן יוחנן ופועה	בת	מרציאנו דוד ואירים	בן
דייטש משה וחנה	בת	מנשה שמואל ואילנה	בן
דרעי אורן ואדריאנה	בת	ססל חיים ואהובה	בת
חלילי מרדכי ועדינה	בת	סוסנה יעקב ואסתר	בן
ועבום אשר וכינט	בת	פרץ נסים ויעל	בת
וייס יוסף ורחל	בן	פוהילגר גיורא ורחל	בת
ווידר משה ורחל	בן	פרידלנדר יהושע ושרה	בת
זאקנין אשר וגילה	בן	פלולי מרדכי ועדנה	בת
זאלץ חנוך וחיה	בן	ציוני אלדד ורות	בן
זילבר שמואל והדה	בת	קראוס יעקב וחיה	בן
סובול מאיר ואורלי	בן	רבינוביץ מנחם וחיה	בת
ישראלי אבנר ואביבה	בת	שטאובר גבריאל ורחל	בן
ישכיל אהרן ויהודית	בן	שלזינגר דוד ובת שבע	בן
יפתח אברהם ואסתר	בן	שרעבי דניאל וחיה	בן
כהן חיים ורחל	בת	שומיל יורם ואסתר	בן
כהן יעקב ולאה	בת	שוורצון יוחנן ובת שבע	בן
כהן יצחק וליאורה	בת		

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

פיתוח תמונות
הכי זול, הכי מהר
והעיקר: הכי יפה בארץ
רפאלי
רח' ר' עקיבא 115
בני ברק

"אור הספר" י"ם
חידוש־חדש!!!
מראות לפעוט
בציפוי ניילון
על כל דפי הספר

בדמי מפתח
דירת 2½ חדרים ברחוב נחמיה, כיוונים מצויינים + דוד שמש, ללא תיווך
טל. 02־825707

חדש
המיקסר הטוב בעולם
"קיצ'נאייד" מתוצרת ארה"ב
KitchenAid

★ איכות מעולה ואמינות
★ עיצוב חדיש ומרשים
+ כולל קערת נירוסטה, כיסוי לקערה, מכונת בשר, וחיתוך ירקות, 3 מקצפות
מחיר היכרות לזמן מוגבל + תשלומים
אחריות לשנתיים
המכירה לחנויות ולבודדים
יבואן הבלעדי בישראל:
א. ברגידה א. ברגידה רח' דוד ילין 10 ירושלים טלפון 02־245144
סוכנים ומפיצים: **רשת חנויות לוסטיג** ירושלים - בני ברק
שרות למיקסר קנווד KENWOOD ולשואבי אבק

חודש חודש חדש!
"ר' אריה"
הספר שרבים ציפו לו
ספורים חינוכיים ומרתקים לבני הנוער על הצדיק הירושלמי הנודע
ר' אריה לוין זצ"ל
כולל: תמונות נדירות מגדולי ישראל
הפצה ראשית:
מכון "אור הספר"
חפץ חיים 16
ירושלים
249836 ★ 224875

תכשיטים
במבחר הכי גדול והכי זול
מחלקות חדשות
לבשמים תמרוקים ותיקי נסיעה קסטות חדשות
הכל אצל
"רפאלי"
רבי עקיבא 115 ב"ב

פוססטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
צפויי ניילון
לספות כורסאות וכסאות
★ עבודה מומחית ★
מתקבלות הזמנות גם לפרכי הארץ
02־538001 02־810072

BABY PRINCE
בייבי פרינס

יש רוטציה!
קבלנו הדגמים החדשים!
של עגלות ומיטות יפהפיות
וכן לרשותכם מבחר עשיר של... טיולונים, סלי נשיאה, בגדי תינוקות, סיטולים, שידות, צעצועים ועוד.
פתוח בימים: א—ה 19—16 מ־ 13—9
רח' יואל 13 טל. 02־824718 ירושלים
MACLAREN

מפעל הש"ס הכללי בתיכלי התורה
ר' עקיבא 111 בני ברק ת.ד. 620 טל. 5793444, 03־787702
הננו להודיע ללומדי הש"ס שליט"א על המבחן החודשי ה־67
★ בתוכנית "30 דף גפ"ת לחודש" — בבא מציעא ל"ב – ס"א
★ בתוכנית "20 דף גפ"ת לחודש" — יבמות כ"ט – מ"ח
★ בתוכנית "הוראה ש"ס ופוסקים" — יו"ד סי' קע"ג – קע"ז
ברכת הצלחה רבה
ההנהלה

בס"ד
עמותת "אצ"ר לדיור" אשדוד
הודעה לחסידי גור
החל מיום ראשון כ"ז סיון ניתן לקבל התכניות לדירות באשדוד במקומות הבאים:
ירושלים: משרדי "איחוד בני תורה" רח' שדה חמד 11
בני ברק צרכניית חסידי גור
אשדוד צרכניית חסידי גור
הרישום יתקיים ברח' יוחנן הסנדלר 12 ירושלים
בין השעות 10 בבוקר עד 4 אחה"צ
בימים ראשון שני ד' רה' בתמוז לשלב א' בלבד,
ומיום שלישי ו' תמוז ואילך לשאר השלבים.
בכבוד רב
מ. רוטה

סעו לשלום
הסעות וטיולים טל: 03-796340.
מזכירה אלקטרונית 24 שעות ביממה
נסיעות לים, לבריכה ולפארק המים הפץ חיים
ע"י נהג חרדי עם מיניבוס ממוזג עד 30 מקומות
מבצע!!!
• כרטיס מנוי לבריכה כולל הסעה במחיר מוזל
• כל המארגן קבוצה יקבל הסעה + כניסה לבריכה חינם כל פעם
אז... הזמינו מקום ו"סעו לשלום"

נעליים, נעליים
לרגל הסגירה
פתוח היום מ־10.00 עד 15.00
ובמוצש"ק עד השעה 23
המכירה הסופית והאחרונה
ביום ג' כ"ט בסיון (14.6) מ־10 עד 18 רצוף
תודתנו נתונה לשולחי המכתבים
בהוקרה ובהערכה
נעלי יוסקה
ר' עקיבא 133 בני ברק

הספד

במלאת שלשים לפטירתו של

הרה"ח ר' **אפרים פישל פופוביץ** ז"ל

יערך בבית הכנסת פועלי אגודת ישראל קרית אליעזר חיפה

ביום ראשון כ"ז סיון בשעה 7

יספידוהו:

הרה"ג ר' **דב פנט** שליט"א

הרה"ג **גדליה אקסלרוד** שליט"א

ביום ראשון ד' תמוז בשעה 3 תיערך בבית הקברות בבני־ברק אזכרה והקמת מצבה

המשפחה

מוסדות קליוולנד והקריה - רעננה
בנשיאות מרן כ"ק אדמו"ר מקליוולנד שליט"א
הננו שמחים להודיע על
פתיחת הרשמה לכולל לאברכים חסידיים
מצויינים בתורה, שיגורו במקום וישפיעו על האוירה החרדית בעיר וינהלו פעילות תורנית בעיר
למתאימים תנאים מצויינים בדירות מרווחות
פרטים בטל. 052־446702 בין השעות מ־9.00 עד 4.00 אחה"צ

הוצאת "אורה" י"ם
שלוחת "אור הספר"
חפץ חיים 16 249836
חדש!
ספר קריאה
רב מתח
עיירה בצד הדרך
שדה קיסנר
לרגל
"שבוע הספר"
מחיר מיוחד!

החלה ההרשמה למחנה הקיץ
לבנות בגילאי 6 — 12
בקמפוס המפואר של
"בית רבקה" בכפר חב"ד ב'
עשרה ימים של הנאה
באווירה חסידית
★ למודים
★ פעילות ויצירה
★ שחיה בבריכה
★ חוגים לאמנות
★ טיולים
★ הפתעות
★ 5 ארוחות ביום
מחזור א': י"ב באב — כ"א באב 26/7/88 — 4/8/88
מחזור ב': כ"ה באב — ד' באלול 8/8/88 — 17/8/88
פרטים והרשמה בטלפון: 960044 (בלה)
בין השעות 6.00 — 9.00 בערב

עד 49
חיסול עודפי מלאי
במחירים ללא תחרות
רק השבוע!
שמלות לנשים ולילדות
חליפות חולצות וחצאיות
להתראות אצל
"בתיה"
רח' ירושלים 52 ב"ב

שיר
אינסטלטור
שתמיד לשרותך
בדיקת נזילות ע"י מכשיר אלקטרוני
03-799996

קופ"ח מאוחדת
למען ירושלים צפניה 8
מבצע הרשמה
לחודש זה!!

הוצאת "אורה"
הופיע מחדש!
האריות שבחבורה
סיפורי מופת
על הסבא משפולי
ועל רבי לייב שרה'ס
מנוקד עם ציורים

"אור הספר"
חפץ חיים 16 י"ם
בקרו בדוכננו בגן הפעמון י"ם
הנחות גדולות
לקראת
"שבוע הספר"

מרכז הטפטום
רח' ישעיהו 3, 384788
● פי.וי. סי. 12 8 ש"ח למ"ר
● פנל תוצרת העוגן 80 אג' למ'
● שטיח לבד עם גומי 10 ש"ח מ"ר
● שטיח לבד בלי גומי 8 ש"ח מ"ר
● טפטים וינקיר 29.50 ש"ח לגליל
● זוית 2 ש"ח יחידה
● ספסים פלסטיק 5 מ"ר גליל 15 ש"ח
● טפט ספוגי מסוג ר"ש 17 ש"ח גליל
● טפט מגע 1.50 ש"ח בגלילים בלבד
● הדבקת טפטים 4.50 ש"ח מ"ר
המחירים הנ"ל למביא מודעה זו בלבד

סעודה מפוארת
לשמחות ואירועים
חתונות, שבע ברכות, בר מצוה, בריתות
קייטרינג אירנשטיין
גלאט כשר, למהדרין מן המהדרין
הזמנות בטל. 02־821676
מתקבלות הזמנות הביתה
אפשר להזמין אצלנו אוכל לשבת

יצא לאור
קונטרס **בצחר החיים** חלק ב'
לזכרו של הגאון הצדיק המקובל
ר' **חיים אריה ערלאנגער** זצ"ל
מלוגנו — שוויץ
★ כמו"כ, הופיע שוב במהדורה מורחבת חלקים א' ב' בכריכה אחת
ניתן להשיג: ירושלים — אוצר הספרים רח' לבוש מרדכי 4
בני ברק — ערלאנגער רח' נחמיה 11
להזמנות מרוכזות בטל: 02־861902

שי לבת?
שי לבת!
מחיר מיוחד
ל"שבוע הספר"